

Se Bɔɛna ń Boo Yesudeɔ

“À ge bui pii ke ma iwao ũ”

Ross McCallum Jones

Kpɛlaa

Ma a na yenzide Pɔna saabukè
ń ma zĩken dee dasio
ń Boo pɔ aale zĩke Luae e tiaɔ
ké Yesu Kilisi tɔ e bɔ Booɔ guu.

Lakēna Yā

Se Bɔena tɔn Ross Jones za aà be. À fèle Ositalalii busuu, wēle pɔ wì me Mafla guu. Aà maeá laae. Aà da kèsai gɔɔ pɔ a de ewaasona u. À faamasi kyokè, ɔ à Yesu zé sè a wè bao n̄ plaode guu. À Bibeli kyokpekè wè pla, ɔ à gò misiõnee ù Afliki. Aà misiõneke guu, a de lan dāɔwao, à zèo àò ku sēkpeu Boo busuu. Gɔɔ pɔ àle booyā dada n̄ boo felekaayāo, ì pobleńɔ, ì toekańɔ. Lua òè za aà be á ye aà Bibeli kē n̄ booyāo Daomεε, ɔ à zīkè misiõnee gāli pɔ wì me SIM guu e wè blakwi. Ke à wē kà blasɔ, à gè inivesitee, ɔ à dɔkotola è lengisitiki guu. Aà na Pɔna negɔɔ ì gbéɔn siiɔ, ɔ aa tɔunao bò gbéɔn kuepla. Ké à Boo Bibeli kè à làa, à gè Giisi busuu, ɔ à Bibelipi lile Boobau pɔ ù, n̄ Bisāo n̄ Busao n̄ Kēao n̄ Sāngao. À disionεɔ kènέ lo, baade n̄ a galamεεo. Aà zīkū guu a taala men aaɔ kè n̄ Giisio n̄ Falansio. Lápiɔ tɔn ke:

1. *Kpala pɔ bò Lua kīi*
2. *Dūniaε bee laaa n̄ Mesii kibleao*
3. *Se Bɔena n̄ Boo Yesudeɔ*

Misiõnɛɛɔ zĩ yã

Za wɛ̀ basoplakwi taa, misiõnɛɛɔ gbãa dèdɛ, ɔ̃ aa laaidò buio ñ bùsu pɔ̃ aai Yesu yã ma yãaocɔwa. À dàale ñ gãli pɔ̃ wì me 'China Inland Mission' ñ Hudisõ Tailɔɔ za wɛ̀ 1865. Misiõnɛɛ gãli bee taa pãleɔ̃ tɛi, aa kà lee bla taawa. *Mission de l'Interieur du Sudan* (SIM) dàale wɛ̀ 1893 Giisi. Misiõpiɔ̃ ñzĩa vĩ, aa de Yesu gãliɔ̃ pɔ̃ ùo, ãma an misiõnɛɛɔ ì bɔ̃ Yesu gãli pii guue. Aa ɔ̃a vĩo, Lua ɔ̃ an we dɔi. Aai gbéɔ̃ weele aa dɔ̃nle ñ ɔ̃ao, aaiɔ̃ wabikené. Ampio mé tò Yesu bao lìgua busu n busuo dũnia guu pii. Zĩ pɔ̃ aa kè wɛ̀ basoplakwipi guuá dabuyãe. Aa sì Bibeliá Lua yãe, yã pɔ̃ ku a guu bɔ̃ Lua kĩi piiɛ. Aa sì Yesu Kilisiá Lua Nee, Luan aà ù ñ gbɛ̃nazĩn meo. Aa sì lo Lua Nisĩna ì gbãakpa gbɛ̃ pɔ̃ aa ñzĩa buseke dɔ̃ɔwa. Aa sì Yesu gà liwa gbɛ̃pii duunao yãi, à gà ñ gbeu, à ñ duunao sè ké aa e bɔ̃ maa zia. Aa sì Yesu a ea mɔ̃, gbɛ̃pii i wesiaàle, i kible tɔ̃le e wɛ̀ ɔ̃aaso. Ōme Mesii ù, kia pɔ̃ Lua legbè aà mɔ̃ yãkpalekei ñ geɔ̃ ñ gbɛ̃ bɛ̃eɔ̃. Aa sì à kù wà gbéɔ̃ i dafu ñ Lua Nisĩnao, Lua i to yã bɔ̃nno na Kilisi naai pɔ̃ aale ke yãi. Beewa aai gɔ̃ Lua neo ù, aaiɔ̃ dɔ̃ ké Lua kuñno, aai gɔ̃ luyãmanao ù sɔ̃kpaleaàzi guu.

An gia ñ wɛ̃nii ge ñ aafiai ké aa e baonakpa gbɛ̃ pɔ̃ aa sàsãɔ̃neá yã nena no. Misiõnɛɛɔ dasi pɔ̃ aa ku gbãɔ̃ le gabobo busu pɔ̃ kai vĩo guu. Aa dɔ̃ ké gbɛ̃ pɔ̃ sàsãɔ̃ mipe zia téwa, we aao ku gɔ̃pii ñ wãwão, ɔ̃ yãpi ì dɔ̃aané wà Yesu baona kpa. Yã pɔ̃ aa sipio ñ ñzĩapi kuaɔ̃ ì ke gbɛ̃eɔ̃ne dodoa, ãma an kĩi beeá Bibeli yãdaane wasawasa. Misiõnɛɛɔ kaauc̃ i kyo gbɛ̃ne keo, sema Bibeli kyokpe. *Moody* Bibeli kyokpe mé tɔ̃bò Ameliki misiõnɛɛɔ yãdadakĩi ù. Se Boena wɛ̀ pla kè Melibɔ̃u Bibeli kyokpeu Ositalalii gɔ̃ pɔ̃ àle a misiõnɛɛkezi sɔ̃uke wɛ̀ 1966-1967. Yã pɔ̃ a dàdaɔ̃n ke: Luabaakuanno Kaau, Luabaakuanno Gbezã, teoloji, Yesu gãli yãziɔ̃, ñ yãkea a zewao. À geleki yã ñ ebelu yão dàda lo. Za kaa bui beeo yã ɔ̃ wà Bibeli kèò.

Yesu baonakpaa mé misiõnɛɛɔ zĩ beleda ù. Gbezã yãpi ɔ̃tá ñ ladioo ñ ɛ̃ntenetio ñ pɔ̃ɔ̃tabuo sabai. Gbezãgbezã gãli pɔ̃

wì sisi *Faith Comes By Hearing* (Luayāmaa mé ì mɔ́ n̄ àà naaikεao) n̄ misiõ gãli p̄aleo, aa bui pɔ́ Bibli v̄iɔ́ yã dà ẽntenetiu pii, a kyokea n̄ a yāmaao pii. Misiõnεεo ì wekpa wà v̄i gbēnazīnao taasikea n̄ n̄ pɔ́nideaoɔlao. Gu pɔ́ aa gèu pii aai lootoobeo n̄ kyokpeo do, aai lɛda z̄εowa. Misiõnεεo gãlipi keeo z̄ɔɔ. Ampii aai z̄ike d̄unia gupiiu n̄ lɛdoũ. Okaakõ'ou guu aale z̄i z̄ɔɔ pɔ́ Yesu dà a iwaoɔne ke. Yesu mè aa ge bui pii ke a iwao ũ, aai n̄ da'ileke, aai yã pɔ́ á d̄anéɔo pii dané aao k̄ua.

Se Bɔɔena z̄ikè baasia busu be'ae oi e w̄ẽ blakwi. Yãa wà mè baapuao miae. Tiasa, mewãa ese n̄ pikeeo ì to misiõnεεo z̄õle baasia busuu aafia. W̄ẽ basɔo pɔ́ ḡẽ guu, baa ké Efaa yã le li gua za gugb̄antoo oi, Afliki baasiao guo ḡõ Yesudeo ũ .

Bibli lilela n̄ bui pii yãoá gɔɔ gbezã z̄ie. Z̄ipi dàale za kaau, āma w̄ẽ ɔaa sopla gbea, bui pɔ́ Bibli v̄iɔ́ i ka men baakwio. W̄ẽ ɔapla p̄aleo gbea bui pɔ́ Bibli v̄iɔ́ kà men baaõ. Bui ɔaasɔɔo lee sopla pɔ́ ḡɔɔ s̄õ be? Busu nena pɔ́ wì me *Papua New Guinea* buio kà ɔaa siiõ, Giisi busu pɔ́ ku wá sae s̄õ, ɔaa pla n̄ basɔoo. Kpelewa wà seńnci? Misiõnεεo mé le Bibli z̄ipi ke sa. Misiõnεεo pɔ́ aa ɔtà d̄unia b̄uu guu mé lalilez̄ipio dàale.

Batise misiõnεεo *William Carey* mé gbẽ s̄eia pɔ́ Bibli lalilez̄i kè deńla ũ. W̄ẽ basɔo pɔ́ ḡẽo guu wà Bibli lile n̄ buio yão men ɔapla n̄ basɔoo. Bibli lá lilez̄ipi ḡõ z̄i ũ azei sa, õ misiõnεεo lalilenaò è à k̄u wa Bibli lile n̄ bui pii yãoe. Lengisiki ì do Bibli z̄ikenaoɔle maamaa. Gãli pɔ́ wì me '*Wycliffe Bible Translators*' dàale w̄ẽ 1934 guu. Ɔɔɔinateεeo n̄ Bibli lá lilela yãzekaleao mé tò wa f̄õ z̄ipi ke kpaa de yãala n̄ disioɔnεeo bɔao lo. Buiyã dafu dadaa n̄ a galameeo n̄ a fonoloziio n̄ a k̄eao, e ao ge Bibli b̄oi, a f̄õ de w̄ẽ baola. Gbã, wì dada buiyãmanɔne aa Bibli lá lile n̄ n̄ buiyão. Yesu mè, wa kpala pɔ́ b̄ò Lua k̄i baokpa d̄unia guu pii seela ũ bui piie, a lé i gbasa ka.

Yãzekalea

Kpaalea 1

Lua Pœã Wœelea

Nefñengɔɔ Yão (1940-1958)

Ewaasogɔɔ Faasaiyão (1959-1962)

Ia Dafu (1963)

Kasaakũa Lua Yã guu (1963-1965)

Lua Se Zĩa Daomœœ (1966)

Lua Kũsũakea (1967-1969)

Kpaalea 2

Boo Yesu Gãliɔ Daalea

ɔnaa Zĩwa Bœena (1969-71)

Nɔœea (1972)

Setãu Kõni (1973)

Gevĩɔ, Tãaɔ, Sa'oyão ñ Esevãio

Bibeli Kyokpe ñ Bibeli Lá Lilezĩo (1974-1977)

Ginzĩao Yã (1974-1989)

Kua ñ ma Bedeɔ Boo Busuu (1972-1977)

Kpaalea 3

Tidɔa Yã'iaɔla

Kãmaboa Ositalalii (1978-1980)

Zíkɛa Booɔ guu Sēwãa (1981-1984)

Ma Mae Keasai (1983)

Luabaakuannɔ Gbezã Labɔa (1984)

Boo Bibeli n Pɔna Wawãwãgyão (1985-1991)

Wɛtɛa Boo Dae Fẽẽɛɔzi Giisi (1992)

Boobau n Bisão Bibeli Zĩ (1993-2004)

Dɔkotola kyo (1995-1997)

Boobau n Bisão Bibeliɔ Pɔnakea (2003-2004)

Kpaalea 4

Pɔkɛkɛgɔɔ

Ma Nɛɔ Kẽa (1996-2004)

India Kyonɛɔ Zĩ (1997-2010)

Pɔna Gyãkea (2002-2009)

Boo Bibeli Gbɛsisia (2005-2008)

Kẽaɔ n Sãngao Sɔ Bɛ? (2010-2017)

Taalao Kẽa (2018-)

Κρααλα sẽia

Luα Ρεεã Wεεlεα

Nefñengwã yã

1940-1958

Se ñ a vïo (1944)

Goo pɔ wále kamabo isia sae yāa, ma da gbēnao do òè: Lɔsi me pipia fa. Ō ma da wèwà gōo à mè, mekaayāe. Ma da ò màa, ké má de ne swāgbāade pɔ a oa ò weea ũ. Wì ma sisi Dizi, ké ma bɔ lan sinimaa gbē pɔ wì me *Walt Disney* kaatuũ gbéowa yāi. Mio nanayaaa’o mɔmɔ, mi vu n wiitēnao, ō vīa ò ma bedeo kũ, ge gbē pɔ male ò n beo. Nana pɔ mio o mɔmɔ, mi e má zōlea kpe golau, pɔpii baalè le ge zea.

Wá be ku Mafla, Vikitolia, Ōsitalalii busuu. Gbesĩsĩ zōo ku gugbātoo oi, a lesĩo ò neezi vī buziē. Geomidokĩi sō, zōewia pɔ wì me *Seaspray* ku isia sae, à kà kiloo blakwi taa wa. Isia gōsō ũfāade ku zzei n ɔplaa e kiloo basiiōsiii. Mafla busu zudeo vī dasi, ō vī iziniɔ ku we men pla, ado ò vīnisi ke, ado sō lèe koko. Nēblea gupiu na, má ye mà bɔ we mà ge mēewiauo.

Ma vīi gōe Situ wē demala wē siiō, mé ma de ma dāe Libila sō wē siiō. Ma mae tón Plesiko, daside wì aà sisi Pleki. Ma maeá laa saasenaē. À bò kyou za aà wē gēomedosaide guue, ō à nà zīkea feelikpeuwa. Gōewa à minakè, ké à telepà sōo bakpaaĩ yā musu. Aàpi n a vīi Bilio aa sō pɔ wì me Flawiũ sè aa dà piipāau, ō aa gē mēewiau, ō aa ò we. Ké gu dō, sōpi pìlimá à baalè, ō aai e wà kũ kpaa. Kè aa kũ, aa eà dà piipāau, ō aa gèd sōbakpaaĩkĩi. Ké gbéowāpi dasōmà, aale e sōpi a fō bakpaaĩ ble loo, ō telepa guu, tó à bakpaaĩ blè, telepana a ōa e lee bao. Ma mae n a vīio aa dola bao kpà teledadewa aa mè Flawiũ mé a ble. Ké sōpi bákpaaĩ blè, Pleki n Bilio aa dola ɔaa pla blè, aa tà be n pɔnao, aa laakpe lù n ōa beeo n bewēleu.

Ké à kè sàa, Bili nɔsè à gè à tà bualoũ. Ma mae fiabòè, ō laakpepi gō aà pɔ ũ. Ma mae ò ɔlia a pɔoi, ō gbéowò ye a nɔoi. À laakpe pāle lù Mafla, gu pɔ wà ma iu wē 1940 guu. Ma mae sawao daalekĩi kè, aà sawao dasikũ de ɔasɔɔla. À nɔdekĩi dō lo, gu pɔ ò zuo kolokpau n são n sawao. Gbezã, à gu lù ké à e à a pɔtuoo daaleu ò ɔliañzi e aa ge mekpa maanno. Nɔo maa ō gbéowò yei, ō gbéowò ò bɔ zãzã wà mɔ nɔo lui aà kĩi. A dāmee mà zīke wasawasa. À dōmagu zīewa à a kyale siao kpàa mà nisi mamawa e aa teke. Mi zīpi ke gēn’ũma’ũma, ō ò gbasa kaaàgu. Zīewa lo àle faaibomano, ō à mè gbēmaa pɔ ku yāa wasawasa mendoe, ōn Yesu Kilisi ũ. Ma mae ò ge Yesukpeu yāa, a ye lesiai Yesukpe lesi gāli guu. Ledanede le dàdàè, ō ò lesi kãaa guu. À dōmagu, goo pɔ wále pianoole ò lesi n loo nao n ma dasē Elao. Ma maeo gbēna dasideo ò kãaa kō be mɔ n mɔo, aai poble aai wēmi, aai lápa, aai faaibo.

Ma da tón Loona, ààpi ěnzineε neε. Gɔɔ pɔ a ò a maεɔne á ye laa ewaasona se, àà maε le e gbĕ kpεnaε, i ka à n nenɔε seo, āma gbεzā baa mĕ, a ansueɔ yeazi de n ne kīniɔ zāɔla. Naa de bānɔɔ pɔ wì me tenisi lena ũ n gɔɔfuo lo, à kɔbu sè dasi. Ma da yā pɔ òmāguɔ na maamaao. Àà wĕ gbεzāo guu à gĕ wĕmina ũ, gɔɔ pɔ ma ka wĕ kwi e wĕ gĕo. Ì kemεε pɔsia yā ũ. Bɔlea n kyokpεo gbεa, tó ma ta be, ma mɔ ma a da lè kpεu, wĕ le àà de n kpaana giio kŭa. Ì kemεε wiyā ũ, atĕsa gɔɔ pɔ ma gbĕɔ temazi. Yā bee taa mé tò ma ewaasona gɔɔ, ma nisīna zedɔaoo, mé mi kasaakŭo.

Ma dāe ia gbεa ma da yōkakĕ, ɔ wà àà yō mendo gòle. Gbezā ɔ gyāpi èa fĕle kansεε ũ. Dé mé dō wāwā kpele taa à kĕ gɔɔ beei. À òmāgu kĕ gɔɔ pɔ ma wulea gwāasīna, mi ma ma maε ò lekpaake. Miliɔ dō bó yā mé n kao, āma yāpi ò ĩadaa. Ma mae ye ò gbāai a gĕagĕ. Má de ne swāgbāade pɔ ò gbεzuzu dāo kpāanuwa ũε. Zīewa ma gĕ lèe isini guu n ma gbĕɔ, ɔ wa lèe koko giio kaatō sè wá kòle gudɛdekīiwa. Kyokpε nena diletεε ma sisi, à ma la tó ma ɔ ku yāpi kea guue, ɔ ma εetòè ma mĕ, i ke wá gāli mé yāpi kĕo.

Guantĕna gɔɔ wále su n Yesukpεo n ma vīi Situο. Situ aimeti kŭa a bɔɔu, ɔ ò le à tesō sĕ giuwa gu pɔ bɔaaa n wá beo, ɔ mi tĕpi de n gbáo. Ma tĕdĕ gĕ aaɔ, a gĕ siiòde sa à ma fu à dàgua, mi fō má dè loo. ɔ wà tedenɔ sisi, aa mò n n kεeo aa tĕpi dè n ío, ɔ mapi n ma vīio, wá mae wá ka kpεu à zetawále e gwāasīna.

Òda pɔ ma mae kĕ sabai, ò kεε dafu lu wĕ pla n wĕ plao. Wĕ n wĕo wio ge kāmaboi isia sae mɔ do, ge wi ge mεεwia Sidini, ge wi ge wekpalei wá yobonɔzi. Ilenɔɔ de wá ble ũ isiale. Ma mae gbāakŭa gbεa, à zĕo à a neɔ kpāsā kɔlezi maao guu mεεwiau, wío kyoke we wĕ siiōsiiō. Lá wĕ siiō mé dàda wá zānguο, bee tò wá gbĕɔn aaɔ wili e wàò ku n kōo maamaa wá ewaaso gɔɔo. Wi e wà dɔεke n kōo lan ne pɔ an wĕ kō kĕa zōɔɔwao.

Má ku kyoneɔ be kɔlezi za wĕ 1955 e 1958. Beeɔ demεε wĕ zīŭo ũ. Mi kasaakŭ gɔɔ beeo, mé má gbāa vī bānɔɔlekīio. Bee kpāmεε màò ku negōnaɔ guu. Ma bānɔɔ lè teasi, ɔ ma gĕ teasi sosaneɔ guu. Ma gĕ sosao lootoo gāli guu, asa wekīi wá fō wà lápa. Laaisaideɔne, má ku gbĕ pɔ aale dɔaanakeyā dadaɔ guuo. Má wɔo vī gɔɔ beeo, baa yɔɔ.

Ma kyopi wĕ plaade guo, gɔɔ pɔ ma ka wĕ gĕo, ɔ ma da kĕsai. Má dō a ku lootooɔe, āma wi omεε àle kansεeke ge àle gao. Wa

òmεε wà mè kyoneo uabele ye ma kɔ'eai ble fãane blegɔɔ. Má dɔ yã pɔ àle ma sisiwàò, me i ke ma da yã baasio. Ké ma gẽ àà biloo guu, à baopi kpàmεε weliwe lan sosao ì kewa. Ma lé ɔɔkpà, yãpi dìa, ãma mi ɔɔɔɔ. À mè tó gu dɔ, sema mà piipãa se mà ge dai ma mae nena pɔ má dɔ yãaole. Má è má ku mado. Ké ma ka Mafla, a gu dɔ wa ge ñ ma da geo Yesukpeu, ãma ma mae mè mi ka mà ge gevĩkĩio. Ma da li e ɔliamazi ma ewaasonakegɔɔ, ɔ à kèsai sa. Beeá yã'ia pɔ kũ mà zĩblewàε. Me i ke ñ Lua dɔnleo baasio, má fɔ mà zĩpi bleo.

Kua kyoneo be we, à kũ ne pii ge Yesukpeu ãsɔanezĩ kɔɔ ñ oosio. Kɔlezipiá Yesu gãli pɔε, ɔ wi kãaa lá gu le dɔ wà lesi wà Bibeli kyoke ñ wabikeao. Bee ñ ma gea Yesukpeu Maflao, i to Yesu yã gẽ ma sɔ guuo. Má Lua dɔo. Má dɔ a ku guei, mili àà tó si pão, ãma ilio ku ma laasoo guuo, me àà yã mé le ma da zéwa ma yã'oa ge ma yãkea guuo. Wa dilε kɔlezipi guu à maa wà Bibeli yão dada kyoneone, ãma wili gãnamá aa gɔ Yesudeo ũo. Nɔselilesai, kyoneo de Yesudetɔndɔ ũ, aa gbãa pɔ Lua Nisĩna ì ñ gba vĩo.

Ké à zé bò zĩewa mà ge Yesukpeu Yesu yãkãfiane kãaa guu, ma ge ñ pɔnao, ãma wi ɔɔwẽε lá wá ke wà Yesu naaikèo. Beewa mi ze ñ yãeoo, ɔ gɔɔ pɔ ma bɔ kyou ma wè baoplasaide guu, ɔ ma kãmabò ñ Yesukpe geao. Mi tɔ dilε kyokpepi guuo. Yã mendo pɔ má kè, má de gbéɔn kueplade ũ kyokpe bakpaaĩ gbãa guu. Ma bee kè, baa ké mi ze gbá zie mà sigalimi ma baaleapi dadaa guu. Ma deklɔla gbεzão kegɔɔ, ma kɔaikè ma deklɔla è ñ buusuo. Ũapi ma faamasi kyo pɔ ma zeo mà ke fiabòò.

Ɖwaasogɔɔ faasaiyãɔ

1959-1962

“Tó gbě naa Kilisiwa, gbě dafue.

Aà kua zi gě, a dafu mé m̀.”

(2 Kolenideɔ 5:17)

Faamasi kyo de kyokpe dɔɔ pɔ ma sè za ma wè gëomendosaide guu ũ. Kyokpe guu miɔ ye kyo dɔɔe beeci: simii n̄ fizikio n̄ denabaoo, ãma miɔ baale kyo dɔɔe beecne: buiyão, yãziɔ n̄ dɔɔ pãleɔ. Lá má fĩ mà a wè sèia yão dada n̄ lakpãsaã posu guuo, ma gõ ma be Mafla wè beewa, wá ku we n̄ Situo n̄ ma maeo n̄ ma mae nɔ plaade Flɔɔo n̄ aà ne gbéɔn plao.

Nɔeli zĩ kɔɔ, ma ge zei Situe zõewiae imikĩi, gu pɔ a ye Nɔeli pɔnakeu n̄ a gbēnaɔ. Gɔɔ bee mili imio, õ ma aà là tó má fĩ mà ge bebei n̄ keeo gɔɔ pɔ a ku imikĩi. A wèi à mè, ma su sɔũkeyã keo. Ma pɔsa kè na, ma da zéu n̄ laaio kpaleao. Gu koolokea n̄ bà gbãao guu ma zã zéwa, õ kɔɔɔ tò ma zã zewa, ma ge ma gbá lí pɔ pelea zò. À bò tɔɔleu, õ ma lele í guu n̄ keeo. Gulima guu ma mɔtɛe kɔfĩ mà dɔ, asa ma gbá gõ pea gazeewa. Ma dëekà ma keepi té dè. Keepi pelea í guu we, a zã i ka kosokũ leuo. Mi ke ãao baa yɔɔ, ãma má fĩ mà keepi bɔ gupiu keebɔnasaio. Ma gõsõ kũ ma da zeu, õ keede ma se. Ma ge ma yãpi ò Situe imikĩi. Yã pɔ a òmɛɛ, má azĩa sõsõ gēn plao. Daa Nɔelile kpele taan wei! Wa zeo yãa wa Nɔeli ke n̄ wá yobonaɔ ma dasè be. Ké wa ge we, Situ mè a asookè zéue. Ma mae dõ ma wéwa, õ à mè : Mme n asookèo lo?

Má gbēnae vĩ Maflao, õ ma zõle we sèia kilikili mɔ kēokwi. A gbea ma kpaaũ n̄ Kitio n̄ Vēnsão, beleɔne, aalɔ ye igbēi, aalɔ ge õwãkĩi asĩnizĩ oosi. Kuañɔ ì kemɛɛ na. Aa ma si õ wiɔ pɔnake sãnu. Ma ɔkpà sigalimiawa, gɔɔ do pakee do, õ ma na s̄ɔɔ bakpaaĩ telepaawa lo. Ma mae n̄ ma da dãuna zão s̄ɔ vĩ, mé ma mae de s̄ɔɔ bakpaaĩ gãli pɔ ku mɛɛwiau gbē ũ.

Ãsõa laaawa zĩewa, ma mae gbēna keeyiana kee bòmɛɛ mà a wá gwa asĩni n̄ ãsõanenaɔ. A wedɔi mà lu ge ma mae lumɛɛ. Má ò ma gbéɔne ma kee è, má wá geu wei? Aa òmɛɛ pɔnakea ku wēleue, à kà kiloo baaõ. Gwãasĩna lelu pla gɔɔ, wá imi kãa gbea, wále su be Mafla. Ma gbéɔ gè n̄ io gõɔ, a gbea õ i ma le. Wá keepi bò zeu à s̄i s̄eu, õ likele kɔfĩ mé su ma vu. Ké ma wé kè, ma likeleɔ è ɔplaaí n̄ zɛeo, õ wa lí gbēne pɔ ku wa aɛ zò, kee fuangbàwanaɔ. Wa dëekà wa bɔle fenetic guu, wi ke'ãao, me i ke díi kaso pɔ wá lililili yɔɔyɔɔ baasio. Keepi kè kélekele. Gufēne keede wa se, wa ta Mafla. Ma gē ma mae kpɛu gwãasĩna lelu siiõ gɔɔ, má òe ma asookè. Ma busa gɔɔ bee, ãma ma yã i ka ma maeguo. A de dabudabu yã ũ ké wá gbēe i ke'ãao. Ma Mae pɔ ku musu mé le kaedamazi ma ewaaso faasaikeyão guu, ãma ma láai i ta we gɔɔ beeo.

Wè 1960 guu ma zõle Melibõu ké mà e mà ge faamasi kyokèi, mi ge æ ní ma faamasi zõbãñbleao. Ma zõle ní Yudaéo ní a nao, aa de ma mae nõ plaade Flõõ gbẽnao ù. Otilisi busu gbẽ Flèdi mé mò zõle Ositalalii, õ wá ku kpe doũ e mõ soolo. A ye Giisi yã dadai, oosi ì wule a liiwa àõ Giisi disionee kyoke. A Katoliki pletike kyokè yãa Otilisi, ãma aà põ yà gõõ põ a pletie è àle òmalemale zadĩe sã guu, àle kaa põ wà baaadàu à gõ Kilisi me ù sèlesèle.

Wa faaibò lousisi yã musu, ãma wá gbẽõn pla wapii wá gbẽe ì dõ zé põ wá sé wá nisĩna ãmpakĩi eo. Ma geaãano Yesukpe põ má dõ guu, õ à gẽmano Katolikiõ põu sõ. Yãe ì wá laasoo lile weo. Flèdi ì ge laasookèi gevĩkĩi põ bõaa ní wa beo, ì wule miawa we. Sĩana wá de gbẽ põ aa sãsaõ ùe. Wále sĩana wèele, wá dõ má wá euo.

Mõ do gbèa, ké Flèdi bõ be, má mà à bõ Lua zéwa. Ìõ baonakpa zenakpaaco. Pootabu ku gõõ beeo, má dõ kpelewa má ke wà kõ eo, ãma ma wé doì mà aà e zĩewa, mí yã põ a bõwà ma.

Ma zõle ní ma gbẽnae Zakio Malambina. Busu doũdeõn wá ù. Wá gbẽna ní gbẽnaoõ wa ka gbẽõn soolo. Æsĩnizĩ ní ãsãanenao wi kãaa wi igbẽ e à zõlewá. Wí ge bãnoõ gwai ní sõõ bakpaaĩõ ní kee bakpaaĩõ ní sinimaa gwaaõ. Gõõ põ ma a kee sãia lù, ma wè bao ní mendoõe, õ wá gbẽõn aaõõ wa geò kãmaboi Daawini, à kà lan kiloo aasõõõõ lèe siĩõ taawa. Gue wa wá kee dà piipãa guu, õ à gbãa baa vĩwanoõ busebuse.

Æsõae laaa guu, ma ge wèkpalei ma bedeozi Mafla, mí gõõplake we ní ma gbẽna zieõ, Kiti n Vẽnsãõ. Wále imi imikĩi auapilaa e oosi mò soolo, gõõ põ wi wẽmikpeõ gbata zaa bee. Kiti le kee baa busebuse zeda guu, õ male gẽwà. Õ à a bà wãa kãfĩ, õ ma a põ kãfĩ lo, õ wále bakpaaĩ zedapi guu. Polisiõ ì e wá kũõ, ãma aa ma kee lama è aa sè. Æsõao gbèa, polisie ma be gbà lè Malambina, a ma là tó má ku Mafla zĩewa. Ma oè a fõ àõ de màa, asa ma bewèlen we. Polisiõ yãõ dàmala dasi, à mè male kee baa kaikai, ma daakè. Ma ge yãkpalekekĩi, vĩa le ma kũ, male lualua. Ma mae zennõde sè, ãma à kè pã. Wa ma dile taaede ù yã põ wa dàmalaõ musu pii. Aa mè mà fĩabo dõla basõõ, õ aa ma keefĩla sì. Má fõ mà kee baa loõ e mõ soolo. Ma mae fĩapi bõmèe, õ ma a kee tò Mafla. Ma yãõ le ge susu loõ. A wè põ gè, mi a simii dekõla eo, a gẽn plaade mõ soolo gbèa, mi eo lo. Tiakewa má keefĩla vĩ loõ, mé ma gõ daade ù.

Bee gbèa ma laasoo liõ daa doũõ. Má dõ ké ma ku dũnia guu pã, ma kua le aike gbèeõ. Ma laasoo ìõ ãadaa, õ zĩewa yãpiõ tò má

dìle Lua kuo. Bee ma n̄sen̄nim̄eε gĩã, ãma i la n̄i lao leo. Má è má fĩ gi Lua kua siio. Ma kua guu ḡw̄pii Lua p̄keao ì kamagu, saana p̄o ku musuo, gbesĩsĩo, isia, n̄oboo, bão, baa k̄oo. Má s̄i Lua mé p̄pii k̄e, ãma má fĩ wesiaàleo. Lua naai i ḡe ma s̄u ḡw̄ beeo.

Lua mé le lolemazi, àle ma wele. E w̄o ge ma ii, a ma se a gb̄eke guu, k̄e mào de Lua Gbaãpiide zĩkena ã.

Ia dafu

12 Utu 1963

Flēdi n̄ a nao (2016)

Ḡḡḡ bee mé gbia deñla ma wēni guu. Ma sō wē bao n̄ aaḡozi, ḡ ma kua ye lilea miḡmiḡ. Yesu mé ḡliamazi kee kaiḡ guu yāa, ḡ à ma gale à ma bḡ pḡsia laasoou tia n̄ ma gbāasaike guuo. Yesu mè: “Gbēe a fḡ mḡ ma kīio, sema ma mae pḡ ma zī à aà sìsi baasio” (Zāa 6:44). Lá Lua bee kēmēen ke.

Lá wà ma kɛɛfila sìa, sema mali ge zĩkei n̄ piipãao. Zĩewa kɔɔ male ge Malambina piipãazekĩi n̄ sigalio naa ma ɔzĩ, ɔ ma gbɛna Fredi pɔ nɔselile, i baonakpa zekpaãaɔu ma e. À kà wɛ pla ké mi aà eo. À ma le ma gãu, ɔ à ma tó s̄i. Ma aà d̄ò, ɔ à ma sisi a be àt̄ɛzĩ oosi. Lua yãkea gwa ! Wá beɔ z̄à n̄ k̄ɔo. Ma laasookè ma m̄è, má aà la yã pɔ à aà lè yãa. Āma ké ma ka aà kpe kpele, Bibeli naa aà ɔzĩe, ɔ à nà Lua yã bɔlekeameewa. À m̄è á è Yesude s̄ianan ma ũo. Sema mà nɔselile, mí si ké Yesu gà líwa ma duunaɔ yãi. Sema mà azĩa na Dii Yesu Kilisie a ɔzĩ. Ké à m̄è Yesude s̄ianan ma ũo, yãpi dia mé mi si ḡɔɔ. Āma má d̄ɔ ma s̄ɔ guu ké ma yãkeaɔ susuo. Má ye mà azĩa pɔeã too. Má azĩa v̄i, má f̄ɔ mà bee to d̄ɛkasai. Yã gbɛzã pɔ ma zeo mé de tó gbɛnazĩna b̄ò weɔ k̄iie, wá baa ũma n̄ tea Luazioi? Tó gbɛnazĩnaɔ b̄ò weɔ k̄i s̄ianaɛ, lá d̄ɔna dasideɔ le ewae, má misiile Luaɛ teasio, máɔ ku lá ma d̄ewaɛ. Gwãasĩna wendo, Fledi na Zaneti ye wulei gu pɔ wale faaibo, ké aale p̄entiile kpeawa yãi, ɔ Fledi ma la à m̄è: Lɔsi, n̄ ye ḡɔ Yesude ũa, ge n̄ ye ḡɔ a ũo? Ĵ ma ze n̄ Diio ma m̄è, ao, má yei. Wa kule wa kosowa, ɔ Fledi òm̄ɛ mà wabike, ma a duunaɔ awakpa Luaɛ, mi wabike Yesuwa aà ḡɛ ma s̄ɔu. Wí le ma k̄ũ, mi f̄ɔ ma yãe'ò, ɔ má ò Fledie aà wabikem̄ɛ ɔ a k̄è. À lezàa, àle e yãpi i ḡɛ ma s̄ɔuo, āma ma ze n̄ Yesuo s̄iana.

Ké ma ka be, ma a sigali sɔ sè má zù amɔaa musu, ma ladà ma m̄è má mi lo. Lá má ye màò de Yesude ũ, má ye màò de a s̄iande ũ sae. Má nɔselile, mí kpeli ma duunaɔne n̄ yã pɔ má d̄ɔ a v̄iɔ pii. Fledi i yã pɔ máɔ ke om̄ɛɔo, ma zeò ma z̄iawaɛ. Ma ladà má sigali mi lo, má w̄emi lo, má telepa lo. Sigali t̄ɛa i kem̄ɛ z̄'ũo, mi mi lo baa men do. Sigali t̄ɛa k̄em̄ɛ àa, asa ma luanaaika ma k̄ũ gbãa, àle tekpamagu. Má ye màò ku aafia Lua pɔ ũ, míɔ misiile.

Gɔɔ pla gbɛa Situ mɔ ma be, a w̄ɛ kpaa plaɔ k̄ũa. I ma lao, ɔ a k̄am̄ɛ v̄ɛlu guu. Mi lebo má òè má ye w̄emi lo, a v̄ia le ma k̄ũ. Ĵ má iɛ, bee mé ma w̄ɛ k̄ãa ma lewa gbɛzãna ũ. Ma be gb̄ɛɔ ku w̄ɛ yãu, ɔ má è a maa mà w̄ɛ t̄ɛ. Mi s̄ɔbakpaai telepa lo, āma e màò k̄ɛ a gwaawa, à gɔɔplakè. Mio ye mà s̄ɔ pɔ aa bakpaaiɛleɔ tó pleple.

I ke gɔɔplao ma kpaasiaɔ è ma yão lilè, ɔ wá gb̄ɛke b̄usa. Mili w̄emi lo, mili sigali mi lo, mili telepa lo, kpelewa wá f̄ɔ wá mak̄ɔei? Bee gbɛa ma na Yesukpe geawa, mi gɔɔde n̄ ma gbɛna dafuo.

Situ mà wàle ma kua lilea yã'o. Ké à kà be, a ò ma mae ma gē zé kaali guu. Āsōanenzīe kɔɔ, bɔlea n̄ Yesukpeo gbɛa, ma ta be, ɔ ma a mae kee è pɛlea gāae. I mɔ ma kīi yāao, ɔ ma bilikè. Ma gē kpeu, ɔ ma mae n̄ Flɔɔ fɛle n̄ yāo ma lilea yā musu. Má òné mi gē ze kaali guuoi, ma gē Batisi Yesukpe pɔ an yāo susu guue. Ma mae mè: Yesudeɔn wá ũ wapiie. N yā le ke gbāa mé àle ke dasi. Má òè má ye màò de Yesude sīana ũ, mí kpeli yā pɔ male e a vāi ge a ai vīoɔne.

Mɔ do gbɛa, ma b̀ Zaki be, ma ta Flɛdi n̄ a bɛdeɔ kīi. Ma na Yesudekeyāo dōawa. Ké ma laasookè Yesude pɔ má n̄ dōo yāwa, má Yesude sīande dō an guuo, ɔ bee b̀ ma sae. Gbēe de a ũo, baa do. Ma dae de a ũo, ma gbēnae de a ũo, a zi ge a dafu. Ké Mafla Yesude nɔe Nansi ma n̄selilea yāmà, à mè: Mafla gbē pɔ ma wɛdoj à Yesu si, ɔme a gbē gbɛzā ũ. Gbēe wabikèmee yāa yā, ma dōo, āma má mà gbɛzā Nansi da ma tó d̀alau, ɔ ìò wabikèmee e wē swaaɔ. Ì Yesu yā dada neɔne kyokpeu. Ma ge aà yādaane guu gēn do, we à ma tó sè.

Má gbēnae vī wēle kāina guu, aà tón Leni. Wa kō'ea gbɛzā imikīie. À n̄selilile, à mɔ soolo kè, a gbɛa ma n̄selilile. Ké à ma n̄selililea baokpàné bānɔɔlekīi, gbéɔ òè : Tó Losi Jones g̀ò Yesude ũea, dé mé aɔ kpe loi? Leni g̀ò misiɔne ũ, à zīkè Luae wē ũma'ũma busu pɔ ku Isia Tēa saeɔ.

Yā kpele mé kè Utu gɔɔ kueplade wē 1963 guui? Bibeli yāo ku dasi, aàl yā pɔ ma leɔ o: Ma n̄selilile. Ma bɔ maa. Ma ke na n̄ Luao. Ma g̀o Lua ne ũ. Ma duunaɔ kēa. Yesu ma suabà. Ma wēni laasai è. Ma Lua Nisīna è n̄ baa dasi pāleɔ. Má ye mà a keeɔ bɔɔlekeé.

Zīewa, ma Giisi gbēe là, tó Lua aà ì dafu. À mè : Aawo, ìò telee gwa e tia. Giisi gbē pāle òmee lo à mè, Lua i nenɔeɔ i dafuo, asa aàlɔ kyale lezīo kpaae. gbéɔ ì ia dafu yā yāale n̄ kua taesai yāo. Zāa baona lee aàɔ guu, ia dafuá Lua Nisīna gbē lilea yāe. Tó Lua Nisīna gē gbē s̄o guu, ì aà yākeɔ n̄ aà laasooɔ lile. Lua Nisīna ì aà gba kua dafu, ɔme wēni laasai ũ. Aà kua zi gē, a dafu mé m̀. Zīnaɔ lá guu, ké Lua Nisīna d̀i Yesu iwaɔne, aa wɔɔ è n̄ pɔnao n̄ n̄sedaadoũ vī. Bee le ma le màa s̄o.

Ké ma vu kɔɔ mazīa kpaa Kilisiwa gbɛa, má è yāe le dedea, asa má dō ma yā gbia kè, má s̄i Lua naai vīe. Ma na Matie baona kyokeawa, ɔ ma pɔyà yɔɔ, a yā kèmee doũ n̄ pɔ pɔ ma a kyokè yāao. Āma āsōaeɔ gbɛa, ma pɔ kè na kāndo, ɔ má d̄o sa Lua nen

ma ũ, Lua ma suabà e ɔɔɔpii, ké màò de Kilisi seelade ũ yāie Má wɔɔ vī màa ɔɔɔ, à dàale busebuse, ɔ ìò dede e mɔ kuepla. Ma zòle ma lakè ma gbēnaɔne pii, má òné ma ze n Yesuo, mío ku n Luanaaikεao. Gbēe i yāe weao, mé i ke gbē pɔ aa mè Lua baaadau baasio. Ma Dii yā'ò gbéɔne ma zīkekī faamasi guu, ma n gbea kãaaaɔwa Malambina Batisi Yesukpeu. Ma gē ewaasoɔ gāliu mé mi yāda neɔne āsɔanezī.

Bibeliá Lua yā pɔ a ò gbēnazīɔneε. A lác vī a guu dasi, baaɔ n soolooε. Yudaɔ mé aa a daside kè. Wa kè n Ebeluo n Gelekio, mé wà sīana pɔ ku a guuɔ bɔɔlekèwēε Isiali busu felekaayā guu. Yāziɔ ku we, aa yāalea n ānabio yāo n lá pɔ wa kpàsānéɔ n yā pɔ a ke ɔɔ gbézāzī. Dé mé a fɔ Bibeli yāo dɔ ɔɔ doi? Lua Nisīna ma wé kēmεε, à Bibeli yāo dɔa zebòmεε. N beeo à kù màli Bibeli waaipa, miliɔ waasoɔ ma wè dasiɔ guu. Bee mé ì to wà Bibeli yāo gbá dɔ.

Lá Lua ì to yā bɔ́nɔ naá ma suabaa yā gbiaε. Lomadeɔ 5:1 mè: Lá Lua tò yā bɔ̀wanɔ na a naai pɔ wále ke yāi, wá naaàɔ sa n wá Dii Yesu Kilisi gbāao. Yābɔańnɔnaá yākpalekekī yāe. A de lá Lua yākpalekèwánɔ kɔ, ɔ à wá dile taesaideɔ ũ. Lua wá bo a naai pɔ wále ke yāi, tiasa wa keaàɔ na n wá Dii Yesu Kilisi gbāao. Ké ma bɔ yāpiwà, a demεε pɔna yā ũ , asa má è Lua ma bo, à ma duunaɔ kèa, a zù gbāo zoolo guu. Lá gukpe zā kōε n be'aeo, màa à ma taaε kèa (Soũ 103:12). Efεsedeɔ 2:8-9 ma kũ gbāa lɔ, à mè: Lua á suabà a gbēke guu Yesu naai pɔ á kè yāie. Bee i bɔ á kī no, Lua mé á gba. I bɔ á yākea kī no, ké gbēe su íanadàò yāi. Lua ɔgben wá ũ. Wá naa Kilisi Yesuwa guu à wá ke, ké wàò ku n yāmaa pɔ a d̀aa dilewēε keao.

Zīewa male ge wēleu n baonakpanaɔ gālio. Wa ble oosi blè Yesude pɔ aa wá sisiɔ be. Lá nena ku kpεele we, a guu ɔ gbē pɔ wà n sisiɔ aal n tó kēu n baaadagu yāo. Ma laasookè maamaa yā pɔ má kēwa, ɔ má kè, Lua ma suabà a gbēke guu. Baonakpana Biliani òmεε gbézā ma pasitεε pɔ a ke na yā pɔ má kè yāi. Gbēke sà zɔɔε! Gbēke de yā pɔ ì bɔ léu àaɔ ũ, āma Lua gbēke sáa vīo. Gbēke pɔ mi ka wà kemεεopi mé tò ma duunaɔ kèa ɔ ma ke na n Luao. I ke ma Yesukpe gea mɔɔmɔɔo yāi no, ge ma Bibeli kyokea, ge ma yā zɔɔ keao, ge ma lɛyea n wabikeao, ge ma yākea a zewa yāi, ké ma Dii Yesu Kilisi naaikè yāie ado.

Bee lε meá ni? Bee mè ma Yesu naaikè, má sì Lua mò gbēnazīna ũ, wà aà ì netēna ũ Beteleũ. Má sì taaesaiden aà ũ, ɔ à

gà líwa ma gbeu, à ma duunaɔ kɛ̀a. Má sì Yesuá Luaε, Lua Nεε.
Yesupi mè api ń Mae Luaoá doũε. Asĩnizĩ Yã ku, Yãpi ku ń Luao,
mé Yãpiá Luaε (Zãa 1:1).

Kasaakũa Lua Yãu

1963-1965

Se ñ Ositalalii busu neo

Ma kii, gõa Yesude ù de Lua dõa ùe. Lua demee yãa gbãa pɔ ku luabepuanau ùe, tiasa a de Lua pɔ má dõ ù, ìo ku manɔ, à legbèmee à mè á ma to bauo. Dẽe ñ dẽeo ma kasaakũ mɔ pɔ teio guu. Lá yãpi kèn ke.

Ma azĩa kpà yādadaawa: ataala oosi miɔ ku baonakpanɔ gāli guu n̄ wabikeao n̄ Lua yā gwaaɔ, aaluba oosi mi ge Bibeli yā dadai Malambina Yesukpeu, āsɔ̄a'isi oosi, mi ge k̄āau Bibeli kyokpeu n̄ ma pasit̄eɔ, āsɔ̄ada oosi, mi ge d̄ɔi baonakpanaɔle gɔɔ pɔ aale waasoke zekpaāau. Āsīni oosi, miɔ ku Malambina ewaasoɔ gāliu, mé āsɔ̄anena oosi mi ge Yesukpeu.

Malambina Yesu gāli gbāakũ wē 1960 e 1970 guu. A k̄āaaɔ ì n̄ k̄āsi. Pasit̄e n̄ a naoá gbē buseɔne, āma aà waaso ìɔ gbāa. A d̄ɔmagu zīewa oosi, aà yālēũa guu, à Italii goelen gbēnē pɔ wì sisi Nikɔlo Paganini yā'ò. Gɔɔ pɔ àle goelené k̄āaaae guu, aà goe bà mendo z̄. Deesai à gì àle le, ɔ̀ bà pāle ea z̄ ìɔ, ɔ̀ a aaɔde z̄ ìɔ, mendo mé ḡ. Ȯ a ò n̄ laaio kpalea: Bà mendo n̄ Paganinio! Pasit̄e yāpi lèeũ n̄ Bibeli yāe beeo: Má f̄ɔ mà yāpii ke n̄ Kilisi pɔ ku ma guu gbāao. Yādan̄e bee taa tekp̄amagu.

Malambina lesia ì kpe loo, ì n̄ me ke yēe. Ma nebl̄e Yesukpe pɔ a leɔ buse mé a l̄eɔ de l̄e zi búubuuɔ ù guue. Malambina pianool̄ena pianool̄e n̄ k̄asakasao e gbēpii mekp̄a lesiawa. Lá ma zé è pii male Lua yāma, ìɔ taale ma meũ. Leb̄on t̄ode *Charles Wesley* leɔ ì ma pɔ ke na maamaa gɔɔ pɔ wāle Lua taasile. Le pɔ ì bɔ pi taan ke. Tó n̄ lepi gbá d̄ɔ, n̄ Yesu baona gbá d̄ɔ.

Sīana yā? Má f̄ɔ mà a baa e Suabana au guua?
À gà ma yāi, ma gbē pɔ má tò à wāwākè, má tò à gà.
Yenzi b̄onsaee! Kpelewa ma Lua, n̄ gameea?

Asiiyāe fa! Lua pɔ lí gao gà. Dé mé a f̄ɔ à aà yākanla d̄ɔi?
Malaika gbēz̄ɔ le weele à Lua yenzi zā lé d̄ɔ, āma pāe.
Gbēke z̄ɔe fa! D̄unia kuleè! Malaikaɔ su weele loo!

À b̄ò musu a Mae kpalabaa k̄ii, aà gbēke lé v̄io.
À a gwea tò we, ɔ̀ à misiile e à gè gào Adamu buiɔne!
Gbēke z̄ɔ, mé a ɔ̄a v̄io, ɔ̀ à ma le à ma k̄u.

Ma nisīna wulea dakpeuna ù gusiau à ḡɔplakè,
n̄ wekp̄alemazi, ɔ̀ ma vu, gupua ma pilis̄ɔ p̄a,
ma m̄ɔdaunaɔ p̄oloa, ma n̄ɔse wèe, ma fele ma bɔ ma tenzi.

Má Lua yādaanla v̄iake loo, Yesuá ma p̄ɔe n̄ a yāo pii!
Ma wēni è aà guu, ɔ̀me ma mi ù, a tò yā b̄òmanɔ na!
Má s̄ɔdile mà s̄ɔ Lua báazi, mí a kiafua si Kilisi sabai!

Charles Wesley (1707-1788)

Ma nɔselilea gbɛa mɔ pla, ma zɛo mà da'ilekɛ. Wà ifãfãa gɔɔ pɔ ma de ne ũ, ãma mi da'ile bee taa e Luabaakuanno Gbezã lá guu ké à mè wà ke màao. Pɔ má èn ke: Wà nɔsselile wà da'ilekɛ. Bee gbɛa lo: Ɔ gbɛ pɔ aa aà yàsio da'ilekè. Za gɔɔ bee má sì da'ilekeaá gbɛgbãa yãe, mé à kù da'ilekea guu gbɛ mè bũu ni íue, i ke ifãfãama yã no. Ɔ geleki yão da'ileá nia íu yãe. Wè mɔ kueplade guu, ma da'ilekè. Zaa bee ma gɔ Malambina batisi Yesukpe gbɛ ũ, má de a ũ e wè baakwi.

Yesukpepi guu wì tekpa gbéɔu aa gɔ misiɔnɛɛo ũ busu pãle guu. Za wè 1960 e 1970 guu, aa gbéɔn gèo n mendo zì, aàio wabikené, aàio dɔnle n ãao.

Gɔɔ pɔ ma gɔ Yesude ũ, má faamasi pɔ male zìkeu fã kũa. Ɔa yã musu má è a maa ma fiapi bo gĩa, à kà dɔlaa basɔo. Ké má bò, ma pɔ pɔ kù mà kpa Luawa laasookè, dɔa gbéɔle n pɔkwide kpaao. Ma ãa pãle kãaa, à kà dɔlaa basɔo, ɔ má kpà Bilianiwa aà baonakpazì yã. Má è aame wa dɔaaa n dɛe pɔ wale ka Yesu yã gea ae musuo, aale yã pɔ Kilisi dillewèe ke, ké à mè, wáme wá gupua ũ dũniae. Wà gupu gbéɔne, aai wá maakea e, aai wá Mae pɔ ku musu saaukpa.

Gba sèia bee daa gbɛa, à kèmeɛ landɔ ma a ãa pɔ ma è ãa'ia vùaa pãwa. Má fɔ ma blè yãa ma bɔɔleɔ ge pɔnakea guu. Mi vùaa pão: Tó Lua ku wee, yã pɔ maa mà ke ɔ má kè, asa Lua a baaadamague. Za gɔɔ bee gbadaa i kemɛe zì'ũ lo. Ma zɛo máli ma pɔkwide kpa Diiwa: Yesukpe ge baonakpaa ge misiɔnɛekezìo yã musu, ge ma dɔò taasideɔle.

Yã pɔ tò ma kasaakù Lua yã guu maamaa mé ma zìkea n baonakpanaɔ gãlio ũ. Gɔɔ pɔ Flɛdi bò be yãa, à kpàaũ n Yesude nɔɛe, ɔ à gè aà yãu. Nɔɛpi gèaàno baonakpaa kãaaau. Biliani mé baonakpà oosi bee. Kãaaa gbɛa Flɛdi sãaàzi à mè: Zé kpele n vɔ n bɔ papu kpei? Aà yã gbɛzã pɔ à zèon we, lá pɔ ma zɛo ma mè tó gbɛnazina bò weo kii sɔ be. Gwãasina bee Flɛdi zè n Yesuo. Bee gbɛa Flɛdi lo te baonakpanapiozi lo zìkeino tó à zé è. Gɔɔ pɔ ma gɔ Yesu iwa ũ, Flɛdi ma ɔlo baonakpanapioɛ, ɔ ma gè an zũ. Ataala oosi pii Bibeli kyokea lo ku, mé baonakpaa lo ku zekpaãaɔ guu ãɔada oosi. Zìpi adoa mé a zì'ũ, ãma ma gɔ an ziken pɔeade gbèdo ũ. Mɔ dasio guu mio ye mà wabike kãaaaɔ guu, ãma mazia kùkùa i kpameɛ. Ké ma gi n maziao ɔ ma nawà, ɔ ma dɔekèo, i ãadaa lo.

Baonakpakīi yā zī'ū de beea. Male zīdaamee vīake, ɔ zīeɔ ma gbɔ̄bɔlekè ma nisīnfooke yāi. Āma gea ae guu Lua Nisīna a zīkè, a tò ma gɔ̄ wɔɔde ũ. Baonakpanaɔ́ daobānaɔne, sema aao gɔ̄i vī n̄ yā'oaɔ n̄ lesiao n̄ dɔaanakeo. Zīewa oosi an gbɛ mendo le vīvī, àle lia fua pɔ a dìle kesedeɔ zeuzi, àle pūna: A b́e! A b́e. Ké bila kàaaaàzi, à fuapi wèle, wa è Bibeli mé dile we. Bee gbea à yā bɔlekène à mè, Bibeli mé Lua yā b́e pɔ baona vī ũ. Kilisi gà liwa wá duunaɔ yāie, ké à wá duunaɔ kēwá, wí ke na n̄ Luao!

Zīewa sa, wa òmee mà dede gīnaa mà Bibeli dɔɔe bɔɔlekené. Gɔɔewa yā pāle b̀ lo, wa òmee ma a seela o gb́eɔ ma. Gbezā ma desɛkeka n̄ keleɔo dàda mà ke gɔɔ pɔ baonakpana le waasoke kàaaaɔ guu. Má keleɔo vī a zeie, tó filia d̀wa io teke io bɔ gb́eɔ sae, aai me wiiyaa! Wēminaɔ io ye yā'oi, tó wàle yā bee taao ke gupuu. Aa f̄ yāo ɔɔkpa, ge baonakpana a f̄ to yāpi aikɛe gɔɔ pɔ bila laai tà we. Baonakpanpio dadamee màli laaidɔ gbɛ pɔ aa sàsɔwa, gbɛ daside pɔ aa Lua d̄opio, aale yāe yao mé dɔe'īi pii bakané n̄ níu. Yesu ì mené sã pɔ dāna v̄io. Ma pɔ na maamaa ké Sādan Maa b̀a, àle dɔaamee busebuse mà gɔ̄ Lua zīkena ũ. Biliani de ma ledamade ũ e wè pla, ɔ wè baaɔ gbea, wá de gbēnaɔ ũ e tia.

Zīkea n̄ baonakpanaɔ tò má yādàda maamaa zī pɔ má f̄ mà ke Diie yā musu. Biliani (*Bryan Greenwood*) n̄ gbɛ dasi pāleɔ ɔdàa ɔ ma kasaak̀ Lua yā guu. Má pasitɛ *Max Kingdom* ma gba gbāa lo. *Neville Horná* ma Yesukpe gbɛe, ì gb́eɔ kāaa a be mɔ n̄ mɔo misiɔneɔ yā musu. Bee tò ma dɔeke n̄ misiɔneɔ n̄ n̄ zīɔ. Nevili nenɔe vī, aà tɔn Pɔna. Wio faaibo n̄ k̄o mɔɔmɔɔ.

Ma d̄ekà miliɔ wabike n̄ Luayāgwaaɔ la gu le dɔ. Yā pɔ male ya mé kɔkɔɔ pii màliɔ ku n̄ Luao lelu do mɔsoolo gɔɔ, āma à kèmee zī'ū. Má ye mà gb́eɔ e Kilisie dasi, āma àle zekɛo, baa ké male yāke dasi n̄ wabikeao. Ma pasitɛ mè gbēpii gbɛ'ea Diie gba v̄io. N̄ beeo ma zeo mà zīke Luae, mé gɔɔ pɔ male a laasooke, yā men pla ku mà gwa mà se: ḡa pasitɛ ũ ge misiɔneɔ ũ. Lá ma ye bebei mé miliɔ ye gb́eɔ yākeleɔ ḡḡané yāio, má ò Diie misiɔneɔ zī má ye kè. Má d̄ò bùsu kpele má geu ge zī kpele taa má keweɔ. Má ye màò de misiɔneɔ faamaside ũo, asa zī pɔ má kè n̄ baonakpanaɔ òlɔmee gb́eɔ wɛlea Diie zī mé gb̄ia.

Matie 6:33 ma k̄u gbāa à mè: À to kpala pɔ b̀ Lua kīi n̄ yā pɔ zé vī Luapio dɔaaé ḡa, i pɔpio kaaé pii. A f̄ àò de mà kāmabo n̄ esewena yiao míɔ zīke Luae e ma wēni leu. Yesu yādilea ku Matie

lá guu lo, yã gbezã pɔ a ò a iwaɔne ũ. Má è zĩ zɔɔ pɔ Yesu ye a iwaɔ ken we. Àà bɔa gau gbea à a iwaɔ kãaa a ònɛ: Lua musu n̄ dũniao iko pii kpàa. Ayãmeto à ge bui pii ke ma iwaɔ ũ, í n̄ da'ileke n̄ Mae Lua tóo n̄ àà Ne tóo n̄ àà Nisína tóo, í yã pɔ má dilééɔ dané aao kũa pii. À ma, máo kuánɔ gɔɔpii e dũnia ge laaò. I ke zĩnao à yãpi dilené ndoo, a de ma yã ũ lo sɔe! À legbèmm̄e à mè áo kumano gɔɔpii, io ma dazewa, io ma gba gbãa, mé ao kaedamazi gu pɔ male geu pii.

Male e yãa ma a kee yia ma Bibeli kyokpe fiaboa yãie, ãma ma bɔwà lá pɔ má kè gɔɔ bee kyokea guu ké yãpãle yãí ɔ ma kee yiai. Ma Sinua busu misiɔnne sɛiao do láe kyokè. Àà gɔɔ misiɔnne dasideɔ ku taasi zɔɔ guu, ɔ lápi kyokea gbea, ma zeo à kũ ma taasi dɔ. Gɔɔ bee má ku nɔezɔɔe be Malambina. Buakena e gyaae mé a blekea dɔ, ɔ ò laaidɔa landɔ azĩa newa. Má è bee ke namablea zɔɔ ũ, sema mà ta, ãma má dile mà gɔ we e Nɔeli ge ka, gɔɔ pɔ male ge zĩkei n̄ baonakpanaɔ zãnvie guu. Gɔɔ bee má è lo kee vĩaá namablea yãe. Kee ò ɔa ble ãsɔa n̄ ãsɔao dɔlaa kwi. Má fɔ mà dɔlaa kwipi kpa Dii zĩ yã musu ãsɔa n̄ ãsɔao! Má dile má a laadio n̄ má mibobo tedeo yia, ma pɔkasao n̄ ma lác i gɔmm̄e ado.

Ma nɔselilea gbea wè pla ma zeo mà ge Bibeli kyokpeu. Kyokpepi kii zã n̄ ma kukiio mé à tobò. Ma ò Bilianie n̄ Nevilio n̄ ma pasitɛe aa ma seelala kèmm̄e. Ɔ ma ge Mafla mà a baokpa ma maeɔne. Lá male ewa, ma mae pɔ i ke na maa. À mè a maae, tó bee má yei. A ye à kuaao, ãma à mè, máo yãmaake gbéɔne we.

Lua Se Zĩa Daomεε

2 Zuiε 1966

Νϙϙ miwa pϙ ku Kotonu ελεu εσεκεβϙ ũϙ

Kua Mēlibōū Bibeli kyokpɛu kēmɛɛ na maamaa. Diletɛ ɔmɛɛ mà lisānsi ke teozii guu. Ma faamasii diploū doū n̄ inivesitee pɔoo, bee tò mi f̄ ma lisānsi kè teozii guuo, ɔ ma teozii diploū kè. A ɔmɛɛ lo mà ebelu n̄ gelekio yā dada, mi d̄ɛka mà a wè s̄ia kyoo d̄o wasawasa e Paki à ka!

Ma pɔ kè na, āma male yā pɔ ma mae ɔ k̄ake, à mè a pɔsia aɔ z̄o a wè gbezāo guu. A kosokū wawāwā vī, mé aà nɔ Flɔɔ sea gbea, an yāo le ge wasawasao. Wè dasio guu mio Yesu yā'oe mɔmɔ, āma tó à kà zaaɔwa i me: Bee mò. Yā pɔ má f̄ mà ke mé de mào wabikè. Kāmabogɔɔ ma piipāa sè ma ge wekpaleiaàzi. Zībeezi à a telee dè à ma lalā yāoi Setāu n̄ ziateo musu.

Āsānenzi ma zé è ma a waaso s̄ia kpà Yesukpɛu. Ma mae n̄ Flɔɔ n̄ Situo n̄ Libio n̄ dae p̄leɔ mò ma waaso mai. Lá ma zé è ma waasokèné zea ḡnaa, ma pɔ kè na. Aa è zi maa male ke, ɔ baa n̄ Libio ɔmɛɛ n̄ mikpe le tevu ma yā musu.

Geleki n̄ ebelu yāo tò mili ĩampakī eo. Má f̄ mà legbe maao e dɔɔ p̄leɔ guu kyo gbesisia sai. Mio zedɔa lác kyoke zaa pɔ mi zé e. Āsā pii misiɔnɛɛ pɔ aa b̄o busu dodoaɔ guuo aaiɔ mɔ k̄aakeiwanɔ. An yāo b̄olekea i kemɛɛ na gɔɔ pɔ male Dii dā aà gu pɔ a ma zīu ɔlomɛɛ n̄ zi pɔ má ke weo. Āma kpelewa má f̄ mà d̄oi? Kpelewa Lua a ɔlomɛi?

Zue gɔɔ plaade 1966, ma ge SIM ewaaso n̄ wēndiaɔ k̄aaa guu. Wekī misiɔnɛɛ nɔe Seeli zi pɔ ale ke Daomɛɛ yā'ò, ɔ ḡe p̄le a zi pɔ ale ke Somali busuu yā'ò s̄o. Afliki busu yā k̄amagu ɔ ma laai tà Seeli kī n̄ yā pɔ àle oo. Buiɔ ku Daomɛɛ lakpɛɔ guu aa Lua yā d̄o mé a maa aao Bibeli vī n̄ n̄ buiyāo. gb̄ɛn baaɔ pɔ ku weo k̄kpaalè ḡali aaɔ aa wabike. Ma wedoi wà ma se Afliki be'ae oi ḡali guu, ɔ à kè maa. Ma wabikè ma mè ma sɔumà mà ge. Ǿ wēndiae ɔmɛɛ: N wabikè n̄ n̄semendoo oosia. Ǿ má d̄è: Má è Dii yā'òmɛɛ oosia.

Mi i kpé doū n̄ ḡe gb̄ɛn sooloo Bibeli kyokpɛu. Ké ma ḡe kpɛu zībeezi oosi má òné: Male e Dii ma sisi Daomɛɛ. Ǿ aa me: Maa? Ma mè, Daomɛɛ! Ǿ aa mè: Wi tó bee ma yāao. Ge wule. Tó n̄ vu kɔɔ, a sāngu. Āma ké ma vu kɔɔ, yāpi gi ma k̄ua gb̄aa, má si Lua ma sisi mà zīkè Daomɛɛ. Gɔɔ pla gbea, ma na Afliki be'ae oi baoo weleawa ladau n̄ misiɔnɛɛ lác guuo. Guwāa ku we, gyākeleɔ diu, baa se wì me baapua miae. N̄ beeo ma kusu i kweo.

Ma yā'ò ní Seelio kãaaapi gbɛa, ɔ à Kanadaa misiõnɛɛ tó kpàa à mè mà lakɛ̀è.

Ma lakɛ̀è, ɔ má ò Luae aà ma sisiapi sīana piliwamɛɛ gbɛ̀pi yāweaa guu. Lápi kè āsōa aaõ, ɔ à gbasa à aà kīi lè, sema mà menake mà aà lá dā. Ma a kyo kpà zéu, asa má f̄ɔ mà laasooke yā pālewao, sema Daomɛɛ yā. Seeli mò à a misiõnɛɛkeyā òwɛɛ Bibeli kyokpɛu, ɔ sisia doūpi yā èa gɛ̀magu.

Āsīni pɔ le mɔ de misiõnɛɛ kãaaa ũ Bibeli kyokpɛu mé má mà wa sīnimaā bɔɛ. Ma wabikè ma mè: Dii, tó sīnimaāɛ bee Daomɛɛ yā'ò, mí d̄ɔ kè n ma sisia sīnapiliwamɛɛ, mí gɛ. Sīnimaapi tón kɛ: nɛɛ bee aɔ de zo ũɛ. Sīnimaā yā dàale Bukinaa busuu, ɔ à sù Nizɛɛ, ɔ sea a guo Daomɛɛ yā àle o! Í bàale a zéuɛ. Gbɛɛ a f̄ɔ ma pɔ bɔmɛɛ yāpi guuo. Ma na Bibeli kyokeawa zuieɛ gɔɔ s̄ɛiazī. A gɔɔ plaade Lua yāɛ bee gbɛa: 'Dé má zīi? Dé mé a gɛwɛɛi?' (Isaia 6:8). ũ ma mè: Má kè! Ma zī mɛ.

Se dāe Elizabeti (2013)

Lá pɔ má kpāsā Kanadaa gbɛɛ legbe sù. A yāpi wea à ma gba s̄ɔ, à mè Lua ma sisia Daomɛɛ kèe sīana ũ, masu to yāɛ kpamɛɛ mà ge weo. À mè ma gelekɛ ní ebelu yāo dadaa kèe na, mà wetā màò geo aɛ. Má è Dii ɔ mé ku yāpi guu, asa e màò ge gɛi Bibeli kyokpɛu, mí gelekɛ ní ebelu yāo dadaa we laasookeo, mé ebelu yādadaane dàale wɛ̀pi guu. A òmɛɛ lɔ mà laasooke lengisitiki kyowa. Nasaa! Má be zéu kɔ!

Lua ma sisia bee ma gba gbāa maamaa ma zīkeaè guu. Ké Yesu iwao aà è à b̄ò gau, aa lì gbɛ dafuo ũ, aa ḡò aà seelade woodeo ũ. Aa

dà zeu ní aà naai pɔ aa vīo, aa Yesu Kilisi baonakpa busu pɔ ku ní saeo guu. Ma Lua naaika kè lan gbēpio pɔwa. Lua busu pɔ á ye mà zīkeu òlomε ní zī pɔ á ye mà ke weo. Bee tekpàmagu mà gē SIM gāli guu mà zīkeńno e ma wēni leu.

Seae gēmāgu yɔɔnnɔ. Kɔlezi guu má za bui kyo yāu, baa giisi. Denabao ní simiio ní fisikio mé i kamagu. Bɔyāi Lua ma sisi mà Bibeli lile ní buio yāoi?

Setāmba guu, ma ge isia gūgunaa ní baonakpanao. Zī pɔ mi keo do mé blekea gālipie ũ. Wá pɔ kè na ké ne gbéon baakwio lakè aa mè wa ye Yesu gē ní sɔu, mé ewaaoo gbéon baakwi mè wa yei wá yāi sɔ. Wá gɔɔ gbezā gwā gbē gbāa gbéon kwi zèo wà mikpà Kilisiwa. Gālipi gbē mendo Davidiá Bibeli lalilea gāli diletεεε. Má òè ma bilikè ké Lua le ma sisi Bibeli lalilea zīwa, milio ye buio yāzi sɔo. À ma la gɔɔ kpelewa má de denabao yā musui. Ma wewà: Dòɔ pɔ mio yein we. Ō à mè: Denabao mé kù màò dɔ zīpi kea guu. Tó ní gbāa denabao guu, nýɔɔ ɔliayāɔu dɔ níɔ de buiyālilen maa ũ. Bue! Dii i to ma denabao kyokea kɔlezi guu kè pāo, baa ké ma kyopi kea wè sɔo gbea ɔ ma gbasā ge Dii dōi.

Ma ge Bibeli kyokpe diletεε kīi Lua ma sisia ní ma yāzekalea dafuo musu. Aà pɔ kè na ké Lua ma dazewa wasawasa, ɔ à wè ma yāzekaleai. Ma teolozii diploū sia gbea, má ge lengisitiki kyokēi mɔ aaɔ, mí gbasā ta Daomεε zuieε guu wè 1968.

Okitɔba guu, ma faaibò ní ma pasiteεo lælu do ma yā dafupio musu. À mè yāpio zekalea kè maa, Malambina Batisi Yesukpe ao ku ma kpeε. Bee gbea ma a yā pɔ lileo bɔɔlekè Nevilie. A ye mà a teolozii lisānsikea to weo. Āma yā mendo ku ma laasoo guu, má ye màò ku Daomεε yāa se za gīaε. Gbezā ma lisānsikea yā tò we. Bee gbea ma ge SIM diletεε gwai. A ma gɔa SIM misiɔneε ũ lá kpàa. Ma pɔ kè na ké ma lekpaāi ní gbēzɔɔ beeo pii bò maa. Ampii aa è Lua mé dāameε wasawasae.

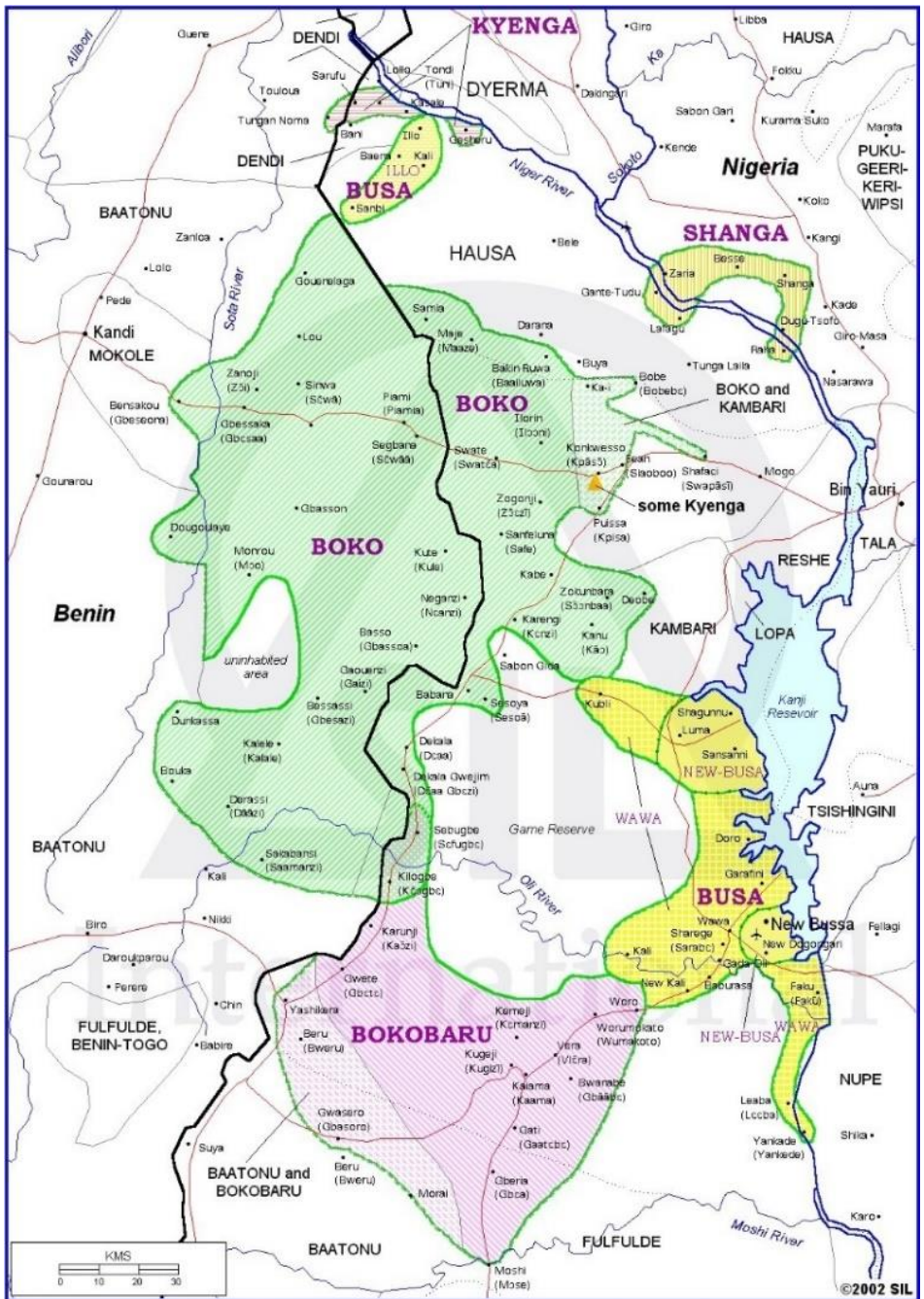
Ma kō è ní SIM dɔaanao avili 1967, ɔ aa zèo wà ma si, āma aa mè mà ge mà kyo mide gīa. Gbezā aa mè wa ma to ma laaiwa ma kyo kāfia yā musue. Wà ma si SIM misiɔneε ũ novāmba 1968 guu.

Mapi ní ma gbēna Pɔnao wa yāpi ò ní kɔo maamaa gɔɔ bee. Àle e Lua a sisi à zīkeè misiɔneε ũ baasia busu be’ae oi sɔ. Ō wāle e wà zīke Luaε we sānu. Āma male wā ma ka Daomεε, mé wá dɔ e wàò ge aà si SIM misiɔneε ũ, sema aà Bibeli kyokpe ke wè pla. Sema aà

kyoda neone wè pla lo inivesitee fīaboa ũ. Wá dīle mà dōaa ge zīke Daomee gĩa e wè siiõ, bee gbea, tó Lua wèi, wí kōse, wí ea ta Daomee sãnu.

Utu guu, wá dīle wá lezakōwa legbēakōesai. Wa ge Yesukpeu sãnu, õ wa makōe wá gbēnake aikè wá baade piiē.

Ma wè sēia guu Bibeli kyokpeu, má de baonakpazī dōaanae ũ. Wēplaade guu má de kyoneo gbēzōo mendo ũ. Bee dōaanake òno dādamee. Ma wabikea Luawa guu gōo pō má ku Bibeli kyokpeu, kua gbāsisai yã mé ì dōaamee. Má ye mào zēa, mio maa Luae, āma má è mio kēsāie. Má dāda ma nōse li e ào daa doũ, asa má dō ma gbāa lé kue, ní beeo mio kasaakūa Lua yã guu nide gōopii.

Boo bui fëɛɛ kaati

Lua Kũsũakɛa

1967-1969

Se ń àà nɔkpamao àà lisãnsi'egɔɔ

(licenciée ès lettres)

Setãmba guu, baonakpanaɔ gãlipi kãaakèkɛ Mafla ń wẽle pɔ liaio. Gbẽ pɔ ma kyokèńnɔɔ, ké an be gbẽeo zè ń Kilisio, bee kàmagu.

Oosie baonakpanaɔ gbéɔn siiɔɔ mò pɔblei ma mae be, ɔ gbéɔn siiɔ pãleo mò ké a gu dɔ a oosi. Zaki mò ń pianooo, ɔ àle Yesu

taasileo. Pɔblea gbea aa n̄ zĩpi sinimaa kè ma maeɛ. Ké wá làa, Biliani ò ma maeɛ: Yã pɔ Se yei de a piia e aɔ ge gei Daomɛɛ mé de ké n̄ e n̄ g̃o Yesude ũ. Ma mae wèwà à mè, á è ma lile miomio. À mè wá dũniablea dodoa mé pɔnadeɔn wá ũ maamaa. Ő a ò lo: Wále e Yesudeɔn wá ũ wapii, ãma á yão adoawanɔ, mé zĩ pɔ ále ke maa. À gei e àò ge à ma nɔse lileimɛɛ.

Ma mae n̄ Flɔɔo n̄ Situo mò ma Bibeli kyokpe diploũ sia guu. Gɔɔ pla gbea má kuńɔ Mafla. Má ðile má wabike gɔɔ do ma ña ze'ea yã musu. Má dɔlaa ɔaasɔɔo lɛɛ aaɔ ni vĩ ma Elɔpu gea ña ũ wẽ dafu guu, mí gbéɔn bla e lo, gbẽ pɔ aao wabikemɛɛ, aaiɔ dɔmale dɔɔlaa dodo ãsãa n̄ ãsãao. SIM tɔkpà beee 'Ōdamadeɔ gbéɔn bla'. ãma ña pɔ má yei zeazea mé dɔlaa ɔaado n̄ basɔo ũ, ké mà e ge lengisitiki kyokei mɔ aaɔ. Kyokekĩpi zã, à kà kiloo ɔaakwi.

Ma a mae keɛ sè, ñ ma ge ma gu pɔ dà kilikili è sɛu, a zã n̄ ma beo yɔɔ, ñ male wabike we. Ma lé pɔ Lua gbè Bibeli guuo si ma yã ũ. Yesu mè: Tó a yãe wabikè n̄ ma tóo, má ke (Zãa 14:13). Polu ò lo: Ma Lua a pɔ pɔ á a ni vĩ kpawá pii naa Kilisi Yesuwa guu a aizeɛ gawide léu (Filipideɔ 4:19). Baa yã pɔ Dii ò à mè, á pɔ pɔ wá an vĩ kpawá laanikè, à mè a zĩ gbãa kè ñ à gbàsa pɔ pɔ á vĩ è! Ké gu dò, mi pɔe e poosu guuo. Ble oosi blea gbea Flɔɔ òmɛɛ a bilikè ma ña yãwae, ñ à ma gba dɔlaa bla, à mè áo pɔlu fiae e Nɔeli ge kao. Ma mae ma la ma yãoi, ñ à ma gba dɔlaa ɔaa do. Male e Lua a ma wabikea si n̄ ma bedeo ɔgbaao (ɔbaaa) yãao. Bee gbea, Situ dɔlaa kwi kpàa Nɔeli gba ũ. Pɔna dɔaa à ma gba dɔlaa bao za zi kɔ, ñ à kè pii dɔlaa ɔaa do n̄ baaɔkwio.

Ké gu dò, Biliani mò lezaia piipãazekĩi. A òmɛɛ má kpasa zɔlea tá gbãa guu za Melibõu e Blezibã. Kyo gbẽne nle ge kei we fa! Ő à ma gba dɔlaa baakwi, ké ma kila ña kãfi mà a zɔlekĩi lile lii ũ. Dɔlaa ɔaa do n̄ baso pɔ ma a wabikèpi pà sa kyaukyau. Wá SIM misiɔnɛɛo wi wá mɔ ña lé dao, gba wì dawẽɛ. Sema misiɔnɛɛo aao Lua naai vĩ, an ña pɔ aa a ni vĩ ì bɔ an ɔdamadeɔ kĩie. Dii mé ì pɔ kpamá, ñ à ɔliamazi beewa gɔɔpii.

Má ye lengisiki kyo pɔ ma kè Blezibã de kyo pɔ má kè yãaɔla pii, atẽsa fɔnɔɔzii n̄ galamɛɛo. Ōlia denabao yão n̄ lengisitiki yão guu bòkɔwa, ñ à kàmagu, ñ ma saasè a guu.

Ké ma su Mēlibōũ, ma ɔdamadeɔ gāli wèele mɔ aaɔ. Bee gbɛa má ɔ zɔɔ ni vī, Afliki gea govua ɔa, lengisitiki kyo gēn plaade kea Āgeletɛɛ mɔ aaɔ ɔa n Falansi yādadaa Falansi mɔ kēokwi ɔao.

Sea za setāmba guu, ma gbē dɔaɔ le omɛɛ waɔ wabikemɛɛ, waɔ ɔdaa ma misiɔnɛɛ zī guu. Ma gbao è maasi n avilio guu maamae, gbēɔ dɔlaa do, gbēɔ dɔlaa pla, gbēɔ dɔlaa ɔaa pla, āma a dasideɔ i ka dɔlaa kwio. ɔa ku yāa lan gbāwao. Tia kewa wi gbada zɔɔ de beea. Ma gbēnaɔ Filipi n a na Vivio òmɛɛ màò ku n be mɔ aaɔ gɔɔ pɔ male ɔdamadeɔ wɛɛɛ. Nɔɛɛ ma gba fotoobɔɔ, ɔ ma mae ma keɛ fūne kèkèmɛɛ. Ma yā'ò Yesukpɛɔ guu dasi, bee gbɛa ua n uao. Baonakpana Biliani gèmanɔ zɔɛwiao guu à ma maabò gbéɔne ké aa e ɔdaa. Zuɛ guu ma ɔdamade gbéɔn bla gāli pɔ male wɛɛɛ ye pai. Gbē pɔ legbè waɔ wabikemɛɛɔ de gbéɔn ɔaadola. Labɔna Bɔbu òmɛɛ áɔ ma baolao bɔmɛɛ mɔ aaɔ n mɔ aaɔ e gɔɔ pɔ má yei leu. Nɔɛ pɔ wì mɛ Izabeli mé ò lápɔ kpāsākpāsā gbē pɔ le wabikemɛɛɔne.

Malambina Batisi Yesukpɛ ɔaanaɔ ɔnàa n wabikeaɔ zuɛ gɔɔ baakwide wè 1968 guu, aa ma zī. Ma gbēnaɔ n ma gbē dɔaɔ Yesukpɛpi pà. Zuiɛ gɔɔ sēia, ma a bɔɔ sè ma ge gē govupilakīi. Ma maɔ n Pɔnaɔ n Bibeli kyoneɔ, aa m̀ lezaia. Kyoneɔ lakè katɔɔwa aa d̀ musu, à mè 'Daomɛá Kilisi pɔɛ'. Male ma gbéɔ to we, āma s̄ i kēmago, ma pɔ i yao. Ma pɔ kè na ké busu pɔ má d̄ yāa ɔ male ge d̄i: Tailandi, Isaili, Āgeletɛɛ, Falansi n Daomɛɛɔ.

Zé ɔa kǎfia sai ma ze Bangkoku gɔɔ pla, Yelusaleũ gɔɔ aaɔ gea Lɔndɔũ zéu. Tailandi guu, má d̀da sema màò laai vī gbēblenaɔ yā musu. Ké ma ka Yelusaleũ, má d̀le ma Lua wēlepi guo gwagwa keɛɛ. Ma dede wēlepi bīiwa, ma taa'ò ma liai, à kèmɛɛ na bebea gueɔ guu. Ma keɛ sè ma ge Betelēũ n Yelikoo. Ké ma su, ma ge ma dede Kukpɛ Sīsī musu, ma Yelusaleũ è kalea ma aɛ. Ma bebe gu pɔ Salomɔ Lua kpe d̀ yāa, ɔ ma wekpàle gbɛ'ɛ pɔ wà mè wà Yesu ge d̀au. Wē pɔ wà z̄ gɔɔsoplade kà Yelusaleũ, a wè sia ɔ ma ge we. Gɔɔ bee laaikpalea i ka gbā pɔwao. Gu pɔ ma a kyokè Bibeli guu, ké ma n e n ma zīa wéó, à kǎfia vī, a d̀male gbezā Bibeli lilea n booyāo guu.

Ké ma ka Lɔndɔũ, ma ge lengisitiki kyokei sosao be zie. A ku Lɔndɔũ euo, a ku zɔɛwia kefenaɔ zānguo n a zewewenaɔ n likpɛɔ n lí kaao. Gɔɔ sēiazī, wà taala men baasɔ kpàwá wà a kyoke ās̄ɔa n ās̄ɔaɔ men aaɔ'aaɔ. Wá ku kpé doũ gbéɔn kwi, baade ò uazīke

gɔɔ do lɛɛlu do, atɛsa blɛkɛkɛi. Wiɔ fɔnɛtiki n fɔnɔɔziio n galameɛo kyoke la gu le do, mɛ wi miniti baakwi ke n buiyã'ona. Habtɔ mɛ ma buiyã'ona ũ. Etiopii gbɛɛ, Tigliyã buiyã ì o. Yã pɔ ì o a kolo guu lan a ku Laalubu yã guuwa, a dadaa ìɔ zĩ'ũmanɔ maamaa.

Setãmba guu, ma a deziɔ be tò we, ma gɛ go'ilenau mà ge Falansi. Wekii ma piipãa sè ma ge Palii, ɔ ma piipãa pãle sè we ma ge *Albɛevii* wɛleu gbesĩsĩ lesĩ kefenɔ guu. Wá kyokpeá misiɔnɛɛɔ pɔɛ n̄tɛɛ. Wá gbɛ́ɔn baɔɛ, Falansi yã ɔ wiɔ o we ado. Wà giwɛɛ wà Giisi yã'o. A dɔmagu e tia, mi taa'o kɔkɔɔ nɛeziwa ma ge pɛɛ lui, ma ka sakili guu ma daa ma gãu ma suò. La gu le do wi Falansi kyoke lɛɛlu siiɔɛ, ãma wáɛ yãpi ma wáɛ o e wulegɔɔ. Ma Falansi yãdàda yã gɔɔ pɔ má ku kɔɛzi e wɛ̀ sɔɔ, ãma i dɔmaguo.

Wá kpɛ fenenti aɛ n̄ kpɛɔɔ guu, wi gbesĩsĩɔ e, an lesĩ kà metili ɔasɔsɔɔ lɛɛ sɔpla e kwi, mɛ aa zãwanɔɔ. Guo ìɔ da kefenno. Ositalalii gbɛ pɔ wì mɛ Masi n̄ mapio, wá baade kpokpovɛɛna sè wa taa'ò kiloo basopla gbesĩsĩɔ zãnguo e Lozani, Suisi busuu. Ké wáɛ su, ìana le wá de, ɔ wa bao taalaɔ nana wá ulaɔu. Ziɛwa lo kyoneɔ gɛ mp̄ii Gbesĩsĩ Pua kii n̄ keɛbɔsuo, a zã kà kiloo blakwi mɛ a lesĩ kà kiloo sɔɔ taa. Wa ge skike gɛn ũma'ũma nɛezi gɔɔ.

Wiɔ ge baonakpai wɛle guu. Yã pɔ dɔmagu de yã k̄niɔla mɛ gɔɔ pɔ male gbɛ́ɔ sisia lá kpaale uaeɔne. Ké ma kpɛɛɛe gbalè, gbɛ bilibilie m̀ wɛkpàɛmazi, àɛ ma gwa soee. Ma ze kyáu, ɔ male taa'o busebuse n̄ v̄iao, má f̄ɔ mà a kpɛ gwa seo. À mɔ ma pa ma soolowa, à f̄ɔ, ãma i ma mɛ leo.

Ma laasookè mà ge Nɔeli kãmaboi Esipayã ge Suisi ewaasɔɔ gãli guu, ãma Dii òmɛɛ ma gɔ be. Má dilɛ mà wabike bui pɔ má zĩke n̄ guuɔne. Kãmabo gɔɔ s̄ɛia zĩ SIM lɛkpãsakɛmɛɛ à m̀ má zĩke Booɔ guue wɛle pɔ wì mɛ Sɛwãa guu. Ma wabikɛnɛ gɔɔ siiɔ pɔblesai imisai. Ameliki gbɛ Bɔbu n̄ a na Madaũo le zĩke we, ãma aai lengisitiki kyokeo. Zi pɔ má ke mɛ de ma kyodadane, mí Bibeli lile n̄ n buiyão. Má è wabi pɔ má kè gɔɔpi mɛ zĩ pɔ má ke wɛ̀ dasio guu ɛkpàɛ giũgiũ.

Fevilie guu má mà, wà dɔlaa ɔasɔsɔɔ lɛɛ aaɔ kpà ma wɛlegea n̄ ma kyokeao yã musu, mɛ ma gbɛ́ɔn bla gãli pà. N̄ beeo, gɔɔ pɔ male bɔ Falansi busuu, à kũ mà dɔlaa blakwi s̄ɛa ma gbɛna Ositalii gbɛwa.

Ma gē go'ilena pɔ wì me *Zāa Mēmɔzu* guu Maasei zuēe gɔɔ baode zĩ, ɔ wa da isiau. Suisi misiɔneɔ, *Falanzi n̄ Maagaliti Klɔfu*, aale ge Daomee sɔ zĩkei Luae SIM misiɔneɔ ũ. Wa ze yɔɔ Kasablanka, Malɔku busuu, Dakaa, Senegali busuu, Abigyã Kodivuaa busuu, Pɔenti Nuaa, Kɔngoo busuu, LibLevi Gabɔɔ busuu, Dualaa, Kameluũ, n̄ Ikoo, Giisi busuu, e wàɔ ge kai Kotonu, Daomee busuu, zuiee gɔɔ kēokwi wè 1969.

Go'ilenapi guu ma faaibò n̄ Kɔngoo gbéɔ nɔmenpladeɔ yã musu. Yesude nɔmenpladeɔ, wà n̄ da'ileke yà ge wasu keo? Wá yã kè sò doũ n̄ Kɔngoo gbéɔ, wá è a maa wà n̄ da'ileke, wásu oné aa n̄ nɔ mendo ya n̄ aà neɔ. Āma e tia yãpi de SIM dɔaanaɔne tē ũ.

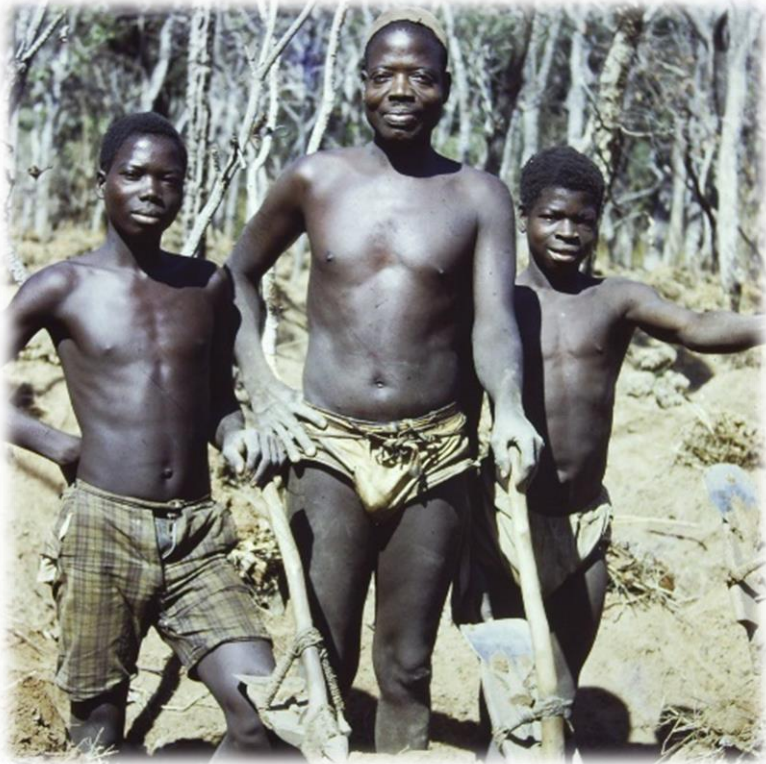
Male ge Daomee taasideɔ kei ɔdeɔ ũ no, ge mà ge bui pɔ wàle n̄ gwa kpee se lezĩ aa gɔ lan baapuaɔwa no, ge mà ge o Booɔne Lua neɔn n̄ ũ, āma aa n̄ luaneke dɔɔ no. Aao, ma ka we ké mà Lua yã lilené n̄ n̄zĩa buiyão, ké Dii Yesu naaikɛa sabai, Lua i n̄ suaba i n̄ kē duuna ikowa, i n̄ gba wēni laasai. Ma mɔ Daomee n̄ mio daa ía, asa Lua mé ɔlɔmɛe Bibeli lilea n̄ buiyão mé ma zĩɔ mide ũ. Bee i bɔ ma k̄iio, Lua mé d̄aa SIM dɔaanaɔne, ɔ aa ma zĩ Booɔ guu Sēwãa busuu. Ma gbãa a bɔ Lua pɔ ma se misiɔneɔ ũ k̄i Lua Nisĩna pɔ ku ma guu sabai.

Kpaalea plaade

**Boo Yesu gãlio
daalea**

Ꮚnaa zīwa BᏊena

1969-1971

Se gbēna Bādānki ń Bawao ń Mɔizio

Ma yāo doũ ń misiᏊneε kīniᏊo. MiᏊ ku bui pᏊ má kuńᏊo guue. Má de lan gbē pᏊ wà sakànguᏊ ké aa gᏊ beleo ũ yāiwa. Yā sēia pᏊ má è ma mᏊa Daomeε gbεa, misiᏊneεᏊ be iᏊ ku wēnkpeε. Bee bᏊ ma saε, Ꮚ ma nᏊse ᏊᏊkpà. Má ye màᏊ naa beleᏊwa. Ma ye màliᏊ boᏊᏊ ble ble, míli pᏊkasa da lá ampiᏊwa, mí gbēnakpańᏊ, mí ń dile doũmanᏊ. Ma kua Afliki guu, mili ma misiᏊneε deεᏊ beεkeᏊ.

Yā pɔ ɪa Daomɛɛ misiɔnɛɛɔnɛ, aa kà gbɛ́ɔn baaɔ mé aa bò busu dodoaɔ guu. An dasideɔ bò Falansi. Ositalaliideɔ bilao. Má ye faaiboa n̄ ma misiɔnɛɛ deeci, āma baa tó mi kɔ́'eínɔɔ, mili n̄ beɛkeo e ma ge ma nɔsèo. Ma nɔ ìo ye à wesiańlei mɔpla n̄ mɔpla.

Sɛwāa misiɔ ku gudoũ n̄ booo beɔe. Ma kpe sɛiaá belekpe booloɛ. Sɛkpeɛ mé a gaoo kefeũ. Ma misiɔnɛɛ deeo pasiteɛ n̄ Madaũ Blasikiio Amaleki gbɛ́ɔe. Aame aa kpepi dòmɛɛ, aa soolèwà, a zĩle simaa vĩ. A kpaalea lee pla n̄ gĩo, a læedo mé ma wulekĩi ũ n̄ blekekĩio, a kpedo sɔ ma zĩkekĩi. A gbɔpakĩi kpepɔ vĩ lo se.

Yesudeɔ ku misiɔ sae Kooɔia fāani. An gbɛ mendo Isifu gò ma ua zĩkena ũ, ìo booyā n̄ felekaayāo dameɛ. Boooá sɛwanaɔnɛ, bee mé n̄ pɔ'ekĩi ũ. An kakaa maa, an daside ìo zĩke an bumbua ge mase bua. Kɔfi pɔ wìo ma mɔɔmɔɔ mé gāao n̄ balao n̄ nɔeɔ pɔwenzɔɔ goɔ guu ũ. Aa aizee vĩ bilao, an pɔkasao baasio. Āma gbɛeɔ sɔ́ vĩ ge zuo ge mɔsɔ, gbɛeɔ sɔ, ladioo ge tɔosu ge kalasee filia. Belekpɛɔ ɔ aaiɔ vĩ, ua mendo kpe ì fɔ ka soolo, a booloɔ n̄ a goladeɔ. Kĩna doũ ìo ku guoguo we, nɔeɔ ìo ukené n̄ pɔwena pɔ wa lò n̄ a dò bui dasio. gbɛ́ɔ, sāo, bleo, koo, n̄ sawao, aaiɔ bebe ua n̄ pɔeāwa.

Pasiteɛ Blasikii le boo kyo dané wɛle pɔ wi me Bɔena, a zā n̄ Sɛwāao kiloo baakwi plasai. Wa ge we wa āsɔa do kè, ɔ wa kyoda ewaasoɔnɛ gbɛ́ɔn bao. Ké āsɔa làa, an baade le a nide à ge ae n̄ Yesu yā dɔao. Baa ké ma mɔa i gɛgɛo, ma fɔ ma yādàné. Tó aale boo kyoke susu ge aale ke susuo, má dɔ. Gbɛe i Giisi yāma weo, āma gbɛeɔ ì Falansi yāma yooɔɔ. Ewaasoɔ gbɛzɔɔ wì aà sisi Bādānki. Tó bee mè, ne pɔ aai ge sɛnao yai mase isiwao kia.

Ma na Bɔena geawa āsɔa do goɔ aaɔ. Tó ma ka we, mi i Bādānki ua. gbɛ́ɔ ì mɔ fɔkpaia dasi, aai ma gba ble. gbɛ́ɔ le a nide wà e Yesu yā dɔ, āma an kpelia n̄ kua zie ɪae: nɔ dasi, tãagbagbaa, wɛmia, n̄ gitaa wāa pɔ wì yādɔɔsai ke a guuo.

Isifu n̄ mapio, wa ge wɛle pɔ wì me Saonzi setāmba guu. Ké Isifu le boo leo da ne gbɛ́ɔn blakwioɔnɛ, gbɛgbāa gbɛ́ɔn blakwio mò wà lia Isifuzi, ɔ à Yesu yādàné. Lá wi zé e àa wà Yesu baonakpa gbɛ́ɔnɛ we. Gbɛpio sɔ, tãagbagbana pɔ aale li Efaao ũɔnɛ.

Se kua Boo busu kaaukaau

Goo pãle zĩ wa ge Saonzi lo, ɔ ewaaso gbẽɔn plaɔ ku gbẽ po aa baonapi mào guu. Bee gbɛa ké aa gè tekpai gbẽdo ò a gbẽdoe: Wá è baapua mò wá wẽle guu, ɔ à Yesu yã'òwẽe, à mè Yesu mè, áme á zé ũ, gbẽe a zia e teaazi saio sɔ be? Akesɔ wa efaa yãmà kɔ. Zépio kpele mé susui? Efaa zé po gbẽ dasio tei yã? Ge Yesu yãe? Toekanapio gbẽdo wè a gbẽdowa à mè: Wá kua tekpakii la, wà to Lua ɔlowẽe nɔɔ men plaɔwa gbã, gbɔ ní yaao. Tó Efaa yã mé a gbẽ ka ziawa, wá gbẽɔn pla wapii, wá baade yaa de gbã, ãmi. Tó Yesu yã mé a gbẽ ka ziawa, wá gbẽɔn pla wapii, wá baade gbɔ de gbã, ãmi. Ɔ an gbẽɔn pla mpii, an baade gbɔ dè. Za zĩbeezi aa gò Yesudeɔ ũ Saonzi.

An gbẽdo tón Kwaasi. Ké à sù ní tekpapio à pila. E aàɔ ge imi, à gè kpeu, à a awalaketuu sè, àle bɔò, ɔ à a kpé kpeele gĩ lèò, à wì kpèu. Aà da mè: Aafiaa? Asa àle e ïankamayãe, vĩa aà kũ. Ɔ Kwaasi òè ní loɔ gbãao à mè, á aafia gbãugbãu. Lua mé òè a zén zé bee ũo, ayãmetò, à a awalaketuupi wì ní pɔfẽo màa. Za gɔɔ be aà da nà aà sɔsɔawa. Ziewa a òè an bui ì Nii kpala bleɛ, an zén Yesu zé ũo. À bee òè ké à fu Yesuwa yãie. Ɔ a ò a dae: Kiaɔ mé maa aa Yesu zé se. À wabikè a dae ké à e gò Yesude ũ. Lua siaaɔ, ɔ aà be ua gò

Yesudeo ua ũ. Ké Kwaasi gò Yesude ũ màa, à yādàda, ò à da'ilekè à to dafu sè Levi ũ. À gò Boo lalile gāli gbēzō ũ, ma oplaade ũ e wē baakwi.

Goo beewa Sēwāa, booo da'ilekea sēiaε, ma kaa Sēwāa gbea a mo aaōde guu. Yā naε. Blasiki oia gbēpiozi a wē dasi, āma yā ku we. An gbēzō n ma uazikena Isifuo nomenpladeone. Blasiki ma la à mè, kpelewa má è nomenpladeo da'ilekea yā musui? Má òè, male e a maaε. Ké a mà màa, ò à zèo wà gbéon kueplao da'ileke, nomenpladepio ku n guu. Ásanena koo lousisia gbea, gbéon basioo po ku weo bòle wa dōdōkōwa wēle guu, wále lesi, wále ge swai, à kà lan kiloo dowa. Wá be zewewenau sē guu, a lesi kà gāsīsuu soolo. Blasiki n da'ilekè, ò à Yesudeo tōkpà an baadeε, ò wa εa wa su be itatē gbāa zā. Sala mé nœ ũ ado, mé Ablahaū zi mé deñla. Danieli sō, kusudeε, io di zaa'ina kpe. Davidi mé n doana ũ, Luku, Maaku n Poluoá ewaaso bōlonaone. Isifu a tó lile Yosefu, Tomaaá wēle baa gbēε.

Zi bee gwāasīna, wapii wa kāaa Davidi be n Bōendeo gbéon kwi. Pōblea gbea, gbéon swaaōo n seela ò. Ampii aa da'ilekea pi è n zea n Yesuo sīana seela ũε. Baade lá Lua dōale dāu à sioné. Sala mè a wabikè Luawa à nenœ i, ò à siao i nœo ũ. Tomaa sō, ké a gò Yesude ũ, aà soipapaa làa. Danieli sō, ké à Yesu si à wē tē. Efaa pō aa ku zā kpeo le yābōle, ò Bōena gbē fēle, à a bōa Efaa zeu gōa Yesude ũ yā'ò. A è Yesu zé moafilī vīo, wi kule Luaε n nisīnao n sīanaoε. Wà gbēzōo kpà gbéon aaō, ò wà Dii yādōngubo blè. Lá Boo Yesu kpe sēia dàalen we.

Desāmba guu, wa εa ge Saonzi n Bōena Yesudeeo. Ké bee sa gbē po kāaa weo dasi kà gbéon basoplakwi. Gbā, wī Saonzi wēle gwa Yesudeo wēlē ũ, wēlepi kpedoá Yesudeone. A maa wá kusu lí kwe goo po yā le bo vāio. Gooewa baonakpanaoε gè Saonzi, ò aa sù n baoo aa mè: Wá gbéō vī Saonzi dasi loo. Aa mè wá yāpi maao. Aa mè Yesu yā ai vīo. Yesuá Lua Ne no. À gā. Tó Lua Nεε, dō a gao. Aa Yesukpe do wēao. Aale wēmi, aale telepa n kōo pāleo, aale yá gbāa do.

Goo bee sō Bōena ewaaso gu kèkemεε wà dāaī gu po wa kpedoumεε. Bādānki mè: Bōyāi misiōneeo ku gudoū gbéon plai? Tó n we nyō ku Bōena, wá kpedone. Gbēpii nà zīwa, Yesudeon nò, Efaon nò, tāagbagbanon nò, ò ma ta ma ua dafu maasi guu 1970. Kua Boo wēle zōewiana guu tò ma po kè na. Uapiu gbéō fō

mɔ ma gwai, aa fɔkpaɔ ge aa faaibo zaa pɔ aa yeiwa. Ma be ku swa saɛɛ, gwãasĩna ïan niɛna ìɔ ku. Swapiá swada no, ãma a lu sisi. Gɔɔ bee bãɔ ñ bioweɔ di weɛ. Boo busu swa dasideɔ, tó saɛ kè an ï ì baɛ. Baa ñ beeo an mɔsɛ ì mɔ ɔgeleɔwa.

Ké ma na kyodadaa maezɔɔnɛwa, má dɔ sa ma mena bilao. Zĩɛɔ má ye mà kãmabo, ɔ gbéɔ li ma to tɛɛ lɔo. Wi omɛɛ Sabi, ké nɛgɔɛ plaaden ma ù yã. Tó mɛndopi lileɔ dasi: Sabi, sai, saɛ, saɛ, saale ñ seo. Ne pɔ wà ñ i Sabio ù dasi, ɔ wì tó mɛna nawà: Saegese, Saegbãa, Saesia, Saetɛa ge a pãleɔ. Ké wà e wà ma dɔ yã, ɔ wẽledeɔ Bɔɛna nà ma tówa, ɔ wì mɛ Se Bɔɛna. Wẽlede gbɛɛ ì omɛɛ tawãana, ké miɔ wã yã.

Zaa beewa Booɔ ku Daomɛɛ gbéɔɔn ɔasɔsɔo lɛɛ blakwi (50,000), Giisi sɔ, ɔasɔsɔo lɛɛ gẽo (15,000). Ma zõleɔ Booɔ guu wè do gbɛa, gbéɔ ye Yesukpɛɔ dɔdɔ wẽle mɛn sɔoɔ guu. Ké zĩpi e ge, à kũ wàɔ wekpaleñzi mɔɔmɔɔ, wíɔ ñ gba sɔ, wíɔ kyodané, miɔ dɔñle ñ esewenaɔ. Faamasi kyo pó má kè demɛɛ dɔnle zɔɔ ù zĩpi guu. Blasiki kà Boo busuu wè 1953 guu, ɔ à wẽlegea dàale, ìɔ ge ñ sɔo, ké zéɔ maaɔ. E wàɔ ge nai bumbaawa, zéɔ kpaaɔ, zewewenaɔnɛ. Mena zɔɔ pɔ Blasiki kè gɔɔ bee lé aike tiasa.

Tomaaá Kãmbaa gbɛɛ, lá Yesudeɔ ì nɔsɛ, ɔmɛ kè sɛia. Boo felekaa nɔsɛa ì daale gɔɔ pɔ nɔde gbɛnaɔ gè wà nɔ dafu sè za aà be wa dà ñ gãu wà baalè wà sùo gɔ be. Nɔpi sɔ, a dɔ ké a maeɔ ãnsue pɔɔ è, ãma a a gõpi dɔ gĩao. Wi ãnsueble a wẽ ìɔ dasi, wì buapɔɔ kpa wẽ ñ wẽo, wì ɔa kpa dikpe ñ dikpɛo. Maa, tó wẽndia kà wẽ kue'aaɔ ge wẽ gẽomendosai, tó à pàpa, wì aà se lezawà sai. Tó wà kàò a gɔ be, wì ikuwà, aà mɔtenziɔ ì aà le we. Tó wà nɔsè a gu dɔ, tó à wè yãpii, aai gõpi be ua ñ gãaɛo waa.

Tomaa nɔsɛ bɔkɔwa ñ beeo, ãma à kɔsè ñ Lua yão. Aà mae wẽndia gbéɔɔn aaɔɔ ãnsueblè à gègè, ãma wabikea Luawa guu Tomaa zè gbãa, ɔ an mendo sè. Aà mae zè ñ aà yão. Tomaa ñ a nɔkpamao aai wesikõle yãao. Kõsɛgɔɔzĩ nɔ taa'ò kɛsɛ kiloo kwi taa. À bɔ a wẽleu ñ a zãkɛpɔɔ sea pẽna guu, aà gbɛnaɔ tɛaàzi. Oosi mò kẽowi ɔ wà aà sè, ãma a dɔ yã pɔ le mɔ kei. gbéɔɔn blaɔ taa'ò wà gè aà pilakĩiu wà aà sè wa kpà Na Salawa, nɔsɛ pɔ da'ilekè sɛia, ɔ wále lesi wa geo Tomaa be. Le pɔ wále sin kɛ:

Wále wabikeé Yesuwa, aà á gba zé.

Lá n dɔwa a maa, nɔsɛaá Lua yãɛ

Lá n dɔwa a maa, zãkɛaá Lua yãɛ

Lá n dōwa a maa, ne'iaá Lua yâe
Zia baasi Lua baaadaágu

Blasiki yá'ò, Tomaa n a nao zōlea gbéó ae. Baa ké a Yesu yā dō
gāo, yā pɔ wa làlawàò, à wèi. Gɔɔ pɔ Yesu yā le daale Booo guu, yā
pɔ ía, gōeó mé dasi, nɔeó dasio. Nɔ e sea yā'íá. Yā pɔ wàle o kùkù,
wàle me, tó gbě gò Yesude ũ a nɔ'eo, gbéó le ma, ò àle n pɔ ya.
Maeo yei wà n nenɔnao kpa Yesudeɔwao. Kasi sō felekaa guu, à
kù nɔe te a zā lousisizeie, mé gea sua an daside aa ízīa kpà
Kilisiwa.

Blasiki n a na Madaño n n nɔ (1973)

Ma kua Bɔena sō, ma yāgògò n Davidi Sēwāao aà mɔ loo yō
Bɔena gāae guo. Beeɔ demee kpé pɔ aa dòmee fɔkpamabo ũ. E gɔɔ
bee gu pɔ wì ge zu'ò swai, gudoŭpi wì ito lo, ò sawao ì gbōpa we.

Ma mɔ kēokwide guu Blasikii n a bedeɔ tà Kotonu, à zā n
Sēwāao kiloo oaa aañ n basoo. Aa kè we wè pla. Tiasa má ku
mado, āma má adoo. Wa zī dafu dàale Sēekibe, à zā n Bɔena
kilo kwi. Davidi Sēwāa mé baonakpaa dàale we. A kɔai vī Boo
Yesudeɔ guu, mé aà nisīna ye Kilisizi. Ì Yesudeɔ leɔ bo. Yesude le
pɔ wá vī gɔɔ bee men gēoe, ò ma tekpaáagu aà le pàleɔ bo, ò ma

Giisi leɔ boɔlekèè, ma a loɔ dàè. Gbezã ì leɔ bo azĩa n̄ booyão. Yesu taasileaá yã gbiae. A maa lè dafuo b̀̀ felekaa lèɔwa n̄ a loɔo. Sema leɔ loɔ k̄sɛ n̄ yã po wàle a lesi loɔo. Wá po'obɔnao v̄io. Booo v̄i, ãma tãao pɔɔne, w̄i sa'omá a kegɔɔ. Boo Yesudeɔ le e a maa wà pɔpɔ le Yesukpɛuo, ɔ̄ aaiɔ pɔkeleɔ le n̄ akɔɔdiɔɔo e wà gè wà n̄zĩa gãa kpà, mé wà gitaa n̄ pianooò lù.

Ma kyodadaane dàale Sɛekibe, ɔ̄ dasi dàmala, mili e ma kãmab̀̀o. Gb̄ɛpio ye kyodadaai maamaae. gb̄ɛɔn baakwi n̄ sooo kyodadala lù n̄ neḡɔe gb̄ɛɔn kwio lo. Mi ge Sɛekibe n̄ ma kpokpo v̄ɛnao ãs̄an̄enazĩ, ɔ̄ mi ḡo we e ataalazĩ. ãs̄an̄enzĩ oosi e ìatè àò ge ḡei kpɛu ɔ̄ wi kyodada, bee gb̄ea tó wa ble oosi blè wá yãa, wi kãaa wà baonakpa. Gb̄ɛ mendo ì Yesu yã kyoke, bee gb̄ea ì a boɔleke, ɔ̄ mi idadawà n̄ ma boo kpalokpaloo. ãt̄ɛzĩ kɔkɔɔ wi kyo dada, ɔ̄ wi a gbesisi ãt̄ɛ oosi n̄ ataala kɔɔo. ãs̄ado guu wi kãaa ḡen sooloe, Davidi waasokea ãs̄an̄ena kɔɔ baasi. Kãaaao pii kea guu aa lesi n̄ wabikeao. Wi tekpa gb̄ɛɔgu aa Yesu yã kũ ɔplapla. W̄le n̄ w̄leɔ gb̄ɛɔ b̀̀le dodo, zaaeɔ wà Yesukp̄eɔ gb̄ata e gɔɔ pla, ãma lá Boo Yesu ḡaliɔ dàalen we.

Wa da'ilekea yã dàliwa Bɔena 1970. N̄ ma Boo yã d̄s̄a yɔɔnao, ma Luabaakuanno Gbezã dɔɔ zĩnda men basɔo lile ma gbãa leu, ké wà e wà zĩkeo da'ile yãdadaa guu. Ma yãdadaa kyokè, ɔ̄ gb̄ɛe yã po má ò gbesisi. E wàò ge da'ilekei Yesude gb̄ɛɔn baakwi b̀̀ w̄le men siiɔɔ guu aa m̀̀ da'ilekea gwai. Nibɔ gb̄ɛɔn bao ì ma kpɛu. Baa ké Boo nɔe Yesudeɔ dasi Bɔena, nɔeɔ m̀̀ dasi aa wá ìa n̄ blekeao. ɔ̄ Yesukp̄e maez̄ɔɔ n̄ ewaasonaɔ an baade m̀̀ n̄ koo. Lousisia gb̄ea wa taa'ò wa ge swai. Wek̄i gb̄ɛɔn baoplasaio da'ilekè, ḡɛɔ siiɔ, nɔeɔ pla, ewaasonaɔ kuepla. E wàò ge da'ilekei gb̄ɛɔ pla po de aa da'ileke yãao pɔɔbɔzãkè, w̄le kia ku n̄ guu. Kusukweayãe. Da'ilekenaɔe yãe feena mà mé wa v̄iadàda n̄ gb̄ɛɔzi, ké wà n po yané. An daeɔ b̀̀ w̄le baa wà n̄ miliaainé. Yã mendo po wà a feenakèné à n̄ gb̄ɛe yà, wà mè Yesudeɔ li ne'ì de men siiɔ lao.

Pɔnapio kea guu ma k̄inakè, ma mɔe d̄isa gb̄ɛɔn basɔoɔne. Mi'it̄ikea guu, ɔ̄ mɔepi gè tekũa, i ea màò, wisi pàlawà mé a gb̄e v̄i. Gia n̄ beeo wa blè piie.

Boo kyokea yãzekalea le taa'ò w̄le men aaɔo guu. Wè 1971 guu wa Boo kyo dàaleu n̄ baonakpaao w̄le men aaɔ p̄aleo guu. Wa Boo kyodadaa lá s̄eia n̄ a plaadeɔ b̀̀ men ɔaadodo Bɔena, ɔ̄ wà

nàna kōwa wà mɔpàpawa. Wá lác òkpà dasi, asa gɔɔ bee ladasikūbɔ maa kuo.

Ma kee Landolovee yòɔ lù Ositalalii misiõnee lootooewa. Lotoopi gè zìkè Bukina Faso gbáau. Gbezāgbezā Boko Halaū aà kù mé aa aà kūa e tia. Wa fĩ kee leeū n mɔsɔ pɔ ma daaleoo, ge kpokpo vɛena pɔ tɛi. Zĩ pɔ wi ke āsōanezĩ taan ke.

Ké wa lousisi Bɔena wá làa, ma sɔukè mà ge wēle n wēleo n Davidi Bɔena. Ewaasonaɔ ɔz̄iwee, asa a batelii té làa. Zé guu vāntelatee ba pɔ wa kè n sabao kè gēn pla. Sɛɛ'aaodeɔ mewā n loɔyɔaɔ, ɔ wá òné wá ea su oosi. Sɛekibe Yesudeɔ le wá dā, aali ge bua āsōanezĩ lo. gbéon bla kàaa Yesukpeu, bee gbea ma lác n esewenaɔ yìamá, ɔ ma n gbéon kēokwi sè aa gwanɔ Gbaana. Ké wa ka Gbaana, wà fɔkpàwá n pɔnao. Wá fɔkpa wēle kiawa gbea, wa ge an Yesukpe dafu dɔa gwai. A gĩ lesĩ kà gāsĩsuu soolo. Wa kyodadaa lá yia men baakwi plasai n esewenaɔ n lakēbɔɔ n kayeeɔ. Bee gbea gbéɔ kàaa lí gbau, ɔ gbéon plaɔ baonakpà. A gbea wà mòmɛe n óo n a bān nɔɔo.

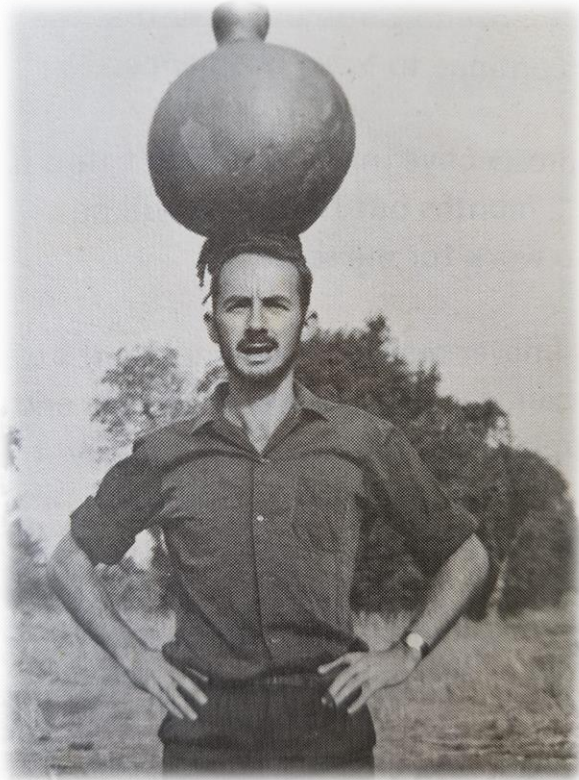
Wà ma sisi netēn gyāe gwaawa, bee gbea wa bɔ Gbaana wa su Poia. Ké wále gē wēlepiu, wa Yesudeɔ dɔaana è zōlea masalikpe sae, àle awalake. À gò Efaa ũ à kà gɔɔ soolo taa, ɔ wa kō è n gbē kīniɔ, wa gbézɔɔ dafu kpà. Wē do gbèa, ɔ a d̄ a taaekè, ɔ à èa bò efaakeu à èa sù Kilisiwa. Wa ea wa su Sɛɛ'aaɔ, we wa gbéɔ kàaa lo. Ké wa Sɛekibedeɔ kàle, mapi n Davidio wa da Bɔena zéu. Ké gu sì, wa Landolovee vāntilatee ba pòlo gēn'ũma'ũma, gbezā wa sabapi leũkpakè n bà pāleo. Wa ka be kpasakpasaa n nɔanao m̀ swaaɔ taa. Wa Dii saaukè, ké à d̀wále wa wekpàle wēle pɔ aa baona mà dafupiozi.

Wè 1971 me guu, ma wekpàle Boo wēleɔzi men bao, ma wēlepɔ daside d̄a sēian we. me lo guwāa vī, guwāapi lama i ka 35 e 40. Wa dasi è gu pɔ wa geu pii. Kpelewa wēlepɔ aɔ de ziai? De mé a baonakpa gbēpionɛ pii? Beeá d̄ɛɛ, āma ma Lua saaukpà, asa e màɔ ge bɔi Daomɛe wē bee, wa Yesukpeɔ d̀ soolo, gbā s̄, wēlepɔ Yesukpeɔ vī pii n pasitɛɔ.

Gɔɔewa má dile mà ge wekpalei Luudeɔzi n ma gbēɔ. À z̄à kà kiloo baakwi, me ma kee òkpà, ɔ wàle ge n mɔsɔ. Gɔɔ pɔ wa ka Sēwā, ma kpa, ma busa, mewāa ma le. Ǿ wà kpé wèelemɛe ma wuleu, ɔ ma i we. Má ku madoo, mɔsɔnaɔ le lialiamazi, ma bléɔ kōfĩ ma musu, aale zao ble, mé ēnaɔ le baalele tɔle. Ké gu d̀ ma

me daamakè, ò wa ge Luu, wa kò è ní Yesude dafuo. Áma oosi ma me bùsa lo, ò ìana le ma de, ò ma i we.

Ké gu dè kòò, ma me daamakè, ò má dìle wà ge Zòei lo, wí gbasà wà ta. Má dõ kpelewa má ke mà be leo. Íatè gbãa, mé zéò busu'ũfãa vî, bee mé tò ma mósõfia ìakù, bee gbèa male ma me namama loo. Ké wa ka be gòò, yã sèia pò má kè, ma a mewãa lama gwà, à kà 41. Má iniekùbò nena vî, ò ma igbenie bò gòò, má mà ma miwa, ma mewãa eseo mò. Ma Lua saaukè, saakè ma aafia è.

Νύσα

Fevilia 5me 1972

**Se í Ρῶναο í Se gbēna Lenio í Ρῶνα mῶtenzide
Baabalao,**

í Se dāe ne Anao í Ρῶνα vīi ne Lῶbinio

Ké ma ka wē baakwi, ɔ nɔsea ni ma de. Pɔna n mapio lá wio kpāsākɔe za gɔɔ pɔ ma bɔ Ositalalii. A ku Bibeli kyokpɛu Nuveli Zelandi. Tó ma Pɔna là à zākemanɔ yǎ, aɔ de Lua pɔeǎ ũa? Ma seelae gbèa Luawa, āma mi yǎe mao. Gbezǎ má è sema gbē ge ae a ɔno leu. Ma laai kpalea n yǎ'oaèo. Yǎ pɔ má yei, yǎe su kpamee n zī pɔ Lua dàmee Booɔ guu keaoo. Ma lakpǎsǎ Pɔnae, má òe ɔme maamee wēndiaɔ guu. Má òe lá à dɔ wasawasawa, má zī vī Daomee, tó à wèi à zākemanɔ, sema wà misiɔnnezīke sānu Afliki wà wēo ke.

Āsɔa pɔ tei guu, seela pɔ má gbèa Luawa yǎa, má è gēn aao yǎgbèaa Pɔnawa musu. Ma nɔezɔɔ pɔ ò wabikemee lá è, ɔ a òmee gɔɔ pɔ làma bao lá e pii, i lápi yɔe tó ma nɔ eayǎ ku a guu. Ma gbèna pǎle lakè à mè a gɔɔ kà mà nɔse.

Pɔna yǎwèa n pɔnao. Ké SIM dɔaanaɔ wá gba zé, wa kɔse seela kè me 13 1970. Àle teolozii lisǎnsi kyoke Bibeli kyokpɛu mé a de kyoneɔ gbēzɔɔ mendo ũ. Yǎdaneden aà ũ, mé aà yǎdadaa guu aà lisǎnsi pǎle è Falansi yǎdadaa guu. Bee aɔ dɔaàle zɔɔ Daomee.

Kpelewá má ke mà yenzi tāana kpáwai? Beeá yǎ'iae, má ku isia baa. Pɔna a ge be Nɔeli kei, ɔ má ò ma maee aà dɔmale. Pɔna molèè, ɔ a òè aà ge tāana yiakīi, gupi tɔn *Dunklings*, í tāana maa gwagwa pɔ a ɔ kà fɔtɔɔ basɔo leu. ɔ Pɔna kè beewa, āma ké à tà Nuveli Zelandi guu, i to wà èwao e SIM aà sɔ misiɔnee ũ gīa. Gɔɔ pɔ a ku a kpɛu àle kyoke ado ɔ ò tāanapi da, āma tó gbē le mɔ, ò tāanapi bɔ n wǎao à ule.

Má govua sè Kotonu ema ge Nuveli Zelandi novǎmba guu, ɔ Pɔna mò daimale. Ké gu dò, ma ge aà teolozii lisǎnsi lasi kǎa guu. Wa āsɔa do kè ké wà e wa kɔ dɔeke. Wa bebe n aà keeo, wa Nuveli Zelandi gu maaɔ gwàgwao. A gbèa wa govua sè wa ge Ositalalii sānu, ɔ wa kɔ è n wá bedeo.

Desǎmba guu ma pila ma ānsueɔ be, mio kpasakpasaa a āsɔa pla. Mili fɔ ma zīe kèo Taazǎa sīnimaa gwaa ũ telee guu. Tó a gu dò Nɔeliè, ɔ ma weo gǔ kpatinnɔ, ɔ wa lootoo sɔsi. Ké a ma wé gwà, à mè busēue, sema ma ge lootooɔe pɔ ò gǎ pɔ ò línzɔ gwame. Ma pɔ yà kè, asa ma ku isia baa e wē siiɔ, ɔ mi e ma Nɔeli bleo. Ma lé i gao, lan gyǎe kīniowao, ɔ mi n bleo si mà pɔ ble. Ma aafia è gɔɔ; āsɔa pla gbèa ɔ lootooɔ ma gbæ.

Wa kō sè fevlie gɔɔ sɔode 1972 Malambina Yesukpeu. Gɔɔ nae mé nɔ dafu kakakea kè maa. Wá pasitee mé wa nakōwa ɔ Pɔna mae baaadàwagu. Wa gbéɔ̀ sisi blewa gbéɔ̀n basɔowa. Guwãa gbãa kà lama 40, mé ïanniegbaebɔ l, ãma bee i galakpawêe wá pɔnakeaeo. Ma mae a kee bòmee, ɔ wa ge ïanamii isiale. Bɔa Melubuũ wa dɔ isiale e kiloo ɔaa kwi.

Bee gbea wa ge wa ɔdamadeɔ gwai, ɔ ma yãɔ̀ dàu má siuné, ké aa e Pɔna dɔ, i a ɔdamadeɔ e sɔ. Paki guu wa ge Yesudeɔ kãau Melibuũ gukpe oi sísíɔ musu, Wá de misiɔ̀nne pɔ wà n sisio ù wá wá zĩ yã'oné.

Mee guu Malabina Batisi Yesudeɔ lezàwá, ɔ wa govua sè wále ta Daomee. Bɔa pìla Loma, ɔ wa piipãa sè wa ge e Flalasi, a gbea Losani, Suisi bùsu, bee gbea Palii n Lɔndɔũo. Gɔɔ nae, ãma Pɔna nɔsia, ɔ ìli a me nama kɔɔo. Losani wa pila Bibeli kyokpeu. Yãpi daside dɔmaguo, ãma má dɔ̀ kè an wulekĩiɔ maa, wa Bibeli dɔɔ yãkè kaatiwa wa d̩le midibɔɔpiɔwa. Ma pɔn Isaia 43:2 ù, à mè:

“Tó a gẽ íu, a daálao, tó swa lé á ble, máo kúánɔe.

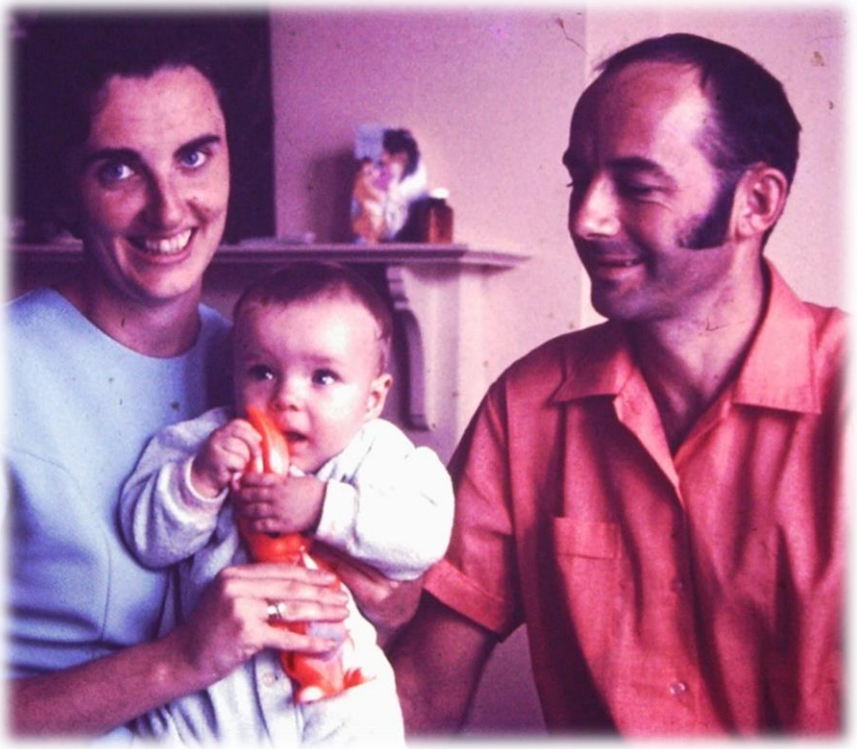
Tó a gẽ téu, a nawáo, tó a si tévuau, a kũwáo.”

Ma laasookè ma mè, bó yã dɔɔpi le dameei. Yapiá àsi bèe pɔ a ma lee.

Wa su Bɔena kaabuana 1972. Pɔna dɔeke n gu dafupio aɔ deè d̩e ù. À zãkè dafue mé a nɔsia, a Boo yã dadaa n n felekaayão dadaa v̩. Sema aà d̩eke n gbéɔ̀ pɔkēsãmao n n taasikeao. Wá be kēsã wá be busu pɔi, mé wili ïampakĩi v̩o. Ziewa kɔɔ káaukaau, nɔee gè wa kpéu e wá wulekĩi. Pɔna pàlawà à mè, Bɔ! Ǿ nɔepi mè, Ma mɔ ãna kpai n musunawae be.

Setãu Kõni

Mee 28me 1973

Se n Pɔnao n Ǽndeleo Londu

Setamba wè 1972 guu, wá asoo pɔ bò Ositalalii n go'ilenao à pila Kotonu, gānɔ gbēneo men soo, ɔ ma ge Kpaau n keeo ma su n pɔpɔo Bɔena. Ǽ wa blekebo dafu lù n iniekũbo. Mo aaɔ guu wa Zinao yākeao lá lile Boo ũ. Wa Natinati siniimaa òloné Leane āsɔ n āsɔao leye guu. Sinimaapi ku n ānasaa yāo, ɔ Levi lilené Boo ũ. Zāmaa kīkè, āma wále gbē pɔ Lua n seo wèele n guu. Goo bee Blasikiio sù Sēwāa. Tó wá zikendeo ku wá sae, a na. E aao ge sui wá baapua dee pɔ káiwanɔ ku Kāni.

Pɔna a ne'i nɔvāmba guue, mé a nepi i misiɔ lootoobe pɔ ku Gyosi, kiloo ɔasoo n Sēwāao gukpe oi. A doaa aào ku we à kà mo do, ne'i i gbasa ka. Mapi sɔ, SIM diletɛ mè mào zīke e aào su. Goo bee SIM govua nenaɔ vī azīawa. Blasiki wa se n n kee Pɛezoo, asa taa'oa n Landoloveeo kè koukoũ, ɔ wa ge ze Pɔnae Kāni. Za we

SIM govua aà sè à gèò Gyɔsi mé SIM misiõnɛɛɔ aa aà gwà. À ðekõa gbɛzã kè we teolozii lisãnsi kyo pɔ àle ke guu. Gɔɔ bee ma gõ mado Bɔena lan pɔsɛwa. Ɖkitɔba gɔɔ 26, wà Daomɛ kpala sì ñ gbãao, ɔ nɔvãmba gɔɔ swaaõde Pɔna gõsa gbãa ì, aà tón Ændelee Nikolaa. Æsõapla gbɛa Pɔna ñ Ændelee sù Sɛwãa govuapilakii pɔ wa kèke dafu. Booɔ bɔle dasi wà mɔ govuapi gwai, ɔ aale wiile, aale mɛ, balikaa, gãke. Ændeleeá gõsagbãaɛ, wìɔ mɔ fɔkpaiwà dasi lá gu le dɔ. Nɔeli gɔɔ gwãasina wa dikpe blè Bɔena. Wɛledeɔ mɔ pii dikpekei, baade blèkè a be à mɔ. Wa zuda zi lù, wá dè à kè nɔɔ ù, wa í nanaɔ kpàale gbɛpiiɛ. Dikpe dikɔu lee pla, wá ne Ændelee ia pɔna ñ dũnia bũu Suabana ia pɔnao.

Wɛle men sũio pãleo lé Yesukpeɔ dɔdɔ. Ke pasiteɛ Blasikii su, à èa nà Bibeli kyokpe yãdaanewa Sɛwãa ñ kyone gbɛɛn kueplaɔ, ɔ ma èa nà Bibeli lileawa ñ Boo yão. Yãpii le ge wasawasa, ɔ Setãu mɔ ñ kõnio

Sɛia ma kolo kè ãa'í, mili fõ ma pɔ mɔ, ɔ ma we li lilio, mili fõ ma a saalo gwà. Ké gu dɔ, mi fõ ma kpele mɔ, mé ma yã'o zĩ'ũ kũ. Pɔna ñ mapio wa bilikè yã pɔ le keɔwa. Ɖ aa lakpãsa pasiteɛ Blasikie Sɛwãa, ɔ à mɔ ma gwai gɔɔ, ɔ à zèò wà ge Gele lootoo be. Ké lootoo ma mɛ gwà, à bilikè, i gyãpi taa dõ. Gɔɔ pɔ teio guu ma yã'oa ea zĩ'ũ kũ, e à gè kai baa i le gẽ ma kolo guu lo. Ma ɔɔ ñ ma gbãɔ bùsa, ɔ lootoo lé e gyãpi bɔ ble vãi kiiɛ, ge eekũgyãe.

Æsõadazĩ kɔɔ, wà gèmanɔ Gole govuapilakii Giisi busuu. Wà SIM dileteɛ sisi ladio guu Gyɔsi, ɔ govua nena mɔ ma sei à gemanɔ lootoo be we. Má mà aa lé o "Zeazeayãe! Zezeayãe! Ké mà mà mà ɔ ma kã gà. Pɔna ñ Ædeleeo gèmanɔ. Gɔɔ bee má fõ mà taa'o lo. Wà gèmanɔ SIM lootooɛ. Æsõa pɔ tei guu, wìɔ ble kpaa ma níu ñ tiooɛ. Wà ma gwa wà ɔliamazi maamaa. Bee gbɛa Misĩo dɔaanɔ aa a pii kè ké mà daamake.

Eekũgyãpi le gbãa kũ e má fõ male lile liiwa lo. Ma ɔɔ ñ ma gbãɔ le seo. Lootoo òmɛ mà a ɔ kũ, ãma mi fõ. Le'ibɔleaa mé ãadã. Male wãwãmao, ma mɛ gõ sitiũu, ãma gwãasĩn men do ma mebusaa mé mɔ ñ mewãao. Má dõ yã pɔ le ma le lo. A dɔmagu má wulea kpaanla ɔ má ye mà pisi. Ma fõ mà lilio, ɔ pisipi bɔ ñ gbãao fãaa, à dà gua. Bee gbɛa wi ma to kpeu mado lo. Má ye tioo bee àɔ ku má níu gɔɔpiio, ɔ má ò lootooɔne aali tiopi damɛ pɔblegɔɔ. Vĩa ñ kũ ké ma fua su gyã seo, mɛ masĩni fuagyãgwabɔ ku Giisio. Æsõanenzi, vĩa Pɔna ñ lootooɔ kũ, aale e má fele lo. Aa

gwà aa è eekū gyāe, āma aa bilikè gyāei yāeowa, a de lan eekūgyāwao. Ātēezī wà yāo zékale ké wa gemano Lōndōū n̄ govuaō. Yā zōe, asa sema wà ma se n̄ gyāesebo pó a govua kila men kēokwi sio. Ōableapi ao zō. Bee gbea a lá dasio kekea vī, mé wa wá pasipōo ku Kotonu. Sema SIM gbē pō ku Kotonu ge si à kpāsāwēe.

Ké lootoo mò, à zōle ma liiwa, ō à baokpàmeē à mè wa ma se n̄ govuaō wà gemano Lōndōūe, ō sō kēmagu. Ma báa gbāa, āma ma dō sa ké ma gyāpi pāsī, ō ma kā gà. We'í kōna b̀̀a. Pōna pō yà demala. À pila Nuveli Zelandi gōe n̄ a nao be ō aa aà gbà sō.

Govuapilakīi zé guu, má wulea gyāeosebowa kee pōo kpe. Gofīna liaa n̄ wāao gukoolou, ō ma bó gyāeosebopiwa wa lele kee guu. Ma wiilè ma mè. Wai! Wai!. Yá pō ma fī má kè len we. Ō gobaana zè wa keke wà ma wule. Lootoo n̄ a n̄eō le gemano Lōndō n̄ Pōnao n̄ wá negōena Āndeleo. Nemoṣoplane, a yāe gbá dōo. Govuapi guu wá gbē mendo le í sukalide mi, ō ma lekèke, ō a dōmeē e gē ma kolo guu. Ma saakè a í t̄̀ ma kolo guu yōo, ō má è ma aafia k̄̀fi.

Wa fele Gyōsi n̄ govuaō, wa ge Lōndōū b̄̀a n̄ Lomaō. Gyāeō kee le wá dā govuapilakīi we, ō wà wá se, wále ge lootooḃe. Lootoo n̄ mapio wá ku kee pōo kpe n̄ gyāeō kee zikenao. Mili fī ma yā'òo, āma lootoo le faaibo n̄ zikenapi. Aà mīkā geseū, a veesi daa n̄ kalavatio. Má dō n̄eē, ō má dō lootoo yā'oawa, àle e gōeē. Gbezā à aà là à mè: Bó zī n̄ na lé kei? An yāyaayaa bee gbea, ma wé le teke aà weu, male wēle maá dō, má dō.

Gwāasīn wendo, wa ka lootooḃe, ō lootoo pila kpakpa, ō a òmeē : N̄mé n̄ gbē pō lé eekūgyā gbāa ke ūe? Mili fī ma yā'òo, ō ma lootoo mò. Ké ma ka Āngeletēe gōo, ma dō me daamakè yōo, gōo pla gbea ma fī male le'í m̄. Wāa guu wa gemano Lōndōū beleo lootooḃe, ō wa òmeē má lootoo zī n̄ eseo ōa kpa weo. Lootoo ma gyā gwà dasi ō aa gyā pó wàle e male ke tó òmeē. Lootoo òmeē, tó ma wei, wa gemano, wi ma olo lootoo kyone pó aa ku n̄ wē s̄ī̄de guuone, asa wili gyāpi e m̄oṣm̄oṣo. Ké aa gyā pi yā'ò kyonep̄one aa làa, ō a ma gbá do b̀̀o gupuau à mè tó à ma koso lè, a b̄̀ao e m̄o soolo. À ma gbá lè ma kosokū zīle, ké a b̄̀a, à diwà. À ma gbá dile, à kuntu kua, ō à gyāpi gwaa lile, āma gyāgwakīi wi p̄e eao, lootoo p̄aleo sō, aai sio. Má òné gbēōn basoobasoo le wabikemeē dūnia guu a fī ào de bee yāi ma gb̀̀gb̀̀a àao. Aai sio.

Gɔɔewa, pɔ pɔ ì gbě de yādōna m̀ z̀l̄e ma lii sae, ɔ à mè á ye ma la yā men aaōzi. A s̄ia: N ko pɔ pɔwena fukpaa m̀m̀m̀ ɔɔ s̀a? Má wèwa, ao! Aa gyābɔk̄i d̄ we. Má òè koɔ v̄ Bɔena, ɔ mi mase pɔ ku gānɔɔ guu kpamá. Má è z̄iewa ma gānɔɔ m̀sesè z̄ile, ɔ a masee le gbeb̀, ɔ pɔwenaeɔ fukpà, āma mi laasookewà loo, kasi yāpi i ze weo.

Pɔna n̄ Āndelee aaiɔ m̀ ma gwai lootoobe lá gule dɔ. Wa SIM saaukè SIM, ké aa ɔliawázi, aa a pii kè ké mà bɔ aafiaa, baa n̄ ɔ z̄ɔ pɔ a blèo. Wá SIM ɔdamadeɔ saaukè lo. Aa lakpàsākpāsā SIM bilooɔn̄e busu n̄ busuo guu pii, ɔ wà wabikea gbèa ma yā musu zeazea. ɔ gbéɔ wabikè, ɔ Lua wabipi mà a naaideke guu. Wá ɔdamadede pɔ aa ku Ositalaliɔ aa ɔa kpāsā aa ta pɔ wá ò fiab̀o, pii.

Ma kaa Lɔndɔũ gbèa wi bl̄e paa ma niu loo, ɔ ma na taa'owa, ma le'i bɔlea le ze busebuse. Má f̄i bleȳɔundeɔ ble sa, tó a giio. Wāwā mendo pɔ má mà taasipi guu me de gb̄m̄iɔn̄ gbāa pɔ dità ma pɔɔle bɔbɔa n̄ ɔo ũ lootoobepi. Wa òm̄e yāa a f̄i ke má e ne'i loo, āma tia kewa lootoo le e má gbāgbā wasawasa.

Ké ma bɔ lootoobepiu, lootoo ledàa aa mè, a maa mà m̀ pla ke gun̄ena guu ḡia, mí gbasa ta Afiliki. Tó ma we yèele saalo, miɔ gu e d̄ad̄aa e tia. Bleeɔ m̀a lo ìadaa, mé dedea gbapek̄iwa z̄i'ũ. SIM kpé kpàwa wàɔ ku a guu, ɔ tia wiɔ ge Lɔndɔũ wiɔ su.

Bɔa lootoo be gbèa, ās̄ōanenz̄i s̄ia, wa ge Yesukpeu ɔ waasokena laai tà Isaia 43:2 wa, à mè. "Tó a gē íu, a daálao." Dɔɔ pɔ Dii kpàa yāpi à kà wè don we. Dii d̀aa ma taasik̄e yā'òme ɔ à s̄amagu. A ku manɔ s̄iana, à ma d̄ōa à ma suabà n̄ yá pāsī pó ma leo. Gɔɔ pɔ wá ku Āngeletee Āndelee lé z̄ɔk̄ũ. À z̄l̄e n̄ kagaaleao d̄, mé aà pɔna n̄ a swaa wén àaō. E wàɔ bɔ Āngeletee, wa ās̄ōa do bl̄e isia gūgūnaa, bee gbèa wa ge Yesudeɔ k̄aaau, ɔ wa ke Ekosi gɔɔ aaō.

Ké wa ka Bɔena utu guu, wà gbāakpawazi maamaa n̄ Yesusaideɔ pii, asa a bao ligua wà mè ma gae. Gbèeɔ gbekaso wena sè wàle ma papao. Maa wì ke Booɔ felekaa guu, tó wà gbē pɔ wa mà yāa à ḡe è, wì ade pa n̄ gbekasowenaɔe ḡen aaō, tó ḡe è.

Ma a feena mà yāa esedee ku Sɔplai, a z̄à n̄ Bɔenaoo, wà mè ɔme gyāpi z̄ia. Boo felekaa guu, gbē dasiɔ aaiɔ k̄o ka, mé esedeɔ ì to gbéɔ gyāke, aai gbēde n̄ eseo se. Esedeɔ ì gbéɔ gbāgbā lo, aai k̄o

ese kó'è lo. Mi yāe oè a musuo Wà mè aà pɔpàmazi ké gbéó le mɔ lootoo kei ma be kilikili, mé aalé aafia e dasi. Bee yāi à mè : Tó baapuapi le gbē pɔ male esekeneɔ gbāgbā, má kà kpāi zuaàzi. Má sɪ a fī ke, āma Yesu de sengbao ũ a naaikenaɔne esevāio yā musu. Esee ì tāagbagbanaɔ n̄ Yesusaideɔ kũ. Yesusaideeɔ aaiò gāwa vī. Wē n̄ wēo pii wìò yāvāio ma, gāwao ì gbéó dede ða ea yāi. Mi si sīana ũ ma gyā bò ko pɔ pɔwena fukpaa blè soa kīio. Boyāi gbē pɔ wa kopi sò sānuo ì gyākeo ni? Male e Setāu kōnie. Gu pɔ gyāpi b̀u pii le, wabikea mé tò wa zīble.

Wá zīpi guu wá yā'ia pāleo è zaa beewa. Ké wa su Bɔena, wa mɔ wá lè Yesude gbéón aaeo yādɔɔsaikè. Gbēdo le Boo kyodané, gbēdo de ma ua zīkena ũ, gbēdo de ma kwaasi ũ lalilea guu. Aa mé aa yāvāio kè gɔɔ duuduupiu. Ampii aa wule n̄ Bɔena nɔe pɔ aa zāké wēle baaɔ, aa ku n̄ zāo kīio. Wá sua gbēa gɔɔpla gbē sēia m̀ò wá be. À mè, a nɔdò nɔe pɔ kà wè bao mé à g̀i g̀i lēe pla. A ye à aà seo, kasi felekaa guu a fī à aà to e àò ge ne'io. Nɔepi mè á nɔpi b̀lele, tó à g̀azi. Āsāa dasio gbēa, Yesukpe gbēzɔɔ n̄ mapio wa yāb̀ò k̀leu ð wa zeo aà b̀o nɔepi yāu, i Yesu naaike yāpi legbe musu. Yesudeo le dada a maa wa te Lua yāi, i ke felekaayā no. Yādɔɔsai ge gāwao yāo g̀g̀ōa zī'ũ misiɔneɔne asa nibɔɔne, an felekaayā weo ge an yākea bee taa. Wāli Yesude dɔaana pɔ wa kpàò ledama ma.

Bādānki lá pɔ wa kēmee è a be. Lápi lé ma ua zīkena n̄ ma Boo lá zī kwaasio gbāsīkea yā'o. Lápi mè: "N mɔ Lua yā daiwee, āma n zīkenaɔ le wá nɔse ɔɔkpawēe. Lapi b̀ò wēle baa yā wá d̄so, āma wále e lapi b̀ò nɔe men do zā kīi pɔ a gbēe yà. Ma zīkenapio n̄ duunaɔ d̄s, ð aa awakpà Yesukpeu dasi guu. Ewaaso pɔ ma yādàné mɔ ũma'ũmaɔ, an yaa a kemee nao. Āma amplampii aa b̀ò wēle baa, mé Bɔena Yesudeo aai n̄ duunaɔ awakpaa wé sio. Aa mè wà awakpà dasi guu ké wà e wàò n̄ zīke yāie. Aa b̀ò wēle baae, ð aa Bɔen Yesudeo tó dè.

Wa yāpi telepà Yesukpeu, ð tele ma ble aa e zīkemee lo. Yā gbāae, āma wa wále e swāgagaapide a yādada Boo Yesudeone pii. Gɔbezā ma ea ma n̄ da zīu, āma gɔɔ pla gbēa an gbēe i a daa vāi o. Ua zīkena mè á fī gi a n̄oio. À sù g̀i à a pɔ sè gbezā, ð à g̀ò Efaa ũ. Lá zīkena s̄o, aà pɔ ne'ì, āma i nɔpi seo, ð à pɔseblè à gɔɔplakè.

Lá pāle b̀ò Seekibe lo, pɔsia yāe lo. A guu wa mè, Yesude gbéón bao pɔ aa da'ilekèò guu, gbéón soplao mé nɔsedeo ũ. Gbē kīnio lé mɔ Yesukpeu mɔɔmɔɔo, aale n̄zīa pœāke, aa te dūnia tufai. La

ne'ia wāwā vī ní dēeo, màa a de ní Boo Yesu gālio. Āma aa ku aale ge.

Zĩbeezĩ Pona bãnubãnukè a gën plaade, ò à ĩa dawa à gɔɔgà. Busu pɔ guwãa kuu ò gyão vī dasi, mé wá me buse ní gyã piɔ. Nɔvãmba guu, wa ge Kpaau kūsũa lui, ò keekekena wá kee gwàwēe, a kekea kè maa. Wá aso gbia mé zé maa, ò gwãasĩna mo kēokwi, gɔɔ pɔ wále dede sīsĩ lesíwà, ma kee gbá kpe m̀de è. Ma ea taa'ò ma ge Gbase, wēle pó ku wa ae guu, ma gbéɔ è gbéɔn kēokwi ò aa mò aa ɔɔziwēe wà dede sīsĩ musu. Landolovee gbá men siiɔ pii ò gukũ, bee mé tò wa eà pè wá tale wa Bɔena lèò. Pona menakè, āma vĩa le Āndele kũ m̀tete kōfĩ ní gusiaao yāi.

Wè laaa guu yão le ke são. Wa Zãa baonala lile ní Booo mé wa Maaku Baonala lè à dasi kũ Sēwãa. Yesudeɔ da'ilekè Gbaana gbéɔn gēo ní plao, desãmba guu sɔ, Nɔeli gɔɔ, gbéɔn baasɔo mendo sai da'ilekè Saonzi Nɔeli gɔɔ. Wa zu dè dikpepi guu, asa wá ye gbēpii Nɔeli dikpe dō sae. Yesude daside Nɔeli dō gɔɔ beeo; wa Yesusaideo pɔ o lɔe? Wēle men sɔo da'ilekenao vī sa, mé wēle men pla pãleo Yesukpeɔ dō kɔ. Wēle pãleo le Yesu yã nide lɔ.

Γενίω, tãaw, sa'oyão ñ εεεναίο

Boo mia; γε ku eu, wà lí kpàa

Ké Bɔɛna mae zɔɔ Gɛɛblaatɛ gà, wà nɛɔ zì ní mɔsɔɔ wɛle pɔ liaa Bɔɛnaziɔu, ké daɛɔ e mɔ wà gevĩ. Tó gbɛ gà, wì ɛ yɔ wà vĩ gɔɔ, āma ké maepi de wɛ basɔɔala yāi, ɔ wà àà vĩ lælu soolo gbɛa. Àà nɔsɛa gbɛa ɔ falansideɔ gɛ̀ Daomɛɛ busuu wɛ̀ 1890. Àà nɛ pɔ m̀ àà vĩa guuɔ, an gbɛ̀ɔ kà wɛ̀ baaɔkwi.

À gà kɔɔkɔɔ m̀ sopla zaawa, a gbɛa gɔɔ gbɛ̀ɔ lé té lele, gè baokpaa wɛle guu seela ũ. Nɔɛzɔɔɔ m̀ wà zwāaɔ fĩfĩ àà gewa wa dà pɛu wàle wɛle keele ní àà gepio Aai ze gu ní guo, aai ɔwā, aai ɔnanawà. Aa àà kpɛlaa gbɛzānan we. Tó gbɛ pɔ zikù taotao gà, yā pɔ wí ke daside, wì ke ké àà gyaade su ĩada gbɛewao, atɛsa àà daɛɔ.

Gbɛ̀ɔ sĩa wà lia mia'ei dasi gɔɔ pɔ wàle gepi da ɛu. Wàle gāaɔ le gbɛgbɛũ gbɛgbɛũ, goe pɔ wì kpà ní zaebaaɔ ní s̄ vlätio wále le ɔɔ'ĩ ɔɔ'ĩ, ɔ gepi tɔuna nɔɛ pɔ kà wɛ̀ baaɔ le vĩvĩ, aale ɔzuzu, aale ayuwii ke wɛnadɔaɛ guu. Gbɛpii zɔ̀le wà liai, wàle wɛmi wàle yābɔle, āma gbɛe le pɔbleo, gbɛe le bleke seo, mé i ke wà ge vĩ wa làa baasio. Wì mɛ, tó gbɛ zi gà, pɔsia yā no, āma wá è wé'í b̀ àà nɛ wɛ̀ baaɔkwiwa. Nibɔɔ le bɔ wɛle baa, aale ka pii, ɔ wì telio le kpùũ, kpùũ, ɔ tɔuna nɔɛɔ ì gepi sɛ wà bɔɔ ní zwāaɔ fĩwa wì dile nibɔɔpɔne ní aɛ, wàle ɔlɔné.

Gɔɔ pɔ wà ɛ yɔ wa làa, wà ge tāanaɔ ní àà zāɔ bɔle àà ɔwa. Wà zwāapɔɔ do kùaała wà àà wule pɛwa, ɔ wà àà dà ɛu, a zā̀ kà gās̄s̄uu aaɔ. Gbɛe tawa dà mia'epi guu, ɔ à m̀ : N tawa ke. N̄su ɛa mɔ wɛɛle la lɔo. Gbɛe kogbe dàu, ɔ à m̀, ní nɛɔn ke, n̄su mɔ ĩadaiwá lao. Yā doũpie ní g̀ɔɔɔ ní mɔsɔnao, wa dàu màa lɔ s̄. Wà lí kpàa gepia, a lèsĩ kà ɔtā do taawa, ɔ wà s̄ɛɔ kpàkpa lípia, ɔ wà bèle dè wa kàu, ké busu su ge leo yāi. Daɛɔ mé aai bèle dau s̄ia. Tó gɔɛɛ, ì bèle sdau ní ɔzɛɛo gɛ̀ aaɔ, nɔɛ s̄ gɛ̀ siiɔ. Ȯ wì busu ka epiu. Kè ɛ kà paa, gevĩna m̀ ní kosao yea ní nè láo, ɔ a dà í guu a fāfā miapiwa. Ȯ à kosa pí lè ní a soonao a dèo. Nè láá wɔɔ ɛsɛɛ. Kosapi s̄, ì gevĩnaɔ gbāsi wolo.

Zaa ní zaao nɔɛɔ lé wiile, aale ayuuiike, aale mɛ: Busebuse, lizĩna ku zéu, gbɛ ku zeu. Lua aizāna kene yaae ũ.

Lua mé aizāna kili kĩa. Yā beeá baonakpabɔ maaɛ.

~

N̄ ma Yesude deɛɔ, ma ge wɛle pɔ wì mɛ Duia, aa Yesu yā d̄ɔ yāaɔ. A wɛ i gɛgɛo, wɛlepideɔ li filia naoo. Filia de an tāa tē ũ, ɔ ì

zĩke s̄teo. W̄l̄epi t̄aa w̄i me Biom̄o. Biom̄o ku s̄kpe nena guu, ò aa mè gbeaana mé ku kpepi guu. Sa'ona me ì ḡe kpepi guu ado.

T̄aa de p̄o p̄o wi kuleè ké a iko v̄i ȳi. Boo felekaaȳa guu, t̄aa de nis̄ina p̄o āiò ku lí ge gbeo guue, mé aai gu p̄as̄io k̄u. Tó w̄ale nis̄inap̄io gbagba, sa'ona mé ìo de n̄ k̄óò ù, òme ì gba p̄o w̄a m̄òo kpa t̄aawa n̄ sa'oa. T̄aa p̄o aa ku s̄easao n̄ t̄aa p̄o aai di gb̄éon̄e, tó doūe n̄ Boo yao. Tó t̄aagbagbana ye a kua asima ge a ye aafiai ge a ye t̄aa òkuala, i ge masokei ḡia, ò maso ì ȳa p̄o a ke oè. Wi beeo ke n̄sia n̄ ne'iao ȳa musu n̄ n̄seao n̄ z̄akeao n̄ keasiao n̄ gȳakeao n̄ gb̄ekaao. Wi n̄ ȳagb̄ea n̄ gbeo n̄ busuo ge ḡoò, i o aafiawelena pie lá p̄o a ke. I oè p̄o p̄o à m̄o sa'od̄: ko sia ge a pua ge a faaf̄aa, ge ble ge p̄o p̄aleo, i gbaso geò sa'ona k̄i, sa'ona ì geaon̄o t̄aa kue. Sa'ona i sa'ob̄opi kolokpa, i a auf̄af̄a t̄aawa, I kok̄ao nana aupiwa. Gbez̄a i sa'oa mide n̄ baaa ȳao, àle o t̄aae à do gb̄e p̄o m̄ò sa'oile. Sa'ona i a gb̄a se a asea sé ge p̄o p̄aleo, ḡoò ge òa. Gb̄é p̄o m̄ò sa'oi i ta n̄ laiao kpalea a be, asa à ȳapii k̄e, ò io a gbe d̄a à bo maa.

Beewa ké wa ḡe Duia w̄leu, w̄a ȳa p̄o le doané n̄ laasoo guu d̄o. Wa òné, tó aa Yesu naaikè aao ga ge gȳa ge t̄aa v̄ia v̄i lo. Lua ao yeñzi, i òlian̄zi. gb̄é w̄a la dasi, aa mè tó wa Yesu naaikè, kpelewa w̄a se n̄ Biom̄oo. W̄a òne w̄a gb̄ae d̄o gue à w̄a d̄ao, sema Yesu. Aale v̄iake p̄o p̄o a ke gbez̄a, tó aa kpeli Biom̄oe. gb̄éon̄ swaaò m̄ò gw̄as̄ina bee, ò aa mè wa ye te Yesu zie.

Ua p̄o wa pilau, kpé p̄o w̄a w̄a kau sekeo n̄ enao die, ò wa i uae, òma enao taa'ò ma gbalawa ḡen pla. W̄a sua guu, wa gbañ̄o n̄ bioweo n̄ kpasao è. Wa ze Swaai, wa bole wa ge beeo gwai, òma gupi sisia wi f̄o w̄a ḡeo. W̄ale beeo k̄of̄i ma n̄ í k̄of̄i p̄o aale keo, òma wi e w̄a s̄zio. Boo busuu tia, s̄eanc̄oò ea àa lo, toekanao n̄ dede n̄ téo, mé gb̄enaz̄inao dasik̄u aa ot̄a.

~

Ḡoewa, w̄a ku lalile guu, ò v̄uanae m̄ò lootook̄e. V̄uanao zudeone, ò aaiò ku kpasau, Boo w̄le pii sae. ò v̄uanao mè, d̄asa mé a so à k̄a m̄do, ò aà me lile pii. Ké ma a lootoo l̄ao gw̄agwa, mi d̄asa gb̄eoa ade me ì lile ȳa e a guuo. Ma aà là, d̄asa gb̄ene ȳa ge a nena. À mè óo! Wi d̄asapi eo, òma gb̄e mè d̄asa mé ì ke mà.

Tó neo lé mèt̃wāake, an dao ì me kifēnena mé lé n̄ kũ. Enlawā ì mo n̄ yā pāleo lo. Tó wa mèt̃ moɔnao n̄ ūsināo mé aai mo n̄ gyāpio, aai e wá gwa soũ lá wio n̄ gwa s̃uo ūwae.

Kai gbāao ì z̃eo le dasi. Gbēeo ì n̄ gbá pā gbewa ge limionaaai ko ĩa, keeo ì n̄ gbá le n̄ soonao ge moona. Lí ì gbēeo z̃ ì g̃o sol̃o n̄ meu gbégele. Bee gba teli kaio. Z̃iewa g̃ee mò ma k̃i aà wé de wé ū lo, baulu p̃isi aà wépiwa, teb̃ona aà lè aà oawa. Má p̃ipi e ās̃ā pla, ã à daama è. Goo pāle ma teli mò gbaāane b̃o gbēe ɔu, I aà wá leo. G̃e z̃oe l̃ele à dà téu gwā. Aà gbala po tekũ gb̃gbā, āma aà ɔze ɔnenao tekũ e à b̃o wáwà, à kà mo ūma'ūma, ã aà mebaasi gbāsa tàta. Soi lo gb̃eo pa ās̃ā n̄ ās̃āo ã mi lootookené.

Gyā po w̃o moɔaon ke: Bānūbānu, mewāa, wé, t̃ona, siona, s̃ane, yia, kēnupua n̄ a t̃eo, tikpilu, wó, foonā, gbāt̃e, kakagyā, busuagyā. Wi gyāeo ee goodo à kà kwi e bao. Tó ma ge baonakpai w̃le baa ās̃ānez̃i s̃o, gb̃eo ì mo esewena lu ma k̃i dasi. Mi esewenao lu àa Gele lootooe, ã wi yia àa ài weele sai gb̃eo wēnagwaa yāi. Ponaá yādanede, ã ma lootookeā d̃e. Ìo ku lootookek̃i k̃o n̄ k̃oo l̃elu plapla. Bee tò ma ge ae n̄ ma lalilez̃io.

Né gyāeo de wēnadeo ū deñla. Gbā aai aafia, zia aai g̃o wá n̄ báao ū gb̃b̃ole ge mewāa ge foūna yāi. B̃e maa ì k̃s̃ā neeo:blāa, ṽi, ño, waagase, k̃o n̄ poebeo. Tó po beeo k̃s̃ā newa ã ì kakagyāke. Zaaeo busuagyā ì ka w̃leu, ì neo waa. Goo bee noz̃eo lo ye w̃o ne'i w̃e s̃iio n̄ w̃e s̃iio, āma an nepio kpaalea le do ì gaga. Noeo ne'i à kà kwi, āma gbā k̃e à k̃e neo kyokee, gb̃eo le e ne men s̃iio m̃m̃a.

Yā po de posia ū wá lootooez̃i guu, gb̃eo lí mó lootoopkei káauo, a keeo i me wa ze n̄ Luao. Yapenu lo mo Yesukpeu yāa, a gbea aà wé gyākũ. À we'ese lù gēn pla, ã wi aà e lo. Ké wa ge aà ii, wá è à ṽiakũ. N̄ beeo wa Lua saauk̃e, asa aà wé k̃eā Lua yā guu. Wa aafia taalao k̃e n̄ Booo, ado t̃on 'Aafia taala', ado s̃o 'Ūsināo mé wá ibeo ū'.

Na Sala n̄ a siao Suuu n̄ Yaaloo

Boo n̄e p̄o da'ilekè s̄eia le gyãke. Wa geaàno lootobe Gele, ã wa mà kans̄e àle ke, wa f̄o aà p̄aao. Aà sua S̄ewãa gb̄ea à ḡe Yesukpeu ḡe do, ãma Yesudeo ì d̄odok̄owa dasidasi wà ge f̄okpaiwà. Aà sia nen̄e gb̄eón plao kà zãkea, ã a wesì gb̄e mendo zãkeale, ãma ké a plaade le zãke as̄ado gb̄ea, i e ḡe weo. Za ḡoo p̄o à Yesu naaikè, aà luanaaik̄ea guu, aà yão b̄ò k̄o kpe n̄ felekaayão. Màa n̄ aa ḡe yão lo. Wì Boo v̄i z̄õe ge mae ùe. An kua d̄unia guu, wili n̄ d̄õ k̄õeo, ãma tó aa ḡà, an v̄ia ìo dodoa. Wì z̄õeo v̄i n̄ zwãa siao, wi n̄ gbá k̄òo yoo. Tó wi n̄ v̄i màao, an dezio li n̄ d̄õ leo, ã aai n̄ yá. Tó n dezio ḡinzi, yã v̄ai kpele mé de beelai? Wì gb̄e to we aào bebe ïana guu ado e ḡoo pii. Ké Sala ḡà, Yesudeo z̄eo fiafiagepi v̄ia ḡõ n̄ yã ùe. Aa z̄eo wà Lua gb̄e v̄i n̄ zwãa puaoe, a sia no, wa aà v̄i susue, boolo no. V̄ia le Yesusaideo k̄u aale e Sala gyaade a ea sue, ké wi aà v̄i lá aà deziowao yã, aa v̄i v̄aie. Na Sala Yesudeke kà w̄e ḡõ. Efaae yãa, ãma à w̄eni laasai nidè. Ḡoo p̄o Balasiki ḡe aà be w̄e leu Gbaana, ã à gb̄eó là à mè: De mé ye w̄eni laasaii? Õ Salapi mè, áme. Ké à siao ì , aà zã z̄eo aà ge Galo w̄e lei ḡõe p̄ale k̄ii gb̄as̄iwoola ù, i gbasa ea su. Na Sala ḡi, ã à s̄u Sewãa ké à è ào ge Yesukpeu yã.

À èa sia pãleo ì lo n' à gō men'aaōdeo, ɔ à gì gbé beezi yādoū pi yāi lo. Boo felekaayā beeo tò gbé dasideo fù Yesu yāwa, āma Sala Dii naai vī, ɔ à luanaaikēa zé bōwēe ké wà aà olesē. À gì masokeai n' welenkeao mé ili sa'ō tãawao. Àa maeo ìo ìadawa n' felekāa yā pɔ bō Lua yā kpeɔ, ɔ gbēzā à gò n' kīi à gè ua dafu kpà. gbéɔ ìo aà laanike aa mè, n ua a gō tufua ũ tia, āma I gēgēo Sala ne gbéon swaaō vī aa kuaàno. Wēledeo gì wàle ìadawà aàò kuño n' esevāikēa guu. Ké à gì, wà esevāi kēe. Ké esepi i zīkeo, ɔ wà tesō aà kpewà, āma i tekūo.

Sala ì a pɔkwideo kpa piie, baa tó i e bilao. À wēbaat ò, ké a dō pɔ pɔ wē ì ke gbéonè. Baa ké a dō á ble loo, i laasooke tãa yāwao. À gā zīblena ũ. Àa ne gbéon soplao guu à gbéon siiɔɔ tò Yesudeo ũ. E àò ga à mè. Ásu ma gaa ɔɔɔ lan Yesusaideowao, à zu de à pɔnake ké má ku n' Yesuo yāi. Mo ũmao gbèa aà dae Yesusaideo zèò wa gi wà n' gevīkēe n'zīa pɔ ũ. gbéɔ kãaa dasidasi, ɔ aa wēgbè lá wì ke gevī guuwa. Gevīpi guu wà soleo kè, ɔ an gbèdo ne vūaa sēu ɔ wà gè boiwà gè. Aa gè wà masokena là boyāi yāvāi beeo kè Na Sala gevī guui? Ō maso òné, Sala ye gevī sēiai, a ye a plaadeio.

~

Yesude nɔe gbéon plaao fèle gufēne wà gè sēsaou kuena sei. Aa sù fāane gbāa zā, ɔ aa èa wà gè sei lo, ɔ aa sù oosi. Wà ìadà Yesude gbéon plapio yá pó aa kè yāi, baa an Yesude deeo n' sōsō n' gbāao.

Tāade tãa mò ɔ à yā'ò wēle kiae à mè nɔe su ge kuena sei āsōadazīo. Tó aa gì wà gè sō, aa n' gbaanao kɔle, aai sāsā. Lá kuena sea ìo de dekōa ũe, Yesude gbéon plapio le zazakū tãawoa, a gbēa aale ai e nɔe pɔ aale vīake tãa yāwa.

Ya bee taa ì ke mɔɔmɔɔ. Wē n' wēo pii tãawo ì yādile, ɔ nɔe Yesusaideo ì n' yāma. Felekaayā guu bɔa yā pɔ dasi zèò kpe ndo zī'ū. N' beeo wì lēda Yesudeowa, aao de naaido ũ Yesue, aasu te tãao yāio.

Gɔɔ pãle lo nɔe nɔsīndee kēsai, ɔ a bao lì gua wà mè nɔe baade baale wà ulen a gyaadee e wà aa vī wà laa. Nɔe lèkōwa wà tà sēu e gu gè dō. Zīwa lo nɔe gè yaawei sēu, gɔɔ pɔ àle sù be ɔ à lèle n' yaao à kēsai. Wà ɔa dāaadaaa, ɔ wa kpà nɔe tādewa, aà yāpi kēkēkē.

Gɔɔ pó Levi n' a mae nenao aa gè Yesudeo ũ, an gbɔpio dea gbēa, aa ìadama bee taa è lo. Mae'ao ì kpawake wēleu wē n' wēo gɔɔ pɔ

wa á paa tãaone. Levio mè, bɔyãí wáo te tãagbagbanao yãdilea zii?
Aa zèo wa n ó ble e wàò óblegɔɔ dileè. gbéɔ lé e aa gagae. Ké aai
gagao, gbéɔ mè, ké aa opi zè bua yãie, i ke be no. Wè sia aa
yãdoũpi kè lo, ãma ké bee sa, wèle eue. Ké yãe i keo, ɔ wà mè, ké
opi de gɔeozã ù yãie, tó nɔe mé zè yãa, dõ aa gàga.

~

Wi Booo i n tẽoe. Tó aa pã a ba, ì yã iè. Davidi ku Yesude sèia pò
aa da'ilekèo guu, mé à Lua naaikè maamaa. Aà tẽá biowee. Tó a
we sò, a vïakũe. Ké à soa zé b̀è, a fèle n wóo à mè a a tẽble. A ble,
ɔ yãe i keo. Yã pɔ a kèpi tò tẽ yã n vïakea tẽeoo lé laa. Ā

Tó Yesudeo baa gè, esebadanao n tãandanao mé di. Eseba wì da
n nɔe, wí da n pi, wia n gãsíwa. An keeá Efaao zĩe, an keeoo s̄
baasia esee. Esedeo ì tãana asa n soi geo, wì yã'owà, aaiɔ yia soi
ese ù. Gbè pɔ daa, soi a f̄ aà pao. Wì ge esede k̄i aà eseba kpané
ziad̄aboo ù.

Yesude nɔe gè wèleu, ɔ a è gbèe zã daa, à kèè maa, ɔ à a
wabikèwà, ɔ wa kpàwà. Za gɔɔ bee aà yãkeao lile. Tó à mò
Yesukpeu, ɔ ì fele kãndo ì bo baasi. Aà gbènao ìo e à gè ɔboie, ãma
gɔɔewa aa gè aà wèlei, ɔ aa aà è wulea s̄eu kpaanla ìatè gbãa zã. Ì
dabuyão ke, buiyã pɔ i a yãmao ɔ ì o. Ǿ Yesukpe gbèzɔɔoo aa aà s̄isi
wa òè, aà a yãkeao boolekené. A mè yã beeo dàale za gɔɔ pò a zã
bee dà. Wà zãpi b̀o wa kpàsa, ɔ aa wabikèe. Ǿ à yãyaa zè.

~

Siae ku Yesudee be, à kà wè bao, ɔ aà da bedeo òè aà ge zeinè
bua sapai. Booo felekaa guu siao yã ìo gbãa maamaa, asa aaiò
aizeenaoo v̄ie. Tó sia mendo gà, wì aà ḡe ke n f̄aa lío. Wì ula kené n
baabao wì da lípie. Gɔɔewa wì w̄isi z̄oné. Wàle ulada sia pɔ gae,
wàle ble kpawàn we.

Gufène siapi be n zewewena guu n zú sapena men plsɔ. Kãndo
a pɔe è guluuluui, ɔ gbèdo ò a gbèdoe wà aà de yã? Gbèdo ò,
aawo aà gbèdo ku wèle guu. Ké siapi bedeo aà è, àle yãyaa bole,
mé sà zuo v̄uaa. Kè à s̄u ɔ à gò gbéɔ k̄i. Àle v̄iake gbéɔne, èo solo
kpeu ado.

Mɔ do gbea ma ge aà mae k̄i, ma aà là ma mè, gbéɔ daama v̄ia?
Ǿ a òmee Sìà mé gbãao, ɔ à yã pɔ kè dàu a siumee. Ǿ ma ḡeàzi, má
à àle laaido aziawao, aà kpé n aà ulao ãmakè. Ì yã'ò, ãma a f̄o o

z̄ɔɔ. Ma aà là ma mè, a ke kpelewai, ɔ̄ à a pii dàu a siùmεε. Má òε Yesu a f̄ɔ̄aàlε, má òè tó à wèi Yesu a aà gbágbã, tó a wei à mɔ Yesukpeu ās̄ɔ̄a'ísizī, wá wabikeè, ɔ̄ à wèi.

Yã pɔ wále ya oosi bee με tãa goaè yã ù. Wa gb̄εε wabikeè, āma yã z̄ɔ̄ε i keo. Yesudee ò'mεε, ále e Dii òε wà taaànc̄o aà be à zu'ò, wí ge wabipikeè we. Má'òè ñ a bedεo aa aà kpé waa, aai aà pɔkasao pi, aai miboè, i zu'ò, wí mó wabikeè tó gu dò oosi. Ké wá kè màa, à daama è busebuse à èa sù a laaiwa. Yesude pó aa gb̄ēpi gyãkea d̄ɔ̄, aale e wi ka wà aà gbágbã ñ waz̄iaoa. A f̄ɔ̄ àò de aale víake tãae. Aà daama'ea bee yãdàdané.

~

Gaideo di Booo guu, nc̄εo mé aaiò ví dasi. Aaiò badɔa ñ miwa, an gaideke falana ù, mé aao oosisia. Tó gaide gà, aà bedεo aai nc̄εo wεεle aa mɔ duuke, ɔ̄ gaipi ì di gb̄ē pɔ a yeiè. Gb̄ēpii liò ye gaiseaio, āma Boo nc̄edasideo wεελεε. Bee ì ñ gbãa, mé wìò víakené w̄le guu. Gaiò mé aai yãdile w̄ledeɔne ñ gaide léo. Tó gai mò, gaide ì gaiga, ilio az̄ia ví loo. Tó gaipi mò aaiò bui p̄aleo yã'ò, an loo ì ḡo gaipi loo ù. Má gaid d̄ɔ̄, wì me semai gai a sea. Tó à nc̄o gb̄èa gb̄ēwa, wì kpawàε.

Z̄iewa gaidee gà S̄ēwãa, ké gu dò ɔ̄ wà nc̄εo w̄εεle, nc̄εe pó ḡapi ga e diε. Gaikεke k̄iipi naa ñ misiɔwae. Má ye mà gé gaidianepi gwai, asa mi ge gwaio. Male seake yá pó wa òmεε gaiò yãmusuwa, ɔ̄ ma gb̄ēnao mè mà ge wesie ñ maz̄iao. Aa mè gepi aɔ z̄iaz̄ia ge a ke ḡāsī, tó gb̄é pó gaipi yei mò. gb̄éò k̄āaa ua dasii, ɔ̄ p̄olenaò le ñ pɔ le ñ gb̄āao. Wà b̄ò ñ ḡoo, ɔ̄ wà gepi s̄òkp̄alēi, gb̄é pó aa ye gaipi z̄iò zεzεa z̄ā guu. ɔ̄ wàle p̄ēnaò le gb̄āugb̄āu wàle f̄āapa, ɔ̄ wà b̄ò ñ ḡeo kpeu, ɔ̄ baade le d̄ā wà e tó gepi a z̄iaz̄ia. Āma yãe i keo, ɔ̄ t̄āmaa gb̄éò nè, aa tà be. N̄εez̄ɔ̄ɔ le yãb̄ole, aa mè ge fua z̄iai pasitεe pɔ ku we yãi. Máme aale ma o!

Bibeli kyokpe ń Bibeli lá lilẽzĩo

1974-1977

Bibeli zĩ daalea Bøena

Boo Bibeli kyokpe dàale zuiee 1974. Wà gbéon kēokwiò sè wēle men sɔo guu aa mɔ kyoke we. Aaì mɔ àsōanena oosi, ɔ aaì ea ta àtēezī oosi, āma gbēzā wá lilè àsōnena oosi e ataalazī àsōapla n̄ àsōapla. Gbēe i kiloo baakwi taa'ò n̄ mɔsɔ, gbēe sɔ, kiloo kuepla. Wi zī daale m̀ soolo n̄ wabikeao, n̄ tii wāa miao n̄ Bibeli kyokeao e m̀ kēokwi. Pɔblea gbēa Pɔna ì ānasaa yādané lēeludo, bee gbēa waaso kpáne n̄ Bibeli bɔɔlekea dɔɔ n̄ dɔɔoo. Íatē auapilaa gbēa wì ge n̄ kyodadaa n̄ a kēao. Bee gbēa wì yā pɔ Yesu k̀e kyoke, wì kē lá guu boolooloo. Baade ì a Yesukpe baoo kpa wì ɔli yāpɔu: nɔdasiyā, gevī yā, àsōanena zíkēa, tāagbagbaa, íadamáo, Yesuyā'oané, kyodadaa. Yāpɔ pii ì ka gbéogú. Gbēe m̀ áo tē Yesuzie baa tó wàle a kpasá. Gia n̄ beeo, mɔ pla gbēa gbéon plao kāmabò n̄ mɔao. Gbēdo i yādada yaasi d̄o, gbēdo sɔ, nɔ yāe

Àtēezī kɔɔ, wabikea guu, nɔdepi fèle à m̀, á ye nɔ pāle se. À b̀ gbēpii sae, asa Yesudeo li nɔse menplao. Ḡopi a bɔɔlekè à m̀ alé nɔpi ānsueble a ẁ aañ ke, tiasa à kà zākea. Bee gbèa a nɔ zi maa, a ye Yesu yāio. Ì ge wēleu ì ke we mɔ ūma'ūma. A gi nɔ pɔ aa ānsueblè mé a ye Yesu yāizi, i ze n̄ a nɔ zi pó li z̄leooa? Má òè, Bibeli guu gia noi yā menplae, gbāsíkēa, n̄ nɔ gia a zāio. Gɔɔ pla gbèa ḡopi m̀ à m̀ a ānsue m̀ à a ne b̀ a be à tào. Má'òè aà ge yā'o n̄ a nao, ɔ à m̀ a na azīa v̄io, aà mae mé aà v̄i.

Ō ḡopi nɔ dafu sè. Gɔɔewa ké ma wekpaleñsi an Yesukpeu, ḡopi m̀ mà wabikéné, api n̄ a nɔdafuo. Má mà, wàle o aà nɔ zipi ku wēle guu, ɔ ma ge aà gwai, ɔ ma yāpɔ gbèawà. À m̀ á yāe yā d̄o. Ma ge nɔpi mae k̄i. Lá ḡopi òwa, a ye nɔpi à de a na ū lo. Ma wabikéné n̄ a nɔ dafuo, ma m̀ aàsu leda a nɔziio lo. Gɔɔpla gbēa ma ea ge wekpalein̄zilɔ, ɔ ma nɔ men plapɔ è ka ḡopi ua. Wà aà b̀ Yesukpe dɔanakeu n̄ aà Bibeli kyokpekeao. Gbèzā à g̀ Efaa ū.

Blasiki èa sua Sēwāa, à nà Bibeli kyokpe yādanéwa e ẁ pla, bee gbēa ma ea ḡ Bibeli kyokpe yādanede ū. Bibeli kyokpe n̄ Bibeli lá lilez̄io, an yā le ge s̀ doūe. Mi lá pó má lile n̄ Booo dafu dadanè. Tó kyonepio b̀ a kekēaɔwa, ì d̄male ma lalilez̄ipi guu.

Bibeli kyokea sēu

Gɔɔɔ, mi Bibeli kyoneɔ se wà ge kãakei sēu gɔɔpla. Ma landolovee a fĩ gběɔn si kuepla. Ziewa wa kyokè Zãa baona pɔ lile n̄ Boo dafu kyokè, ɔ wà wabikè a b̀ maa. Āma gɔɔ pɔ wále ta be, limiona wá kee gbá ae n̄ kpeo fĩfĩ ɔplaa'oi. Wa taa'ò kiloo gēo n̄ mendoo e Sēwãa.

Maasi guu 1976, wa ge kãmaboi sēu gɔɔ aaɔ, wa kpaa'ò Swaai, wa kpɔwè, wa toekà. Wa z̄le gēn swaaɔ, wa wetè Piee lá seĩai n̄ a plaadeo. Wa gɔɔdo dè mlēda pɔ a gbãa kà gãsisuu soolo ȳa guu. Davidi loɔgà à gè è z̄ɔpi guu n̄ toɔsuo ɔ à mlēpi e. Wa e fĩ, ɔ wa aà vlã è à tà ae e pɔ wá fĩ zie. Wa ea na eyɔawa wá fĩ, ɔ mlēdapi gekĩi vĩ loo. Baade mlēdapi nɔɔ pɔ a è de zĩ pɔ wá kè we gɔɔ dola.

Luabaakuañɔ Gbezã lá lilea n̄ Boo dàale wè 1973 guu, ɔ a zĩ seĩa làa wè 1977 guu. Wa a gbesisi za 1981 e 1983, ɔ wà a dasikũ wè 1984 guu. Lá pɔ wá lileɔ pii, wa n̄ gbesisi gēn ũma'ũma, asa lá wá zĩ le taa'o, wá d̄a ìo kãfĩ, mé ma boo yãkakakĩi d̄a ìo kãfĩ. Lēngisitiki yã n̄ geleki yã boolekea de ma yã ũ. Sema wá geleki yãpi lalilea Boo ũ àò susu kyaukau. Boo yãd̄nao s̄o, aal to Boo yã pɔ wále kè àò Boo zalala ũ, io susu, io wasawasa, io webɔa. E wè 1980, Boo yãd̄nao ì mɔ, ì gē zea, ɔ wá zĩ wasawasao, wá Boo kakakĩi d̄o.

Wá zĩzekalea lá lileá n̄ Booon ke wè 1976 guu:

1. Pita Falansi lile n̄ Booo

2. Mapi s̄o ma Geleki lile n̄ Booo. Má Geleki dision̄ee v̄i n̄ k̄oment̄eeo n̄ Giisi Bibelīo.

3. Pita a p̄o kè tabloowa, ã wá ḡali wetè aà zĩpii d̄oo n̄ d̄oo n̄ yāgb̄eawao n̄ yāgagaak̄̄eo. Ñ wà a zāwao kèke tabloowa.

4. Maaku mé lè n̄ mas̄inio lá men̄ s̄oo. Zĩ ḡen̄ plaaden we.

5. Wa l̄apio kp̄a Bibeli kyokpene lad̄onaowà, aai a kyoke wà gwa tó aa f̄o wa a gbá d̄o, me a k̄ea asaa. Wa a kyokè s̄anu Bibeli kyokp̄eu. ã lalileḡalideo keke kèke

6. Maaku zĩ ḡen̄ aaõde lè n̄ màas̄inio, ã wa a dasi k̄ũ n̄ mas̄ini p̄aleo.

7. Yesude ewaaso ì mo ma ãa n̄ l̄apio kpaaũao n̄ m̄opapaawaowao.

Ma Boo d̄onledēo do ton̄ B̄ai, aà da'ile t̄on̄ Am̄osi. Zĩewa à mò otaalè ma kp̄eele ḡoo p̄o a wè ḡeo n̄ plao v̄i. Àmè a ye ḡe ma ḡali guue. Ḡoa Yesude ù yā àle o. Ma Yesu yā b̄oolek̄e ã à ḡo Yesude ù mé a k̄oi v̄i n̄ Yesu yāo. Oosi pii ì ge s̄eu n̄ a ladioo ké à Yesudeo waaso ma, i gbasa wabike. Ì Flansi yā ma, bee d̄omale ma zĩ guu. Gbezā, à tà Yēme inivesitee Nizee, ã à a Mast̄ee kè teolozii guu Bāngii S̄anta Afliki. Bee gb̄ea à dokotolaa kyokè Kanada, à ḡò we. Ké I zĩke n̄ Boo Yesudeo, I kamaguo.

Ma dea lingisitiki ù, lá wì Boo lak̄e de ma yā ù. A wè ḡeḡe, ã wále e wa d̄e nè, Boo k̄ea wasawasa ã wá mà ladio baona kpaa n̄ Booo, gb̄adēo mè Pasitēo Blasiki n̄ Se B̄oenaolé lé zĩ maa ke n̄ Boo yāo, āma aa ye wà a k̄ea lile. Aa wá yā'ò bilae ladio guu lan Am̄eliki P̄esid̄aa *Donald Trump* ì ke ãnten̄eti guu tiawa. Zĩ z̄̄e. Sema wà ea Boo l̄ao k̄ea lile, wi lé n̄ mas̄inio, wi ea wà a dasik̄ũ. lapi nanaa k̄õwa lile. N̄ beeo yā p̄o aa òw̄éè lèdaw̄apiá maae. Asa à gè d̄oo doũ n̄ Daom̄ee pii bui k̄in̄io p̄oo.

Má è Daalea lá de lá beleda p̄o ì zepoo Booon̄e, aa e Yesu yā baona si àa. Lá p̄o má kè wà da baola guun ke. *L̄api t̄on̄ Creation ex nihilio*, maasi e me 1996.

“Ma dea misiõnee ù, m baonakpa Boo wẽlee guu Daomee busuu, Afliki be’ae oi. Ma gbẽ là ma mè: Á dé mé duuna kèi? Gbẽe i yãpi weo. Wále Yesu bao kpané, lá Yesu mò dũnia guu duundeõ suabai. Ké aà e bee gbá dõ bo, à kũ aa yã pɔ de duuna ù dõ gã.

Boo ì me duunde ge duunkena, ãma yã vãi zõõ mé dené duuna ù: gbẽdeã, kpãi’oa, gbẽ pãle nɔ siawà, ãma yã pɔ de duuna ù lén weo. Boo daside ò e á maae, suabana a n keke loe? Gɔɔ bee wále Luabaakuannɔ Gbezã lá lile n Boo, õ wá è a maa, Booɔ Lomadeõ lá lee do e sɔo yãdane dõe. Gbẽpii duuna kè, yã a zõlemá zia, té mé kõsinnɔ. Wá è lá wá ke wà duuna dõ yã dada Booɔne mé de wa ea su Daalea láwa. Wà yãziɔ dau wà siuné lá Lua gbẽnazĩnao kè, n Adamu n Eɔvao duunakeao.

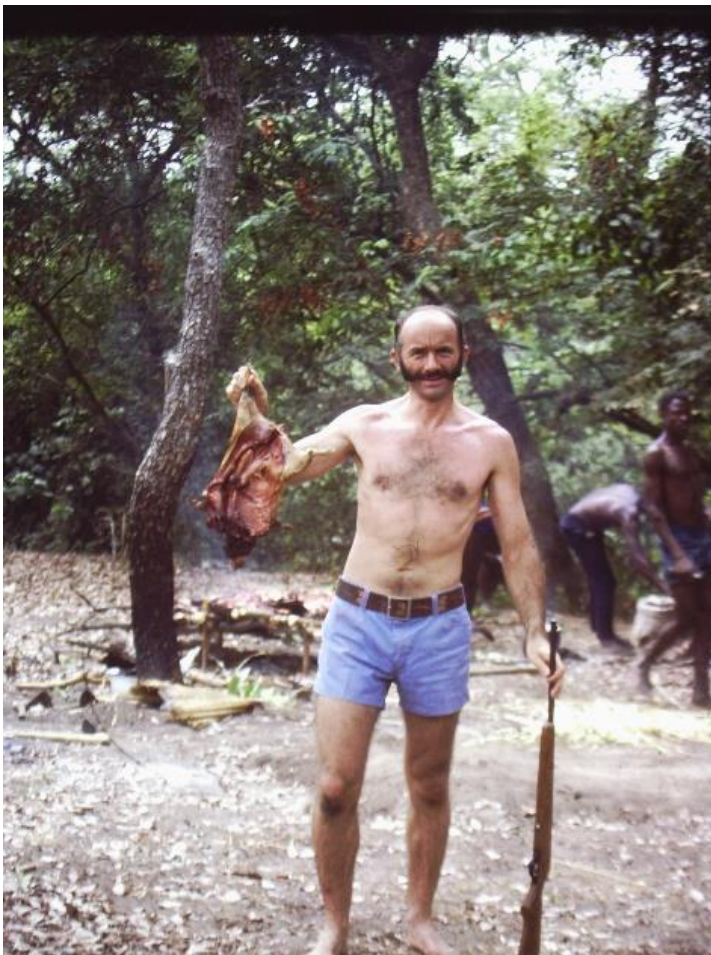
Yãdane aide pó kú Daalea 1 e 11 guu: Lá dũnia kè, lá Lua gbẽnazina kè azĩa tàa ù, gbẽnazĩna iko vĩa tɔole, nɔseyã, Setãu bɔa Lua kpe yã, gbẽnazĩna gã duundeõ ù, Lua ea keaano na zebɔa gbẽnazinaoɔne, Lua laaikea tɔole, yã pó mò n taasio n gao, suabaa n sa’oa yã gbéõ boao, Lua yãkpalekea, buiɔ bɔkiki n losisize kaali daaleao.

Ké Boo Yesudeõ Daalea lá kyokè n n buiyãõ, à kãngu. Yã pɔ aale a kyoke aa si Lua yã ù lá a kẽwa. Aa Lua dũnia kea gɔɔ soolo yãsi. Aa idãa dũniaa Neee gɔɔ yãsi. Kyodõnsaipio aai a zé e. Má dõ ké wa oné gbẽzã gbẽnazĩnao bò weo kii, õ ma yãpi bɔɔlekène. Yãpi bò n sàe aa mè n dõa pɔ ãnasaõ vïo, kpele aa fõ sõu yapi naai kei? Aai fõ si gbẽnasĩna bò weo kii, aa dõ Lua mé pɔpii kè.

Booõ yãpi kè doũ n yã pɔ Polu ò Lomadeõ 1:20-22 guu à mè: “Za gɔɔ pó Lua dũnia kàle, aà gbãa laasai n aà luake pɔ wili e n wéoo bò gupuaa aà zĩo guu wasawasa. Ayãmeto gbẽnazina awa vïo. Aa Lua dõ, ãma aali aà kpela aa aà saukpào. Aa gè sɔũ ù n laasoo guu, aa gè gusiau n msai yái. Aa nziã dile õnɔnao ù, õ aa gè misaideõ ù.” Wá è a maa wà Daalea lá bɔ sãnu n Luabaakuannɔ Gbezã láo, ké an luanaaikea zĩnapele êkpale gbãaawa.

Sema gbéõ Lua gbãsiãideke si gã n yã pɔ duuna ì inéo, aai gbasa si Lua gbẽke zõõ n aà duunakẽamao n aà gbẽsuabao yãsi. Me I ke aa yã beeo gbá dõ baasio, aa fõ wàõ dõ aa suabana ni vï n yã pɔ Yesu kè n yãio.

Baasiao Daalea lá yão sia a fõ baapua da zé maawa. Goo po baasiao le Yesu yãsi, baapua busuo le gõ luadõsaio ã. Yã dafu po luadõsaio zèo me Lua bào bõ dilea yã ã. Aaì gi wà Lua pòpiikea yã dada kyokpeo ñ inivesiteeo guu ñ yã po dile Bibeli guuo. Êdaake gbãa po ku Daalea 1-11 de yãdane maa po gbéó a ni ví ã. À kù wà zõble Luae, asa õme musu ñ zĩleo Kena ã.

Toekaa Swaa sae Mõo zeu

Ginzãio yã

1974-1989

Pita, Ãndele, Põlu ń Matieo ń SIM aviõo

Sosao kpala si ní gbãao Daomee novãmba 1972 guu. Matie Keleku mé ní dɔaana ũ, ɔ aa tɛ gínziao yã wɛ 1974 guu. Gonati kɔni gãli dile ɔ à tɔkpãe Parti de la Révolution du Peuple du Dahomé (PRPD). Wɛ 1975 guu ɔ wà busu tó lile Benɛ. Wɛ 1976 guu, Pisidãa Keleku nà ginziaoyão lileawa, ɔ desãmba 1979 guu, à kɔniyãpi tò.

Zikea misiɔne ũ ginziao busu guu àao. Bee yãzĩ'ũ pɔ wãle zike a guu kãfi. Guwãa gbãa lama ì ka 35 e 40 la gu le dɔ fevie e me guu, kɔɔ sɔ 22 e 25. Gɔɔ bee kunaa té ní pãmpo ío ku Boo busuu, sema tó gbɛ azia pɔ ví. Telefonu kuo. Ble pɔ wa dɔekèò ea zĩ'ũ, sema á ní óo ní úo baasio. Zɛpio sɔ, aa vã, ì to táo kɔɔũ, mé ì taa'obɔɔ ɔɔkpa. Wa ò busupie yãa baapuaɔ mia. Gyã vãio di, a keeɔn ke: tɔɔna, busɛu, waagyã, tɔɔn vã, sãmɔ, mɔtɛagyã, yia, tikpilu, bãnubãnu, sɛagyã, gbãtɛɛ, sãne, kakagyã, ïankama, wé. Ma gbɛɔ è aale gyãpio ke, me ma gyãpio kè men soolo. Gonati pɔ le kpawɛe wà zĩ guu wa taasi kãfi, aai dɔwãleo.

Wɛ 1975 guu sosao ma ze gɔɔ pɔ wa ge wɛleu baonakpai, aa wá kũ leelu ũma'ũma. Wɛ 1976 guu ma ge Luu lousisiɔnɔ, a oosi wa da'ileyã dãda gbɛɔn. Ma su Bɔena m̀ soolo oosiele kpasakpasaa. Ké à kè sàa yɔɔ, Sɛwãa gbãade m̀ zè wá kpɛele, à bɔle ní zãdamu pɔ telio kũao, aa tegbe kakĩi sãtiliio dɔdɔa. Aa m̀, ginziao guu, tó gbɛe pɔ ví mé gbãadeɔ yei, à kũ wà kpamá ge wà bɔné aai zĩkeó. Aa ye wà ge Mɔo, ɔ aa ye mà a Landolovee bɔné. Wá yãgɔgɔa gbea, ma m̀ má ge zeinée. Gɔɔ bee Pɔna maɔɔ m̀ wá gwai, ɔ ma ãnsue Nevili m̀ á gemanɔe. Má òné má ye pɔble gã. Ké ma pɔblè ma làa ɔ wa da zéu. Ma ãnsue ní mapio wá ku aɛ, telidepio ku pɔɔ kpɛ gbɛɔn siiɔ. Mɔo ku sɛgbãue, fɔleɛ sɛ guu, mé Swaa ku kiloo siiɔ ní Mɔoo. Swapi í ví ní gbɛɔ, mé à kũ wà gɛue. Male dɔdɔdɔdɔ gbei, ɔ wa kpa gbei, ɔ kee zè. Wa kepi sè ní kílíkio, ɔ wa ɔzĩi wa bua, ɔ wa bɔ ní táo. Bee mɔwen baakwi taa kè.

Ké wa ka Mɔo, gbɛpio bɔle keeu ɔ aa gè wà gbɛe kũ wà mɔkàwà, ɔ wà m̀ wà aà zù kepi pòɔ kpɛ. Ma pɔyà, asa mi ge wɛlepiu Yesu baona kpaie. Má mà gbɛzã wɛledeɔ m̀ wa dũ ké wà teasidãmɛɛɛ. Ké wãle tá Bɔena, sosa gbãadepi le wekpalekpale kee díu, ɔ à ãnlawa è. À m̀ mà ze kpakpa. Ké má ye mà ní kwe zĩleo, ɔ ma ze busebuse. Gbãadedepi telè à zãwa, à ma taae è ké mi ze a gɔɔwao yã. Wa pila aafia, ɔ wá naɔ pɔ kè na ké wa sú aafia.

Ziewa, male yādané Bibeli kyokpeu, ɔ wa Sēwāa baomà wà mè gbāadeɔ Yesukpe sɪ, we ɔ waɔ kyodau kɔlezi neɔne e wàɔ kyokpe dɔ sae. Āsɔa'isi oosi n̄ āsānenaɔ ɔ Yesudeɔ e wàɔ n̄ kpé vī. Ma lákè gbāadeɔ, ma aà là ma mè, gɔɔ kpele wá kpé a gɔwēei? Gbāadeɔ kpepi zīle n̄ a gɔ kèkè kɔ.

Wè 1977 daalea guu, wà kpala sɪ n̄ gbāao Kotonu. Bee tò wa gɔ yooyea wá wēleu e mɔpla, mé à kpà wá baonakpaae n̄ wá wēleɔ. Fevlie daalea, wà ma gbea Sēwāa mà mɔ mà kɔ'e n̄ gonati wé pɔ kú weo n̄ zādamu gbēzɔɔ lo. Miliɔ ye yākele bee taa yāio asa m Falansi yāma kpalokpaloe, mé tó wàle o, mili ma àao. Aa mè Sēwāa busu ginziāo dɔaanaɔ SIM misiɔ SIM sɪ n̄ a pɔɔ piie, asa kpé pɔ ku we da pā à kà mɔ bao plasai. Sema mà ea su tó gu dò, mí pɔ pɔ ku a guu kē láu zādamuɔ wáa, mí a kili kpamá. Ké gu dò, ma gi kili kpaimá, má òné aa ma gba zé mà ge Kpaau, mi ge mà kɔ'e n̄ SIM dileteɔ.

Ké a gu sia dò, sosa bɔ guie gbéɔn siiɔ wà mò wá ma kpé yɔei Bɔena. Wá dɔ deɔno mé wá n̄ bɔkɪ dɔo, aai yāe'owēe sɔo. Ké aa mɔ, má ku ma lalile kpenena guu a zā n̄ ma beò à kà buwen ɔaado. Vīa Pɔna kù, ɔ à gbē zì ma sisii. Aa wá be yɔe miɔmiɔ e n̄ wa kpeaɔ, ɔ aa yālálawá wá kpezi yā musu. Má gānɔɔ gbēneɔ vī, ma pɔɔ kàu ma laaidɔwà ké mà ea kpāsā Ositalalii. Boyāi wa wá kɔsegbao sèle wa suò Aflikii? Aalé gānɔɔpi gwa, aale n̄ mi ke deūdeū, ɔ aa ma la aa mè bó mé kú a guui? Ǿ aa mè mà pó pó kú a guu bɔle pii. Yā'ɔma yāe. Āma gɔɔ bee wá wēni kāa ɔ wáleke. Gbezā wá mà Kāni sosae. Kāni zā kà kiloo basɔ taa. Wále è wà ĩa bee taa dà misiɔneɔwa gupiiue, wámé wado. Kpala sia gonatiwa n̄ gbāao yāie n̄ wá kua Giisi sae yāo, aale zezɔ teli gēai Daomeɔ busuu. Ke Yesude nɔee sosoapiɔ è wá be, à mè a bilikè wá yāpi musu i fɔ i'oo mé i fɔ pɔblè gwāasina beeo. Wá neɔ sɔ aa yāe gbá dɔo. Gɔɔ pɔ sosae le kpé yɔe, Yɔmi ni le Matie de, àle ɔɔɔ, Pɔlu sɔ, kugàale à gè n̄ zie, àlé taala wēle, mé Ānde le ma la à mè wá nibɔɔ ze pɔblewanɔ le?

Mɔdo gbea Kāni sosae èa mò yāo lalawái lo wá zī yā musu n̄ busu pɔ wa bou yāo, e aa gè wá dɔ misiɔneɔ sīanaɔ ũ, wá bàa ku n̄ kɔniyāoo.

E gbāadeɔ ma gba zé mà gé Kpaau Sēwāa misiɔ yā musu, a gɔɔ kuɔdo kè. SIM dileteɔ n̄ mapio wa ge kāmānaa kī, ɔ a òwēe a Sēwāadeɔ wabi mà ɔ àle làasookwà. Ā mè wà ea mɔ āsā lāaawà ɔ

wi yã pɔ á se ma. Lá Pɔna n mapio wá ku Kpaau à kà ãsɔdo, wá dɔ́ ké wá bedeo gbɛe aɔ yaa wá yã musue, ɔ wa ge Bɔena gĩa. Bee gbɛa ma ea ma ge Kpaau, ɔ má mà misiɔ ku wá pɔ́ ũ, ãma e mɔ pla aɔ ka, sema wà a gu tekũɔ keke.

E kpépi siayã àɔ ge kei, SIM misiɔnɛɛɔ Zaki n Baabalaa kɔsɛ Kãni, ɔ aa mɔ gɔɔplakei Sɛwãa. Aa ye wàɔ ku ntɛɛ. Ziewa aamɔ ble fãane blewano. A oosi gbɛe bɔ Sɛwãa, à mɔ a òwɛɛ misiɔ kpé le tɛkũ, tɛvua lé bɔ musu. Wa fele wa ge we gɔɔ, ɔ wá è blekekĩi tekũ miɔmiɔ ɔ kpé liɔ tɛkũ. Kpé gɔɔ siakũ, ãma té i yãekɛè loo. Zãdamuo n gbɛ pɔ kú a saeo tɛpi dè, ɔ wá kpépi pɔɔ sɛle wa bɔo pii. kpépi gbaɔ tataa, ɔ wà fenetio n gbáɔ gbòò, ãma wi n taee eo. Ké gu dɔ, wa gɛgɛ zãdamuo beɔ, aa yão làlawá aa kè láu. be ké wále yãɔ dɔ dɔ. Aa mè wa yɔankè, wa wá kpé kpàsae, ɔ wá ònè gaazi mé lé bɔle, ɔ iniekũbɔ kalaseede té dau, ɔ à pũna.

Baa n yãĩta beeo pii n Dii dɔnleo wá zĩ táa'ò. Ké wa ta wá be wè 1977 laaawa, wa Lua saaukpà, ké à ɔlìawázi n gbãa pɔ à wá gba dũniau gusɔɔnapiuu. Wa lootookè gbɛɛɔn ɔaasɔo leɛ ũma'ũmaɔne gyã pɔ wa dɔdɔ yãaɔ yã musu, mé gbɛɛ wɛni è dasi. Gbɛeɔ wãwão làa, n n n sãne vãio. gbɛɛɔn ɔaa do n basɔoo kyo dàda n a kɛao wɛle men kueplao guu. Lengisitiki zĩkea n lalilea zĩkeao wè swaaɔ gbɛa wà Luabaakuanno Gbezã lá lile n Booo, à làa setãmba 1977 guu. Wa Daalea lá n Bɔa láo n Soũ men baaɔkwio lile lo.

Wa baonakpà wɛle men blaɔ guu, ɔ wa Yesukpe dɔdɔ wɛle men soplaɔ guu, mé wɛle men kɛokwio lé a nide lo. gbɛɛɔn ɔaado n blakwioɔ gò Yesudeo ũ, mé gbɛɛɔn basoplakwio da'ilekè. Wa Bibeli kyokpe dàale 1972 guu. 1977 guu gbɛɛɔn gèo pɔ aa bɔ wɛle men sɔo guuo le kyoke we.

Κυα ή Μα Βεδεο Boo Busuu

1972-1977

Se Βαενα ή Ραοαο ή Ραλοο ή Άνδελεο ή Ματιεο

Lá wá ne ví tiasa, wá kpé ni ví pɔ a zɔw mé a maa de a kaaua, ɔ wa zɛo wà kpɛdɔ wá be kaaupi sae. Wa kpɛpi ɛkpàlɛ n gbɛɔ ké à gbāa, ɔ li'ān maa gbao n feneti dɛiɔ n tɛmɛɔ kpàsā boa za Kpaau. Bɔɛndɛɔ a gɔw bɔ n beɛɔ, ɔ aa sɛ kua. Maasɔw mɔ sɛmaakè a kpé n a guuowa, ɔ wà soo pua lèwà. Wà lɔw yɔ ua. Wa satoo kè a sae, wa igabo pèlɛu, ɔ wi ga wà taɔ gānwɔ gbɛnɛ mɛn plao guu satoopi musu. Satoopi í ɔ wi zíkɛo wá blekekii n wá zu'okii. Ua dafupi maa gɛagɛ.

Mɔ aaɔ n mɔ aaɔo wiɔ ge Kpaau pɔbleaɔ lului, wí ɛa wà kɔ'e n wá gbɛ misiɔnɛɛ deɛɔ. Zé lɔ vāi, atɛsa buzie. Misiɔnɛɛɛɔá giisiyā'onawɛ, aa bɔ Amɛliki, Āngeletɛɛ, Kanadaa n Ositalaliio. An Flansiyāmanaw bɔ Flansi n Swisio. Wɔw ye wà giisi yā'ónw, āma lá Daomɛɛ Flansiyā wɔw o, ɔ à kù wà Flansi yā'o wá kāaaaɔ guu. Wɛ n wɛo wiɔ kāaa wà Lua yā ma. Lalilɛnaw n kāaaa ví a zɛi, aai yāsekɔwa lengisitiki musu. SIM lalilɛnaw lɛ zíkɛ n buiyā mɛn soplao Daomɛɛ gugbāntoo oi.

Wɛ n wɛo, wiɔ ge SIM kāmabokii za Miango. Miango gu nɛ de busu pɔ liaɔla. Avili wɛ 1972 guu, Pɔna, Āndeɛle n mapio wa ge Gole n kɛɛo, wekii wa góvua nɛna sɛu ɔ wa ge Miango. Misiɔnɛɛɔ i mɔ kāmaboi Miango dasi, mé baade azia kpé ví. Wɔw pɔble gudoũ piipiie mé bɛpia blɛɛ. SIM kyokpɛ wɔ mɛ *Kent Academy* ku kāmabokii pi sae. Tó wá nɛɔ ku kyokpɛu, mɛ wa ge kāmaboi we, aai su wá kpɛu. Wi bebe zé maa pɔ wa bɔ gu gbɛdeu bebekii ũw guun, mé wɔw tenisi lɛ we lɔ. Wɛ n wɛo lootoo i wá mɛ aafia gwa Gyɔsi, à kà kiloo baakwi.

Okitɔba 1974, wa govua sɛ wa ge Gyɔsi wáɛ wá nɛ plaade ia dā. Gea bee sa ma lenakāsa diletɛɛɛ ma yāzɛ è, ké ma ge Pɔna kpai, asa má fɔ ma Boo galamɛɛ zíkɛ we, mé lalilegāli pɔ wɔw mɛ *Wikilifi* aa fɔ dɔmale Gyɔsi.

Wá kpɛ, Daomɛɛ asoo gbɛnɛ lɛɛ pla mé kè. Misiɔnɛɛ *Roland Pickering* pɔ ma lakɛɛ gɔw pɔ má ku Bibeli kyokpɛu, kɛɛ lèlɛnɔw zé guu à gà. Mɔ do gbɛa *Alan Gibbs* gà lɔ gɔw pɔ pipāa pɔ a ku a guu kɔzɔ n a asɛnaw. Pipāa tesè, ɔ gbɛɛnɔw ɔaa do gàga. Wa kpawakè wà mɛ Daomɛɛ busu pɔsiakɛ gɔwpla. Seeladeɔ mɛ Alani lɛ do gbɛɛlɛ aa bole pipāa feneti guu, āma i fɔ bo fenetiwo, ké à gbɛnɛ yāi. À gyaa tò n nɛw gbɛɛnɔw sɔo.

Goo pɔ má ku Gyɔsi, ma zɛ'è ma yǎ'ò dakpreunaɔnɛ. Aa nànakɔwa kɛpiu, dɛɛpookii kuo. Pɔblea pɔ aai e, an bɛdɛɔ mé aai mɔ̀nɛ. gbɛ́ɔn blasɔo pɔ aa m̀ aa kàaapio, aa lesi ní nɔsemendoo, an wabikɛa ì dɛdɛmá kãndo. Bee a fɔ wida Yesu gãliɔwa dasi. Ké ma a seela ò ma yãa, aa p̀ò p̀na ní lɛɛ bɛɛɔ: Lua n i dafua? A gbɛa: Yã pɔ wio ke yãaɔ wá ke lɔo.

Ándele kà wɛ̀ pla, ɔ wá kua Miango mɔ pla guu à zɔɔkù. Ì ge nɛ dɛɛũnaɔ kyokɛu lá gu lɛ dɔ, bɛɛ tò à dɔɛkè ní wá misiõnɛɛ nɛɔ, mé aà giisi yãmaa kãfi. E wàò mɔ Gyɔsi, ìɔ Boo yã'o dodo. Wá sua guu sɔ, àlɛ giisi yã'o sa.

Wa wá nɛ plaade Pɔlu ì novãmba goo gɛɔ mendosaide wɛ̀ 1974 guu. Aà igɔɔ aà gbia kà kiloo 3.75, a dɛ netɛna maa ù, a yãkele ṽio. Ásɔa pla gbɛa wa ɛa wa ta Daomɛɛ, ɔ wa wá gɛa kãmaboai Ositalalii sɔukè á̃sɔa do. E wàò fɛlɛ, wa zuda zi dè wa dikɛkè ní wá bɛwɛlɛdɛɔ. Pɔlu bɔkɛuɛ ní gɛa lɛzaao.

Ké wa ka Ositalalii, wa á̃sɔa pla kè Mafla ní ma maeo. A ku lootoobe, àlɛ diabeti kɛ. Wà aà gbàɛ aà gɛ Nɔɛli ke bɛ, ɔ wa Nɔɛli pɔnapɪ kè sãnu. Bɔa we wa gɛ Sidini, ɔ wa á̃sɔa pla kè ní Pɔna maeɔ. Bee gbɛa wio gɛ wɛkpalei wá ɔdamadeɔzi yesukɛ ní yesukɛɛo e mɔ aaɔ, wa zĩ pɔ wá kèò baokpàné. Wa kãaaaɔ kè à kà lɛɛ blakwi. Wa kɔ'ea ní wá gbɛnaɔ ní wa maeɔ kèwɛɛ na. Paki guu, Pɔna yã̀sè nɔɛɔ kãaaaɔ guu. Ma gɛ baonakpai ní ma gbɛna baonakpanaɔ gbɛsĩsĩɔ pɔlɛu. E wà ɛa wàò ta Daomɛɛ wa wá nɛgɔɛnaɔ, Ándele ní Pɔluo ìlɔ Diiɛ Malambina yesukɛu. Daomɛɛ kɔni yãkeleɔ yã̀i ní wá nɛgɔɛna gbɛ́ɔn pla yã̀o, wá gbɛnaɛɔ lɛdàwá aa mè wà gɔ Ositalalii, áma Pɔna ní mapio wá dɔ́ ké wá taa Daomɛɛ dɛ Lua pɔɛã ù. Baa ní wá sɔ́ kea toũtoũo wá dɔ́ ké Booɔ wá dɔnle ni ṽi.

Ké Ándele kà wɛ̀ aaɔ, ì Boo yã ní Giisi yã̀o o wasawasa, a fɔ Boo yã lile Giisi ù gɛ Giisi yã lile Boo ù àannɔ. Buiyãdadaa gɔɔn we! A kɔ̀'on gbɛnaɔ ṽi wɛ̀lɛ guu, ɔ ìɔ ye àò kɔ̀'oñɔ. Boo nɛɔ kɔ̀'obɔɔ ṽio, mé i ke pɔ pɔ aai ke níziɛ baasio.

Goo pɔ wá nɛɔ lɛ kɔ̀'o baasi, ìɔ kyale kɛpaá ní gbasɔɔ, kɔɔ pɔ ku busutiu yã̀i. Wio wá í di té à pi, ɔ wi a kɔ̀ɔsɔkɛ. Bee kè wá nɛɔnɛ zĩ'ũ, asa an gbɛnaɔ lí kyalekpao, mé í pii aai mi.

Ándele ìɔ tɛ Boo fɛlɛkaayã̀i. A dàda à pɔpii kɛpaalené lá aai kɛwa, mé à lɛ'izua zãzã dàda. Booɔ lí ní nɛfɛnɛnaɔ totoo, wapio sɔ,

wá sî à maa. Tó baapua i ɔlo a ne wēplaadee áme a dii ũo, nepi a ïadawà gbezã. Yã pɔ zĩũ zđewia guu, gbēpii ì yã pɔ wále ke e, mé zĩeo aai a gbá dđo, asa wá yãkeao adoae.

Wá be Boena

Wá neo liɔ zđle kilikili yesukpeuo, asa aa aafia mé an laasoo liɔ da doũo. Baasiao neo sđ, ble maa ì kēsámá, aa yēee vđo, ɔ aai zđle kilikili. Boo nɔeo ìo e wá neo zđokũ kpaa, ké wa ese kpámá yãie. Wá wēle wà dadané aa aafia, ké aa ku gbāsĩsai yã ñ pɔblea maa yão ñ tēme pɔ ì kpa mósɔnaone yão. Wá neo ì gyão sē zĩeo, ɔ mi esekèné mazĩa, ké ma faamasii kyokè yã. A yã wili ge Gele lootooɔeo.

Wá kee ìo ïadawá mɔɔmɔɔ. Zĩeo ì vđle, zĩeo a pēnee ì pũna, zĩee sđ a gu ì đokpa ze vã yã. Ké wa ea su ñ Oositalaliio wá Landolovee gi tefelei. Mɔ aađ gbɛa wá yia, ɔ wa a pãle lueekè e mɔ sɔo. Bee gbɛa wa ge Kotonu, wa wá Landolovee dafu sē pɔɔ. Wá daama e ñ beeo le? Yã pɔ zĩũmɛe kee yã musu, ma laai ku weo, mekanisiēn ma ũo.

Avili, wē 1976 guu ñ wá Landolovee dafuo wá fĩ kiloo ɔasɔo e Miango kãmaboi. Gwãasĩn sēia wa i nɔɔɔdaaleukĩ Giisi, Babana

kpɛ oi. Wa wesa è mɛn swaaɔ́ n̄ pɔ swedeɔ dasi. Ké gu d̀ò wa b̀òlɛ n̄ Boo z̄ɔwias mɛn kwi. Wi ge we yãao, mé gb̄ɛ lɛ Yesu yã dadané weo. Gɔɔ bee wa i k̄ɛɛu Lofia, Sena sae, wá lɛ gó d̄ã à wá bua, tó gu d̀ò.

W̄ɛ bee ma ãnsueɔ m̀ò wá gwai, aa p̄ila wá be mɔ pla. Nevili waasokè Boo yesukpɛɔ guu n̄ Bibeli kyokpɛɔ lɔ. Aà yãb̀òlɛkenan ma ũ. Aa zu l̀ù B̄ɛndeɔne aa dikpɛkeo, ké aa nib̀òkɛn̄ɛ n̄ yenzio, aa n̄ buapɔɔ kp̄amá yãi. Oosi ɔ̄ baade pii b̀òlɛ ḡaa n̄ n̄ kilaw. Wà lesi, wà waasokè, ɔ̄ wà zunɔɔ s̀ò n̄ m̄ɛo n̄ í t̄ɛa nanao, a gb̄ea wà sinimaa gwà, wà k̄ɔɔ'ò. Ké gb̄ɛɔ n̄z̄ia fotooɔ è zwãa puawa, aa yaal̀ò aa pɔnakè.

Pɔna n̄sia lɔ. Ké ne'ia ḡɔ̄ mɔ do, ɔ̄ wa ge Gyɔsi n̄ SIM aviɔ nenao. Za gɔɔ pɔ Pɔna n̄sia, à lootoo è a ḡɛn plaade, ɔ̄ à neḡɔɛ ì lɔ Matie ũ. Mapi s̄ɔ, ma Zia lá lile Boo ũ n̄ Ebeluɔ láo n̄ Kɔlenideɔ lá plaadeo.

Ãnde lɛ n̄ Pɔluo pɔ kè na n̄ d̄ãunawa. Pɔna b̄ɔa lootoo b̄e gb̄ea gɔɔ pla, à m̄ewãakè. Wà kpɛ kp̄awá Gyɔsi wàɔ kuu e wàɔ ta Bene, ɔ̄ wá mà wà ȳɔwa wà Bene kpala si n̄ gb̄ão lɔ. ɔ̄ wa ge Miango e yãpi àɔ ge ḡɔḡɔi. I ḡɛḡɛo, ɔ̄ wa ea ta Gule n̄ aviɔ. Polisiɔ m̀è gb̄ɛ a f̄i gbabɔ Bene ḡiao, ãma m̀ò aaɔ gb̄ea aa wá gba zé wà ta B̄ɛna.

Ké wa ge k̄ãmaboi Miango w̄ɛ 1977 guu, wa wá z̄ikenaɛɔ Nikola n̄ Maakuo s̀è wa ḡɛn̄ɔ k̄ɛɛ guu, ké aa d̀ɔ Pɔnale n̄ n̄ɛo gwaaɔ n̄ pɔpipiao. ɔ̄ Pɔna mi'ikè à l̀èlɛ n̄ net̄ɛna Matieo. À ne suabà, ãma a gbá è aà koso sae. Lootoo aà gbá d̀ò e ãs̄ɔa aaɔ. Bee gb̄ea wá pasipɔɔɔ v̄ũaa. Wá kp̄ãsa Iko ké wà Matie k̄ãfi Pɔna pasipɔɔwa. Wá è Iko, ɔ̄ wa kp̄ãsa Gyɔsi, ãma Bene w̄ɛlɛ tó mé k̄ɛa a s̄ɔwa, ɔ̄ wi kp̄ãsa wá k̄ii Miango, wà g̀èɔ Bene aviɔ guu. Taa Bene wá pasipɔɔɔ sai k̀èw̄ɛ b̄iliyã ũ. Wa l̄ɛkp̄ãsãkè Kp̄aaɔ misiɔn̄ɛɔne aa wá pasipɔɔɔ kp̄ãsa Gule, ké wà e we.

Wà Giisi busu s̄ãnsi kpɛɔ t̄ata, ɔ̄ wá d̄ɔ. Wi s̄ãnsi e gueo. Mé i k̄ɛ Yesudeɔ d̀òwale baasio, d̄ɔ wi eo. Wa gb̄ezãkpà, wi f̄i wa wá ḡɛk̄ii leo, ɔ̄ m̀ò kwi gwãas̄ina wa bookpà s̄ɛu. Wa kpasa, ɔ̄ wa wá zwãakpɛɔ p̄ɛlɛ wãawãa, Pɔna n̄ mapio n̄ Matieo w̄ɛlɛ ado guu, Ãnde lɛ n̄ Pɔluo n̄ misiɔn̄ɛɛ p̄ãlɛo ku a plaade guu, ɔ̄ Nikola n̄ Maakuo ku a aaɔde guu. W̄ɛɛdo ɔ̄ zaa'ian gb̄ãa f̄ɛlɛ à wá kp̄ɛɔ n̄ɛ. Wá lɛ b̄ãabãabo l̄eu z̄á, wa ea wá lɛ wá kp̄ɛɔ p̄ɛlɛp̄ɛlɛ, ãma wá p̄ɛlɛ yãa ibaalezeu, ɔ̄ í lɛ baale ḡɛu, ɔ̄ wá s̀èlɛ wa ge i Landoloveɛ guu wá gb̄ɛɔn swaaɔ. Ké gu d̀ò, p̄ɔblea gb̄ea wa s̄ãnsiyiak̄ii è guei, ãma

gbéǎ dǎdǎkǎwa dasi, ǎ wá dǎ lǎelu siiǎ. Ké wa ka Busa, gbéǎ dǎdǎkǎwa e kiloo do, ǎ wá mǎna i ka wǎ dǎo, wa da zéu luanaaika guu.

Za kiloo bao kǎe abaa lǎ ǎlwǎǎe sǎnsi làa, ǎ wǎ sǎnsi è litili siiǎ zǎewiau. Ní beeo wa ka Gule aafia, ǎ wa i we, mé wǎ wá pasipǎǎ kpǎwá. Ké gu dǎ, Gule pasitǎe sǎnsi yǎlawá litili kwi, ǎ wa ka be aafia oosi.

Bee gbǎa Pǎlu mi kǎ, mé aǎ oa ǎǎkpǎ. Male e yǎǎ, ǎ ma a ǎǎwǎna kpǎwǎ utinnǎ. Bee tò aǎ ǎplaa wé kǎka, ǎ gu pǎle kǎka lo. I gǎǎplaakǎo, ǎ à daama è. Ándelesǎ, kǎǎǎ gǎǎ aǎ ǎlǎ ní aǎ gbalǎ guu, aa kè teeenǎ lan bapunawa. Ké à kǎǎ'ò busutiu yǎǎǎ, gu pǎ gbǎ osoobòu. Dé mé a fǎ gi nǎfǎnǎnai aǎ kǎǎ'ò mǎai? Bebenǎǎ. Ìǎ ye tǎ a gbǎnǎǎzi aa ge swai ge sǎu ge bua.

Ké wǎ ye laai, wá wǎdǎ wǎ ge Ositalalii kǎmaboi. Kua Bene wili zé e wa kǎmabò. Isia ku kǎio, gbǎsǎsǎǎ ku kǎio. Feelikpǎ zǎǎ ku, ge gu pǎ wá pikiniki kǎo. Úsǎnǎ n bǎǎǎnǎ ní kǎǎ pǎleǎ ku gupiiu. Wá daǎ ku kǎi wǎ ge ní gwaio ge wá be busu gbǎnǎ. Wá wǎdǎ wǎ faaiboǎnǎ, áma wá dǎ ké wá kua be a wǎkǎo.

Kpaalea aañde

Tidɔa yãñla

Kãmaboa Ositalalii

1978-1980

Se, Põna, Ænde, Matie, Pita n Põluo (1979)

Ké wa ka wá be, wa wá zĩ baokpà wá bedee. Wa ge Pona maeo n ma maeo gwà, wa wá neo òlóné, ò wa ge Sidini wá busu SIM diletee gwai. Pona po ò siae à gwooplakè, ò wale e à a ni vĩ à kāmabo maanno, ké aà pōsia e kpale. Wà wá kua be gwo kãfwēe e Utu guu, ò wà ma kpa Vitolia SIM wé ũ e wò ge tai.

Wa zōle SIM kpé guu, wekii Ādele nà kyokpe nena geawa. Matie nà taá'owa maasi guu, ò gyā le ĩakpaaàno lan motēagyāwa. Aà me ò gbāgbā kāndo tēlele ò ò kua wekiiwa, ò webapuna bile. Lotoo mē, tó àle zōokū gyāpi a laae. Gyāpi i bo wá sae lo, gbē pāleo baasio. Āsōanezīe, male waasoke Gyamao yesukpēe guu, ò Matie ku neo gwakii. Kāndo nōe po ku we baalè mō ma sisi à mē mà mō kpakpa. Má òe asu bilikeo, ò Pona ge dōaale.

Má dea SIM wé ũ máme mio wete poosui gwopii, letilio kēa, gbē dafuo sea misiōneeo ũ, SIM tōbōa yesukpe n yesukpēo, weteia wabikegāliozi, n taala kpāsākpāsāaneo. Má ye zĩ bee taao, má ye mà ea ta Bene Booo guu Bibli zĩkei n zĩ po má kpà zēu we yāao. Ositalalii à kũ mào waasoke yesukpe n yesukpēo, mio doaa ua n uao kāaakenaone, mi sinimaaò olóné, mi oia misiōneeo po aa bō n zĩkekii aa mō kāmaboiozi. Zīeo à kũ mà ge zōewiao guu, zīeo sō wá busu pēe pāleo guu.

Ké Pona ne men siiōde nōsi, wá ea taa Bene gbezākpà lo. Desāmba guu ma mae ge lootooe wà aà pàa nōnda kansēe yāi. Lootooò òe asu í gbāa mi lo. Mō po teio guu aà me namamà de aà kua yāala.

Fevilie gwo plaade wē 1979 guu, Pona Pita ò. Pona ne'ia Ositalalii kēè na n laai po wà dōwà weo.

Zuēe guu, wa kāaakè n wá yesukpe doanao n wá misiō dileteeo, ò wa dile wásu ea ta Bene gīao. Zīeo Pona foūna ò fele, mé aà pōsia gi ku. Ō tiasa a negōeo vĩ gbēon siiō, an gbēe i ka wē swaaōo. ò ge ledamade kii, mapi sō, mio ge aà kpai teasi. Yā ĩao tò wá kua n kōo le ge a zēwao. Ma nisina ye beeio. Vāi kpele má kēi? A de landō má ye ma zizi de ma nalawa. Pona ye ea gea Afliki yāi lo.

Wēpi guu gbezā, ké wa ge bānoo gwai n Pona, ò bānoogwana po aa liaawazio le Lua tōsisi pāpā, aale yāgbōpaa ò, ò ma lakē āmbao taala lakēnae. Má è za wē 1960 guu yāmaa po wá kua Ositalalii busuu le lile yāvāi ũ, ò ma fē a musu. Wà letilipi dà

ãmbao taalapi guu, wà tɔkpàè wà mè 'Wá busu gbéǎá Luatɔ̀bēesinaɔ̀nɛ.' Yã pɔ má kèn ke:

Luatɔ̀bēesiaá gia Luapizie, mé àle àà kuadoadeke bēεboε. Gbē pɔ aale Lua n̄ a Ne Yesu Kilisio kpelaɔ sɔ̀sɔ̀aε lo. Afliki guu wì gbāakpà Lua tózi, ɔ̀ wì yã'okɔ̀ε wà me: 'Lua baaadaágu!', 'Lua wá suaba!' ge 'Lua gudɔ̀wá aafia!' Áma Ositalalii wì Lua tó si pã. Tó yã bò gbē saε ge tó gbē pɔ̀fè ge tó gbē ladà. Lá pɔ̀ wì o taan ke: 'Lua maa' ge 'N̄ Luao' ge 'Lua musude' ge 'Yesu Kilisi' ge 'Yesu'. Wi o pãε, wàle àà kpelaɔ.

N̄yɔ̀ ge bānɔ̀ɔ̀lekīi ge dasikāakīie n̄ gi Lua tɔ̀bēesia bee taa maio. Ositalaliideɔ̀ f̄s̄ lεle sɔ̀lɔ̀lɔ̀ de beelaɔ. Gbēεɔ̀ d̄s̄ wàle saka Luague. Gbēεɔ̀ s̄s̄, wa d̄s̄o, āma bee n̄ Luad̄s̄aike ɔ̀lɔ̀wēε.

Ositalaliideɔ̀ ì pɔ̀εã yã'o, aal̄ me 'bladi'. Bee mè 'aude'. Bee gè Lua tó bēesia guue. Boyāi an yã'oau aal̄ me audei? gbéǎ a gbá d̄s̄o. Wi tekōi lan sãɔ̀wa, ɔ̀ wi o màa. Ké Yesu gbéǎ suabà lipāakɔ̀awa, àà au b̀le líwa. Lua wá bo n̄ Kilisi pɔ̀ de sã sãasai gbās̄isai ũ au gawideε. Ayāmeto 'aude' oaá Luatɔ̀bēesiaε. Ayāmeto à g̀ pɔ̀εã'obo ũ.

Luatɔ̀bēesia ligua à kè zai, faasaiyāε, gbēε a gbá d̄s̄o. Setāuá εtonaɔ̀ maεε, àle d̄unia b̄u sās̄ā, ì gbéǎ v̄iakū ké aasu Yesu baona gbá d̄s̄ wà gbasa sio.

Ikoyā men kwic̄ aad̄de mè: Ma Dii á Lua, ásuli ma tó si pão, asa gbē pɔ̀ ma tó si pã, má to àà bɔ̀ pão. Yesu mè: Yã pɔ̀ n̄ ò mé a yānakpama ge ɔ̀me a yādanla. Ayāmeto à laaika.

Ámbao baokpana, Iola Matie yã pāle kè ma lá musu à mè: Yāgiwáε! Lé gbāledeɔ̀n wá ũ, la misiɔ̀nεε Ross Jones òwa, àà yã kue. I ke Luatɔ̀bēesinaɔ̀n wá ũ adoo, yāgbɔ̀paa'oa le ke gbēεε yāε ũ lo. Yāpi le ɔ̀ta e tia.

Wè 1979 Setāmba guu, wa z̄le Sidinei, ké wa z̄ike SIM biloo da guu. Ás̄ā'isizī n̄ á̄s̄ā'isizīo Pɔ̀na ì z̄ike biloo SIM baola kēna ũ. SIM lakekenan ma ũ, dileteε kwaasi ũ, gbē pɔ̀ aa ye z̄ike n̄ SIMoɔ̀ ledamade ũ.

Wá sua Sidini á̄s̄ā do gbεa wa kpé lù Kalanala, a z̄ā n̄ biloo kiloo baasɔ̀, n̄ isiao s̄s̄, miniti sɔ̀o, ɔ̀ miɔ̀ ge kpaá'o we. Ma ānsue mé laasoo maapi kè. Wa kpépi lù \$66.000 Nevili gbēna pɔ̀ de kpé

yāgōgōna ūwa n̄ ōa pɔ wá daeɔ d̀owáleo. Goo pla gbea wa su kpépi guu, ɔ Ándelee pè a kyole Wuluwee kyokpeu.

Wè 1980, Ándelee n̄ Pɔluo kyokè kyokpepiu goo pɔ Pɔna n̄ mapio wale z̄ipio ke SIM bilooda guu. Maasi guu ma molè wá fāani pasiteeɔne, aa kà gbéɔn baakwi n̄ sɔo. Male zé weele mà SIM yā bɔɔleke yesukpedeɔne. À mɔ lè an daside wèi, ɔ ma ge ma misiɔnekezi bɔɔlekèné āsɔanezi kɔɔ n̄ oosio e mɔ aaɔ .

Ma mae n̄ Flɔɔo wekpàlewazi avili guu. Lá guu a òwèe a gbēna dafu è, à a kua lile, ɔme Yesu ū. Bee kèwèe baona zɔɔ ū. Zaaɔie z̄iken maae. Ziewa à a lavuo midāe, ɔ à a mionao kà a kee guu, à gè kɔle wèle tufua. Wekii à taala dafu èu. Ké a sè, ɔ a è Bibelie. À tào be, ɔ à laasookè à mè: Tó gbēe Bibelipi e yāa, ade a see kāukāu. Lua dile ma pɔ ūe. Bee mò n̄ aà Yesu naaikɔo. Za goo bee e à gè gào, à gè gbē dafu ū. Baa ma dāe pɔ de Yesude ūo è à Lua d̄s sa, a kua lile maamaa. Ké wá è ma mae Yesu naaikè a z̄i'ũ guu, wa pɔ kè na maamaa. Ké wa ge wekpaleiaazi Mafla yāa, dēe n̄ wēeo wi Dii yāoe. Z̄ieo i swāɔwazi, āma ili ge gbāao. Ziewa Pɔna le oè a maa aà zé n̄ Yesuo, ɔ a òè: Bee mò. Pɔna wèwà: Aawo, yā pɔ má ye mà one mi laa yāao. Ǿ baa mè: Wàle ānaa ma be! Aà wē baaɔkwi n̄ soplaode guu, aà í gbāa tēa gbea wè do, à a Suabana pɔ à aà yā mà za a ewaasogɔɔpi naaikè sa.

Mee guu, wa kale wa yā'ò n̄ SIM dileteeo, ɔ wà zèò wá ea ta Bene novāmba guu. Pɔna mè, lá à kāma gbāa e bò Ositalalii, a sɔu mà à ea ta wè siii kei Bene lo, ké wà e wà Luabaakuanno Gbezā z̄i midè. Ma nɔse n̄ini, mé gea ae n̄ ma z̄io Afliki yā mé le ma me ke fefe.

Wá gbēzɔɔ mè wásu z̄ile Bɔena loo, wà z̄ile Sēwāa. Wekii misiɔ be da pā, mé poosu biloo n̄ sānsiyiak̄iio zāwanɔo. Ándelee wè swaaɔe goo bee, Pɔlu s̄o wē soolo, aa ta kyokei *Kent Academy* Miango, Giisi busuu.

Wàle laasooke tó wa bɔ Afliki wa su be, wá z̄ile Meleboũ, ɔ ma a kpé pɔ ku Kalanala yiaa yā kèkè. Má ò ma saede e wá kpeo yia sānu, ɔ à wèi. Ma a pɔ yia \$98,000. Wa ài è \$32,000 wè do guu. Ma kpé pɔ k̄osiwanɔ wèleweele bao taala guu, ɔ wa ge Meleboũ. Kpe s̄eia pɔ wa ge gwai *Glen Waverley* kpea v̄i men siii, filile pla. Tó wa kpépi lèeũ n̄ pɔ pɔ wa bɔuo, à kèwèe lan kiabewae, ɔ à wá wè blè, ɔ wá lù \$75,000. Lua gbēke sáa kuo. Pɔna d̄s ké a be

kefena vī sa, tó a su Ositalalii, ð bee tò àà laai kpàε gɔɔ pɔ wá εa le
ge Afliki be'ae oi.

Zīkea Booᵛ guu Sēwãa

1981-1984

Boo Bibeli kyokpeneᵛ

Wa bo Mēlēboũ novãmba 25 wê 1980, ã wa govua sè wa pila Loma, wa fele wa su Iko, boã Iko wa pila Kotonu. Tá gbãa oa za dũnia baale e a lela n̄ negõe gbéon̄ siiõóá wõo yãe. ãma nepio maa mé aai wá yã ma. Ké wa zõle Sēwãa, gbõbole wá le e wa ge belekũ.

Wa wê aaõ kè wa zà n̄ Booo. Ké wá è yesukpe dõaanao kasaakũ wá kpe, mé Yesu gãlio le ge ae, bee kàwágu. E Noeli àõ ka, wa kãaakè gõõ pla Bõena, gbéon̄ baaõkwi taa mò we. Bibeli kyokpeneo mé aa a yãzekàle, ã aa dõaa kãaapi guu, an gbëeo de pasiteeo ù n̄ wêleo guu. Aa waasoõ kè, ã aa yã'ia põ aa èõ ò n̄ kõo yesukpe men sooe beeo guu: Sēwãa, Bõena, Kãmbaa, Sëekibe n̄ Saonzio. Wá kpe Bõena yesukpe gbéon̄ baaõkwipi lào aa gõ gbéon̄ gëo. Gbëeo lo ge yesukpeu yãa ké wá ku we yãie, ãma gbéõ kõkpàale gõõ põ pasitee gi zëzõai. Zëzõa de wëdiaõ zëtona golea ù n̄ gë lenao ù nisiboo. Nõezõõo iko v̄i maamaa, aai e, tó wi zëzõo, ne'ia a ïadamáe. Beewa no, tó wà n̄ zë zõ, a keeo ì ga, ne'igõõ lo yã ku. Kè wà gi zëzõai màa, nõeo bõle Yesu yãu n̄ ewaasoõ lo, asa wa òné, tó aa gi zëzõi n̄ neõne, wa nõ kpamáó. Tó Yesudeo i gi yãpie yãao, dõ wà gi wàle zõ e gbã.

Zãnvie guo, wa ge Gole, ã Põna lezà ãnde le n̄ Põluowa n̄ põsiao. Ma ge zeiné e Miango, ké ma dõn̄le aa dõeke n̄ gu dafuo. Ké male su, ma su n̄ koneo men basõo, ké an bui likõi n̄ Booo kotënao.

Maasi guu, Põna n̄ mapio wa ge kãmaboi Miango ké wa wesi wá neole, wí e wà n̄ kua dõ. Ké wa ka Nizee busu kõõ n̄ Giisio, wá kee giadabo è, ã wá bàa màa teasi n̄ gia plao leelu do e wa sudëe è. ãnde le gbëna dafuo è we, ã ale dëeka, ké a Ameliki kyo yãzekaleao dõ. Põlu yã'iao è a zõlea guu. Gbë busëe, mé i dõeke n̄ ameliki loõo.

Ké wa su Sēwãa, wa mõtee dafu lù, a mðeo kësã, ãma mõ siiõ gbëa wa kèke, ale zìke. Wá ampulu gbãa sëian we, a gupua de filia kalaseeda, mé vãtilatee ì ïana vuvá quantëna.

Lootoo zì põ Põna le ke la gu le dõ baasi, Põna nà yãdaa nõeõne ataala kõõ. Yãdadaanepi guu ì zõõ dadané, Bibeli gbë kaaõ yãõ n̄ Lua yã daa miuõ. Mi Bibeli yãdada gõeõne ataala oosi. ãsõanezìe ma yãe bee waasokè Luu: Tó n̄ wé mé ì to n̄ fu, bo. Gëa kpala põ bõ Lua k̄i guu n̄ wé mendoo maa de wà n̄ zu té guu n̄ wé men plaola. Zìbeezi yesukpepi guu v̄ia põ zè n̄ Yesuo dafu ku we. Aa yesukpe mõa sëian we. ãsõa aaõ gbëa ã à kësai.

Zuēe guu, Āndele n Pɔluo m̀ kāmaboi m̀ aaɔ wá kīi. Kε wa n e wá be n Matieo n Pitao, à k̀ewēe na. Aa m̀sɔ vī, mé aa wetēa vī, wī me ‘Kiko’, n gbēo lo, a tón Fela. Ma koɔ nà gagaawa, láe kyokea guu má è gāi mé kàngu àle n dede. Bee gbea Pɔna le busēu ke. A wulea e āsɔa aaɔ n wāwāo, ìo pisi mé aà lé gà. Wi ge lootoo kīio e m̀ do, asa Pɔna m̀ è á fī tá lælu aaɔ o zé vāi guuo.

Kanadaa busu d̀ SIM lalile zīkenaoe ké an zīkeboɔ e p̄emá. Bee tò wá lá dasikūbo dafu è n maasīni lakēbo dafuo, n kee Pezo 504 dafuo. Wè bee guu wa lá b̀ men kwi: Maaku Baona lá, Yesu yāleēuao, Sīanae, à k̀ gbēpii aao d̄, Gbēnazīna s̄, Yesu yāo sēia n a plaadeo, Nɔboɔ fī, Kua aafia taala, Daalea lá, n Yosefu láo.

Wī m̀ wekpaleiwazi de a zioa, Ositalalii misiōneɛ pɔ le zīke busu pɔ kāiwánɔɔ guuɔ ku n guu. Baasia waasokenao ì m̀ yādadaí Boo Yesudeone aai n gba gbāa. Lá Efaao mé dasi, a maa Yesudeo aao d̄ ké Yesudeo dasi Bene la n d̄unia guuo pii.

Wá kua be sānu n pɔnao gbea, Āndele n Pɔluo èa tà kyokp̄eu. Ké wà gī govua pɔ m̀ n seleie à pila, aa tà n keeo aa lælu swaaɔ kè zeu, ɔ aa kà Miango gwāasīna lælu do.

Setāmba guu ma nà wetea Luabaakuanno Gbezāziwa n gbēon aaɔe beeo: Levi, Bakpɔ Āndele n Moizio. Zīeo *Société Biblique Unie* gbē m̀ wetè wá zīzi. A d̄oa vī maamaa, āma ili gbēpāleo yā seo. Ma lekpaakèaàno zīeowa, ɔ e gba má d̄ile ma yā nae.

Wá neo ye su be Noeli gɔɔ, ɔ wa n pasipɔɔɔ kp̄asā Iko ké aa visaa dafu e. Wà èa s̀ n pasipɔɔp̄io Gyosi, ɔ keefina misiōneɛ boɔ pɔ pasipɔɔp̄io ku a guu s̀ kp̄ai. Ké gbēɔ wabikè, ɔ gbēe m̀ misiō lootooe n boɔp̄io n pasipɔɔp̄io. Wà ɔa pɔ ku a guu b̀le, ɔ wà boɔp̄io v̀aa ibaalez̄eu kāi n lootooeoo.

Desāmba guu, misiōneɛ ua lé aaɔ ku govuapilakīi Gaya, Nizee busu, aale govua nena d̄a. Aa m̀ n neo sele wà tañɔ be Noelik̄ei. Kāndo gbāadee m̀ gānɔɔ kàlekale gupiu. Govua kà pilaa kɔ. Mae gbēon pla gè n gbāadepio a gbēz̄ɔ kīi, mé ma ḡo we n n̄eo, wále wabike. Ké gbēz̄ɔp̄i mà wá neo mé le m̀ Noelik̄ei be, à wá gba zé, ɔ à gānɔɔp̄io gàga à gub̄e. Weḡɔ govuapi b̄ile à p̄ila n neo. Wá Lua saaukp̄a n dabudabu pɔ à k̀ewēe beeo. Āma Noeli gbea, gɔɔ pɔ nep̄io ea le ta kyokei, wi wei govua pilao, ɔ wa gānɔɔ kàlekale pilakīi. Ké govua m̀, à l̄ialia e lælu pla taa, ɔ à èa tà Niam̄e. Wa gi wále yāḡḡo e lælu soolo taa, gbēz̄a wa nep̄io kà gbēe kee guu, ɔ

wà tàńńo Niamεε aa gè govua lè we, ké gu dò aa tà kyokpeu n govuaò.

Fevlie gɔɔ sɔode 1982 de wá kōsea wè kwide ũ. Wa Lua saaukpà, ké a tò wá ye kōi n pɔnao. SIM misiōneεε mò wekpaleiwázi, ɔ à yādada gbéɔn gēo mendosaione lá a maa aa yādadaa neɔne daale yesukpe n yesukpeo, n lá a maa Yesudeɔ n neɔ gwao. Bee tò yādadaa neɔne dàalè yesukpe men siiɔ guu, kpépio neɔ kà gbéɔn blabla.

Boo Yesudeɔ ulea vīo. Baa ké aa dasio, gbēpii n yā dō. Aaì nɔse men doe, aali n neɔ kpamá gwaio, aali taa gbagbao, aali esevāikeo, mé aali zēzō n nenɔeɔneɔ. Wàle n saaukpa n yā beeo, āma dāo dō ké Yesudeɔ sɔu ò maa n kua àò adoa, ké aa e wà yā pɔ maa Luaε ke, baa ké wàle ïadamá a yāi. gbéɔ ò o mɔɔmɔɔ Yesudeɔ me ò aafiaε.

Zībeezi Pɔna yāε bee kè a gɔɔ do zī musu:

Né gyākenao n gbē pɔ kè ïao ku we e mò swaaɔ àò le, aale ma dā mà lootokené. Busuagyā pɔ ò Afliki neɔ dede kà wēleu dafue. Ne gyākenao dasikù. Mò kēokwi, ma zā gè gɔɔplakei Bɔena Bibeli kyokpeu. Mò kuedo, ma na kyodadaa Matiewa, ɔ Pɔlu wiilea tò wa ze. Nee aà pà n kà kō'oboo aà gbalawa. Má blekea vī ma ne gbéɔn siiɔ pɔ nɔana le n deɔne. Bleblea gbea gu kè kilikili leelu do, ɔ Pɔlu è á fō à a gbá poo à taa'ò wasawasao. Pita vù a ye a da a se. Matie kù à pe a yādadaale. Ble oosi kea ku n neɔ zu'oo, Bibeli kyokea wulegɔɔ ku n wabikea n n baadeo.

Zīeɔ dūnia kua ò zī'ūε. Gɔɔ pɔ zī dānla, n pɔ ao fēa. Laasooɔ ò dede e a léwa. Pɔsia ò mi fu musu, ɔ ò mɔ n zīkea kɔɔūo n midedeo n kpasao. Wì laasooke wà me, bón ma ũ loi? Ō wīlio dō lá wa ke lo.

Lalile gāli wetè láczi sea Matie e Lomadeɔwa. gbéɔn pla dafuo nà Bibeli kyokpe geawa. Sε'ao gbéɔn gēo n mendoɔ n tó kpà baonakpanaɔwa, aa mè wa ye gō Yesudeɔ ũε. Ma ɔplaade Levi waaso miniti baakwi kèke ladio pɔ ũ men soolo Daalea leε 1-11 guu. Waasopio dàale n lesiao, aa midè n lesiao, ɔ wa dà Ilɔoni ladio guu, Giisi busuu.

Desāmba wè 1982 guu, ma ge Giisi Boo wēle men kwio guu n Yesu gāli dɔaana gbéɔn siiɔo. Ké wa duanio n polisio yāo gōgō Babana, ɔ wa gbaso ge wēle kia kīi, ɔ wa zé sè wa ge Deaagbezī.

Wekii Levi dasẽ kuu. Ble oosi blea gbɛa, Davidi le lesi n̄ n̄eɔ, ɔ̄ gɔɔ pɔ àle lesi, gbɛ́ɔn basɔo m̀ò le mai. Levi waasokè n̄ fotooo. Gbɛ̄eɔ yã gbɛ̀a. Ké gu d̀ò, wa waasokè w̄ɛle men sɔo guu, ɔ̄ wa kasetio n̄ tãleɔɔ kpámá we. Giisi gu pɔ wi baona kpa we yãaopi kèw̄ɛe w̄ɛnaũ, ãma gea we màa gɔɔpii zé kuo. W̄ɛ̀ baakwi gbɛa, Giisi Boo daside gi ku baonasai. Baasia misiōn̄eɔ le zĩke an w̄ɛleɔ guu, ãma bui pãleɔ mé le n̄ yã ma de Boɔla.

Ma Mae Keasai

1983

Ma mae ń a nɔ gbezã Flɔɔ 1968

Wá bao mà wa mè, ma mae aafia le laa. Àà kansɛ taa'ò à àà fua lè, ɔ wá dìle wà ge Nɔeli kei be, wí zɔleààncɔ ɔcɔ ɔcɔ pɔ a ku. Bee kèmmɛ maa de gea àà gevũ la.

Wá pilakĩ sɛia mé Kpaau misiɔ ũ, wa i we. Wá kpé ku misiɔpi gĩ sae, wá gbéɔn aaɔ ku kpea dou, ɔ ne gbãana gbéɔn aaɔ ku kpea pãleu. Gwã mò sɔcɔ ɔcɔ, wa vu wá mà gbéɔ baalè le gẽ wá kpeele. Gudɔana le n ya, àle wiile àle mɛ: 'Kpãionɛ! Kpãionɛ!' Kpãipio vĩ gĩa aa gè zea gusiau. Ma bɔ ma ge gwai, tó gudɔanapi bɔ aafia, ɔ a òmɛ ma mɔ gwa kpé pɔ kpãipio gèu. Aa wèele wà biloo mò kpagolo gboo. Aai pɔe e sèò, asa gudɔanapi sùma. Gɔcɔ pɔ male yã'ó n gudɔanapio má wii mà lan ble pɔwa. Ɔ má dè Pɔna mé le suaba wiile. Ma ba ìcɔ wãa n yã bee taao!

Ma Pɔna tò kpéu n ñɛ. Ma felea gbɛa gɔcɔ, Pɔna kɔfi mà kpeele. À mè: De mé ku wei? A mà kilikili. Kãndo, gɔ gbãaɔ gèaàzi, aa ula siao dadaa n fɛnaɔ kũkũa. Gbɛ do zé tà, ɔ gbɛ do le ge Pɔnawa n fɛnao. Gbɛ pɔ ku kpeele ma sòlo n ma vɛesio sèle kà sakiliu. Gili gè Pɔnagu, ɔ à bubua pãle gbãugbãu. Sɔ kè kpãipioɔgu, ɔ aa bɔle kpakpa. Ɔ ma su gɔcɔ, ma mè, a ke kpelewai? A òmɛ, ɔ ma zetà ma kilidàu, ma àà nɔseniniè. Pɔna mè: Má fĩ mà i la lɔo. Wá nɛcɔ le i'ò, aa yãpi dɔo.

Gufɛnɛ, ma bɔ ma vĩ gĩa, male ma pɔkasao wèele. Kpãipio mi'itkè baa fãnan do ku ma bɔcɔ guuo, ãma ma kee kili mé ku we. An gbɛe kè ãa, asa ma au è gĩ musu gĩwa, ɔ ma a pɔkasao è zele, kee kili ka a bɔcɔ.

Zibeezĩ wa ta Kotonu. Ɔ wa bao pãsí mà, sɔ kèwágu. Gɔcɔ pla gbɛa, kpãipio èa mò, aa gudɔanapi dè, aa àà swão zɔzɔ, aa kpagolo gbòo, ɔ aa 300,000 CFA sè. Gudɔanapi swã mé kɔfi mà ɔcɔ pɔ wá ku we, bee yãi aa àà swão zɔzɔ.

Wa ka be e Nɔeli àcɔ ge kei, ɔ wá blè Mafla n ma maeo n Flɔcɔ n Situò n Libio. ãsɔa do gbɛa, wa ge Sidini ké wa ãsɔaɛcɔ ke n Pɔna maeo. Bee gbɛa wa zɔle *Meliboũ* e mɔ pla. Wá negɔɛ gbãanaɔ kyokè kyokpe nenau, mé Pita nedɛɛũnaɔ kyokpe dàale. Wa ge wekpàle gbéɔzi, mé gbéɔ mò wekpalewazi lɔ sɔ. Pɔna yã'ò nɔcɔ kãaaa guu ɔ wa faaibò n wá gbɛ dɔaɔ Malambina yesukpeu. ãsɔa pla n ãsɔa plao wiɔ ge wekpalei ma maezi Mafla. Gɔcɔcɔ ìcɔ ku be, gɔcɔcɔ sɔ, lootooɛ. Pɔsia yãɛ, ké àà aafia le laa, ãma wa nɔse ninia, ké wá dɔ ale Yesu naaike yãi. Wa Paki kèaàncɔ, ɔ wa lé gbɛzã zàwà, bee gbɛa, wa ge wa ãsɔa gbɛzã kè n Pɔna maeo Sidini.

Wa yã'ĩanao è Loma nibɔpilakĩi gɔɔ pɔ wále su Bene, ɔ ma fotoobɔɔ vùaa, ɔ wa i Abigyã govuapilakĩi teasi.

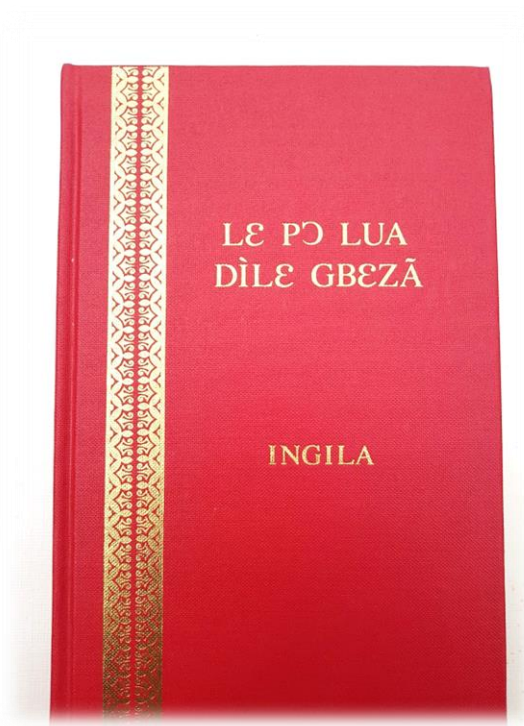
Ké wa ea su Sēwāa, wa wá be lè aafia, āma à gbāsĩkpà. Wá gānɔɔ ikakĩi tākpakè, ɔ í ku uao gɔɔ sɔo. Wa begwana gbāsĩkè, ɔ wa gbē dafu sè, āma à mɔ do kè Giisi gĩa. Gɔɔpii fāane n gwāasinao guwāa ì ka lama 38. Pɔna le nɔsɛ'ɔmake à gɔɔplakè. Bānubānu Pita lè, ɔ Matie bāè mao lí musu, ɔ aà gāsĩsuu wá fēena gò. Bee gbɛa wá asookè n keeo, ké wále ge Kpaau. Ké wa ka gukoolokékĩi, lou'i zé blè a ε yaasa, ɔ wi e wa zɛo, wa zu epɛu n gbāao. Wá kee gbá aε kòò mé a ikakĩi fĩ. Wa gɔ ka sēu we n Pɔnao n ma ne men plao. Pɔɔtabu ku gɔɔ beeo, āma wá ku zɛdaue. I gēgēo, gyama lɔɔzĩkena pɔ wì mε Yɔɔɔɔ mɔ, ɔ à wa ga à tawano Kāni kiloo baaɔ. Wa ge n keepio keekekenao ua. Aa ikakĩipi kèke, ɔ aa gbá pɔ kòopi pòo. Wa fĩabò fɔɔ baasɔo. Gbēè òwēè à mè, tó wa ka Kpaau, wà ge wà gwawēè, tó gbápio le kɔ dɔɔ sɛ. Keepi taa'ò nana, ɔ ké wa ka Kpaau, keekekenao mè a gbɛ le dikɔu wasawasae. Bibeli yã pɔ ì dɔmagu yã bee taao guu mé Soũ 34:20 ù:

Taasi ìɔ gbēmaa le mɔɔmɔɔ, āma Dii ì aà bɔ a guu pii.

Zuiεε gɔɔ gēode 1983 guu, wa ma mae bao mà bɔa Ositalalii gbāadeɔ ladioo sabai. Ma mae tà Dii kĩi. Má dɔ yãpi a kee, ɔ ma nɔsɛ i ya zɔɔo. Lá wa ge wekpaleaazi be yãa, à kèmmε saauyã ù. Lá pɔ wa kpàsāmεε guu wa kè: Mɔ tiatia. Yã bee tò ma bilikè dε ma mae gaala. Gbezã, ké wa ge Kpaau, wá mà yãpi ku kēa lá pɔ bò Ositalalii guuo. Poosu yãdɔn gbāanae mé yãpi kãfi, àle e bee sãngue.

Luabaakuannɔ Gbezã Labɔa

1984

Lé pɔ Lua dîle gbezã ń Booo

Zīewa kɔɔ Bɔɛna yesukpe ewaasoe mò ma zīkekīi n̄ yāo à mè. Gbēe mè, ì ɔa le , āma ili e à bà teena pɔ ìɔ ku a guu dàuo. N̄yɔ̄ f̄ɔ dɔaàleo le? Mi yā bee sio, à b̀ò ma sae. Mi ze n̄ yāpioo, ɔ má òè àà mikē dàa vāi bee taawa, asu gbēkpa n̄ gbē bee taaoo.

Mɔ pla gbɛa, ké male gē polisiɔ be kpɛele, ma aà è n gbē pāleo, aa oosisia. Wà gbēpi kù gɔɔ pɔ àle ɔa leapi kpamá Boo wēlee guu. Ké polisiɔ aà làla pāsīpāsī, a òné, à a yā'òmɛɛ à kà mɔ pla, má òe à mikē yā beewa. Bee gbɛa, polisiɔ ma sisi, ɔ aa ma la yāpì. Bɔyāi mi mɔ ma yāpi kpāikené gɔɔ pɔ má mà kaauo ni? Má òné mi yāpi si sīana ūo. Gbezā, gbē pɔ aa de yāpi mide ūɔ b̀òle kpéu aa baalè, gba gusae aa dàa, wá d̄ɔ. Ȯ wà ma gbēna dàkpɛu e wè do. Bee gbɛa gɔɔ pɔ wa ge wá neɔ gwai Giisi sa, a bao ligua Boo busuu wà mè, má ku ɔalenɔ guue, ɔ ma baalè ma bɔ Bene.

Amɔsi nɔkpama ku Sēwāa, ɔ a ye ge Kāni Flansi yā n̄ pɔnamio dadai. Misiɔnɛɛ pɔ ku weɔ s̄i wà ɔliaazi. Aà bedecá Efaaɔne, ɔ aaiɔ ìadawà, ké à zè n Yesuo mé a ye zāke n̄ Yesudeo yāi. Aà mae òè tò bee a yei, aà bɔɛ a be. Sēwāa yesukpe dɔaanaɔ zèò aà gemanaɔ Kāni gɔɔ pɔ male ge Kpaau. Wa òè aà o a bedɛɔne gu pɔ ale geu, āma vīa aà kù, ɔ i onéo. Ma felea gbɛa, ké aà bedɛɔ mà, an pɔ f̄ɛ, ɔ aa gè zādamuɔ kīi. Ȯ zādamuɔ Levi kù, ɔme Boo Yesudɔ gbēz̄ɔɔ ū mé ma dɔnledee lalile zī guu. Waa aà kūa we e nenɔɛpi ea ge su, asa ɔme gè aà sisi gɔɔ pɔ male da zéu.

Ké ma ea le su n̄ Kpaauo, gbēe dàmale zéu, ɔ à òmɛɛ wà Levi kù, sema mà ea su n̄ nenɔɛpio. Ma ea ge Kāni, ma nenɔɛnapi sè, ɔ ma kaaàno Sēwāa gwāasina. Nenɔɛpi n̄ Levio ì zādamuɔ be zībeezi gwāasina, āma ké gu d̀ò, wà n̄ gbɛa.

Yākpalekenɔ kāakè yāpi musu. Nenɔɛpi mae mè á ye a ne àò de Yesude ūo ge aà zāke n̄ Yesudeoo. Zādamuɔ òè, busu iko mè gbēpii a f̄ɔ zé pɔ a yei se, i zāke n̄ gbē pɔ á yeio. D̄ɛɛ pɔ maepi kà, ké à e ìada Yesudeɔwapi i zekɛo, ɔ nenɔɛpi èa tà Kāni.

Setāmba guu, wá neɔ èa tà *Kent Academy* kyokpɛu, Matie gea s̄ɛian we. Ȯkitɔba guu, wa wetea Luabaakuanno Gbezā lái làa. A d̀ò pɔ wi a yā kekɛoɔ dasio. Wa lápio kpàsā Togoo busuu, ké wà le wà bɔ taala ū, ɔ wa kpàsāw̄ɛɛ ké wà a kyo gbezāna ke. Ké wále a kyoke, wa bɔ Boo galameɛ yā z̄í'ũwa. Bee mé wa da tɔḡɛɛ dasideɔ lɔɔ lileau. Ké wa wetèi wá làa, wa ea wá kpàsā wá labɔnapionɛ, an pɔ i ke nao. Ma Boo taala zīkè wè baasɔo n̄ mendoo, ɔ ma gbasa bɔ yā beewa!

Nɔɛ pɔ má dɔ̄ za ma Bibeli kyokpekegɔɔ ton Eleni. Buiyão sea kaseti guu zĩkenae. Ɔ̄ à mò à Matie Baona lá n̄ Ziyã láo sɛwɛɛ kaseti guu. Boo kyoken maaɔ mé aa a kyokè, ɔ̄ a sè.

Ké wa ge wekpalei wá neɔzi Miango, Ādele le gopɛɛ, pɔ pɔ wì kulukuluna kpaiwa, mé Matie le gyãke n̄ mewãao. Ādele giisi gbɛnae mé aà gà amɔaa musu, ɔ̄ à lèlè zĩle, à aà gbá è. Wá ãsɔa aaɔ kènnɔ n̄ pɔnao. Metelu òwɛɛ Matie z̄lè yãkelesai.

Noeli gbɛa wá bedɛɔ gè gɔɔplakei swaa sae. Levi gèwanɔ, ɔ̄ wa ge toekai wɛɛdo, a gu d̀ zānvieɛ. Wa ge ěnda wei, āma mlɛda wá dè wa suo. Levi mé mlɛpi è, āma aà teli gì boie. Ā ma sisi, ɔ̄ ma a teli 55 lè a miwa le pla. Ma mle gepi sèle kà ma nɔɛ ma suò wá bòou, ɔ̄ wá kèke wá kpàtea.

Wá mà laadio guu sosao kpala s̄i n̄ gbãao Giisi, ɔ̄ wále laasooke tó wá neɔ e ta kyokpɛu a gɔɔwa. Giisi gbãadeɔ wá gaga, ɔ̄ wá neɔ govua sè aa gbezã kpà gɔɔ do. Wi wei govuapi ma Kanɔlao, ɔ̄ aa pila we, tá pɔ ḡ̄ aa ò n̄ keɛo. SIM a baokpàwɛɛ laadio guu aa mè, aa kà aafia.

Maasi laaa guu, wa ge kāmaboi Miango, ɔ̄ wa ãsɔa siiɔ̄ kè n̄ wá neɔ we. Wá sua sɔu mà wà fele tó gu d̀, ɔ̄ wá mà laadio guu wà mè, wà busu z̄lɛɔ t̄ata gɔɔ kuepla e Giisi busu a ɔ̄a lile a laa. Āsɔa aaɔ n̄ k̄nio gbɛa wà wá gba zé wà fele Giisi n̄ govua. Ké wá ka Kotonu, ɔ̄ wa ḡ̄ piipãau e Kpaau, ɔ̄ wa wá kee sè wa su Sɛwãa.

Wikilifi mé le wá Luabaakuanno Gbezã lá kaka zeze Dalasi, Ameliki busuu. KLM govua ḡali zé ɔ̄a daama v̄i, ɔ̄ wá d̄ile wá ge Ameliki wapiie. Wa bole Kotonu n̄ Lomɛɛo, bee gbɛa wa ḡ̄ govua e Olandi busuu, bee gbɛa Dalasi. Wa gɔɔ do kè n̄ ma neɔ ik̄ɔ̄'ok̄i pɔ wà gb̄antiio dàu. Be pɔ wa pilau kpaa'ok̄i v̄i, ɔ̄ nepio kpá dàdà we. Má è yã pɔ má ke aa kpá d̄ɔ̄ àa mé mali n̄ zu i'ezãk̄i, mío kuúnɔ k̄ai ké mali pɔ zuné, to aale kpale.

Luabaakuanno Gbezã z̄i gɔɔ s̄ɛiaz̄i, wà Bibeli dɔɔɔ gwà tó à pà, ɔ̄ wa òmɛɛ ḡɔɔ ma z̄ipi i ke maaɔ, dɔɔɔ k̄ɛsã a guue. Bee ma pɔfè, asa ma ḡḡɛ lapi z̄i guu maamaa mà e d̄ɔ̄ ké à kè maa waswasa. I d̄ɔ̄ ké Flansi Bibeli dɔɔɔ nimeloo pɔ wá tei adoa n̄ Giisi pɔoo. Bee gbɛa, wa k̄o yãmà, z̄i b̀ n̄ táo.

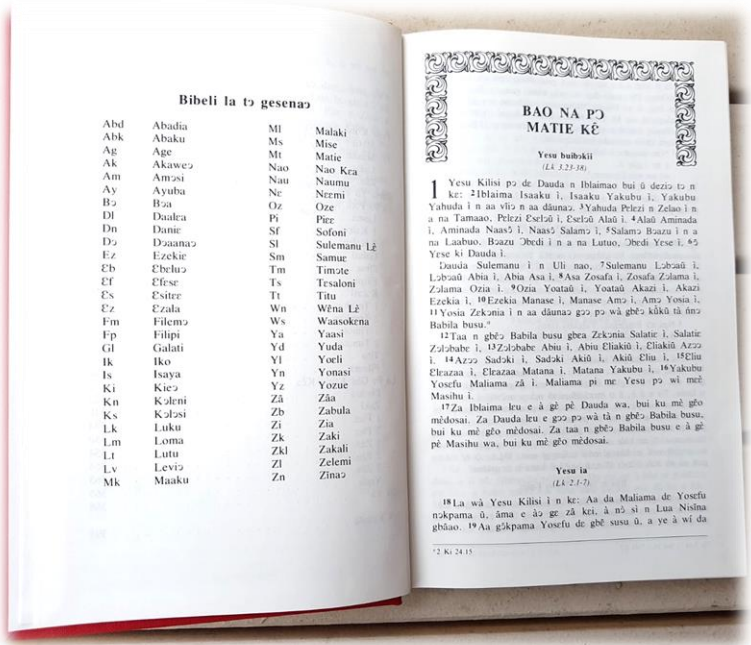
Wá lápi kakaz̄i kè ãsɔa soplæ. Pɔna n̄ neɔ èa t̄a Bene ma sai, asa an govua ḡɛtaalao gɔɔ lé kà. Wá lápi lè, ɔ̄ wà kp̄ãã Āngeletɛɛ

labɔnaeɛ. Za wekii ɔ wa kpāsā govua guu Bene e wàò ge tai Ositalalii.

Ké wa ea su Sēwāa, lalile gāli èa pè Soú n̄ Yaasi lác lileale. Wá ne gbéon aaɔ̀ tà n̄ govuaò aa n̄ kyo gbezāna kei Giisi. Wà Giisi busu zōleɔ̀ tātà à kà mɔ̀ sɔ̀, āma wà wá neɔ̀ gba zé aa ta n̄ misiò govuaò.

Wá ye yāa Luabaakuannɔ̀ gbezā su wá wāa Sēwāa e wàò ge felei, ké wà e wà a sakē Boo Yesudeɔ̀ kāaa pɔ̀ aai ke wē n̄ wēo guu, Yesudeɔ̀ i a pɔ̀nake wá wāa, āma lāpio i su a gɔɔwao. Labɔnaɔ̀ taala kēsāmá, bee gbɛa fotoo í wasawasa íadámá. Bee mé tò aa gbezākpà. Gɔɔ pɔ̀ wále ta, wa lāpi men do è Kotonu, ɔ̀ wa Boo Yesude men doe è, ɔ̀ wá òlòè.

Zānvie gɔɔ aaòde fāane, Yesude dasio b̀ò wēle n̄ wēleɔ̀ aà mò lezaawá dikpekeiwannɔ̀. Pɔ̀sia yāe, āma an yeawázi wá kũ gbāa. Aa mɔ̀e òisawēe n̄ sawannɔ̀, ɔ̀ aa wá saaukpà wá zī pɔ̀ wá kēinnɔ̀ yāi. Wa vu gufēne, wa pɔ̀blè, ɔ̀ wa sɔ̀ukè wà fele. Gbē dasio mò liawázi gɔɔ pɔ̀ wale sɔ̀upi ke. Kɛe pà n̄ wá asoɔ̀ n̄ wá neɔ̀ n̄ gbēo, ɔ̀ wa fele, pasiteɔ̀ n̄ Yesudeɔ̀ le le pɔ̀ wio yei si. Pɔ̀sia yāe, asa wa wá gbēna yenzide dasideɔ̀ tò we.

Bibeli la tɔ̀ gesenan

Abd	Abadia	Mi	Malaki
Abk	Abaku	Ms	Mise
Ag	Age	Mt	Matie
Ak	Akaweɔ̀	Nao	Nao Kra
Am	Amasi	Nau	Naum
Ay	Ayiba	Nc	Nerri
Bɔ̀	Bza	Oz	Oze
Di	Dalra	Pi	Piee
Dn	Danic	Sf	Sofoni
Dj	Dzamaɔ̀	Sl	Sulemanu Lɛ
Ez	Ezekie	Sm	Samur
Eb	Ebelɔ̀	Tm	Timote
Ef	Efese	Ts	Tsaloni
Es	Esitere	Ti	Titu
Ez	Ezala	Wn	Wēna Lɛ
Fm	Filemɔ̀	Ws	Wasokɛna
Fp	Filipi	Ya	Yaasi
Gl	Galati	Yd	Yuda
Ik	Iko	Yl	Yoeli
Is	Isaya	Yn	Yonasi
Ki	Kieɔ̀	Yz	Yozue
Kn	Kɛlemi	Za	Zia
Ks	Kɛlɛsi	Zb	Zabula
Lk	Luku	Zi	Zia
Lm	Loma	Zk	Zaki
Lt	Lutu	Zkl	Zakali
Lv	Levis	Zem	Zelemi
Mk	Maaku	Zn	Zinao

BAO NA Pɔ̀
MATIE KÈ

Yesu haibakii
(Lk 1:21-38)

I Yesu Kilisi pɔ̀ de Dauda n̄ Iblaiama bui ɔ̀ deziɔ̀ tɔ̀ n̄ ke: 1 Iblaiama Isaku i, Isaku Yakubu i, Yakubu Yahuda i n̄ aa wio n̄ aa daama; 2 Yahuda Petzi n̄ Zelus i n̄ a na Tamao, Petzi Eselɔ̀ i, Eselɔ̀ Alad i, 4 Alad Aminada i, Aminada Naas i, Naas Salamo i, 5 Salamo Baazu i n̄ a na Laaboo, Baazu Obedi i n̄ a na Lutoo, Obedi Yesu i, 6 Yesu ki Dauda i.

Dauda Sulemanu i n̄ Uli nao, 7 Sulemanu Lɛbaa i, Lɛbaa Abia i, Abia Asa i, 8 Asa Zosafa i, Zosafa Zelama i, Zelama Ozia i, 9 Ozia Youtali i, Youtali Akazi i, Akazi Ezekia i, 10 Ezekia Manase i, Manase Amz i, Amz Yona i, 11 Yona Zekzima i n̄ aa daama gɔɔ pɔ̀ wá gbɛ̀ kùkù tã n̄nɔ̀ Babila busu.

12 Iai n̄ gbɛ̀ Babila busu gba Zekzima Salatie i, Salatie Zalababe i, 13 Zalababe Abiu i, Abiu Eliakii i, Eliakii Azzo i, 14 Azzo Sadaki i, Sadaki Akii i, Akii Eliu i, 15 Eliu Ekezaa i, Ekezaa Matana i, Matana Yakubu i, 16 Yakubu Yesufu Malama za i, Malama pi me Yesu pɔ̀ wá me Masihu i.

17 Za Iblaiama Iru e à gɔ̀ pè Dauda wa, bui ku me gɔ̀ m̀dosai: Za Dauda Iru e gɔ̀ pɔ̀ wá tã n̄ gbɛ̀ Babila busu, bui ku me gɔ̀ m̀dosai. Za taa n̄ gbɛ̀ Babila busu e à gɔ̀ pè Masihu wa, bui ku me gɔ̀ m̀dosai.

Yesu ia
(Lk 2:1-7)

18 La wá Yesu Kilisi i n̄ ke: Aa da Malama de Yesufu n̄kpama ɔ̀, āma e aɔ̀ ge za kil, à n̄ a n̄ Luta Nolina gbāoo. 19 Aa gɔ̀kpama Yesufu de gbɛ̀ sɔ̀sɔ̀ ɔ̀, a ye à wá da gbāoo.

Ké gudo wa lezà wá misiõnee deewwa Kraau. Wè dasio guu, an dasideo gò lan uadoũdeowa. Zíkεańno Bene SIM gáli guu kèwẽe na. Pona gbẽ bee, à lé gbezã zà Boowwan we. Male e má εa mà su, ãma má dõ lá yão su lileo.

Boo Bibeli ń Pɔna wawãwãgyão

1985-1991

Boo Bibeli sakẽa Sẽwãa

Zānvie wē 1985 guu, wa zōle 12 Crown Street, Glen Waverley, kpé pɔ wá lù à kà wē siiō guu. Gbē pɔ aa ku wá kpeupio, fīa pɔ aa bō ō wa kpépi pɔɔ lùluò. Má lù gbē pāle oue: liio, kila belebeleo, tabunu n̄ a kilao, n̄ pɔ pɔ kù mà luɔ pii. Pɔ yooone, āma a maa. Ma a ɔɔɔinatee sēia lù, labobo ku a guu. Zī pɔ ɔɔɔinatee ì ke Bibeli lalilea n̄ buiyāo zīkenae a zōo. Tiakewa, tó má ye mà lēe ge dɔɔe ge lāe lile, a kekeao mi keke ado, mili ea ma lá būupi lè lo no. N̄ Wikilifi yāzekaleao dɔnleo, ma na Luabaakuanno Kaau lá pɔ wá lile n̄ Booɔ leawa pii.

Ma su Ositalalii. Bee kēmee pɔsia yā ũ, Bene yā mé dɔa ma sōwa. Má dō ké a maa wà ta n̄ neo bēe, ké aa e dɔeke n̄ Ositalalii yāo e aao ge kɔlezi kyo daalei. Kua Afliki àa n̄ Pɔnaoo. À kɔiakèmano kɔ, ō mi zɔakaaàzio. Má dilè ma Luabaakuanno Kaau lá guo lile Boo Yesudeone, ō má ò SIM diletēee aà ma gba zé mà ea te zīpile Glen Waverley wē pla, mío ge Bene mà su lá à kù mà ke. Ayāmeto ma wé dɔi ma Boo zī àò ge ae.

Gɔɔ bee neo n̄ kyokpe dafu daalè Meleboũ. Āndelee a kɔlezi wē sēia dàale. Wa wá kpé lù Glen Waverly piipāa ze sae ké wá neo e li gēu aa geò kɔlezi pɔ ma kyokèu yāa. Ké ma kyokè we yāa, mé male Lua zīke, bee yāi kyokpepi ōa lēe aaōde ō mi kpa ma neo yā musu. Dɔnle zōoe, asa kyokpepi ōa sàsa maamaae, mé wá ne gbéon aaō kyokpepi kè sānu e wē siiō. Āndelee Amelikideo loo vī yoo, à dàda Miango. Aà kyone dee òè: Má za Amelikideoguo. Āndelee gì à mè: Ameliki gbēn ma ũo. Ō kyonepi òè: N̄ beeo ma zanguo. Miango kyokpeu wì laaidokōwa, Ositalalii kɔlezi sō, wì yāgbōpaa okōe.

Polu n̄ Matieo n̄ Pitao aa kyokè Sendali kyokpe nena pɔ ku wá sae guu. Aaio ge kyokpeu wìo su àano, asa à zāo. Aa dɔekè n̄ Ostalalii kyokpeo yā'ia sai, āma yāgbōpaa oakōe mé kèné yā dafu ũ.

Laaidɔa neowa n̄ be zīo baasi, Pɔna mé SIM wabikegāli dɔaana ũ n̄ guu n̄ Malambina Bibeli waaipagāo. Pɔna maeo ku Sidinie, āma Nevili m̀ z̀l̀ewano e āsōa pla maasi guu, ō aà na Besi m̀ gɔɔ kwi k̀ewano avili guu. Wà wá sisi misiōneeo kāaawa Paki guu, ō wa wá zī pɔ wá kè Booɔ guu yā'one. Mo n̄ mo pii wìo wá sisi wà yā'o kāaau. Zuiēe guu Pɔna gupēekīi wāwāo dàale aà oneo n̄ aà gbaneowa.

Lá pɔ̀ b̀ Benɛɔ̀ òwɛɛ̀ wi Luabaakuannò Gbezã́ lá e a gɔ̀wao. Aa lá men ɔ̀aado è, ɔ̀ wa lù pii gɔ̀ɔ̀. Lua yã taalao e gɛã gbɛ́ɔ̀ ɔ̀zĩ, ìò ìawɛɛ̀ gɔ̀ɔ̀pii, yãpi aɔ̀ yãe ùe. Wále e Setãu mé tò.

Setãmba 1985 guu, ma ge ma mo aaɔ̀ kè Bene, ãsãa kwi ma e má kè Sɛwãa. Kilo 17.000 taa'oa gbea, ma piipãa sè Kotonu, ma su Kpaau. Piipãapi mɔ̀tɛɛ̀ ɔ̀ɔ̀kpà, ɔ̀ wále dã wà mo ní mɔ̀tɛɛ̀ pãleo. Bee gbea ma kee sè ma a ta gbezã́ ò kilo ɔ̀aado ní basɔ̀ lelu swaaɔ̀. Wa wetè lá pɔ̀ ma a zĩkè wɛ̀ bee guuɔ̀zi, ɔ̀ wa Isايا lá lile ní Boo ní Yoelio ní Yonasio ní Malakio ní Laasoodeo . Ma mɔ̀tɛɛ̀ sèma ma a ɔ̀dinatɛɛ̀ pè téwa oosi, ãma gwãasin aaɔ̀ gbea mɔ̀tɛɛ̀pi pũna. Mɔ̀tɛɛ̀piá gitaalenao pɔ̀e, ɔ̀ aa ye mà 200,000 CFA kpmá. Gbãade ledã yãpiu, ɔ̀ ma fiabò 50,000 CFA. Bee gbea gbãadepi wèi miɔ̀ ma ɔ̀dinatɛɛ̀ pɛ téwa a be e wà gè pilisɔ̀ lé wèò, ɔ̀ wà pilisɔ̀ ba gà wà sùò ma be, ɔ̀ ma té è e ma ge feledò.

Boo kyo gea'ægãli ma kpà gbɛ̀zɔ̀ ledamade ù. A de yã na ù ké yesusaideo ma naaikè màa. Aa òmɛɛ̀ ma galamɛɛ̀ ní disioɛɛ̀ bo ní Boo, za zi yã pɔ̀ má ye mà kee. gbɛ́ɔ̀ da'ilekè wɛ̀le men aaɔ̀ guu ma wáa, Bɔ̀ena ku ní guu. An gbɛ̀ daside b̀le yãa, ãma tiakewa aale kãfi.

Èwaaso gbɛ́ɔ̀n gɛ̀o mò z̀le Sɛwãa gɔ̀ kwi. Aa simaa biliki b̀ wen 1800 Yesudeɔ̀ layiakĩ pɔ̀ ù. Ma kpɛpi b̀ò ní dɔ̀nle pɔ̀ má è ma beo. Wà a èkpale'ɛ̀ ỳ kɔ̀, mé wa dile UEEB mé aɔ̀ kũa. Gɔ̀ bee aa layiakĩ men pla pãleo vĩ Bene. 2018 guu wà layiakĩ pãle b̀ Kaaea. Amplampii g̀ Boo Yesudeɔ̀ pɔ̀ ù tia.

Ãsãa pla ní ãsãa plao, mi ge gɔ̀plakei Bɔ̀ena Bibeli kyokpɛu, wi kãaa wá be ziu, ɔ̀ mi yãda pasitɛɛ̀ gbɛ́ɔ̀n kueplaoɛ̀ ní baonakpanao. Bee gbea lo, Levi ní mapio wa taa'ò kilo ɔ̀aasɔ̀, wále wekpalekpale Boo yesukpɛɔ̀zi ní gu dafueɔ̀.

Gɔ̀ pɔ̀ má ku Bene, Pɔ̀na mae ku ní Pɔ̀nao wá be Osatalalii, ké à e àò dɔ̀aàale, asa Pɔ̀na ɔ̀nɛɔ̀ ní aà gbanɛɔ̀ kàaũ maamaa, ɔ̀ à nà gea gyã bee taa lootoo kĩiwa. Wà esewenao kpàwà, ɔ̀ aà gyãpi daamakè yɔ̀, ãma aà gyã gbãa kea daalekĩin we.

Maasi wè 1986 guu, wa wabikea yãzekàle Pɔ̀na aafia ea yã musu ní pasitɛɛ̀o ní yesukpɛ̀ dɔ̀aanao wá be. Pɔ̀na nà lousisiyã daa neɔ̀wa kyokpɛ̀ nenau. Zuiɛɛ̀ guu, ãndeke gè bèbe likpɛu ní a kɔ̀lezi ne deeo e gu gè d̀ò. Ké bɔ̀su le suńnò gbesĩsĩɔ̀ guu, à tii guwa, ɔ̀ bɔ̀su fuangbàńnò à gbeenkè guzuleu. Dabuyae, wa Lua saukè, an

gbēe i kēĩao. Setāmba guu, Ādele èa aziākpà Diiwa baonakpana kāaaa guu, ɔ̀ aà pɔ̀ kè na, ké a kyone deee zè n̄ Yesuo.

Setāmbapi guu, ma ea ge Bene, a f̄ ̀ àò de ma gea Afliki gbezāna ũ. Wabi pɔ̀ Lua gbé̄c̄ le ke lalile gālipie gɔ̀ɔpii mé tò wá z̄iɔ̀ gè ae de lá pɔ̀ wá wedoila. Mɔ̀ sēia guu Sēwāa, wa wetè z̄i pɔ̀ má kè wēpi guuzi, dɔ̀ n̄ dɔ̀ɔ. Mɔ̀ plaade guu, wá ānabio lá pāleo lile n̄ Booo. Levi ìò z̄ike gɔ̀ɔpii kpasasai. Aà na Maliama n̄ n̄ ne gbé̄c̄n̄ siiɔ̀ aa z̄òle misiɔ̀. Sema wà wete z̄ipizi wí a kyoke maamaa, wí a zāwao kēke e wàò ge lāpio boi.

À kèwēe na Swisi gbē n̄ a nao, Lobee n̄ Kɔneliao, sù Sēwāa fevilie guu. Aa nà Boo yādadaawa n̄ gbāao, aa ye wà yādada pasiteeɔne. Wà layiakīipi n̄ kyokekīio dò wa làa, ɔ̀ wà taabunuo kè men soolo n̄ kilao baasɔo mendosai. Ké male ta Ositalalii, ma gba bɔnsae kè má z̄iken gbēdo Levie. Ma geaàɔ Kotonu n̄ govuaò, ɔ̀ ké wa ka Kotonu, ma isia òlòe. Wa isia yā'ò lalilea z̄i guu mɔ̀ɔmɔ̀, āma zaa a ku, i wesie yāao.

Yesu mè: Piēn n̄ ũ, mé gbesipi ɔ̀ má a gāli zedɔwà. Baa beda gbāadeo a z̄iblewàò. Ké wá è Boo Yesudeo le ge ae maamaa Efaao guu, bee wa kāsì. Gɔ̀ pɔ̀ má ku Sēwāa, gbé̄c̄ ìò ge wabikei yesukpeu gufēne, ì ka lælu do. Wìli kēsā gbé̄c̄n̄ kwizi bauo, me màa wò ke yesukpe men soplāpio guu pii. Yā pāle pɔ̀ ì t̄ɔa mé an lesia ũ. yesukpe men aàɔ ewaasoo lesi gāli vī, mé Sēwāa pɔ̀'ɔbɔnao vī men soplā, akɔ̀ɔdeɔ pɔ̀ aa vī de ma gbēna waasokena pɔe yāa. Aaìò lè dafuo bɔ, aaìò lesi wàò ɔtaale n̄ pɔnao. Gbezā wa n̄ gba zé aa ɔwā, asa baasiao ye ȳɔȳɔ yāi, aali ze tēe wà Lua taasilèò.

Lobee nà kyodaanewa Bibeli kyokpeu, ɔ̀ à gbē dafuo sè swaaɔ, aa kà pii gbé̄c̄n̄ bao. Gbēpio gbé̄c̄n̄ aàɔ tà wēle baa yesukpe dafuo daalei, a do gbé̄c̄ baakwi n̄ sooloo è kɔ. Aali mɔ'ɔa eo, asa Yesudeo ɔa v̄io, ɔ̀ pasiteepio ì buaz̄ike, ɔ̀ wò dɔ̀òl̄e.

Ké male ta ma be govua guu, male ānabi lá kelenao pɔ̀ wá lile n̄ Booo kēke. Gɔ̀ pɔ̀ gó p̄la Sidini, ma bɔ mà ĩampa, ma a taalao tò kila bɔɔ guu we, ɔ̀ guwaanae ma lāpio sèle bisa ũ. Ké ma ea gē z̄òle, má è lāpio ku we lɔo, ɔ̀ ma pɔ̀ yà. Ké ma a taalao gbèa, ɔ̀ wa òmēe aɔ taitaia kɔ. S̄ kèmagu. Lāpio lilea kàwāgu, ɔ̀ tiakewa, wá e wà lile lɔo. Ȯ yā d̄òmagu, ké wa taalāpio lè, à b̄ò men plaē, ado ku Lobee k̄i Sēwāa. Ké ma ka be, ma m̄lèè, ɔ̀ Lobee kp̄sāmēe poosu guu.

Fevlie wè 1987 guu, wa wá kōse wè gēode pōnakè, ɔ wa Lua saaukpà wá kua n kōo yāi n baaa pɔ a dāwaguɔ. Pɔna nà pikeekeawa āsōa n āsōa, asa ese pɔ wa kèè sēia i fɔ tò gyāpi daamakèo. Tiakewa, aà gupɛkīi pii iɔ aà wāwā gɔɔ n gɔɔo.

Ma Luabaakuannɔ Kaau lác kpàsā Bene men siiōsiiiō, ké wà wetei. Wè pla pɔ wà ma gbapi pà, ɔ zīpi i laao, ɔ ma wè do gbèa lo, ɔ wà yāpi Sɔsiete Bibliki gbéɔ là lápi bɔa yā musu. Sēwāa baoo ma gba gbāa. Wèle pāleɔ le yesukpe dɔdɔ men soolo, mé gāli dafuɔ le daale gupāleɔ guu. Yesudeɔ le li gua Boo busuu maamaa.

Āndeles wè gēo mendosai kè, ale zōɔkū mé aà misoona ma swā lè, ɔ wè le nakeè. Ā gè kafeemikīi baonakpaa guu, wekīi à faaibò maannɔ n ewaasoɔ. Bee gbèa wa ge bebei isia sae gɔɔ aaɔ n ma neɔ n wá yesukpe ewaasoɔ. Gbezā, Woo gè isia gūgūnai n aà kyone deeo. Wa ge kyoneɔ dikpe guu wapii ké wà Āndeles gāalea ma. Āndeles n Pauluo n Matieo aa *Yesudeɔ* gāli leyè lèelu bla, ké wà e do taasideɔle.

Wá negɔepio maa. Pɔna dené da maa ũ, iɔ laaidɔmá yā pɔ aale ke pii guu. Iɔ wabikeñnɔ mpai oosi n oosio e aao ge wulei. Wi n toto lá à kūwa. An baade a zī vī ua, atēsa lá pɔ Pɔna i aafia eo. Oosi pɔblea gbèa gɔɔ pɔ wá zōleɔ tabunui, wio Lua yā kyoke wà wabike sānu. Wá ye wá neɔ Yesu ɔleseɛ.

Pɔna wawāwā kǎfi wè guoguo. Aà gāuɔ iɔ ñadawà mé ká pɔ wí keeɔ tò aa lé le bɔke. Wà ká le aaɔ kèè aà gupɛe kīiɔ, wà gobaa dàè aà kyale guu, ɔ à daama è. Bee i kpae aà Lua yā'o nɔe gbéɔn baaɔɔne Sinuɔ bleblekīi.

Okitɔba guu, wa kpé lù Pɔna maee pɔ ũ, à zā n wá beoo, ɔ aa fèle Sidini desāmba guu, aa mò zōle wá sae. Pɔna mé a maee ne mendona ũe, wá neɔ n tēe de an tōūnao ũ. Ā kèwēe na, ké maepio kuwanɔ kái.

Wá neɔ kyo le taa'o pii. Āndeles da'ilekè Malambina desāmba guu, Pɔlu sō, à bà men soolo è zīeɔ guu Yesude negɔeɔ biligaadi. Ā bà gbāa bakpaaikè.

Wa Luabaakuannɔ Kaau lác lee pla kè, lee do mé gō, ɔ Wikilifi wetenzideɔ le wetei. SIM dɔaanao le lekpaai n *Sɔsiete Bibliki* gālio tó à zeke n kīi mà Boo Bibeli lileɔ Boo ũ mide. Wa pɔ kè na, ké wà ma gba zé mà Boo Bibeli zī mide wè pla pɔ teio guu. Yā pɔ aa

tepèwá mé ma zíkènao wetei wasawasa, bee gbèa lalile wetenzideo i gbasa wetei. Zíeo an ea ìo zí'ũ.

Wè 1988 guu, Pona Bibeli yã waaipaa gãli kãfi e nœ gbéon kue'aaõ. Gãlipi gègè, ò nœo kãfia è a guu dasi. Má ku Malambina yesukpe dœanao guu, mé ma neo ku ewaasoõ gãliõ guu. Wa ge ea sua Malambina lé vïo. Wa lii diakõao lù Matie n Pitaono. I ka ãsõa doo, aa bãe liipi musu ampïi, ò Matie opepe wá è men pla pii. Aà o fïaaapi ì n nœe òkpa. Wa saakè, asa lootooe ku wá be sae. Põlu le kœaike n kãapea dadao, ò a pè ewaasoõ kãaaa guu.

Ma Bene gea zuiee wè 1988 guu kãfia kè. Wa wetè lá men soplaõzi, ò wa lá men siiõ lile dafu. Lá wáli yãe beeo o n Booo, wa bo a maawa sa: Luabaakuanno, kpala po bõ Lua kïi, zwãakpe, ïatègbõ, tulaleti, gbèke, saaakea, dikpekea, pokwide, tesibo, potua n nœsedaadoõo. Yãpio kekea lá po wa lile yãao guu pii, zïe. ãsõanena n ãsõanenaõ Levi n mapio wi ge wekpalei yesukpeõzi n kpokpoo. Lá buzie gœe, lou wá gbè a gèna dasi, ò wa bua swa paaõwa, ãma lá a de pii, wá po kè na. Wa yesukpe dafuo è, gbéõ kalea zezè, aale Lua taasile, gõeo kpedo, nœo kpedo, lesinao a. Boo yesukpeo kà kue'aaõ sa, mé yesukpeo ku Giisi kèõkwi ECWA misiõneõ sabai.

Gœo bee Osatalalii, wà káo kè Pona a koso n aà o po le ïadawàowa, ãma à gi le ge a n a yãdaa nœono n kyono. Lá ì ke za ziwa, à zï maa kè ua kúa guu gœo po má ku beo, baa ké a gbãao, mé neo oðawà lo.

Wè 1989 daalea guu, Pona n neo láe beeo kè.

Pona mè: Mõ gbezãe beeo guu, ma ea yã gbèa Diiwa ma wawãwã yã musu, ò ma ea su yãe beeo. Male e tó yã le ïada gbèwa, Lua ì a pœãke gbèpi musu, ì aà gba nœsedaadoõ, ò ì fõ wènadõ gbè po yã bee taa n leone. Wá pasitee waasokè gbè po wà aà ì vïa ò à gbàgbã yã musu Zãa 9 guu, ò Dii yã'òmee doo aaõ guu à mè, wà gbèpi ì vïa, ké wà Lua yãkea ewà yã.

ãndelee mè: Wa ge baonakpai isiale wa ke ãsoa pla. A demee lan kõowa. Ma yã dasio dàda neo musu n lá má ke mà zíkèno. Ké wa fãaa, pœsia yãe. Baonakpaa zïpi bõ maa, wa gbènakpãnõ dasi. Ma ta be n Dii saaukpaaõ yã po a kèwèe pii musu. Ma we doo mà ea ge we zii lo.

Pɔlu mè: Setāmba kāmaboa guu, wá bēdeɔ ge fuaa guu. Faaiyāe, yāo gwaa n̄ a keao ku we. Zānvie guu, wá mae gèwano bookpai. Wa taa'ò gɔɔ siiɔ Vitolia lakpeɔ guu, ɔ wa i gu dodoa lēe aaɔ beɔ guu: Tulongo isukakīi, Matiloki gbepɔleu n̄ Wɔlihala gbepɔleuo. Mapi n̄ Matieo wa kpɔwè yɔɔ, āma wi saakeo, asa Pita kpɔwea zé mé gbezua kpɔɔzi ũ.

Matie mè: Ma kule dàda a ka wè do, ɔ male pe sāɔsāɔ. Wēe bee guu ma kuledadaa dekɔla gēn aaɔde kè. Má kolezi daale tia. Má ye mà gbēna maao e, mí zé e mà lá pɔ Yesu demēe oné.

Pita mè: Fevilie guu ma wē kwi kè, ɔ ma na tenisi dadaawa. Yā pɔ male ya dūnia guu mé ma bɔa lan tenisilena Āndelee Agasiwa ũ.

Bee le wá neɔ gea ae yā ɔɔé.

Okitɔba wè 1989 guu, ma ge Sēwāa, ɔ wa lá men swaaɔ pɔ wá lile wē beewao zīkè n̄ lalile zīkenao. Ma zīken maao e gbéɔn siiɔ, aa kasaakū mé aa yā do. La wi ke za ziwa, wa yāo kèke dasi lá lalilepi le gɔ Boo waswasa ũ. Desāmba gɔɔ soolode, Bibeli lile a n̄ Boo zīpi làa, āma à kù Sēwāa gāli wetei lo Sēwāa e wē do, n̄ mapio lo za Ositalalii.

Levi de zīkena pɔ li kpasao ũ. Ìo kyodane mɔɔmɔɔ Bɔena Bibeli kyokpeu, ì yādada ewaasoone Sēwāa aalubazī oosi, āsɔanezī sɔ, ì ge wekpalei Boo yesukpeɔzi pii, mé kɔɔ n̄ oosio ìo Bibeli lalile zīke maanno.

Nɔvāmba guu wà gbéɔn kēokwi da'ilekè Bɔena, ɔ wē pɔ tei guu gbéɔn baakwi n̄ mendoo da'ilekè. Aa bò wēle dodoa men soplao guu. Wà yesukpe men plao dɔ Mɔo n̄ Nasikonzio. Bene Boo yesukpeɔ dasi kà men gēo sa, āma Giisi zīpi kɔɔū. Solɔtēna tò wá pasiteɔ do pɔ wì sisi Nikodeū kèsai. Kpāio Giisi misiɔneee blè zéu, ɔ aa aà kpokpo n̄ dɔlaa basoplakwio siwa, aa aà swaaɔ è'e men swaaɔ.

Wè 1989 desāmba guu, Bene gonati a baokpà ké ále politikii yāo lile. Tiakewa ginziāo yā gè Benēe yāzi ũ.

Āndelee le ge ae maanno. Ké à kà wē gēo n̄ plao, à nà neɔ yādaane neɔwa yesukpeu. A ku ewaaso gāli dɔaanao guu. Aà kyo wè kuédode guu, à kè gbē sēia ũ zeɔgalafi guu, ɔ zānvie guu à gè baonakpai isiale. Pɔlu kà zà kuadia íwa guu, ɔ à gè kāapei Nuveli Zelandi n̄ kyokpe pɔ'ɔbɔna gālideɔ. Kalalinetilea ì ka Matie gu, ale

Lusi yā dada kyokpeu, mé a gōi vī kpaá'oa n kpeo guu. Pita ku kyokpe nenau e tia, ìo saake bakpaaĩo guu. Keleketi kōo guu, Pita balu gō aaō, à zu, ò balulena gbéon aaō kè buebue!

Pona ìo yā'iao e n a kosokūo, mé gōo bee aà oō n aà gbáoo kaaūa gè kèe. À nà ese dafuwa, āma esepio fō aa gbāgbāo, ì gyāpi gea ae zuuke, mé ì aà wāwā kpale.

Wè 1990 guu, Levi, Gabilee n Ādeleo wetè Luabaakuanno Kaau láozi zezé, ò aa kpāsāmeé mo n moo. Mi gwa n laaio, ò mi kèkè lada guu. Zīpi doo gbāa mé a kpsa vī. Bibeliá Lua yāe, wá ye ào zāwao vīo.

Yā po wá kèkèo taaon ke. Wá 'zu ne nisode' lile 'zu ne mekpaá' ū. Wá 'Lua kpala' lile 'Kpala po bō Lua kīi' ū, asa Lua kiblea yā no, ale Mesii kpala po le mo yā'o, gōo po Yesu ao de dūnia kia ū. Wa 'pēe po pose'ese vīo' lile 'kàa' ū, asa Boo kīi, tó pēe i seo, a de pēe ūo, kàae. Wa 'gbē susu' lile 'gbē maa' ū. Ké ma gbéoo òmeé gbē susuá gbē po zea susu ū, yāpi dià ò mi si kpaao. Ō wa ze n maa. Maakenao mé gbēmaao ū, i ke gbē po zea susuo no.

Ādele le a soolo gbāadeo kyo wè gbezā ke, ò nona gyā kpàe zuē guu. Ō wà aà nonapi zō gōo lootooe.

Wà wabikè Malambina Batisi Yeudeowa aa Ōmōndi yesukpe po zè n kāaaao vu. Lá ma yesukpeo dàale Bene, wà ma kpa zī bee doana ū. Wa a yā kpawakè dasi, ò wa kpépi lewè okitoba guu, wè 1990 guu gbéon basoo n kue'aaōo wáa. Bee gbea gbē po aaiō ge weo dasi kà gbéon baaō n siiōo. Mapi n ma bedeo wá ku we wè aaō, ò wa ta Sendali yesukpeu, mé mio ge we e gbā.

Okitoba guu, Pona gè lootooe ké wà aà ozee paa wì kèkè. Wà aà onepèekīi men siiō leūkpakè n plasatiki poō, ò wà aà omipèekīi fèe, wà mò nenao dàu e aà omi wáoo nakōwa, ké aà e à po kū.

Gāli po le wete Bibeliipi wi e wa zikè lá wá dilèwao, āma wále e wá fō zīpi yāa wè 1991 zuiee guu. Societe Bibeliki zèo wà Boo Bibeli lá bowēe men oakwi, aai a boa n a kpāsāao ōa zōode kpa.

Boo Yesudeo gi le kāfi. gbéon oado n basoo gè kāaaa po wì ke wē n wēo guu, ò wà Yesu sinimaa bō Boo wēle men sooo guu. Gbē dasio mò gwai n Efaao lo, ò aa swādō a yāboolekea n Boozi. Wà yesukpe dō men aaō, ò yesukpe dasi kà piipii men bao mendosai.

Wá negõeo saakè ní dekolao guu. Ándelee a baki è, ò à zõlekii è Monasi inivesitee ké aàò ge ae ní a kyoo. Á láe bee kè Yesudeo baola guu:

Goo pò ne dasio le pèntiilea ní otonao dàda, male baasia zuo dà. E ma ge wè soo kèò wà ma gwa baasia busu wèe nenaee guu. Ma maeo de misiõneo ù Booo guu Bene gubãntoo oi.

Wa su Ositalalii goo pò ma wè sooe, ò ma kyo daale kyokpe nenaue. Zãnvie wè 1978 guu, ma ze ní Yesuo ma gõ aà pò ù. Wa ta Sidinei wè 1979 okitoba guu, wekii ma ge kyokpe nenaue. Yã pò domagu denla goo pò male ma wè sèia ní plaadeo ken ke: Ma gbãa i ka dãowa kpé guuo. Bee gbea goo pò ma kãsãnkè ké wàle ma swãgaga ma wè plaade guuo!

Wa ea ta baasia busu wè 1980 guu, wekii ma a wè aaõde dàale kyõneo obeezi Giisi busuu. Wè ní wèo wio ku ní wá maeo zã kiloo aasoola e mo soplá.

Wè naone, ma yãdàda dasi gea ae yã musu ní zãa vãao. Wa su Ositalalii zãnvie guu 1985. A de kua dafu ùe. Ma kolezikè Meluboù, ò ma dekekè ní Ositalalii busu yão. A fõ ào de wè pò ma yãdàda de wèola ma kua guu ù. I ke kyokpe doo yão mi dada we adoo, má bookpaa dàda lo ní banoolao ní lia gbè daamaade ùo. Ké ma kolezi midè, ò ma gè inivesitee. Wèe bee kèmee kua dũnia dafu ù lo.

Ma yão dõa dàale baasia busuu, bee gbea Yesudeo kolezi maa. Tiakewa inivesitee, male dekolake ní bui pãle gbèoo dasi. Ma yão doo otà, mé aao ota wàò gee, asa má wedoi mà teolozii kyo na kyo pò male kewa zii.

Má fõ o kyokea lo ma kãsi goopiio, ãma má dõ ké má ku gu pò Lua yei, mé à yãzekàlemee. Mio laasooke yã pò má ke zia yãwa. A fõ ào de Lua zĩ ù, ge yãdanede ge dũnia yã boole. Má dõ ké Lua a doamee zé pò á ye à ma dau guu.

Wè 1992 zãnvie guu, wa ge kãmaboi isida sae e ãsõa pla. Wekii mapi ní ma neo wá tenisilè, wa di s' kpe, wa gè go'ilena pò wì fì n gbaoo guu, wa kpaà'ò. Ma wè dàale ní zĩ lee plaoo. Ma lalilezĩ baasi, ma ke Vitolia SIM zĩo koordinatee ù lo, mio zĩke SIM biloo guu ãtèezĩ ní ãsõadao. Ma ea ma de lo lakèna ù yesukpe dafupi guu. gbèoo dasikù e basiiõ.

Pɔna le a ɔzɛɛ dafu nama. Wà mɔpu abaaɔ tò àà ɔmi guu e mɔ aaɔ, ɔ wa bɔ. Àà ɔnɛpɛɛkɪi dafuɔ le zɪkɛ maanno. Avili guu, wà àà ɔplaa pàa wa kèkɛ màa lo.

Wikilifi Dɔtɛɛ pɔ de Bibeli wetenzide ũ SIL, wetɛ manɔ Luabaakuaɲɔ gbɛzāzi fiāboae sai wē pla gbɛzāɔ guu. Iɔ bɔ Bēndigo mɔɔmɔɔ ɔ wi kpaau za Kāngulu Glāndi. Yāɔ iadawa gɔɔ pɔɔ misiɔnɛɛ pɔ le Bibeli zɪkɛwa Benɛpi tà be asa àà da lé gae. Bee gbɛa, a de mɛɛ pɔna yā ũ, mé à bɔ ma sae ké ma SIL gbé wi sisi Glɛmi Kɔsitɛɛ è za Kāngulu Glāndi pɔ a zɪpi kemano. Ma gè Benɛ zueɛ guu ké wà lāɔ kyó gbɛzā kɛ. gbéɔn aaɔ Bibeli bũupi kyókè Luabaakuaɲɔ káau n gbɛzāɔ āsɔa soplā ɔ ma yā pɔ wa kɛkèɔ kè ɔdinateɛu. Donlede pāle lé wetɛ lɛɛ pɔ kpaauzi n lá pɔ wì kē lākɔpé zɪle oi'ɔ. La pɔ wi keziwa wá yā dasiɔ lile e a gè kaise lalile gāli dile ké akū wà lāpi kyoke lo tó yāɛ sù sāwagu ge a fɔ kɛ ma zā yāɔwa gɔɔ pɔ male kē ɔdinateɛu. ɔ gālipi ea lāpi kyókè novāmba n desāmbao guu ma lapi kèkè kpāsāane gbɛa. Ma waasokè wēle men baakwi guu má kua Boo busuu. Bibeli kyokɔpɛ pà n kyoneɔ ɔ wá dile wa Bibeli kyokɔpɛ pāle dɔ Kaaea, a ku Bɔɛna gɛɔmidɔkɪi'oi lan kiloo baaɔwa. Kyokɔpɛ dafupi aɔ de zé zɔɔ wēa ũ Boo daside pɔ ku gɛɔmidɔkɪi oi'one.

Sēwāa, ma kpaau n Yosefuo, a de Ibo ũɛ mé à nɔselile a de mɔ soolo lao. Àà naai yādià. I wabike gɔɔ do gēn kēokwi, mé i leye gɔɔ pɔ a ye a wabikea gbāakū, ɔ iɔ a naai kpaale la ale zé e pii, i wabike gyāeɔne. I naai kɛ aafia n ɔ pɔ ale liaazio yā musu. Gɔɔ pɔ wà Efaa gbéɔn pla pɔ nɔselileɔ òlɔ yesukɔpɛu, Yosefu pɔkena maamaa ɔ à í pɔ alikɔɔlu vɪo keesu lù gbé pɔ aa mò nɔɔ Dii kɪiɔne. Gɔɔ pɔ wà gbé pɔ nɔselilepiɔ yā'ò Bibeli kyokɔpɛu, pasitɛɛɔ gbéɔn kwi pɔ nɔselile kāfɔ yā'ò. Saonzi limaū a be yia, à tà ɔ à mè Yesudeɔ wēle siɛ.

Boo lalile Kɔmitɛɛ wé gbɛzā tɛ Boo Bibelizi, desāmba e fevilie guu, ɔ ma Bibelipi kèkɛ lakɔpɛ n lakɔpɛo ma be Ositalalii. Lakɔpɛ pii n a lɛɛɔ n dɔɔɔ dadaua musu n a pāleɔ zɪle. Wikilifi gbé wetè ma zɪzi Oositalalii, ɔ gbé pāle gwā n ɔdinateɛɔ za Dalasi, Amɛliki. Wà Bibeli kaati men siiɔ kèkɛ wa dàu, ɔ wà lāpiɔ kpāsā pii Kole du Sudi ké wà Boo Bibeli bɔ men ɔaa kwi, wí ea kpāsā Benɛ. Wá làa, Boo Bibeli ku wá ɔzi lo.

Pɔna aafia maamaa, āma à gɪ pɛɛ a zɪ dasiɔle: Yesu yā daa nɛɔne kɔpɛ pla, Bibeli yādaane yesukɔpɛu, lakēa zunaali guu, dɔaaa

SIM wabikegãli guu, wetea gbẽ pɔ aa ye gɔ SIM misiõneɛzi, ń letilikẽa dɔnlekenaɔneo. Āndele le lisãnsike Teolojiio guu. Ìɔ dɔɔaa inivesitee Bibeli kyoke gãli guu ń ewaasoɔ gãlio yesukpeu. Pɔlu le baki ke, mé a de nia'iu gãli gbẽzɔũ. Ìɔ ye Yesu leɔɔai. À tò aà laai go aà kyoo kii zĩeɔ. A dɔa vĩ letẽ guu ń desẽeo Matie le dẽeka kpaa'o guu, Pita sɔ, tenisi guu.

Wetea Boo dae f̃εεεzi Giisi

1992

Buaa swa paawa ń kpokpoo

Boo Bibeli zĩ làa, mé ma ka wè blakwi n plao. Má ku ma gɔɔsoplawa, lēngisiki dōna n Bibeli zĩkenao n disionεεkenao. Wè ũma zānguo ɔ male laasooke lá má ke tó Boo Bibeeli zĩ làa. Buiyāzĩ ì ma za. Buiyā galameε waakpεio poloa ì kemεε na. Ma laasookè yāa buiyā pɔ ku ma be Ositalalii saεo musu, ké aa kái n ma beo yāi. Ma laasookè lo nibɔ pɔ aale mɔ zōle Ositalaliio buiyāɔwa, āma Lua i dɔaamεε we oio. Ǿ ké má ku Bene gbezā, má dǿ dafu ké gbéɔ ku Giisi gbéɔn ɔasɔsɔo leε baaɔ, an buiyā bò Boo yāwa, mé aa Lua dōo. ECWA misionεεo zĩ we EMS gbéɔ ũ gbéɔn bao, ɔ aale Yesu yā'o gbéɔne we, āma aale zĩke n Gamina yāo. Aale Booo eo ge Boobaoɔ ge Busaɔ. Bui pɔ bò Boowa Bibeli vĩ n n buiyāoo. Sɔsiete Bibiliki pɔ ku Iko òmεε gbēe le taala zĩke n buipioo, tó ma ge we, a kené na. Ǿ Wikilifi gbē pɔ ku Ilɔoni mè á dɔmale.

SIM dɔaana pɔ ku Ositalalii n Giisio n Beneoɔ wèi, ɔ ma zèò tó ma ge Bene Boo Bibeli pɔnakei, mà ge Giisi Baugu keelei, ké mà e mà buiyā pɔ ku weo dō. Yā pɔ male wεele mé gbēpio bɔa gusia aa gē gupuau ũ, aa bɔ Setāu ikou aa aε dɔ Luawa. Tó ma Bibeli lile n n buiyāo, an wé a kēo le?

Ɔɔdinatee zĩzekalea ku, wì mε Kada. Ì to wà buiyā lile yā pāle ũ, tó buiyāpio bòkōwa. A fɔ Boo lile Boobao àa maamaa de daalea Gelekiwala. Má fɔ mà Bibeli lác lile ma be Ositalalii n ɔɔdinateεo, mí gbasa ge Giisi mà lapiɔ zĩke sānu n buiyā'onao. Kua Giisi mɔ aaɔ, wé n wēo a ke Pɔnaε àao wawāwagyā pɔ a vĩ yāi, āma má oè aà wabike Luawa a yā musu. Ositalalii SIM wèi, āma aa mè, sema ɔa pɔ gbéɔ ì kpawá wá zĩ yā musu εa su a zèwa, asa à lào yāε.

Pɔna laasookè zĩ dafupiwa. A ye mà na zĩ pālewa isiabao, a ye màò ku a saε. Wa sua be Ositalalii ka wè swaaɔ, mé a aafia lào, a gbāa vĩ lan yāawao. Àle e á fɔ zεmano Bibeli zĩ lile yā musu loo. Tó ma ge Afliki, má ku beo à kà mɔ aaɔ, ɔ à kèé z'ũ. N beeo a dǿ ké wá neo le zɔɔkũ, aa fɔ dɔale. À wabikè Diiwa aà ɔlɔe tó zĩ dafupíá aà pɔεāε, ɔ a kè màa. Ma taala è pɔɔsu guu, à bò Boobao pasitεε pɔ wì mε Ablahaũ kī Kaama. Lapi guu a ò lá Boobaoɔ Bibeli ni vĩ n n bui yāo maamaa. A wè yā pɔ má làlawaɔwa, mé à mè lo á ye àò ku zĩpi guu. Bee gbεa Pɔna mà lo, gbéɔ le oè tó à wèi, bee a mɔ n sɔdaadoño.

Gɔɔewa àle sɔuke à yādada neɔne kyokpɛu, ɔ à bò lewa, i bee e yāao. Lepi mè: Wà ke lá Lua yeiwa. Lepi yān ke:

Zīewa wá dō lā yā a fō àò de àà yāzekalea ūo,
āma yāeo ku pɔ wá fō wà a yaasi mao.
Aɔ dɔmagu Lua yā pɔ maamēē dō,
yā zī'ūo mé ì to wà kasaakū.
Má ke lā Lua yeiwa, asa àà pɔeā mé maa.
Ao, tó ma àà naaikè lā gu le dɔ yā'ōmaɔ musu,
máo dō ké yākea lā Lua yeiwa mé yā vī.

Pɔna mè: Yāpio n lā Bibeli ò wà misiile uabelee, bee yā mé tò má è wasawasa yā pɔ ma zā ye kei maa. Ké ma wei beee, ō ma sō dà doū nienie. Ao, mɔ pɔ le mɔɔ aɔ zī'ū. Aɔ zī'ū Sabie gɔɔ pɔ àle ge Giisi busu keelei, mé aɔ zī'ūwēē gɔɔ pɔ wá ku be àà sai. N beeo ma nɔse aɔ na swaūswaū.

Misiōneē zīá dasi yāe. Gō n a nɔo, sema an lé doū. Sema aa laasooke n neɔ yāwa sō. Misiōneeo fō n zī ke wabikenao saio, aa fō ke gba pɔ n Yesude deeo ò dané saio. Gbē pɔ aa kɔaikè aa wá se dasi à gɔɔplakèò, wa n saaukè maamaa n nɔsemendoo.

Má dō gɔɔ bee ké misiōneē zīá bedeo yāe, atēsa ké Pɔna n ma neɔ kumano Bene, bee gbɛa gɔɔ pɔ male n to, male ge Afliki e mɔ aaō. Bedeo kēakōwa zī'ū, ò mɔ n taasio, āma bee gbɛa lɔ gbéò ku gusiau dasidasi, sema aa Yesu yā ma. Yesu mè wà ge bui pii ke a iwao ū. Tó wa niazīkpàñzi, a maao.

Pɔna maeo be kuwano zāo, ō aa dōwále. Gɔɔsopii aa zèmano n yā pɔ male keo, ō aai dōwále zé dasio guu. Wio ge poble an be āsōa'isizī n āsōa'isizīo. Naa poblea pɔ a kèwēeo, a yā fō sāwágu bauo. A gī ò na. Ìo mɔ wá pɔɔ paseeke āsōa n āsōao lɔ. Ma saaukè maamaa n ma nao, lā à ma gba zé mà zī pɔ má è Lua ye mà keo ke. Tó i zèmano màa yāao, a zekɛo.

Gɔɔ pɔ má ku Ositalalii, male zīke SIM kɔɔdinatee ū wá faani. Wa òmēē ma zīpi ke gɔɔpii, āma ma laai ku weo, mé male e ma gban weo, ō ma gi. Ké ma gbēdo su n Aflikio, à zīpi sè e wà gbē pāle è.

Ké Boo Bibeli pɔnakea gbɛzākpà e 1993, ō ma na Giisi soukeawa. Má gbēe dō Kaamao, āma má Boobao galamēē taala kūa, Wikilifi misiōneē mé kè yāa wè 1972 taa guu. Lapi guu à gbéò tɔ sī gbéon aaō. Aa dōaàle yāa n buiyā musu. Baa ké wè bao gè za galamēē lapi kēgɔɔ, ma lakè men aaō, ō má kpāsā gbéon aaōpionɛ. Má gu pɔ aa ku dōo, ō ma lapiɔ kpāsā Kaama pɔɔsu kīi. Mɔ pla

gbea gbē men do wèa, à tòn Ablahaũ Bata, Metòdisi paitēē. A òmēē gbēcōn aaṗiṑ do gà kee guu yāa, mé an gbēdo, Mamadu Aliu, èa gò Efaa ũ, àlè e a weao. Ablahaũ me wà à mè, ké a ma lapi è, á dṑ Lua a wabikēa sì. A ni lè aà de à gègē à Bibeli lile ní Boobaoyāo, i Yesu baonakpa azīa gbēcōne. Ké ma aà là è, ma ea lakèè gṑo, má òè aà kpé weelemēē mà pilau zuiee gṑo sēia zī.

Gea buiyā ní lousisiyāo gbēagbea Giisi Bauguá kugbāakeyāe. Ma bṑ Ositalalii ní aviṑo, ma bṑlè ní Zimbabueo e Iko, ṑ ma kee sè e Ilṑoni. Kēepiá Pēezoe, à gbēcō sè swaaṑ. Ma pila Wikilifi misiṑneē be, ṑ à òmale maamaa wē dasiṑ zāngu.

Gṑṑewa má zṑlèa ewaasoe sae Peezo guu, à tòn Denisi. Ma aà là aà bui yā musu ní aà zīo. À mè Igbon aà ũ, eseyiana ũ. Bee gbea tó Yesuden aà ũ. À mè: Ao, ADD. ṑ ma aà là: N ka wē ũ mái? Bao ní aaṑa? À wèa: Kpelewa ní dṑi? Ānabin n ũa? Lá ma zé è, má òè: A fṑ àṑ de màa, swākpa ma yāi. ṑ ma aà là, tó à da'ilekè. À mè: Aawo. Yesu yā zṑṑ kène, yā kpele nle kēi? À mè ale yāe kēo. Gbezā, ma aà là, tó à laasookè Bibeli kyokpe geawa, ké à e zīke Luae. A mè: Aawo. Mṑ pla gbea ma lá è bṑa Denisi kīi. À mè, gṑṑ pṑ ma yā'òe kee guu, a de lan Lua mé lè yā'òewa. Ké à kè sàa, Denisi mò ma gwai Busa. A òmēē a da'ilekè sa, mé ale a faamasi zī yia. Àlè ta be, ké à sṑuke à ge Bibeli kyokpeu. Ma pṑ kè na.

Za Ilṑoni ma kee sè ma ge Kaama, ṑ ma ge Ablahaũ Bata be. Gbē gesenae, à ka wè baaṑ taa, mé a ne vī, aà tòn Pita. Ewaasoe, mé elektisiēe. Ì buiyāo ma dasi. Má ò yāa ma Boo gbēnaṑne, Levi ní Gablielio, aa bṑ Sēwāa aa mṑ damale Kaama ní kpokpoo, wí na buiyā gwagwaawa sānu. Ké aa ka Kaama màa, ma pṑ wèe. Ablahaũ ní Pitao ye dṑwāle, ṑ aa òwēe gu pṑ Boobao wēlèṑ kuu ní wēlè pṑ yesukpe vīṑ. Aa wá se wa ge fṑkpai Kaama kiawa. Kia mè a pṑ kè na, ké baapua mò zīkei ní a gbēcō buiyāo. Ní lṑṑ gbēneo à baaadàmagu ní zī pṑ ma mṑ keio ní Ala tṑo. Baapua mé tò aà dezi gò kia zṑṑ ũ. Giisi yāgṑgṑnapi tòn Lord Lugaadi. Wa fṑkpà gunanti gbēcōwa lṑ. Aa gbāakpàwázi aa mè, wa wedṑmazi mà ní gba zé wà Boobao kē, mà galamēē kené ní disicōneēo ní kyodalalao.

Āsṑa pla zāguo Levi ní Gablielio, baade ní bele dṑnlèdeo, aa gè wēlè ní wēlèo men gēo aa Boobao yāṑ kè láu, ké wà e kpaai ní kṑo wà gwa tó yā doũ aale o. Wá è Boobao yā pṑ wàlè o wēlèṑ guu kè doũ, āma à kè dodo ní yā pṑ wàlè o Kaamao. Gṑṑ pṑ aale zīpi ke, Ablahaũ ní Pitao Boobao yāṑ dàdamēē dasidasi. Bee dṑmale mà dṑ

lá Boobao kè dodo n Booo. Yesukpɛɔ ku Kaama men kēokwi, āma wì waasoke n̄ Gamina yāo n̄ Yuuo. Nibɔɔ pɔɔne, an baa ku n̄ beleɔo, asa beleá Efaaɔne.

Āsā pla gbɛa wa ge Busa. A zà n̄ Kaamao kiloo basiiō. Mɛɛwiaɛ, wēledeɔ kà gbɛn ɔasɔɔo lɛɛ gēo (15.000). Busa tó b̀ò, asa a ku Sena saɛ mé Kainzi daũ ku we, i té kpa Giisi busuwa. Wēledeá nibɔɔne dasi. Yesukpɛɔ ku Busa men baasɔo, āma Bisā gbēe i te Yesuzio. Bisāo ku wēle'eu, an kɛɔo lia kiabe. Wa f̄ yesukpɛ dɔ weo. Mapi n̄ ma gbéɔ wa pila pilakii pɔ wì me Kɛ Pua, baatonu Yesude pɔ wì me Sitivēe mé v̄i. Blekenaɛ, mé aà kp̀ò doo na. Wa āsā do kè we, wa ge wēle pɔ lia Busaɔ guu, wa Bisā yāo kè láu. Wawa pɔ wì me lo Gbee z̄ɔo de wēle k̄ninɔla. Wawadeɔ kà gbéɔn ɔasɔɔo lɛɛ swaaō (8.000).

Ké wa fele Busa, wa mipè gugbāntoo oi kiloo ɔaa do, wále ge lo busuu, gu pɔ Busaɔ n̄ Kēaɔ kuu. Sema wà b̀ole n̄ busu pɔ Giisi Booo kuuo. Wēle pɔ wa b̀oleɔo guu, wa ze wa faaib̀ò n̄ gbéɔ wà d̄ó tó Boo pɔ aale o kè doũ n̄ Bene Booo pɔo. Doũe, āma Bene Booo i Flānsee yāo semá, Giisi Booo s̄o, Giisi yāo aai semá. Gɔɔewa, Wawa n̄ Babanao zānguo, Levi n̄ mapio wa nɔɔmusu è wa aɛ zé guu meteli basɔo taawa. Wa ze ḡɔḡɔo, ɔ wále d̄á e à gè s̄i s̄eu, ɔ Levi tekàu, wa zesè n̄ wāao. Buziɛɛ, swaɔ ku dasi wà bua. Tó swa z̄ɔo, wa wá kpokpoo sè musu ké m̄tɛɛɔ su imio yāi. Wa bua swaɛwa n̄ go'ilenaɔ. Levi daɛɔ v̄i Maami, ɔ wa pila we.

Ké wa ka lo, wá gbēe d̄ó weo, ɔ wa ge wa f̀okpà kiawa. Wa yā pɔ wá ye wà ke a busuu òè, ɔ à wá gba zé wà pila gbāadeɔ pilakii. Kɛpɛi maa. Lii pɔ Levi, Gablieli n̄ mapio wa wulewà yaasa. Wále e kiaɔn wá ũ. Za we wa yāo sèle Kēa weleɔ guu men ɔo n̄ Busa wēleɔ guu men ɔo lo. Apii guu wa yāo sèle men ɔaa do n̄ baasɔo wēle men blaɔ guu. Wá d̄ó sa ké Boo, Boobao, Bisā n̄ Kēaɔ, baade n̄ azīa yāo, aali k̄o yāma maamaao. A maa wà taalaɔ kené dodo, mé an baade ni v̄i aa Bibeli e n̄ n̄zīa yāo. Busa s̄o, a k̄ai n̄ Booo. N̄ beeo, gbɛzā, wa n̄ taalaɔ kènè ado lo.

Wà niazīkpà Giisi busupizi, zedaɔ ku weo ge kyokpɛɔ mé Yesudeɔ ku we dasi lá aa ku Giisi busu gupāleio. Buipio gbéɔn kà ɔasɔɔo lɛɛ basiiō, ɔ an guu wa Boobau Yesudeɔ è gbéɔn soplá n̄ Bisā Yesudeɔ gbéɔn plao. Wè 2020 guu aa de gbéɔn ɔasɔɔo lɛɛ ɔaa doola, me e tia Yesudeɔ dasi lan Bene busuwao. Efaaɔne, āma t̄aa yā ku we lo. T̄aaɔ i dimá, t̄aa yā i d̄aa gbéɔne e tia. Wì

Ɔɔɔɔɔɔɔ, wì ɛɛɛɛɛɛɛɛ, mé nɛnɛ ɛɛɛɛ ku ɛɛ. Kiaɔ gi ɛɛɛ yãe e wɛ 1920 guu, ɔ̃ Giisi gbãadeɔ yã mé tò aa zèd̃ ãnasaa ɔ̃a yã. ɛɛɛɛɛɛ guu Boobɔ ye ɛɛɛ yãio. An dezi kaau Kisia baalè yãa, ké à gi g̃ɔ ɛɛɛ ù yã. Tó kiaɔ de tãagbagbanaɔ ù, Giisi gbãadeɔ ì wɛ̃̃ɔa kpamá ɔ̃ɔ, tó ɛɛɛɛɛ s̃ɔ, wì kpamá ɛɛ pla, ɔ̃ kiaɔ ì ɛɛɛ ù pii. Baa tó yesukpɛɔ ku Busa ñ Kaamao dasi, aali ɔ̃lia beleɔio. Io oi wa yesukpɛ è men do. Lua wá gba aafia. Yãe wá le zé guuo, mé wa pilak̃io è gu ɔ̃ wa gɛɔ pii. Wa Lua saaukè ké a kuwanaɔ màa yã.

Faai ɔ̃ wá bò ñ kiaɔ ñ gbãadeɔ kè na, à wá gba s̃ɔ. Ké má ònè má ye mà ñ buiyãò k̃ɛ, mí taalaɔ kɛkɛ, ké gb̃ɛɔ e kyodada ñ ñz̃ia yãò, à kènè na. Aa mè wa ɔ̃kak̃'ɔumanɔ, ké nɛɔ e kyoke ñ ñz̃ia yãò ñ kyokpɛɔ guu.

Ma Ablahaũ Bata ñ aà ne Pitaɔ sè z̃ikenɔ ù sea za Setãmba ɔ̃ɔ s̃ɛia z̃i. Ma zèd̃ mà gɛ Giisi wɛ̃ ñ w̃ɛò g̃ɛn plapla, mí Boo Bibeli lile Boobao ù.

Gɔɔɛwa oosi, Pita ñ mapio wa gɛ dede gbe ɔ̃ ku kiabe sae, ké wà e Kaama fotoobɔ. Gb̃ɛè òmɛɛ yãa gbɛ'ɛ ku we mé tãa gbãa ku a guu, a iko ṽi Kaamawa. Gbe pãle ku Bisã busuu wì me Zekãna. Tãa ɔ̃ ku we t̃ɛ. gb̃ɛɔ ì bɔ za z̃ãz̃ã aa sa'ò tãapiɔwa.

Wáɛ wabike busupie, ké à g̃ɔ Yesu ɔ̃ ù, Lua i tãapiɔ ya. Polu yã d̃òwágu à mè: Asa i ke gb̃ɛnaz̃inaɔ wáɛ d̃ɛɛkaɔñɔ, sema nis̃in ṽai ɔ̃ ku musuɔ. Aa de d̃uniaɛ bee gusia kiblenɔ ù ñ ñ mideɔ ñ ñ ikodeɔ.

Ké wa pila gbepiwa, sema wà b̃ɔɛ ñ kiabeɔ. Kiapi z̃ɔlea bilandaa, ɔ̃ Pita mè: Sema wà gɛ f̃ɔkpaiwà. A gi wá eio, tó wi f̃ɔkpawà s̃ɔ, taaɛɛ. Kaama kiapi gbãakpawázi, ɔ̃ wáɛ faaibo yãɔ musu. ̃̃ ma aà là, tó a s̃i tãa gbãa ku gbe ɔ̃ ku a be sae guu. À wè ɔ̃plapla à mè: Ao, s̃ianaɛ! Aai gi ṽaiɛ à g̃ɛ wá w̃ɛɛ guu. Aà yãpi dia, ɔ̃ ma aà là, lá ɛɛɛ ì se tãaɔ yã musu. ̃̃ a òmɛɛ baakena s̃ã s̃ã gɔɔɛwa, ɔ̃ à z̃ã z̃éwa à g̃ɛ gbɛ'ɛpi guu. Baakenapi mè a tãaɔ è we, aale lousis̃iɛ. ̃̃ kia ò gbãugbãu: Tãapiɔá ɛɛɛɛɛ! Bee yã me tò, ɛɛɛɛ ì laaidɔ an yãwa, ì sa'ómá e gbã.

Gɔɔ pãle z̃i ma gɛ f̃ɔkpai metelu ɔ̃ le Boobao yã dadameɛwa. ɛɛɛɛ. A òmɛɛ a d̃ãe le gyãke kpɛa. Ma gɛ aà gwai, ɔ̃ ma wabikèè. Metelupi mè a d̃ãepi de a z̃ã na aaɔde ù, ese ṽai mé tò nɔ kaauo g̃aga. I ke gɔɔplao, ɔ̃ wà gè esede k̃ii ñ nɔɛpio. Esedepi mè, e aà gɛ ka a k̃ii, á yã ɔ̃ le ñadawà d̃ɔ. À mè: Matelaa tawazi ɔ̃ nle wulewà,

wà a kpāi'ò, ɔ̃ a dii laaizĩ gbě pɔ̃ wulewàwa. Wa òè aà esepi yɔ̃ɔke, ké à kpāi le ado, ãma e àɔ ge bee kei, nɔ̃epi gà.

Yã bee taa ɔ̃ wì ma mɔ̃mɔ̃ Bene, mé gběpii ì si sīana ũ, baa Yesudeɔ. Booe ku, ɔ̃ a d̃̃ a tàasi de a wēle deɔla, ɔ̃ à gè esede gwai Giisi, ké à a ke ɔ̃de ũ. Esede òè aà mɔ̃ n̄ gbēnazĩna mio. Ké à tà be, a ò a nae aà teazi e swai. A ada kūa, ɔ̃ a a gea Giisi yã'òè. Aà na a ne b̃ò a kpe, à kùle busu'ũfāau à mè, asu a ne deo. Tó a ye mii, aà a de. I f̃̃ à musu gwàò, e à gè k̃f̃i mà luabe lan mɔ̃leawa. Ké a gwà, aà z̃á ku we, aà ɔ̃ n̄ aà gbaɔ yeyea n̄ mɔ̃daunaɔ, àle ta musu. À baalè à tà be, ɔ̃ a ò wēledeɔne. Aa teaàzi aa gè we, ɔ̃ aa aà è, àle nenakū.

Má ò: Gběe fotoobobɔ kūao le?

Boobau ń Bisão Bibeli zĩ

1993-2004

Boobau ń Bisão Bibeli zĩkenao

Ablahaũ kãmabò ñ Metodisi pasitεε keo, asa a ye ào ku Bibli lile ñ Boobao yão zĩ guu ñ a ne Pitao. À zĩkè yãa à kà wè bao ñ Wikilifi misiõnεεo. Ké ma ta be Ositalalii, õ ma zĩke Boobao yã po Ablahaũ ñ Pitao dãmεεwa, ma Bɔa lá lεε 1 e 20 lile Boobao ù ñ Soũo men blakwi ñ Yaasi láo ñ Laasoode láo. Ma lapio kpàsane poosu guu, ké aa wetei. Ma nɔbo fotoo lá ñ nɔbo fiɔ lá ñ pɔnaokea láo kpàsã Kaama kiae ñ Busa kiao ñ gonati wéɔ, ké mà ɔloné zĩpi kɔɔ vĩo. Zĩpi daalegɔɔ wá dile wà kyodadalaɔ ke gudoũ Boobao ñ Bisão po ù sãnu. ãma gonati wéɔ mè wà baade kyodada láo ke dodo, buiyã ñ buiyão. Õ wá è buiyã men plapio zã ñ kɔo, õ ma Boo Bibli lile ñ Boobao yão bee gbεa Bisã.

Pita Bata ì ge Ilɔoni mo ñ moo an asea sii, ì zĩ po aa kè sèle siu Wikilifi gbεε. Aaì zĩke gɔɔdo lεelu kwi, bee gbεa aaì kɔkãaa wà wabike Boobao zĩ gea aε yã musu.

Bee gbεa zaa doũpi guu, ma ge inivεesitee, õ à bò ma saε ké lá po le Baugu yãziɔ o ku we dasi. Lá ãngeletεε mé Giisi vĩ yãa, baoo ku we dasi ãngeletεε ñ Giisio kua ñ kɔɔ yã musu ñ Boo felekayão. Ma Baugu baoo ñ felekaayão ñ kaatiɔ ñ fotooɔ sè má kãaa lá doũ lakpe bla. Lápi kè gbéɔne na, õ má lile ñ Boobao ñ Bisão ñ Booo.

Baugu de yãa Giisi busu be'ae kpala ùε, wà a zĩnapèle yãa à kà wè ɔaaso. Baugu kpala tɔbò yãa baa baapuao kii, asa bui pãleɔ li e wà zĩblèwào. Wìɔ Boo ñ Busao zĩkanao vĩa vĩ ñ s̄ d̄ãa yã ñ ñ kà sεwedeɔ ñ ñ εse yão. Baugudeɔ màkɔε ñ ãngeletεεo wè 1894 guu, õ busupi ḡ ḡusɔɔna ù, asa zedao ku kãio. Baugu busu gbãa kiloo ɔaa do za Io e za Ogbomoso, mé a yaasa kiloo basoo za Sena e Kãni ñ Kpaao. Gbε po ku a guuo kà gbéɔn ɔaa sɔsɔo lεε ɔaa do, Boo/Busa ònao s̄, gbéɔn ɔaa sɔsɔo lεε basoolo (120.000).

Baugudeɔ yãa tãagbagbanaɔne. Gusia gbãadeɔ le kible we e tia : Tãaɔ ì di gbéɔne, mé εse vãio di. Wì masoke, wì sa'o tãaɔwa, wì tē vĩ. Aa ḡ Efaa yã ñ wè ɔaa sɔo, õ an kia z̄ɔɔo ḡ Efaa ù wè 1930 taa guu. Busa ñ Kaamao ñ Niio. Bee gbεa wèle kiao teñzi, an gbεa wèledeɔ.

Wè 1992 guu Ositalalii, ãnde inivεesitee kyo bò maa, mé Pɔlu a baaki è, õ à a tó kpà letēdɔa lisãsi guu. Matie tà kyokpe 11, Pιεε s̄, kyokpe 9. Pɔna aafia yã mé laasoo ù. A f̄ taa'o maamaao, asa aà koso k̄ ɔokpà. A ye bɔ kpεuo, mé ì ke teasi baasio. Aà ḡã ñ aà bɔa keε guuoá d̄εε. Baa felea kilau z̄ũ. Aà lootoo mè a maa wà kosopi leũkpake.

Ändelee a aviõ ãa ùle, õ à gemano Giisi fevilie guu. Wà aà ì Giisi, à kyokè we, õ a ye aà kyokpe yãa dõ, õ à ge gwà gwo po male zĩke Kaama. Ma zĩkena Pita gèaàno Gyosi, õ aa gwopla kè we. À kõ'è ñ SIM misiõneeo dasi, à faaibònnõ zĩ zé yã musu.

Má òlo buiyãkyo gãli dcaanaone lá ma zeò a maa wà Boobao ñ Bisão kè, õ má Bisã zĩkena wèele, ma sè. Kea fele sõ, õ ma ewaaso kõniyãde sè, aà ton Mamadu Gimba. Bee gbea ma ãsõa do kè ñ Ablahaũ ñ Pitao, wále wete Maaku baona lá. Zĩ bee mé tò aa buiyãlilea zéò dõ, mé a tò ma Boobao galamee dõa kãfi. Ma kpokpo ywoo lù Pitae, ké à e àò wekpale wèlewozi, õ ma do Ablahaũle aà ua pãle e, asa sema à bo Metodisio be guu.

Wa ge Boo Yesudeo wè ñ wèo kãaa guu Sèwãa ñ Ändeleeo, we wa Bibeli pñakèu. Bibeli pñna pi guu, Boo Yesudeo kãaa we gbéon oaa pla, mé SIM misiõneeo gbéon gèo. UEEB wéon mò we lo ñ wèle dcaanao dasi, ké wà wesie. Yã'oa gbea, wa Bibeli dafuo yia men oaa do ñ blakwio, gbèpii tà be ñ pñnao. Ké male ta, wà ma sisi Kotonu televiziõ guu, wa faaibòmano ñ flansi yão Boo Bibeli yã musu, asa Boo mé Bene buiyã sèia po Bibeli bũu è ñ ñ buiyão ù. Ositalalii SIM ma Giisi yãzekalea si, a wè ãa kà \$20.000. Sema mà õapi wèele mazia ma donledeõ kii.

Ké wa ta be, lootoo Pñna koso leũkpakè, à kè maa. Pñna mè, gupèkii dafupi mé maa de a kñniola a me guu. Gbèe oodinatee dafu kpàa, õ ma lá po ma a zĩ kè yãao kà a guu. Male Matie ñ Lukuo baona lá po ku ñ Booo lile Boobao ñ Bisão ù. Ma Boobao ñ Bisão fonolozii kè lo, lá an kõsonuo ñ ñ voyelio nàkõwa, ñ ñ looo ñ ñ kèao. Ma kyodadalaõ kè (akala), bee gbea ma okpà Boobao ñ Bisão disionneewa.

Lalilezĩõ baasi, yã po wale ya ku men plaè. Baonakpaa doo guu, Ablahaũ ñ Pitao aa yesukpe daale Sigbea. Gbè po le laasooke Yesu yãwao kà we baaõkwi. Má ye Bene Boo Yesudeo gbéon gbae aa ge zĩkei Kaama busuu. Buiyã kyodaane doo guu sõ, kpala gbéon mè wa zĩkewano. Ablahaũ a Boobao yã gea ae gãli bo. Kaama kia ao ku a guu ñ Mamadu Aliuo ñ kpala gbéon ñ kyodanede gãli wéon, gbè gbãa ñ neo kyo. Aa ye gea ae gãliwozi, ãma aai gbéon ple ñ tó yã, i ke ñ gène yã no.

Wè 1994 guu, male faaibo ñ Kaama kiao. Aà to Alazi Mamadu Tukuu Oma. Õ a ò a lemakũnae aà bole ñ a kiake lemao. À mè Ängeletee yãgõgõna Baa Lugaadi mé a dezio gbà lemapi zaa wè

1898 guu. Baapuapi wì me Giisi busu mae ù. Baa n̄ lemapi zikūakeo, wale a m̄aoke dikpeo gɔɔ. A boolo mé a t̄ea zoizoi mé wà tufadà a léi wa liai. Lemapi yaasa n̄ a les̄io pii de metili plala. Kiapi ma la tó má f̄i lema bee taa ee, asa bee kè yaiyai.

Ma laasookè bee a to má gb̄ekpaaànɔ, ɔ̄ ma zeo má aà gbae. Ma w̄eele Osatalii. Lema daamadeɔ i bɔ Azii, āma a maa pɔ wa pì ma be mé k̄sì n̄ kiao. Ma lema t̄ea boolopi lù \$600, (f̄otɔ ɔaa do n̄ blao). A zwāa maa, a f̄i ḡēḡē lan lema s̄eia k̄ewa. À lí li koo. Kpelewa mà se mà ḡeò Giisii? A gbia kiloo bao, mé Kaama ku d̄unia baale. Ma be z̄ā n̄ Ikoo kiloo ɔaasɔsɔo lee ḡēo. Bee àa, asa govu guue. Má dà govua Melibɔ̄, ɔ̄ má s̄i Iko govupilak̄ii. Ȳakele dàale Lɔndɔɔ. Loupilea mé t̄ò govua gb̄ezākpā lelu pla, ɔ̄ à p̄ila Iko w̄eedo.

S̄osiete Bibeliki gb̄ē m̄ò daimale govupilak̄ii, āma ké govua gb̄ezākpā, à t̄à, à z̄ikenao t̄ò we aa ma w̄eele. Aso gbia pɔ ma sea ȳai, mi e d̄onio baav̄io. Wà ḡemano gusɔɔu mà ȳāḡɔḡɔ n̄ d̄onio, ɔ̄ aa ma z̄i biloo z̄āz̄ā. Aale ɔ̄a pɔ k̄ù mà kpa denabaoke. Ȳapi ḡɔḡɔa n̄ ɔdaa taalaɔ guuo k̄è lelu pla. Ma ge we ma ea su la, ɔ̄ ma d̄ani f̄iabò, a z̄ɔ. ɔ̄ z̄ikenapio b̄ò aa m̄olè n̄ gb̄ēz̄ɔe. Gb̄ēz̄ɔopi ȳā b̄ò ma sae à mè: À òè zia kɔɔ lelu soolo má m̄ò mà aà se. Gusi, w̄eedo k̄è, mé Iko z̄éɔ kai v̄i zaa bee. Ma wule z̄ōlek̄iwa asoselek̄ii, ma saaukè n̄ Luao. Gupua ku n̄ gunieo n̄ gud̄ōanao. M̄ɔsɔnao s̄ō aa kuo.

Ȳāa tó male ge Ilɔɔni, mi f̄iabo yɔɔ, ɔ̄ mi ḡē kee Peezo guu n̄ d̄āo, gb̄éɔn soplā. Āma lá ma asoɔ dasi sa, ma kee se mado ma f̄iabò f̄otɔ bao, gode ḡemano ma be Ilɔɔni. Má aso p̄aleɔ v̄i Ilɔɔni. Maas̄ini lak̄ēbɔ gb̄ēne men siiɔ pɔ má lù Swisi busuu Boo/Busa k̄ēa ȳai n̄ m̄ɔs̄o men aaɔ pɔ má lù baonakpanaɔne. Yesu z̄ikenae mé le ge Kaama oi, ɔ̄ à ma s̄è a kee basee guu n̄ lemao n̄ aso p̄aleɔ. Pɔna ȳāe ké sosao n̄ d̄onio i ñadawá wà o wà wá asoɔ b̄ole z̄é guuo. Beewa ma a gb̄éɔ lè Kaama aafia.

Ma uabele Mamadu Aliuá Kaama kia daee, ɔ̄ à lek̄p̄aāiànɔ lemapi kpaawà ȳā musu. Ké a gɔɔ kà, wa ze baasi miniti kwi, bee gb̄ea ɔ̄ wa ḡē. À b̄ò ma sae ké ma gonati z̄ikenao è k̄āaa we gb̄éɔn basɔ lemapi kpaa kiawa seeladeɔ ù. Gaañ dakpee, a ȳai Boobao gb̄ēz̄ɔɔ s̄ù Kaama dakpepi kei. Gb̄ē dasideá Alazione, aa ḡè Makae. Wà gb̄ēpii b̄oolèk̄è, ɔ̄ wà gb̄èa limaūwà aà k̄āaaa lew̄ē n̄ aluao. Bee gb̄ea wà ma b̄oolèk̄è z̄āmaae, ɔ̄ wà ma gb̄ea mà ȳā'ò.

Ma fɔkpámá n̄ Boobao yāo, ké mà yā pɔ ku wá zānguɔ bāde, asa misiõnee Yesude ku n̄ guu. Ma kia saaukè n̄ àà nibɔkeo n̄ àà nɔsedoũ pɔ a kèmmè wè aaõ zāguo. Ma yā pɔ kia òmmè lema yā musu dàu siuné, lá à mè baapua mé lema sèia kpàwa, ɔ à kōsi ké baapua pāle àà gēekpa.

Ké wa bɔ baasi, ma lema dafupi sè má pèle, ɔ má kpà kiawa. Kia yāsè, ɔ a baapua saaukpà, à mè má adoa n̄ baapua kaauo, asa ma gbada legbā sai. Yā pɔ à giyèwa mé misiõneee bee òlɔné á ye dɔñle sīana.

Gbèõ yā'ò dasi aa ma saaukpà ké ma n̄ buiyā kènè, ma n̄ gbéõ gbà zé aa kyoke aa lakè n̄ n̄zīa yāo. Imigalasiõ gbāade pɔ ò zīke Iko mè: Má ye malaũ Yonesi dõ ké gɔɔ pɔ àle bɔle n̄ Ikoo pii, aɔ yākele vī n̄ imigalatiõ yā musuo. Ǿ dɔani gbāade fèle à yā doũpi ò.

Wa ea gē kiabe, ɔ wà pɔblea n̄ ío kpà gbè pɔ wà n̄ sisioɔwa. Wa gbèa Yesudewa àà káaaa midè n̄ wabikeao, ɔ pɔlisi gbāade òmmè n̄ yamɔseo, à mè: N̄ è wi yɔlaakené la. N̄ zé vī sa n̄ gbè pɔ aa ye lileo lile!

Wè 1994 guu ma kpaaũ n̄ baapua dɔnledeɔ, aale kyo dada gbè gbāaɔne Giisi. Wà ma sisi mà ge Pɔlɔfeseee Oyedeji gwai llɔoni. Àapi mé gālipi gbèzɔɔ ũ. Faai pɔ wá bò n̄ kōo yāi, gbèpi me wa kyo dada gbè gbāaɔne Kaama busuu n̄ Baugu busuuo, Boo kyo n̄ Boobao n̄ Bisāo. Wa dadané n̄ Gamina yāo n̄ Giisi yāo lɔo. Aa ma dīle lakèna ũ buiyāpiɔ guu, mí wete lá pɔ wa bɔ n̄ buiyāpiɔzi. gbéɔn ɔaasɔɔo leè ũma'ũma mé aa kyo dada sa, mé aa f̄ Bibeli lá pɔ wále lileo kyoke. Bee ma kāsì. Wa mak̄ɔe lác kèkè n̄ buiyā men aaɔɔ, ɔ gālipi taalao bò men ɔaasɔɔo leè kwi buiyā n̄ buiyāo guu, ké wà kyodadané. Ma ge ya'ò kiaɔne lá wá ke wà kyodadaa pɔnake, tó ma su Utu guu.

Wa Boobao kyodadaa pɔnakè Kaama gonati zīkenao be. gbéɔn ɔaa do kàaa we, gbāadeɔ n̄ beede pɔ wà n̄ sisio n̄ kyodadaa gālidle pɔ aa bò llɔoniɔ. gbéõ yā'ò dasi, n̄ mapio s̄, ɔ Boobao ewaasɔɔ fèle aa f̄ kyokè n̄ Boobao, ɔ aa Boobao yāo kè tabloowa. Ǿ kee le keele, àle yādeɔ taasile pii, ɔ gbèpii le naila na àà mi'ae isimadewa.

Busa s̄, gbéõ kàaa kiabe ae, ɔ wà yā doũpiɔ kè. Busa kia ku we n̄ gonati gbèzɔɔ n̄ àà kwaasio n̄ wèle kiao n̄ kyokpe gbèzɔɔ. Ma maasini lakèbɔɔ kpà gonati gbèzɔɔwa, ké wà Boo n̄ Bisāo lác kè.

Wà labɔɔɔɔɔpɔ gwà ɔɔ ɔɔ ũ, asa a f̄ to kyod̄sai laa n̄ busuu, gb̄́e gwea i maakū. Wà wá zī saaukpà, yǎ'ona ò kewa: Wa malaũ Yonesi n̄ à zīken dee yǎf̄nao saaukpà. Lua mé n̄ zī, wá pɔ kè na maamaa, asa gupua ɔ aa m̄ò. Dii baaadańgu, aa aseakené maamaa la n̄ leo. Aà zīken dee t̄ an daeɔ n̄ beee d̄. Lua baaadańgu à n̄ kpela la n̄ leo.

Zii ɔ wa kyo yā d̄da gb̄́e, ké aa kyodadané, ɔ k̄ndo, t̄maa wá ne! Baapua ḡlipi zīzekalea gbatà, ké w̄le e Giisi busu gb̄́adeɔ le yǎke susu gb̄́enazinao musu. Aa l̄bo loo, aa fiabo ȳadanedeɔne loo. Ȕ wá kyo zīzekalea kè fama. Gb̄́adeɔ legb̄́gb̄́, āma t̄o ũa kuo, an bàa kuo, at̄sa yā pɔ Yesudeɔ mé le ke.

Z̄nvie w̄ 1996 guu, ma vua ma ge Giisi, ɔ ma na zīwa n̄ Boobao n̄ Bis̄o sānu. Wi zīke ɔɔ do leelu swaaɔ ge k̄okwi, ās̄o dodo ɔɔ soolooloo, ɔ wa wet̄ taala men kuepla pɔ wa k̄keɔzi. Wi wet̄ Boobao taalaozi kaa, bee gb̄ea Bis̄a. Boobao zīkenaɔ yā ò ze'olo Bis̄a zīkenaɔne, ɔ Bis̄a zīkenaɔ yā ò ze'olo Boobaoɔne. Ās̄anezī miɔ ge Yesu baonakpainé w̄leɔ guu n̄ ma zīkenaɔ.

Ma do ma zīkena Mamadu Tankole, ɔ à biloo nena d̄ a be ua Busa. Sīmaa ku zīle, kpaanu ku musu, mé wà ḡb̄o liai eenn̄. Aà v̄i de Ef̄aa ũ, ɔ aa k̄malek̄e Busa kiae, aa ò è n̄ d̄auna yesukpe d̄ n̄ ua, ɔ kia ò wà ḡboo. Má ku S̄w̄aa ɔɔ bee. Ké ma su, má ye ge kia gwai a yā musu, āma gb̄́e led̄a aa mè mà k̄amabo. Kia lo o wa d̄w̄ale, āma an gb̄́e zé v̄i aa ḡ Yesudeɔ ũo. T̄o an gb̄́e ye ḡ Yesude ũ s̄, aai wet̄abii adewa.

Wa taalao k̄ke n̄ Boobao n̄ Bis̄o n̄ Booo men k̄okwi, ɔ wa lap̄i b̄o men ɔaa dodo, lap̄i pii men ɔasɔsɔ leɔ s̄o n̄ ɔaa plao. Lá s̄ia pɔ wa k̄ n̄ Boobao n̄ Bis̄oɔn we. Wa Daalea lá kpaalè leɔ soolo: Adamu, Nuhu, Ablahaũ, Isaaki, Yakubu n̄ Yosefuo. Wà Laasode kè lo n̄ ɔɔ taalao n̄ naokelao. Wa ȳia àa, lá men do daa baaɔ e daa basooloo. Wa dis̄iɔne men aaɔ zīkè lo, baade n̄ yā men ɔasɔsɔ leɔ s̄o, yāpii n̄ a loo. Wa ka 'y' k̄ii, ɔ wi e a midè ɔɔ beeo.

Ké ma ka be, ma taala k̄e Boo galamee yā musu, lá t̄geɔ lo ò lile. A taan ke: Ā zīkè, bee gb̄ea, à mè a zīkè. A yemazi, bee gb̄ea, à mè á yemazi. Wà taalapi dà ma iniveesitee baola guu. N̄v̄amba guu ma ge SIM k̄aaaau Ameliki. SIM Bibeli zīkenaɔ le zīke n̄ buiyā men bao busu men swaaɔ guu. Wa ɔɔdinat̄e ȳzekalea dafu

yǎdàda n̄ lá a f̄ d̄wáleo. Ma laasookè mà ḡō Bibli la lilea ledamade ũ. Ma ḡō ɔɔ mà de a ũ, āma ma z̄iɔ dasi k̄o.

Kaama s̄ō, Pita n̄ pasitee Isiakuo le saase n̄ baonakpaa guu. Wà yesukpe d̄ō Siigbea, ɔ gb̄éɔ le ze n̄ Yesuo Kuḡiz̄i. Kuḡiz̄i kiaá gb̄ékekenedeɛ, mé aà w̄e kà basiiō. Àle bua z̄ike e tia. Ma wedii kpàwà, ɔ aà p̄o kè na. A Boobao kyo d̄ō. Ma maezinaɔ gbà wedii gb̄éɔn bla, asa aa f̄ kyokè wedii saio.

Ké ma ge Kaama kia gwai, ma aà gbèa tó a ma gba zé mà waasokekèè n̄ aà iwaɔ. À wèi, ɔ ās̄ōa do gbèa ma ea ge aà gwai. Ma fele má òné má ye mà n̄ wèk̄en̄é. Ké ma wedii kpaalèn̄é, ɔ ma yǎ'òné kpala p̄o b̄ō Lua k̄i musu. Ké má làa, ma yǎ p̄o má òné taala kpaalèn̄é aa kyoke be. Ma ea ma taala nenaɔ kpà kiawa men bao. Lápiɔ ì Yesu yǎ b̄oɔleke Efaaɔne.

P̄ona ḡāu le ãadawà maamaa. Ké lootoo a fotoo (ladioo) gwà, àle e á f̄ p̄o ke à d̄oàleo, i ḡāu bee taa e yāao. Āma ké lootopi s̄u n̄ Amelekio, à mè a p̄o è we á ye da a ḡāu. Āma ké a kè maa, i ke maa wasawasao. Ké wà P̄ona au gwà, wa è aà tiloidi kè z̄iɔ, ɔ wà esekèè à tiloidipi k̄ini de. Ȯ esepi aà tiloidi dè pii, ɔ wa esewena p̄āle k̄āfi esewena dasi p̄o àle m̄o m̄o la gu le d̄oɔ guu. Bee gbèa wà aà swaaɔ b̄òlɔ men k̄eokwi. Eɛ mè tò aa ɔɔkpà. Aà yǎ'iaɔ lé v̄io.

Giisi ānabi p̄o w̄i mè Maat̄e Lut̄e gè Kaama. Yesukpeɔ ku Kaama men kwi, āma ānabipi mè adeɔ m̄kà Kaamawa, pasitee p̄o ku weɔ gè m̄daonapi zie, aai m̄pi eo. Ké à kà zekpaaa boolo k̄i, a gwà tee, ɔ à mè a v̄ai. A d̄ō, āma à kà w̄e kwi wà z̄u b̄e v̄i zekpaaapi guu. Wà sa'ò Kaama busu t̄āɔwan we. Baa Kaama tó beeá t̄ā t̄e. Kaama ku kpé nena guu s̄e. Ānabipi wabikè Pita dae, asa t̄ā le ãadawà à ḡoɔplakè, ɔ à gb̄āgb̄ā. Aà da lile gb̄e dafu ũ, ɔ mà s̄i ānabipiá gb̄e s̄iandee.

Ḡoɔ p̄o má ku Giisi n̄ ma Bibli z̄ikenaa, wi ḡoɔ k̄ini ke Kaama, ɔ wi ḡoɔ p̄o ḡè ke Busa. Má ye mà Boobaoɔ d̄ō n̄ Bis̄āo pii, asa yǎ p̄o male ya mé Bibli n̄ kyodadaao ũ adoo, má ye wà yesukpeɔ daale Boobao n̄ Bis̄āo p̄o ũ. Efaaɔ ãadaama yāi, i ke gb̄éɔne z̄i'ũ wà ze n̄ Yesuoi wà ge ae. Ḡoɔewa Galuba m̄o ma gwai Busa. À da'ilekè à kà w̄e soolo, āma ìo ku seasea ãa p̄o wàle dawa yāi. Aà bedee aà lác s̄iwà n̄ aà p̄o, ɔ wà aà yà a des̄e be. Aà Efaa ānsueɔ aà n̄o s̄iwà. Ìo ge yesukpe s̄ons̄o, a ɔa v̄io, mé a gb̄enaɔ v̄io. À gèmanaɔ yesukpe men plaa guu ās̄ānez̄i, ɔ gb̄éɔ m̄o aa mè aa ɔdawa.

Sabo de màa lo, àle vīake gbé̄one, a f̄o ze ní Diio gbé̄o wáao. P̄osee, mé d̄ōanae, mé ewaas̄onāo d̄oanae. Ma aà sè z̄iken̄a ũ, ké mà aà gba s̄o, āma i ḡōoplakeo.

Baba mò ma gwai ma pilak̄i. Ma z̄iken̄āo do Mamadu Tanko Bibeli s̄eae, à faaibòboāān̄o. À Yesu yā mà kaau k̄olezi. Ké à gè̄ ma kp̄ea, à p̄osa kè na à mè: Yesu gà d̄ūnia gbē̄pii duunāo yā musu s̄iana yā? Wa Zāa 1:29 gwà s̄anu, gu p̄o Zāa Da'ilena ò a iwāone: Sā p̄o Lua kpà d̄ūnia duuna wolon ke, ò wa faaibò a yā musu. À gè̄man̄o a be p̄o k̄ai ní kia beo. À kp̄ediak̄ōa òlom̄ee à mè: Wá nib̄opilak̄iin we. Tó n m̄o Busa, n̄ȳo pila Kp̄e Pua guu loo, n̄ȳo pila ma be. Bee kè̄m̄ee na. Tó ma uabeleá Bisāe, a maa de máo ku nib̄opilak̄iila. Kasi mi Baba e loo. Ké ma aà gbè̄a, wa ò̄m̄ee à gè̄ kp̄o lui Giisi busu baale. Má mà gb̄ezā aà bed̄eo giè aà m̄o ma gwai, ò à ní yā̀m̄a.

Yāv̄ai p̄ale ma le ḡōo bee. Ké ma ka Busa \$830 ku ma b̄oo guu, má ye mà ka banki guu Kaama. Ma i Kp̄e Pua guu ḡōo pla. Mi wekp̄ale ò̄apizi ḡōo beeo, ò ké gu d̄ò ma ge Kaama. Ma pila ma z̄ikena Samueli be. Ké ma ò̄api wè̄ele, má è a ku ma b̄oo guu loo. Má ò Samuelie ní ma z̄iken̄ p̄alēo. Aa è kp̄ai b̄oo wè̄ saalo, ò à b̄oo lì ní f̄ēnao b̄oo nenapi guu, à gè̄ b̄oo gbē̄ne p̄o tà ní kilio guu à ò̄api sè. Wà ò̄api sè Kaama yā ge Busa, má d̄ōo, āma ma z̄iken̄āo baasi, gbē̄ p̄ale i gē̄ gu p̄o ma pilau Kaamao, ò wá̄le e wà ò̄api sè Busae. Kp̄e Puadeá Yesudee mé ma gbē̄nae, āma aà z̄ikena mé kp̄ai'ò yāa, polisiō aà yā d̄ō. Má mà polisiō yāl̄alawà, ò aa ïad̄awà, aa aà lòo zawa ní gbá̄o, aa aà gbè̄ aà p̄ōwa, wà̄le oè aà yā'ò, āma i yāe oo. Ḡōo p̄ale z̄i ma ò̄a v̄ūaa lo. Ò̄api ku banki guu Kaama. Ké wa z̄i làa, male s̄ouke mà ta, ò ma ge banki ò̄a sei, ké mà f̄iabo ma z̄iken̄anāne. Ké ma ka we, má è banki gbá̄ tataa, mé wi wē̄ loo. Bankipi ò̄a làa! Mi a \$1500 e loo, mé ma z̄iken̄āo p̄o i ke nao.

Ḡōoewa ḡōo p̄o má ku Kp̄e Puau, ma kp̄aaũ ní kp̄ede d̄auna Mamaduo. Ma faaibò̄āān̄o Yesu yā musu. ò aà v̄i ò̄m̄ee à mè: Tó ní ò Mamadue aà gennō Yesukp̄eu zia, má è aà gennō. À gè̄man̄o ní a kp̄okp̄oo, ò ké wa su be, à ma la lá á ke à ḡō Yesude ũ. À az̄ia kpà Yesuwa, ò wa ḡō gbē̄nao ũ e gbā. Za ḡōo bee, ḡōo p̄o ma ge Giisi pii, wīo s̄ā̄n̄ue.

Má mà gbé̄o le Yesu video ke Gyosi, ò ma laasookè à maa wà videopi ke ní Booo ní Boobaoo ní Bisāo. Milīo ye mà kua yā bee taawao. Wa zeò wà gbē̄ men do sese buiyā ní buiyāo, aa yā'ò

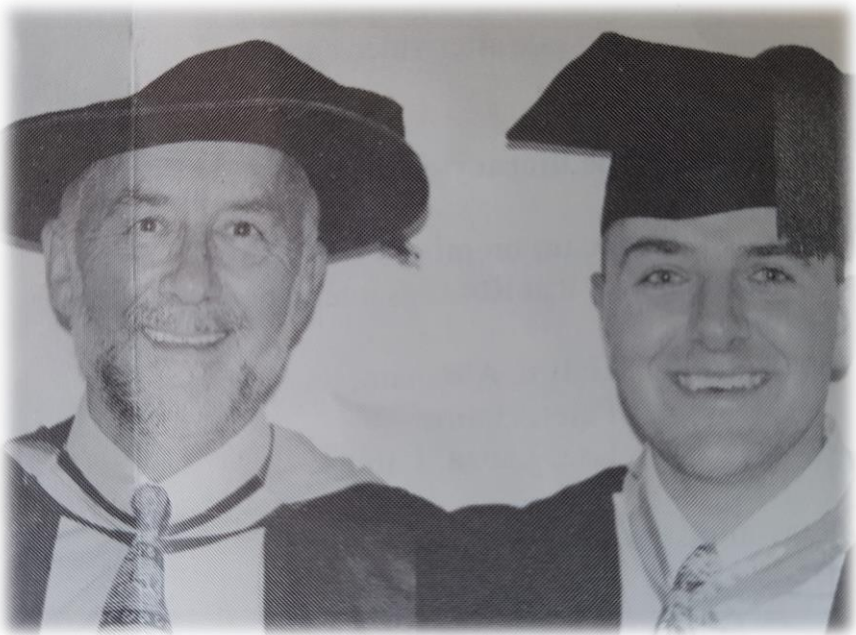
videopio guu. Wa taala kpà má ké aa dada lá aa yã pɔ aa o o. Levi bɔ Bene à mò Boo yã'ona ù. Pita de Boobao yã'ona ù, mé Isa de Bisã yã'ona ù. Wa ge mɔ do kei Gyosi, ké wà yã'oa kãfi videoo guu. Videopio lælu siiɔ́ n mowen baoo. Wikilifi gbéɔ́ mé wá tekiniſiɔ́ ù. Zĩpi ãa n sinimakɛɔ́ men aaɔ́ pɔ má luo kà \$10.000. Sinimaakɛɔ́ i zĩke n kee bateliio, ãma aai gɔɔplakeo. Ō wa Yesu videopio yia ɔde pɔ aa videoleɔɔ́ vĩɔwa. Wè bao gbɛa, wà èa videopio kèkè, ò an wé n n lɔɔo kè maa de a kaaula. Lá videoleɔɔ́ le dasikũ tia, ò gbéɔ́ le lulu de yãala.

Wè 1998 guu Luabaakunnɔ Gbezã lá pɔ wá lile n Boobaoo n Bisão làa, ãma sema wà ea wetei lo wè do zãngu. A lá nena vĩ men baasɔo n plao. Kyo gbɛne pɔ má kè Ositalalii guu, ma bɔ galameɛ asiioɔwa n lɔɔo asiio lo, ò à kũ mà lápio keke pii. Wè 1998 guu ma a email adalesi sɛia è, ò a yã bɔ ma saɛ. Má fɔ mà lakè gbéɔ́ne dũnia pii guu, ò i n le gɔɔgɔɔ, mé a òa daama vĩ.

SIM zĩdàmeɛ, ò ma gɔ́ Bibli lalile kɔɔdinateɛ ù. Aale zĩke busuo guu dasi. Mio ge semineɛ kei wè n wèo, bee gbɛa mi læda Bibli lalilenaɔwa. Mi wete SIM lalilenaɔzi, aa kà gbéɔ́n baasɔo busu n busuo. Mio lakèné, lápi tɔn SIMphonics. Wè 1999 guu ma ge Bibli semineɛ guu Fɔlɔlida, Ameliki. Misiɔ́ men gèo n plaoɔ mé gbéɔ́ gbàe we, an dasideɔ́a dɔaanaɔne. Mapi sɔ́, Bibli lalilenaɛ, yãgɔ́gɔ́na no. N beeo ma zĩpi kè wè dasio zãngu.

Dokotola kyo

1995-1997

Se n a nε Āndeleo

Se: lingisitiki dokotola, Ānde: buiyā lisānsi

Mɔnasi Inivesitee, desāmba 2, 1998

Vĩa le ma kũ galamee zĩ pɔ má kè Boo, Boobao, n̄ Busa buiyão musu v̄uaa. Má ye à g̃õ bleɔ ge ẽnaɔ ge sɛkɛɛɔ pɔ ũo, ẽ ma ge Mɔnasi inivesitee pɔ z̃ã n̄ ma beou. Ma ge lingisiki kyo gbẽz̃ɔ k̃i, ẽ ma aà là tó má f̃õ mà masitee ke, ké gb̃ẽɔ e ma tezi e, Boo galamee i bɔ gupuau. Ma faamasii kyokè 1963 guu, ãma gɔɔ bee a de lisãsi ũo, dipoloũ ẽ má v̄ĩ ado. Lingisitii gbẽz̃ɔ ye zĩ pɔ má kè taa e, ẽ má ðlɔè. Ké à wetei, a òmee, lá má f̃õ mà zĩ bee taa ke, wa ma si ðkɔtola kyokpe guu. I ke d̃õa lá pɔ má kũa yã no, galamee zĩ sa gb̃ene pɔ má kè Aflii yãie.

Ðkɔtola kyopi kèmee na maamaa. Lingisitiki kyo guu w̄i buiyã læũ n̄ buiyão, ẽ lingisitiki buiyã dafu kekeakea ni v̄ĩ. Wá ledàa mà Boo galamee kekeake n̄ f̃ɔnɔlɔzio pii, mí Boobao n̄ Bisão yã kãfi guu pɔ a dodoak̃ɔe n̄ Boou. kpale k̃ea bui beo yãio. W̃ẽ s̃eia guu, ma Boo galamee pɔ má kè Bene w̃ẽ baasɔ zãnguɔ siakè. Lá má lingisitii kyokpe s̃eia dipoloũ v̄io, sema má láɔ kyoke maamaa, mí e máa laá k̃iɔ n̄ yão d̃õ. D̃õa kaau pɔ má v̄ĩ lingisitii guu b̃ò Wililifi kyo læe pla pɔ má kè ma be n̄ ãngeletee.

A z̃ĩũ n̄ ðkɔtola kyokenaɔ wa n̄ tezi ke w̃ẽ aaõ zãnguɔ, ãma mi yãkelee eo. Za a daalea má d̃õ yã pɔ má ye mà ke, mé tezipi ò ðaamee gɔɔpii. Bee gb̃ea zĩ bee k̃õsi manɔ wasawasa. Bee yã wá ma ii! Inivesitee z̃ã n̄ ma beoo, ẽ mi ge we g̃en plapla ãs̃õa do guu. Mi a gɔɔ guo d̃è Baobao n̄ Bisão lalilez̃i guu. Bee gb̃ea ma a zĩ weteina maa è. Beeá yã gb̃iae tezi s̃oukea guu. Ñɛpi lælu do ge pla kpàa ãs̃õada pii. À pɔ pɔ má k̃ẽɔ kyokè, ẽ a òmee pɔ pɔ a maa mà a gb̃esisi. Má te lázi pɔ ò yãlala galamee yã musu pii, ké ma zĩ àɔ papaa. W̃ẽ s̃eia guu, ma ea ma Boo galamee pɔ má kè yãa k̃eke n̄ d̃õa dafu pɔ má èo. Ma giyè yã pɔ maawa. Tó Boobao ge Bisã kè dodoa, ma bee b̃ɔlekè.

W̃ẽ plaade guu, ma ea ma a pii k̃eke, mé ma d̃õa dafu kãfi. Beewa lɔ w̃ẽ aaõde guu, má a tezi gb̃esisi e à kè wasawasa. A pii f̃èle lakpe 510.

Wi ãa sia ma ðkɔtola kyo yã musuo. Bee gb̃ea inivesiteepi ðm̃ale mà ge lingisiki kãaake Gyama busu. Wek̃ii ma yã'ò buiyã pɔ ku Baugu tiaɔ guu musu. D̃õa pɔ wá è ké wa Baugu k̃eɛe yãan we. Wà buusu p̃aleɔ kpàa men pla ké mà ge Giisi busuu mà galamee d̃õa e papa.

Yã nana pɔ ma tezi weteina/wetenzide òn ke. G̃ia s̃eia Dr Peter Peterson, Newcastle inivesite, Ositalalii ò:

Lakēna yābɔɔlekeɛa guu à idàda Boo\Busa yābuiɔwa wasawasa, ɔ lingisikide pāleɔ fɔ ma àa. À saasè bee guu. Tezi pi yāɔ vī zɔɔ lingisiki dɔɔ pii guu. Gueɔ a fɔ ĩada kyokenawa, asa a bɔɔleyāɔ vī dasi, āma lakēna a tezi yāɔ wewēné.

Lakēna Boo lɔɔɔ bɔɔlekè maannɔ. Boo lɔɔ ku gupiiu mé a z'ũ maamaa. Lɔɔ yā pɔ à a bɔɔlekè fɔ àɔ de tezi yā ũ ado. Tezipi le Boo/Busa buiyāɔ bɔ gupuuu wasawasa, a zēa. Mi seake mà o wà tezipi si, aà kēna i gɔ dɔkɔtola ũ.

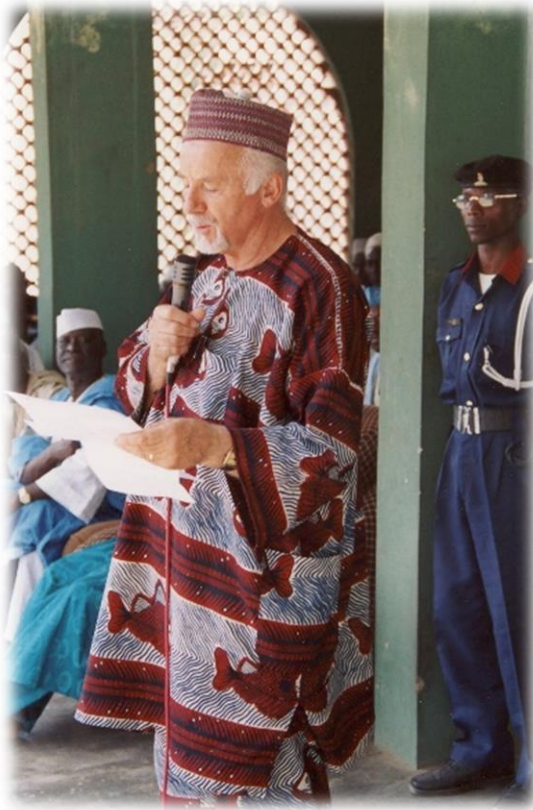
Wetenzide plaadeá lingisiki tɔdeɛ, wì me *Bernard Comrie*. A ku Kalifoni busuu, Ameleki. A kè à mè:

Tēezipi gbia, àle dɔa kāfi, asa wà Boo/Busa galameɛ bɔɔlekè wà idàdawà n̄ gɔio. Wà Boo/Busa galameɛ bɔɔlekè dodo lan buiyā pɔ lingisikiɔ kekeakè dasiwa. Bee bɔ ma sae. Yā pɔ lakēna ò *logophoricité* yā m̀ aà tezi bɔ maa. Wekī a òɔnè ké á fɔ yā wēlewele, i kē láu, i bɔ taala maa ũ. Má ye lakēna a tezi ke taala pɔ wì yia ũ ké wa a kyoke dūnia guu pii.

Má swād̀ò ledama pɔ a kèai, ɔ *Lincom Europa* ma tezi b̀ gupuuu Gyama busuu, *Etudes en linguistique africaine* guu. Aa biile busu n̄ busuo, iniveesitee lakpɛɔ guu n̄ lingisitikideɔ kīio. Bee ɔ male ya za kaau. Tezipi bɔa gupuuu tò Booɔ pɔ kè na, asa Boo yā gè̀ dūnia guu sa, wàle a yā'o wàle a kyoke iniveesiteeu dūniaũ. Aali kāmabo bau n̄ ma saaukpaa yā bee musuuo.

Boobao ñ Bisão Bibeliõ pɔnakɛa

2001-2004

Se yã'oa Boobao Bibeli bɔgɔɔ Kaama kibɛ kpɛɛɛ

Boo pasitæe ku, aà tɔn Filipi. À bò Bene n̄ a nao n̄ a ne mendo, à zĩ dàale boobau wēle pɔ wì me Kānikoko guu. Ma gbēnakpà n̄ wēlepi kio wēo zānguo, mé Yesu yā ì kaaàgu. Ké gyākawēle aà wēle lè, ɔ gbéó gàga baasɔ, ɔ Yesudeɔ mò aa wabikè n̄ Yesu tɔo gyāpi a ze, ɔ à zè, gbēe i ga loo, ɔ kipi Yesu naaika kàfi. Ké wá ye wà yesukpe dɔ a wēleu, à wá gba tɔle, ɔ wá dè, āma ké Kaama kia a yā mà, à gbéó zĩ, ɔ aa mò aa kpepi gāmoɔ n̄ a fenentio wòlo, mé à baabò wēle kipila. Wà lezà Kwara polisiɔwa, ɔ aa mò wà Kaama kia gbà laai a yā musu. Aa dè a su ĩada Yesudeɔwao, āma kiapi a gbéó kūa giūgiū.

Filipi gè wēle pāleu, wì me Kugĩzĩ, ɔ EMS misiɔneɔ bò Gyɔsi gbéon aaɔ, aa mò wà zòle n̄ n̄ bedeo Boobao wēleɔ guu. Ampii aale Yesu gālio daale, piipii aa kà gbéon swaaɔ sa .

Filipi yā pɔ tɛi kè azĩa yā musu. Yāpi ì ɔlowēe lá Yesu yā ì ɔta Afliki, mé lo lá Lua ì gbéó sisi aa zĩke.

Ké ma ka wè gēo n̄ plao, Efaan ma ũ, mé má gbēnae vī ì Kulani yā dadané. Àle dadamæe mà Kulani kyoke. Gɔɔewa a òmæe ze pāle ku, me gbē pɔ teio aizāna e seasai, āma aai nɔse men dodo. Ma aà là kpelewa mà ke mà zépi yā dōi, ɔ a òmæe ma gbēna Zelemii ku a guu. Ma pɔ kè na yāpiwa na, ɔ gwāasīna bee ma a gbēna Zelemii dā wēle loo sae. Ké ma aà è, ma lekpaakèaàno ma mè: N ze maa è, ɔ ni a yā'omæe sō be? À wèa à mè: Bó yā nle o wei? Ma mè: Yesu yāe. Zelemii mè mà suuukeano, ɔ wa ge aà be. À bò n̄ lá nena, ɔ à a kyokèmæe. Lápi mè Yesuá luabe zé. Ma pɔ kè na maamaa yā pɔ má mà musu. A òmæe mà wabike Luawa, ɔ má dè ma wabikea dō, ɔ à wabikèmæe.

Gɔɔ bee Zelemii le kɔlezi ke Kaaea. Tó à èa sù asīnizĩ, wio ge dede gbewa wà wabike. Male Boo kyo dada, ɔ wio wabike gbéone aa e Yesu naaika. Má gbēna maa vī, aà tɔn Alazi Zɔanaɔbe. Ké ma Yesu yā'òè, à nɔselile.

Má nɔkpama vī à kà sea, āma ma ānsueɔ mè, tó mi bɔ Yesu zéuo, aa ma gba zé mà aà seo. Bee mò n̄ yā'ɔmaɔ maamaa, ɔ wēledeɔ fēle ibelesè n̄ Yesudeɔ, asa aa dasikù. Ǿ ma bɔ we, ma ge zĩkè Giisi e wè soolo. Ma nɔkpamapi ma dā e wè aaɔ, ɔ à zākè n̄ gbē pāleo. Gɔɔ pɔ má ku Giisi, ma Bibeli kyokpe gɔɔplana kè.

Lá Yesu ma sisi a zĩun ke. Nana guu má è ma ge zĩkei bua. Gɔɔ pɔ male su, má è ma gbāsĩkpà maamaa. Ǿ ma í è da ma ae. Ma

laasookè: Má ge gɔɔ mà zu'ò ípiu. Ké ma gē íu, ípi ma koso lè. Ō ma laasookè ma mē mà ge ae. Ō ípi ma pi lè. Ō ma ge ae lo. Wegɔɔ ō zāana ma sele, ō í ma mɔ, má fɔ mà zea loo. Ma fele musu, ō ma ea kpale. A gēn aaɔde, ké ma fele, ma lé wè ma lezù Yesuzi aà ma suaba. Ō ma gbēe è bɔa luabe, a pɔpua daa. À ma kũ ma ɔwa, à ma se ma bɔ ípi guu. Ké ma gbá b̀ò íu, ō ma vu.

Ma nana plade ò gɔɔ pɔ má ku Giisi. Pasitēee ma sisi mà mɔ dɔale à blɔku ke. Gwāasīna do gɔɔ pɔ má ku we, ma nana'ò. Má ku gbáau, ō ma pɔ è lan lòɔwa. Male ge gwai, ō má mà gbéɔ le wiile epi guu. Ma té è a guu n̄ sueleo, ō ma gbēnazīna ɔɔ n̄ gbáɔ è pelepelea lan nɔɔ pɔ gà pɔwa. Ké má è màa, vīa ma kũ maamaa. Ma zea male gwa, ō ma loɔ mà wà mē: Bó n̄ è wei? Ma mē má dɔo, ō a òmēe. Gbē pɔ n̄ èpíɔá gbē pɔ aai Yesu naaikēone. Ma wēele mà a mi liaa mà gbēpi e, āma ma mi gí liaai. Ō à gusikè. Īampuuē, āma ké ma vu, í le sia mé vīa ma kũ. Ké wa kāaa kɔɔ lousisii, ma nana pɔ má ò dàu siu pasitēee, ō a òmēe Lua le ma sisi a zī guu.

Ké ma ta ma bewēleu, Yesudeɔ òmēe mà ge Bibeli kyokpɛu Kaaea. Ma nɔsè wè 1995, ō wè 1998 guu ma ge Kugĩzĩ, Giisi misiɔnēe ũ. Yā pɔ má è beeo ma gba gbāa maamaa.

Zānvie 1999 guu ECWA dɔaanaɔ b̀ò Gyɔsi, aa m̀ò wetète busuzi, gu pɔ Boo n̄ Boobaoo n̄ Bisāo kuu. Aa legbè aa mē wa EMS misiɔnēe dafuɔ gbae gbéɔn swaaɔ. Ké aa Yesu videoo òlɔné n̄ Gamina yāo, gbéɔ mē wa ze n̄ Yesuo gbéɔn basɔo. Āma ké ma ewaasonae là tó a ye te Yesuzi, à mē, a mae a weié?

Misiɔnēe dafu gbéɔn sɔɔɔ kà Boobao busuu mēe guu, amp̄ii kà gbéɔn kuɛdo. gbéɔn sɔplao g̀ò Yesu gāli pasitēee ũ g̀ɔɔ, gbéɔn siiɔ pɔ g̀ɔɔ wedɔi wà yesukpɛɔ dɔ sae. Yesude pɔ ku wēlep̄io guuo kà ɔaa pla n̄ basɔo, Boobao s̄, gbéɔn baaɔ. Sema mà dɔ misiɔnēep̄iole n̄ ɔao, asa an asea ò ka z̄á, mé zīeɔ an asea gbēz̄akp̄à m̀ò soolo. Ma dɔ Mamadu Selole n̄ EMS misiɔnēe Isaakuo lo, ké aa teolozii kyoke Igbaza semineē guu. Boobao ewaasoo g̀è Bibeli kyokpɛ kè n̄ Gamina yāo lo. Taasi ku gup̄iiu, má d̄ɔ gu pɔ má daaleo, āma tó ma gbē è, a ye ge ae n̄ Lua yāo, má ku sɔu guu mà dɔ adele.

Bibeli zīkenao Luabaakuanno Gbezā lá lile n̄ Boobao n̄ Bisāo aa làa, ō wa ò Giisi busu Sɔsiete Bibeliki gbēz̄ɔɔe. À mē tó an wetenzideɔ do wá zī gwà mé a è a maa, aa wá Bibeliɔ bɔ. Wa Sɔũ lile pii n̄ Baugu Yāzi baoo. Wa zīkekīi yāa Mamadu Aliu be, ō wa

pilakīi pɔ kilimatisɛɛ vī fiabò. Gbezā ɔ ma zɛo wà Luabaakuanno Kaau lá kɔkpaale lile wà kǎfi Luabaakuanno Gbezāɛ, ké gbéɔ e Bibeli dɔ pii.

Ma zīkenao i e zīkè gɔɔpiio. Zīewa ké ma ka Busa wēleu Bibeli zīkei, ma zīkenao dɔaana le mewāake, a fɔ zīkeo. Wà a plaade kù n geeo, wà aa dà kpɛu, mé a aaɔde zèo à ge a kyo kǎfi gupāleu. Boobao zīkenao kà gbéɔn siiɔ, āma Ablahaũ tāsīɔo vī, āsɔa do gbɛa i e à pɔe kè loo. Aliu sɔ, à kabukabu sè, ɔ a fīna i ɛ eo, ɔ Aliu lèlɛ à kè ĩa, i e zīkè gɔɔ beeo. Gɔɔ pāle zī gbéɔn pla gyākè n tifoidio.

Wa Luabaakuanno Kaau kɔkpaale lile wá làa wè 2001 guu. Wɛtea zīpii mé gè n ɔɔdinatɛɛ zīo n wɛtenzide wɛtea zīpizio. Wa wɛdò wɛtenzidepizi gēn pla, ɔ à wá tāmaa nè. Gbezā ké à ka, à yālālawá dasi Boobao n Bisāo buiyāo musu n wá zīkenao musuo. À zīkèwano gɔɔ bao, ɔ à wá zī saabukpà. Gɔɔ pɔ male ta, ma ge Sɔsietee Bibiliki gbɛzɔɔ gwà Iko. À mè wá fɔ wà n tó kè wá lácwa, āma sema wà a ɔa wɛɛle wázīa, asa Bibeli pɔ wa lile n yābui nɛnao Efaao guu liɔ aikenéo. Wa zɛo wà Bibeli ke men ɔasɔɔo, ɔ ma a ɔa ea zekàlɛ. Wa lápio ěpilimɛɛke Iko. Disiɔnɛɛ ku lo men aaɔ mà kɛkɛ, ké wà ěpilimɛɛke Gyama busuu. Ma disiɔnɛɛpio kpàsā Gyama Utu guu wè 2004. *Lincom Europa* mé disiɔnɛɛpio ěpilimɛɛkè. Aaì zīpi ke pā, ɔ aaì yiamá inivɛsitateo guu dūnia guu pii. Disiɔnɛɛpio lakpɛo vī ɔaa do n basɔɔo mé baade Boo ge Boobao ge Bisā yā vī men ɔasɔɔo lɛɛ soplá.

Wa zɛo wà wá taalao sakè Busa n Kaamao ɔkitɔba 2004. Zé ku men plaɛ. Wà Yesu gāli piideɔ sisi wà wá lác sakè yā, ge wà gbāadeɔ sisi? Yesude dasideɔ bò Giisi busu gupālei, mé an bàa ku n Boobao ge Bisā yāoo. An gbéɔ dɔ ké buiyāpio ku seo. I ke gbè bee taao ɔ wàle wɛɛleo. Wá lápio kè Bisāo n Boobaoo pɔ ũ, ampio ɔ wá ye aao dɔ ké lác ku n n buiyāo sa. Ma ge Kaama kia gwai, ɔ à wèi wà lápio bɔ gupuaui a be gāaɛ. Bee beɛɛ vī, me kpaladeɔ n gbāadeɔ pii aao a yā dɔ. SIM n gbè gbāa kyokɛa gālio ɔkàkɔu kāaaapio yā musu. Wà lakè gbāadeɔne n kpaladeɔ n kyokpɛ gbɛzɔɔo n pasitɛɛo pii, wà n sisi kāaaapio guu. Giisi SIM gbɛzɔɔo mè á mɔ n ma nɛ Matieo lo.

Wikilifi zīkena Zeni Bideli dòmale, ɔ ma Boobao n Bisāo Bibeliɔ lác kèkɛ, ké wà ěmplimɛɛke, āma e tia wi yāe ma Sositee Bibeliki pɔ ku Naelobio. Ampio mé aa wá gba zé wà Bibeli ěplimɛɛke n Sositee Bibeliki tóo. Wà gbezākpà, asa Giisi wɛteina i wá taala

kpāsā Naelobio yāi. Wá Bibelió bɔa gupuu lile e zāvie 2005, ɔ gbezā wa ea wá lile a maasi guu.

Maasi guu ma ge Giisi. Mɔpi kɛmɛɛ zĩ'ũ, āma ma ne Matie kumanɔ, bee kɛmɛɛ na. À bèbɛ dūnia guu yāa, ili zɔaka yāe musuo, mé à dɔmale maamaa. Gu wāa maasi guu, mé wa taa'ò nɔnɔakɔ́awa tasio guu kiloo ɔasɔsɔo lee aaɔ. Zéó vāi, mé luutē ku. Gɔɔewa ma mɛ'ibabagyākè, gɔɔ pāle zĩ ma gbɔ́bɔlekè, gbezā ma ta be n sionao. Kɔ́kāaaa n gbāadeɔ ɔ zĩ'ũ. Aaì ma zĩ la, aaì ma zĩ le. À kɛmɛɛ landɔ gbēe yā pɔ wāle ke dɔo. Male vīake wá lác bɔa gupuu a ke maa. Busa n Kaamao pii gbāadeɔ a gɔɔ lilelile. Gbezā aa zèò wà wá laɔ bɔ Paaki gɔɔ, asɔadazĩ n āsɔanezĩo.

Wa sisilao kè Busa n Kaamao men ɔapla n basɔsɔo, ɔ Yesude dɔnledeɔ gè aa kpaalè gbéɔne: gbāadeɔ, kiaɔ, kpaladeɔ, pasiteɔ, n meteluo. Busa kia kèsai yāa, ɔ wà kia dafu kpà. Ké má òè ma zĩkè Baugu wè baakwi n sooloo, a yā bò aà sae n Bisā taala zĩ pɔ má kèò. À mè áo kuwanɔ labɔa gupuu gɔɔ, āma má mà gbē pāle kīi à mè, kia a fɔ Bibeli bɔ gupuu n la kīnɔo. Wà mè a ibeɔ vī, aale wēele wà aà taae e. A fɔ mɛkpa Bibeliwa busu pɔ salia yā kuuo.

Busa labɔa gɔɔ kà. Ké má dàale yāa n lāpio bɔa gupua yāo, mi dɔ ké Giisi busuu labɔnao i lalu n ɔa zɔɔo lakēna saaukpaa yāi. Labɔna sēia bò Mina, Naiza busu gbāadeɔ dɔaanae. Ké à yā'ò a làa, à legbè à ɔa kpa naila ɔasɔsɔo lee kwi. Busa kia gbāadeɔ legbè màa ɔ, ɔ Mɛe gbéɔ aaɔɔo naila ɔasɔsɔo lee sɔsɔo legbè. Apii guu gbéɔn baakwi n sɔo fèle aa yā'ò mikoloo guu. ɔa pɔ aa legbè pii kà naira ɔasɔsɔo lee blakwi. Mi wedɔ bezi yāao, āma wi ɔpua kpa dasio. Ma gbē dilɛ aa ge ɔa pɔ wa a legbè selei, āma i e màao. A ɔɔna pɔ a è a blè zɛu taa'ò'ɔa n pɔbleao ũ!

Kaama sɔ, wá mà Boobao beɛedeɔ ku wēle guu pii, aale Paaki gɔɔ kāmabo, aa mè wa mɔ Boobao taalao bɔa pɔnakei. Kaama kia wèi wà ke a be gāae. Asɔanezĩ kɔɔ ma zīkenao n ma gbēnao n gbē pɔ wà n sisio, wāle dā e wàò wá sisi. Wi wá sisio e fāane mɔ pla. SIM misiɔneɔ bò Gyɔsi mé Sɔsiete Bibeliki gbē bò Iko n Ameliki gbéɔ ɔ, āma beleo i kāaa dasio. Boobao beɛedeɔ le lekpaai kpaaĩ n kɔo, ɔ aai mɔo. Kaama kia mè á gbāao, ɔ i bɔo. gbéɔn kwedɔo yā'ò, aa ɔa legbè naila ɔasɔo lee siiɔ.

Yā pɔ maa Kaama, ma zé è ma Boobao Bibeli yā'òné. Ma yā'oa guu ma mè Bibeliá Ataulae n Zabulao n Ingilao, Efaa taala tɔɔne, taala pɔ Lua kpāsāwēeɔ: Ikoyā n Souɔ n Baonalao. Ma yādòngu

Kulani mèn, sema Efaao lá pɔ Lua kpàsāwēɛɔ si sīana ũ. Bibeliá Yesudeɔ pɔɛ adoo, gbēpii pɔɛ. Kõkãaa dɔaana Boobao Bibeledò musu, à èa yā pɔ má ò ò pii. Ō bila gbē lezù à mèn: A fĩ Kulani lile Boobao ũwēɛɔ le?

Wa taalao kãakãaa yāa gbaɔ ũ n Bibelio men basoo, ò wá gbē pɔ aa òa legbèò gbà n gbãadeɔ. Busa n Kaamao pii, kyokpe gbãadeɔ mèn wà Bisā n Baobao láo dada neɔne. E tia aale keo. Wa Bisā Bibelio sakè ECWA yesukpeu Busa, ò wa Boobao Bibelio sakè Siigbea yesukpeu.

Wa taalao kè men ɔasɔsɔo læ gēo n plao, wè kueleplá zĩ àin we: Bibelio, disionneɔ, yāzila n kyodadalaɔ. Lápio bò maa pii, Bibeli pɔ wa bò Ikoɔ baasi. Sosiete Bibeliki kèwēɛ men ɔaa kwi, āma an keeɔ kpeɔ mipelɛa, an keeɔ lakpe pua vĩ ge a lakēa òokpaa, wa fĩ wà a kyokeo.

Okitoba 1995 guu ma na yā beeo kè zunalie a kua yā musu à mèn: Kua dodoae.

Bibeli lalilena nan ma ũ. Ìò ge Giisi busuu wè do gēn plapla, ò má ye mà a kua pɔ dodoa yā'o yoo. Zāvie 1985 guu wá bedeo sù n Bene busuuo Afliki be'ae oi, ké wá negɔe gbéɔn siiò e kolezi ke Ositalalii. Booo Luabaakuanno Gbezā lá vĩ n nziā yāo, āma ma zā ye aa Bibeli bũ vĩ. À zèò à ge ae n Bibeli zĩo be la, i ge Bene wē n wēo āsōa kwikwi ge kweplapla taa, i zĩke we n a Boo zĩkenao. À bee kè wè soolo e Bibeli gè làaò. Tia kewa Booo Bibeli bũ kũa, aale pɔnakeò.

Boo Bibeli gbea Se le laasooke zĩ pāle pɔ a kewa. À gè Giisi yābui pɔ ku Bene zōleuo gwagwai. Goo bɔnsaee! Wa Lua ɔ è a guu, gbéò ɔkàkakɔ'ɔuaàno gu pɔ à gèu pii, baa ké Efaaone. Wa àà gbà pilakĩi, wà gbãakpàaazi n zĩ pɔ a ye ke we n n buiyāo. Za goɔ bee zĩ le taa'o. Ìò ge we wē n wēo gēn pla, ì kyodadané, ì zĩke sānu n Eelɔpu ɔdamadeɔ. À Bibeli láo lile n Bisāo n Boobao, à a siiòde lile ko. Ì zĩke n ɔɔdinateɛo n pologalamu (program) pɔ ì Boo lile Boobao ge Bisā ũo.

Ma gbāa n lao n wawāwāgyā pɔ male keo, ò wà ma gupɛkĩieo leũkpakè. Lá àà taa kè kuluũ de yāaa, a maa. A maamee mé a maa wá neɔne lo. Mi Lua ɔ e a zĩpi guu mé ma pɔ kè na ké ma bàa kuò.

Zuiɛ guu Se gè we āsōa soplá. Ma lootooe òmɛɛ à mèn: Tó ma zā gè isia baa e āsōa soplá, à kèmeɛ ìi. Ō má òè má zĩ pɔ àle ke naai

vĩ, i kemæe ñio. Yesusaideo wá kua dõo. Bibeli men pla lileaá Lua zĩe mé wá bàa kuò.

Giisi visa ea ìo zĩ'ũ, aai taalao gbea dasidasi mé f̄faboané inteneti guu àao. Se gea Giisi gɔɔ kà kãĩ, me aà visa i su pɔɔdu guu yaa, ñ wá yoa Ñdele wabikè à mè: "Dii, wá dõ ñyõ yã bɔnsae ke, wá wé dɔ yã pɔ ñyõ kezĩ." À Lua naai vĩ fa! Se felegɔɔ, yãpi kè kãukãu, Visa kà pɔɔsu guu midii, ñ wa fele wa ge aviõpilakĩ mò pla. Bili làa!

Wá pasitæe ò See, tó à kà Giisi, a lá kpãsãe, ñ Se mè: Baa ma na, i ma yã ma kpaao, tó má ku Giisi. Lá a den we. Mɔleá kuo, me lá i gẽgẽ pɔɔsu guu. Utu guu kaau Se lá kpãsãmæe. À kà be Setãmba guoguo, ñ lá pɔ a kpãsãmæepi kà ãsãa pla gbea! A ku s̄saoe, a f̄mɔlewẽe za weo, ãma tó à gè m̄æwiau, ì mɔle. Aà tá gbezãna gɔɔ, mi aà yãmao e ãsãa sɔo. Mi ke kpelewa ni? Lá gu le dɔ mi wabikèe aàò ku we aafia. Lua aà dõa aafia, ñ mi zeò masu bilikeo, asa bilikea li pɔe keo. Bee gbea mi a kea ke bilikesai.

Tó Se ku beo, wá neò ì domale maamaa. Ampii aa ye Diizi. Aa dõ ñ mae le yãmaake, ñ aai wẽe wà domale kpéu. Beewa Se zĩá wá bedeo pii yãe. Wi saauke ñ Luao ñ zĩ pɔ Baa le ke Giisio. Tó wa Lua pɔeã dõ mé wá kè, bee mé yã vĩ. Baa ké wá yão dasi, mé wále ge le, wále su la, wá s̄o daa doũ, mé wa pɔ kè yãpiowa na.

Bill Foute mé Giisi SIM diletæe ù gɔɔ bee. Ké à mò Bisã taalao bɔa gupuaú kãaaau, ñ à yãe bee dà láu à mè:

Má dõ sa ké Lua ì wá buiyã ma

Yãbui aañ beeo: Boo, Bisã, ñ Boobao, Lua zĩ bɔnsæɔne. Lua dò Sele (Dr Ross Jones), ñ buiyãdepiò f̄o o sa: Má dõ yãa Lua ì wá buiyã mao. Boobao ñ Bisao ku Giisi busu z̄õleu ñ Beneo. An yão b̄òk̄owa ñ Boo pɔ aa ku Beneo. Seá Ositalalii SIM misioñæe. À b̄o we à z̄ikè w̄ẽ baakwi ñ s̄oo à Lua yã kpà Boowwa ñ ñz̄ia yão. Aa Yesu bao na mà sa, aa dõ ké Lua yeñzi mé à ñ gba zé à duuna k̄emá. Ké Boo Bibeli b̄ò, Se nà gea Giisiwa, ké Boo dae pɔ ku weo e Lua yã ma ñ ñz̄ia yão s̄o.

Buipio ku Naigya busu ñ Kwaaó Kãinzi isida sae. Efaaɔne pii. yesukpɔe ku busupiu, ãma nibɔɔ mé kpɔpiò vĩ, beleo no.

Paaki gɔɔ w̄eáá gɔɔ gbiae. Lá Se az̄ia kpà z̄ipiwa, ñ Lua donleo buipio Bibeli k̄ua sa ñ ñz̄ia yão ñ disioñæeo ñ kyodadalao ñ ñ dezio

yāzi láo. Ma zé è ma ge lápio bɔa gyupuau è Kaama kiabe gāae. Wa Lua saaukè, asa baa Efaaɔ aa yā'ò aa Lua yā nabò. Gbāadeɔ legbè wà mè wa kyodada neɔne n̄ lápio.

Wá zāmaa, buiyā nenaɔ le gae. gbéɔn 150,000 ì buiyāpio ma. Gamina yā s̄, àle buiyā nenaɔ ble. Se gbēpio gbà zé an buiyāɔ gi ku. Bee gbɛa, aa f̄ yā'o Luae n̄ n̄zīa yāo, aai Lua duunakēama nama.

Sema wà wabike buipioɔne. Lua yeñzi mé ì n̄ yābuio ma. Aà z̄ikenɔ gbɛe aa ge baonakpané, ké aa e ḡ aà neɔ ũ.

Zuē guu wa gbéɔ s̄isi pɔbleawa Malambina Batisi yesukpeu ké wà Boobao n̄ Bisão Bibeliɔ bɔa gupuau pɔnake. Wá zenkpɛdeɔ mò gbéɔn baaɔkwi n̄ ma Ĕndiē gbēnaɔ gbéɔn baakwi. Ĕndiēɔ n̄ busu pɔblea kèwēe, gbēpii blè aa k̄. Wá neɔ d̄òwále: Pita d̄òaa, Āndelee s̄inimaa òl̄wēe, Bibeliɔ bɔa gupuau video ku a guu. Paul ledà z̄ipi yā musu ò a s̄i, ò Matie yā'ò a geamanɔ Giisi n̄ Beneo musu.

Κρααλα Siiñde

Ρακεεγαα

Ma Neō Kēa

1996-2004

**Ρolu, Naomi ή Hadaσo, Άndeλε, Se, Ρoνα mae,
Matie ή a no dafu Lozio, Pita ή Salio.
Nooe ή Ρoναo mé ku ae (1997)**

Yānae Pɔna n mapio kīi, ké wá è wá neɔ le zɔɔkū/li wě n wěo. Aaì yāke dasi, mé aa ye pɔnakei, āma a pii guu aà de negɔe laaideɔ ũ. Lá aale zɔɔkū pii aa de faadeɔ ũ. Wě n wěo an kyokpeɔ taa'ò, kɔlezi n inivesitee kyo pɔ aa sèo. Ō aa gè zī wèele, ɔ an baade nɔ wèele a sè. Baade gè ae gbēke guu, pɔleadɔ guu, Lua dɔa guu. Misiɔneɔn wá ũ, ɔ wá pɔ kè na ké wá neɔ le teolozii kyoke mé aale zīke Yesue lá aa sèwa, āma wi teasida an gbēewao. Wa yādàné a gɔɔwa: Ewaasona da zé pɔ de aà sɛwa, tó à zɔɔkū, a bɔuo (Yaasiɔ 22: 6).

Lá pɔ an baade dūniablèn ke.

Ké Āndeke kà wèe bao n mendoo, à a gbéɔ gbèa pɔnakeawa wá be ua, a gbèa à a lisāsi è. Nɔeli gɔɔ à baonakpaa ewaasoɔne isia sae lekpaāi, ɔ à èa pè a teolozii kyole. Ā zīkè āsɔa n āsɔa gɔɔplapla n Yesudeɔ gāli pɔ ku inivesitee, ɔ à zīke gɔɔplapla lo izini guu e a kyokea àɔ yāa. Gɔɔ bee à lakè à mè:

Dūnia yāɔ gè ae za gɔɔ pɔ wále lekpaake Pɔlu kɔɔ'obɔ pɔ wì me Baba yā musu. Baa kɔɔpi zè, à kɔɔ'obɔpi sè a zù kee feneti u sēgbāu gɔɔ pɔ wále taa'o kalakala. Tiasa, wá baade le azīa yāɔ bɔoleke n taasi dafuɔ. Wa saaukè n Luao maamaa n aà yeawázio, lá à wá se mé aà ɔ kuwála.

Ké Āndeke kà wèe bao n aaɔo, à a teolozii kyo wèe plaade yāa. Àle gbēnakpa n wēndia kefena ɔnɔna pɔ wì me Naomio. Naomi a lisāsi è, ɔ àle metelizi kyoke sa. Ké wě sù, wà Āndeke kpà SIM zī wé ũ n inivesitee n yesukpeɔ n kyokpeɔ guu. Ké a e yāɔ bao ma, wà aà zī Ēndi busuu ké aà wesi misiɔ zīle. Bee aà wé kè, à faaibòno, à e ní pɔ aa vī è. Wèe dafu gɔɔ aapi n Naomio yiyè.

Kè Āndeke wě kà baasɔo mendosai, à bò be à gè àɔ ku Sendali Batisi kpé guu. Ìɔ zīke yesukpepiu ewaasoɔ yādanede ũ. Zuiɛe guu, à a nɔ Naomi sè a kɔlezi yesukpeu. Lá aà teolozii kyo yāa, ɔ aa gè pɔnakei Ositalalii gūgūna pɔ wì me Tasamani. Ké Āndeke wèe pla pà Sendali, mé Naomia kyo yāa, à gè pasitεablè gu pāleu mé à zīke SIM zīkè gɔɔplapla āsɔa guu. Ì yāda pasitεeɔne dɔaanake yā musu, ɔ à gè Ēndi busu a āsɔa aaɔ kè we zī doŋpi kei.

Wèe 1999 guu, Āndeke n Naomio gè Afiliki Sidi. Za we aa gè Giisi, à gu pɔ a kyokèu òlɔ Naomie, ɔ à gè Sēwāa, à be pɔ a kuu yāa òlɔè. Za we aa gè Kaama aa gɔɔplakèmanɔ. An taa Ositalalii gbèa à bò pasitεekeu, ìɔ yāda pasitεeɔne dɔaanake musu. Ā seminεeɔ kè

Hõn Kõn n Nuveli-Zelandeo. Bee gbea à zĩkè gãli pãleone ledamade ù. Naomi ne'ì desãmba guu 2003, õ aa tokpàè Nõee. 2013 guu aa gè Tanzanii n n neo gbéon aaõ, aa zĩkè we SIM misiõneeo ù wè aaõ.

Åndelee gè SIM gãli pisidãa ù Melibõù, mé Naomi lé zĩke gwo n gwo bedeo ledamade ù. Gbezã wà Naomi sè SIM pisidãa ù, beegbea Åndelee, mé a de a ù e tia. Tia kewa aà neo kà siio, Nõee, Hudisõ, Mali, n Lubenio.

Põlu sõ, kolezi gbea à gè kokoma kyo dadai. Wè guo kãmabo guu, à bèbe n Ameliki baasiao gbéon pla. Yesu bao na lesinaone, õ Põlu le kãaere. A ye Yesudeo kokomai, õ aà wè bao n mendoo pónakea guu, gbè pò à n sisio pòkasao dadaa lan kokoma tódeowa. Wè 1993 guu à dõaa Yesu kokomadeo gãlie, õ aai n pwo le Yesukpeo guu n kãaaa pãleo. À gè Bibli kyokpeu 1995-97 guu, õ à lisãsi we. Gwo bee à gè ae n kokoma zĩo lo. À gbà a Lua naaikèa guu a gbèna dafuo yã n Lua yã pò àle a kyokeo n zĩ pò àle ke Luaeo. Ìo lesi ào a seeladekekè yesukpeo guu.

Ké Põlu wè kà bao n aaõ, à nõsè, õ aà na nenewè lè gbéon pla. Bee gbea aa gè Bibli kyokpeu Kanada. Wekii à metilizikèu yã Yesudeo yãdadaa musu, à oia Luabaakuanno láezi n Ebulu yão.

Tiiakõwa guu Põlu n a nao zãkõwa, õ wè soolo gbea aa gikõi. Beeá yã'ĩagwo wá bedeone wapii, wá ku pòsia guu. Põlu sù be, à gwo plakèwano, õ à gbàsa tà isia baa. À gè dède gbesisíwa Maloku busuu, õ à gè a gbènae nõse guu Suisi busuu n Matieo. A gbea aa taa'ò kese aa lìa Itali busu gũgũna pò wì me Kõosi e gwo kwi.

Wè 2007 guu, Põlu tà Ångeletee, õ àle Lua yã dàda neone we katõliki kyokpeu. Wè sia, Põlu yiyè n Kaitio. Kaiti de nõ maa ù Põlu e gbã. Ma zé è ma ge an kõseu utu guu, õ ma ge zĩkei Giisi. Aa mò Ositalalii ké Kaiti e wesi wá bedeole, atèsa Põna pò gbãao.

Kaiti de n̄ a dao, Pɔlu n̄ a nɔ dafu Kaitio, Se (2008)

Wè 2010 guu Pɔlu n̄ Kaitio gè mɔ kēɔkwi kei Aazātini busuu misiõ zīe guu. Pɔlua taalɔ kè mɛn pla: A sēia ānabio yā musu, a plaade Yobu yā musu. À a dɔkotola kè teɔɔzii guu Āngeletēe inivēsītee guu, ɔ à gè Luabaakuanno Kaau yādanede ũ. 2016 guu Pɔluɔ sù Ositalalii, ɔ à gè Bibeli kyokpe yādanede ũ, 2019 s̄, diletēe ũ. Kaitie nenɔe ì gbēɔn pla, Sofi n̄ Edenio.

Matie s̄, a kɔlezi kyo yāa wè 1994 guu, ɔ à gè a d̄ɔa kǎfii inivēsītee. À gbēna dafuɔ è Yesudeɔ gāli guu we. Wè n̄ wēo Nɔeli gɔɔ ì ge misiõkei isia sae, ì dɔaa n̄ baonakpaa ewaasoɔneo we. Bee gbēa ì yāda nenɔe Yesukpeu n̄ ewaasoɔ lo. Ké aà wè kà baoplasai, à zīkè, ɔ à kee lù n̄ a ɔao. Aà lisāsi lasia gbēa, ɔ a dàda lá wì Giisi yā dada bui pāleɔne. À gè misiõkei Tailandi busuu ās̄ɔa aañ Batisio. Ké à sù, à gè Bibeli kyokpeu wè pla. Wè plaade guu, a de kyoneɔ wé ũ, mé à a metilizi kyo midè.

Bee gbēa à bèbe dūniau mɔ swaaɔ, à gè Kanada, Ameliki, Eelopu, Tiikii, Nepali, n̄ Ēndiao. Wesia dūniale kèè na, àle laasooke a kuawa, atēsa yā pɔ maa Yesudeɔ ke tó aa kāaa. À d̄ɔ kyo gbēne ne pɔ kaaūaɔle, mé à yādàda ewaaso baonakpanaɔle. Bee gbēa à kyo pāle kè inivēsītee, ké à ḡɔ metelu ũ, ɔ à kyodàne gonati kɔlezi guu wè do. Kyokpepi yā zī'ũ, ɔ à gè yādàné Yesudeɔ kɔlezi guu. Bee kèè maa de a kaaula.

Matie n̄ a gbé̄o yesukpe dafu dàale gue, ̄ wekīi à kō'e n̄ n̄e p̄o wì me L̄ozi. Ké aà wē kà baakwi taa, aa kōsè. L̄ozi ikoyā kyokè yāa, ̄ àle zīke Yesudeo gāli p̄o aai d̄o taasideole guu. Aà maeá lootoo. ̄me b̄ò n̄ p̄o p̄o wì da swādonao mi guu ké aai e yāma, neo n̄ gbē gbāao pii.

L̄ozi Tesa ì wē 2008 guu, ̄ à n̄ ne men plaade ì ge. Aa tokpàè Salomo, ̄ aa aà gevī kè. wáa ge f̄o kpà. Matie ḡò pasitee ū, mé aà na ì zīke yesukpe doū guu lakēna ū. Wē 2019 guu à gè zīkè Batisi yesukpe guu. Wekīi ì d̄o gbē p̄o an ɔ le n̄ kpe leole baonakpaa zī guu.

Ké ma ne gbezāna wē kà gēo n̄ mendoo, ̄ à gè baonakpai n̄ ewaaso isia sae. Bee gbea à baaki dàale laataa d̄o guu. A kú gāli d̄oanao guu mé àle gitaa dada. Ì gitaale Malambina yesukpeu, mé a ku p̄olena gāli guu n̄ a k̄olezi deeo, mé à d̄oaa p̄olenaone isia sae baonakpaa guu. À da'ilekè Malambina, ké aà Yesu naaikēa zed̄o, io ku aà yāi .

Kè à baaki kè a yāa, à lisāsi men pla dàale inivesitee p̄o k̄ai n̄ wá beo. Wē gbiae, à inivesitee dàda, à nà keefiwa, mé à kpāaū n̄ wēndia p̄o wì me Salio. Ì gitaa dadané, mé ì zīke wá gbēnae izini guu, gu p̄o wá ne p̄aleo zīkèu. Ìo d̄oaa ewaasoone yesukpeu, mé à gè zīke gue n̄ baonakpanao. Kyokēa wē pla gbea, à zīkè m̄o soolo m̄ob̄'izini guu, ̄ à bèbe isia baa n̄ a gbēnao e m̄o soo. À ās̄oaa pla kèman̄o Giisi, bee gbea à ās̄oaa soolo kè Kaanada n̄ a vīi P̄oluo. À gè Afiliki Sidi s̄o n̄ Àmelikio n̄ Nuveli Zelandio. Ké aà wē kà bao n̄ mendoo wē 2000 guu, à p̄onakè n̄ a gbé̄o gbé̄on bas̄o wá be ua. Wà aà yākeao n̄ saa p̄o a s̄eo yā'ò.

Ké aà kyo yāa, à zī è keeyiaana ū, bee gbea biloo p̄o yiana ū. Pita n̄ Salio kōsè wē 2003 guu. Sali lisāsi è, ̄ aa gè aao ku Sali maeo z̄ewiau. Wekīi Sali galasi kè n̄ a maeo, mé Pita ḡi kè p̄oyiana ū. Bee gbea aa kpé/ua lù wēle p̄o wì me Walagulu. Pita kyo p̄ale kè kpé/ua beee d̄oaa yāmusu wē pla, mé àle a zike, Sali s̄o, àle laata. Sali neo ì aao, Bili n̄ Ēvao n̄ Makisio.

Pita āia vī. Ḡoowa àle zī d̄oaa aao ke, ̄ ì ài e apii musu. A s̄eian̄ n̄ooyiaa ū. gbé̄o ì n̄o lu ì f̄iabo ēntēneti guu, ̄ Pita ì n̄oopi lu à kpaalené n̄ keeo. A plaade gitaalea n̄ lesiao ū. Ì gitaale, ì lesi p̄ona k̄āaaao guu n̄ n̄ose k̄āaaao lo. A aao de s̄o, ì kpé ge ua beee denabaokē à o bankideone. Sali ḡò laatana sà gbēne ū. À ledoukè n̄ zudeo. Ḡōepi zu bui maa vī men oaa do n̄ bas̄oo. Ì zupio yoyo lá

gu le do, ò wì ge ñ vīpio gu po wì kēkē wà ka kpaanao guu, ò wi yia feelikpēdeowa ñ sipēmaasee. Sali ì a yā’o maamaa ēnteneti guu, kē gbé e a yā dō. Ì vīnisi ke sō ñ waagaseo. Ké gbé le lu maamaa, ò aa zude pāle sisi wà namá, ò zudeo kà gbéon siiō sa. Bee gbēa Sali buadeo èle dàale a be wēleu. Mo ñ mo buadeo ì mo ñ ñ po, ò aai yia elepiu: po po ì bole bua, libe, kaa po noe aso ñ poblea buio pii.

**Kpe oi: Sali, Pita, Naomi, Lōzi, Matie ñ Tēsao,
Ae oi: Kaiti ñ Bilio, Polu, Nōe,
Ānde le ñ Maalio, Se ñ Hadasō (2010)**

Ĕndiĕ kyoneo zĩ

1997-2010

Ĕndiĕ Bibeli kyo gāli

Wè 1997 guu, ke male waasoke Yesukpe po wá dile guu, ma Ĕndiēo è gbéon aaõ kpɛpi guu. Wále kafɛɛ mi, ɔ an gbédo Etiē òmɛɛ a dezi gbéon placá pasitɛɛɔne yāa. Ma aà là aapi sɔ, bó àle ke Diiei? À wèa à mè ale pɔe keo. Wa yā'oa ní kɔo gbɛa ma Bibeli kyo waaipaa dàaleaàno zaa ní zaa. I ke gɔɔplao ɔ Ĕndiē pāleɔ kǎfi, ɔ Bibeli kyo waaipaa ní Ĕndiēo dàale āsɔa ní āsɔao e wè sɔpla. Wè bao gbɛa wiɔ kɔ'e ní Etiēo ní aà nao ní aà ne men plac ní aà daeɔ lo gbéon baakwi. Aà daūna ní aà dae pāleɔ sù Melibɔũ, ɔ an dasideɔ gè ma Bibeli kyokea waaipaa guu. Bee tò an luanaaika kǎfi. Ké gbéɔ dasikũ aa kà gbéon baakwi, ɔ wa kɔkpàale gǎli men pla ũ.

Gbéon kuepla ge gēo kāaaa āsɔa ní āsɔao màa ì dɔnle maamaa an tɛa Diizi guu. Tó aale wabikekɔɛ, sea po aale ke ge dɛɛ po aale ka, aa fɔ wà okɔɛ. Aaì yā po de Lua pɔeā ũ dada, ɔ aaì ke. Wi kāaa leele pla ge aaõ. Wi daale ní Lua taasileao, wi Lua yā gwa ní kɔo miniti bla taa, ɔ wi wabikekɔɛ. Bee gbɛa wi pɔble sānu, kari po uabele kè baade. Màa wi ke, wa ge be ní beo.

Wè 2001 guu, gɔɔ po male ge Bene, ma bɔle ní Ĕndi busuo. Ma gbɛna gbéon soolo mò damale govuapilakii Haidɛlabadi. Aa keɛ vɔ ɔ ma ge fɔkpai an maeɔwa ní kyone po ku Melibɔũɔ maeɔ lo. Gu po ma geu pii wà ma yaaekè nana. An dasideɔá Yesudeɔne, ɔ aa wabikèa mà Lua yā liné, mà wabikené. Uaeɔ guu à ní daeɔ kāaa. Ma wekpàle ua men gēoi. Ewaasoe ku, aà tɔn Emanueli, wi lakèkɔɛ yāa, ɔ wa ge wèle po a kuu, à zà ní Hidɛlabadio kiloo basiiɔ, ɔ wa i we ní aà maeɔ. Ĕndiē busu po wé bɔnsaeɔ vɔ. Baa wèle zéɔ guu kpé wede po wà pēntiilèwàɔ daagua. gbéɔ daagua gupiiu lo.

Ma ea ge Ĕndi busuu wè 2003 guu ní wè 2007 guuo lo. Gbɛ po aà mò gǎli sēiapi guu kà gbɛn basɔo taa. Wè 2004 guu Zaki òmɛɛ mà gǎli bee taa daale a be fāani pāleu. Melibɔũ zɔɔ, za kpɛla e kpele kà kiloo baaõ. Zaki faani zà ní ma beo, āma má dɔ ké Yesud pɔku we gɔɔ bee bilao, ɔ mi ge yādané aà pilakii. Zaki ku we ní Ĕnduo gbɛn siiɔ, āma aai nawáo. Wi gbéɔ e dasio, āma gɔɔewa wa sɔkiiɔkpà gbɛ pāle be, we Ĕndiē kyoneɔ ku gbéon soolo. Gǎli pi otà, gbéɔ nàwá dasi wɛɔ zānguɔ, mé an luanaaika kǎfi. Aaì kaasaakũ, aa nà zĩkea Diiewa, an gbéɔ dɔaa ní lesiao ge ní wabikeao ge ní Lua yā waipao ge ní yaaekeaneɔ.

Pɔna gyākea i daamakeo, ì keke àò ka'ilɛɛ. Zanvie wè 2006 guu, à gè gyāaeɔ gwakii, ké lootoo e wà aà gwa. Wá neɔ bò be kɔ, ɔ má ku be mado. ɔ ma Ĕndiēo gbéon siiɔ sè aao kumanɔ ma kpéu. Ké Pɔna kèsai zanvie wè 2009 guu, ɔ ma kpé zɔɔ lù, à zà ní wèle'eo, ɔ

ma Ĕndiē kyoneo kàu gbé̄on kuepla, ɔ wá gāli ɔ kāaa kpépiu. Má ku mazīa kpéu, āma miɔ ge āsōa laaa blennɔ we. Ké ma zeo mà Bibeli láo lile Kēaone Giisi, ɔ ma kpépi yia.

Wē n̄ wēo wì baonakpa Paaki dikpe gɔɔ n̄ Nɔeli gɔɔo, ké wà e dikpepiɔ yā bɔɔleke Ĕnduone n̄ Ĕndēe Efaa pɔ wa n̄ sisiɔ. Bee gbea wi ge gueɔ sānu keeɔ guu. Wi ge dedei gbesīšɔwa, ge wi ge kpaa'oi isiai. Wa ge kangalooɔ gwai, mé ké gu niɛ, wa ge skiike gbesīšī musu. Ké ma kāmabò n̄ Ĕndiē kyone zīo, ma zīpi nà dāone n̄ ɔzī, ɔ Lua yā gālipiɔ le ge e tia.

Ma gbēna dasiɔ Ĕndiēone, asa ma yādàdané wē gēo. Ké an kyo yāa, aa zī wèele, aa nɔsè, ɔ aa gē Ositalalii gbé̄o ũ. Mi ge pɔblei an gbēo be sōnsōo. An gbé̄on bla de daeɔ ũ, ɔ ma gō lan n̄ deziwa, aai ma sisi n̄ dikpeɔ guu. Zīeɔ mi tenisile n̄ n̄ gbēo. Za gɔɔ pɔ ma na kèsai, Ĕndiē kyoneo ku ma be. Aai fīabomɛ mɔ n̄ mɔo, mé má ku mado loo. Ampio mé aai bleke, aai kpe waa..

Okitɔba wē 2010 guu ma wē kà baaɔkwɔ, ɔ wa a dikpekè ma be. Ma gbé̄o sisi gbé̄on basɔo: ma daeɔ, ma gbēna baapuao n̄ Ĕndiēo gbé̄on baaɔ. Ma Lua saaukè kē ma ka beewa aafia, ɔ ma legbèè ma gi gee màa e ma wēni leu. Lou mà maamaa gɔɔ bee baaa pɔ Lua dàmagu maamaa wē dasiɔ guu seela ũ.

Ʋona Gyãkea

2002-2009

Ʋona n̄ a t̄ona Tesao e àò ge Dii k̄i m̄o aaõ

Za wẽ 2002 guu, Ʋona ìo zõlea eè ù kilauē. A ku ãa guu, āma p̄o p̄o de beela, a kaaũa. Ma a nozãekezĩ sè má kè, õ gu p̄o wa geu pii, miõ ɔzãàzi eeo kila guu. Mangagana pãsi aà kũ a gupeekiõ pii. A daalegɔɔ à aà kũ aá ɔneɔ n̄ aà gbanɔ k̄i, õ à èa gẽ aà kosɔ k̄i n̄ aà geseɔ n̄ aà gãuɔ n̄ aà gãĩsuuɔ. Wà a pàa lootoobe à kà gẽn kuepla. Baa aà gyao ɔɔkpà, me aà gyao nà gaawa esewe p̄o àle

mómó yāi. Foūna ì ìadawà yāa wá kōsea gbea, āma gɔɔ pɔ mangagana dàlae, foūna gè zéa. Āma wè gbézāo guu wea èa yā'īakù.

Wè 2002 kè Pɔnae zī'ū. À mangaganakè wè gēo n̄ plao kɔ. Lootoo àà gupepepekīiɔ leūkpakè dasi, mé àà me bùsa. Fevilie guu wá àà ɔplaa gbawoū pèkōwa à gō tee, ké a wāwā e daamake. Sema àà zōle tēē ēēo kilau mɔ do, mí àà gwa. Bee gbea à taa'ò busubuse n̄ kefuɔ e mɔ do. À gè āsōa pla ké wà kefupi wolo, ɔ yā pɔ wi wɛdɔio kè. Pɔna yā pɔ kè dàu siu..

Gɔɔ pɔ wa ge wekpeli wá gbēnaeɔz, gɔɔ bee ma gēnalè tapiiwa, ɔ ma lele zīle gbāugbāu, ɔ ma ɔzēē gbala wá wìwi. Wāwāpi kè zōo.

Wà àà sè tàò n̄ lootooe keeo. N̄ Lua dɔnleo, à wulekīi è. Ké lootoo àà gbá kèke, à mè, sema aa ea ke āsōa solo taa'osai. Ké āsōa soolopi yāa, à gè taa'oa dadai kāma mɔ siiō boa gbea.

Pɔna fō le taa'ò kpéu n̄ zebɔo, āma gbāpi kekēa gbea, lootoo è àà gbá i dɔo. Wa a pii kè, āma Pɔna i e taa'ò loo. Mi geaàno kpaá'okīi gēn plapla āsōa guu, ké à e taa'ò í guu busebuse. Àà gbawpū ĩa e tia n̄ àà ɔzēē gāuo, àà waa n̄ àà gyaɔ. Wè 2004 guu àà waa ĩapi kàfi, ɔ lootoo è àà gyaɔ le bōke. Mangagana ese pɔ à mómó wè ūma zāguo mé tò. Setāmba guu, à a wè baaōkwide pɔnakè, ɔ wa gbéɔn bila sisi wá be, āma à kè yāayāao, ɔ we'i bòwà. Novāmba guu wà gelepepekīi dàuè. Pɔna da sō, àà wè kà basiiōkwi, ɔ yāsāngu àà kù, ɔ à gè zōle gyāeɔ pilakīi.

Wè 2005 guu, àà gwea gòmēē aso ū. Lá gu le dɔ mi uladaè, mi àà ĩa n̄ àà wuleao n̄ àà feleao liiwa, mi à ĩa n̄ bīkpekeao n̄ pɔbleao, mi àà ĩa n̄ gēa ēēo kilau n̄ àà bɔao, n̄ kilapi se daa keeu gɔɔ pɔ wále ge lootoo gwai, ge wále ge fɔkpai àà maewwa, ge wále ge yesukpeu, ge pɔyiakīi ge isia sae. Má ye má nai maamaae, āma àà pɔ yà, mé àle dēeka n̄ a me gbāasaikēpio n̄ wāwāo, mé àà kã gà. Má aafia gbāugbāu, ɔ à na ma taa'eawa. A ye ma go a saeo baa leelu do, ɔ à fēmazi n̄ Ĕndiēɔ zī pɔ male keo, asa ké ma ge n̄ kīi, sema mà àà to we ado.

Ké male ge Bene zāvie 2006 guu, má òè a maa àò ku gyāeɔgwakīi gɔɔ pɔ má kpe. Wá neo ku be loo, mé Pɔna maew zikù. A maa gbéɔ kuaàno gɔɔpiie. A yāpi sí sàa, ɔ à gèu e āsōa soplá pɔ má kpe. Yāpi kèè zī'ū, āma àà aafia i ka àò ku ado loo.

À su è a daama vī. Ké ma su, a è a ku nama guu we, ɔ wá kpé kpàwà gɔɔpiipɔ ũ. Yã pɔ kèè zĩũ, a wè baaɔsɔo vī, gyãe kīniɔ sɔ, an wè de basiiɔla. Ké Pɔna gègè we, aà pɔsia kãfi. Kua gyãeɔ be dodoa ní kua beo. A mè ma a to ado, ɔ má ku be ní ma gbēna Ĕndiēɔ. À mè á bɔ we, ɔ bekpa ado, āma má dɔ́ ké bee a zekɛo. Gbēeɔ ma taae è, āma ma daeɔ ní Pɔna maeo dɔ́manɔ yã pɔ má sèɔ guu. Pɔna li ge pɔblekīi à pɔble ní gyãe kīniɔ, ɔ pɔble azīa kpɛu, ɔ faaibo ní a gwanɔ. Pɔna laai vī, ɔ aà gwanɔ ye wàò kuaàno, asa ɔ ye gbéɔzi, mé ɔ swãɔ ní yã'ɔmaɔzi.

Utu guu, wà Pɔna sè gèò lootoobe asa aà gele gbòò, ɔ wa kèkɛ. Matie nɔsè zãnvie guu, ɔ wa pɔnakèò wapii. Baa ké Pɔna zɔ́lea eɔ kila guu, a ye à ke dɔlɔlɔ. À ula tēa zoizoi lù nɔsepi pɔ ũ, ɔ nibɔɔpilakīi nɔeɔ aà kèkɛ, aa ulapi dàè. Aà gelepi gi le gboo, ɔ Fevlie 2007 guu wà pɔ nà gelepɛekīipiwa, ké asu gboo lɔ. A ku lootoo be āsɔa pla, mé aà mɛ dea gbɛa, aà wea zĩ'ũkũ, ɔ lootoo aà gwà maamaa gɔɔpla. Za gɔɔ bee wà ĩana lòòè a pilakīipiu.

Gyãegwana zĩ ĩae. Pɔna le yã pɔ male keeɔ pii nabo, ama aà pɔ ɔ yaa, ké a fĩ yãe keo yãi. Mapi sɔ, má gbāa gbāugbāu. Ma daeɔ ní ma gbēnao le e male zĩ maa ke, male laaidɔwà maamaa, āma Pɔna gbēnao le yã pãle ma. Ɔ ma pasitɛe ní ma gbēna gbéɔn plaɔ mè wa ye kãamanɔ, wà ma gba sɔ, wà ledaa.aaɔ ledaa. Aa mè a maa mà kãmabo ní SIM zĩo zuiee wè 2008 guu, ɔ má kè beewa, ké mà e màò ku ní Pɔnao, āma aà gɔɔ lé le ka.

Wa wá be yia wè 2008 guu, ɔ wa be pãle pɔ kãi ní Pɔna nibɔɔpilakīio wèle. Gbēpii dɔ́ ké Pɔna lootoo ni vī, āma Pɔna le e á gɔ azīae gɔɔewa. Wa be maa lù sīsī musu, āma Pɔna ì e ge we dasio. Ma ta be dafuu utu, ma ge we ní Pɔnao gēn aaɔ taa, āma má dɔ́ ké a fĩ su weo. I gyã gbēne keo à kà mɔ gēo, āma mangagana gi ku ní fua gyão ní tãnsiɔ.

Utu gɔɔ 14 de Pɔna gɔɔ gbēzãɔ daalea ũ. Gɔɔ bee à gbãtɛekè. A ku lootoobe e gɔɔ kuepla, mé wa zĩ gbāa kèè gɔɔ pla. Āsɔa aaɔ gbɛa gbãtɛepi èa fɛle gbāugbāu. Aà fua ĩana sia ní aà ĩangaaɔ bùsa. Aà kolo ɔ naa, mé aà gbáɔ kàka. Aà aafia le ge busebuse e zãnvie. Aà āsɔa gbɛzã guu i mɛ namama lɔ, ɔ a gbèa tó a fĩ ge lootoobe. Wa lootoo sisi gēn pla, ɔ àle kāsánke, ɔ wa geaàno lootoobe. Ma neɔ ní mapio wá zɔ́lea aà lii sae e gu dɔ́, āma aà laai i suo. Dii Pɔna sisi a kīi aà wè baaɔ ní siiɔde guu.

Wa aà gevĩkè wá yesukpeu. Zibleyãe, gbéɔn ɔaasɔo n basɔo m̀. Pɔlu sù n Lɔndɔo. À neɔ pii negɔeɔ aà t̀a. Pita lesi aà yãmusu. Wi kuawà, wi aà beeke, ma gɔ mado kɔsea wè soa bla n plao gba. Wio wá dũnia kua kpaale n kɔo gɔɔpii.

Ké wa Boo Bibeli gbesisi, wa a pɔnakè Seẽwãa 2010 guu n lá pɔ wì me Gupuanɛ Laguledɔo. Lápi de Pɔna yãdɔngubɔ ù wà mè:

Pɔna(Joy Jones), se Bɔena na, ku Boo busuu za 1972 e 1984. Aà be ku Bɔena gĩa, bee gbea Sẽwãa. À zĩkè Diiɛ n nɔsemendo, à lootookè gyãeɔne laguledɔ, à Lua yã dàda nɔeɔne n neɔ. Gɔɔ pɔ a ku Bene à ne'ì men aaɔ, ɔ à a ne gbezãna ì a be busuu Ositalalii. Zãnvie gɔɔ kwide 2009 Pɔna tà a Suabana Dii Yesu Kilisi kĩi. Lée beeá aà dɔngubɔe, ké yenzi pɔ a vĩ n gbẽpiio su sãwáguo, ge ãia pɔ a vĩ n baonakpaa Boo busuuo.

Pɔlu yãe bee dà, ɔ à a kyokè aà gevĩgɔɔ:

Ma da gbãa

N dɔaa n mɔ dũnia guu n pɔsiao
N daalea zĩ'ũe, asa n gbẽdo kèsai
N beeo n maeɔ tɔ na kpàne
Tɔ pɔ a zebo yã pɔ a mɔe

Luanaaika baokpa gbéɔne dũnia guu pii
Gbãakpa yẽesaideɔwa n nɔsemendoo
N gbẽ pɔ mɔ n kĩio s̀i ɔplapla
N yaalɔ n n neɔ, n dɔñle aa n zĩa naaika

N me busaa za gɔɔ pɔ má n dɔ
Ãma n nisĩna ìɔ gbãa, ni wẽnadɔ gbéɔne
N swãdɔmazi gɔɔ pɔ gbẽeɔ ma to we
N ku wá guu n yenzio gbaa laan gbesisĩwa
Ké ma e má ku mado, gbẽe ma ya dɔo
Mé n de màa n gbéɔ dasidasi

Má dɔ ké zĩewa n yɔɔ zea, wio liaanzi
Gbẽ pɔ n ɔkãma n Kilisi ɔɔɔ
Lua pɔ ku n guu mé ɔkã gbẽ bilaozi.
N me a dafukũ lá n yeiwa.
N ɔ a gbẽ pãle ɔ kũ, giũgiũ
Aa pɔ pɔ tò n gbãakũ ma
Dũnia Kena Nisĩna pɔ ku n guu

Gɔɔpii n̄yɔɔ gbãa, n̄yɔ yãmaake dãɔne
Asa wá gbẽ ɔɔ n̄ de a ù dõ, n tón Pɔna.

Pɔna maeɔ gɛ̀gɛ̀ dũnia guu de n̄ ne mendonala. Aà da Besi kèsai wè 2012 guu, aà mae s̄, wè 2013 guu. Ampii aa gà n̄ wè basɔo aaõsaide guu. Wà n̄ gwa maamaa Batisiɔ gbẽziɔ gwakĩ. Aa demee ãsue maao ù, mé ma bedeo n̄ ma misiõnekeziõ yã kumá gɔɔpii. Tó má ku Ositalalii, miɔ ge n̄ gwai ãsõa n̄ ãsõao e aa gè gào.

Boo Bibeli Gbɛsisia

2005-2010

Ƒɔkrɔɔ kiɔwɔ Boo Bibeli pɔnakɛgɔɔ

Ke Boobao ñ Bisão zĩ làa Giisi, ma ea ma aedò Boo Yesudeo kii Bene. Boo Bibeli pɔ gò de men basɔla lo, mé má è a maa wà a gbësisĩ gĩa, wí gbasa wà a dasikũ. A lilea Boo ù kè maa, i ke lá wa a kè yãa wà ea lileo ãma yã men pla ku, má ye wà lile: lá wì loo kè ñ lá wì yão nanakõwa. Bee gbëa Boo disionee ku lo. Ké ma zĩkè Giisi, ma Boo disionee kè ñ Giisi yão. Ké Bene Booo è, aa ye mà Boo disionee ke ñ falansi yão, asa wì falansi yã dadané kyokpeu, mé Bene busu buiyãe.

Boo loo zĩ'ũ. Ké wa Bibeli dasikũ wè 1992 guu, mi Boo yã loo gbá dõ pii. Ma dokotola kea guu ma yãdàda maamaae. Yãpii ñ a loooe. Bee wì me yã loo. Bee gbëa galamee ì to loo lile, ò wie galamee loo. Togëe loo ì lile: Má ke. Ma zĩkè. To mà zĩke. Veebu loo ì lile le. Má ke. Má kè. Tó wà loo kè pii, lápi kèa ñ a kyokeao ì ñakũ. Ì kũ wà kè gu pɔ kyokena a fõ yãale ñ yã pãleo. Dũnia loo nena vĩ, ãma tó wa kè dũnia, gbëpii aa fõ dõ. Tó geenao lan zé, á, wá, gbá, lé, ne maa ñ loo nena kèa. Wa dëekà Bibeli lilea ñ Boo yão sèia guu, ãma gueo kyokena ì bilike lá á owa, ñ loo nena yà, ge a gbëne, ge loo guo. Ké male dokotola kyoke ma bo Boo loowa pii, ò má dõ lá a maa wà kè sa.

Yão naakõwaa zĩ pãlee. Má ye mà a booleke yoo. Ñ Falansio, *j'ai tué un chat*. Ñ Booo bee mè, má dè musuna. Ñ Booo musuna ì doaa deae, ñ Falansio sõ, dea ì doaa musuna. Boo ì me ma lé yè, ãma bee le o à a lé yè ñ bao fa. Le-ye de veebu ù, a maa wà yãpio nakõwa beewa: Ma leyè. Tó wa yãe nakõwa beewa, wi a boole dõ wasawasa. ãma galamee yãdileao vĩ. Yã kpeleo wà nana kõwai? Yã gesenao mé ì nakõwa àa veebuo ù: zĩke, poble, osoobo, i'ò, naaike, wedo, swãkpa, buba, imi. Yãpio pii tó mé nakõwa ñ veebuo, ò aa ku disionee guu màa.

Tó yã ñ yão naakõwa yão, bee mé mò ñ Bibeli gbësisiao. Zãa 3:16 gbësisio guu, wa yão lile men kuedo. Bee mé tò kyokea anakũ. Wá zĩ pi ke wè soo guu, ãma zĩbeezi wále Boo-Falansi-Giisi disionee zĩke lo. Disionee pi yã vĩ men saasoo lee kwi. Buiyã kelenao lan Boowa disionee gbëne vĩ beewa, ãma mio ye mà bãnkũ yãwae. Ma Boo-Giisi disionee kè yãa ñ yã men saasoo lee soplao, ò má è IZaki Levis a fõ zĩpi kemanoo, wí Falansi yã kãfiu. Má dõ ke wá fõ disionee maa ke Bene Booo. Disionee pi noboo ñ bão ñ lío ñ pɔ pãleo tó vĩ ñ Latè yão men oaa aaõ n baaõsoo. Ma taala lù ènteneti guu pɔ ì baasia busu lí bui pii kekeake. A lí pii fotooo vĩ. Levi Boo busu lío dõ maamaa, ò à lí men oaa do n blao tó òwëe. À

ncɔ pɔ ku boo busuuɔ tɔ dɔ lo ñ bǎo n̄ kòɔ n̄ pɔtaa'onkuawao, ɔ à n̄ tɔɔ òwɛɛ. Wà disionɛpi dasikū gyama busuu, ɔ wa yia inivɛesiteeɔ n̄ lengisitikiowa dūnia pii guu, lá wa kè n̄ ma teziɔ n̄ disionɛ pǎleɔ. Boo disionɛpi lakpe 580 v̄i.

Pɔblea n̄ Levio Saonzi

Ziɛwa, wǎle pɔble n̄ Levio a be wɛleu Saonzi. Má ò Levie: À gɛgɛ za gɔɔ pɔ wa ko sò. Ǿ Levi mè, gyǎ s̄i koɔ guu, à n̄ dede. Laasoo gɛmagu, má ye mà dɔ Booɔle n̄ n̄ taasio. Nɔɔ le kɛsǎmá, bee gbea dɔa kɛsǎ lo. Gbɛɛ ku à ledama nɔɔ daaleua yǎ muso. Bee gbea Booɔ lo ne'i dasi, ɔ an kyokpe aso lo kǎfi lo. Ké ma laasookè, mé ma wabikè yǎpiɔ musu, má mà wà mè DEDRASI gǎli ku, aal leda gbɛɔwa yǎpiɔ musu. UEEB gǎlie. Ǿ má ye aa dɔmale mà Booɔ taasipi lao. Má è má f̄ɔ ɔa e ma be lan miliɔ kwiwa wɛ ñ wɛo, ké DEDRASI deɔ e z̄ike, baa wɛ pla. Aa dɔ buaz̄ikenaoɔle n̄ pɔtuo daaleunaɔ. Má ye lo wà dɔ kyoneɔle aa n̄ baaki e, an gbɛɛɔ i inivɛesitee ke.

Wá màkɔɛ wa gɔɔ dile ké wà wesikɔle n̄ DEDRASI dileteɛo. Wá màkɔɛ, āma aa mè wɛ s̄iɔ mé maa, mé wɛ do ɔa miliɔ ɔaakwi. Kai, ma ke kpelewa ni? Ma ku bili guu. Má f̄ɔ mà ɔa bee taa e má ni? Má è Lua pɔɛɛ. DEDRAS yǎpi zekàle, aa kè láu, ɔ ma ta be Ositalalii, má òlo SIM donle gǎli ɔayǎḡɔḡɔnae. À yǎzekaleapi gwà, ɔ à wèi, ɔ à a baokpà. Wɛ s̄iɔ guu (2007-2010), ɔa pɔ Ositalalii

Yesudeo kpà fèlè miliõ basoo. Pòlòzeepi tón: Gbãakpaa Booswa. A yãzekaleaonn ke men soolo:

- Ledaa zõe gbéon basiiõwa n ɔsɛaaneɔ wẽ n wẽo.
- Ledaa pɔdaalena gbéon basiiõwa n ɔsɛaaneɔ wẽ n wẽo.
- Ledaa nɔe gbéon baaõwa n laataaɔ n ɔsɛaaneɔ wẽ n wẽo.
- Eɛweo n daisooloo yiaamá fàa.
- Gbèon pla zĩa Yẽme aa lootoo kyoke.
- Dɔa kyone gbéon blakwi pɔ ku beole n ðao.

Wa ye yãzekaleapi gi gee gɔɔpii, ð wì ða pɔ wà sɛaane fɛabo wẽ laaawa n a igbaao. Beewa gɔɔ pɔ pòlòzeepi wẽ siiõpiɔ làa, ɔasɛaane n yãdaane a ea àò gee.

Sẽwana Makido Simeõ seelan ke.

Ma mase bà bà pla. N ɔsɛaapi gbãao má táae n mase t̄ao è. Ma a k̄ni fɛabò n maz̄a ðaoe. Má az̄a zuo v̄i, ð ma a sao p̄ao. Ma pɔ kè na n Se Bɔena d̄onleo, bee tò ma ìanad̄a, mé má beee v̄i. Ma wedo mà mase sakili bilakwi e, t̄onu s̄oo n k̄nion we. Ma pɔ aɔ na deñla Sẽwãa busuu. Ma bugbe dà wasawasa d̄onlepi sabai.

Zãnvie wẽ 2008 guu, wa buiyãkyo seminee kè Sẽwãa. N Mee d̄ao wa wẽle n wẽleo delegeeo gbèa. Gbè pɔ mòò kà basiiõ, ð Mee kãaaa gbawè. Bee gbèa buiyã kyo pisidãa yã'ò, a gbèa má tei. ma Boo kyo pɔ má dàdané wẽ bla d̄au s̄iu n Boo l̄ao dasikũao. Gbèdaside pɔ mòóá Efaaone, ð an pɔ yà ké gonati buiyã kyodaane ḡa, mé Yesudeo pɔ le ge maanno. Wẽ dasio guu, gonati buiyã kyodanedeo i okakõ'uwanno, asa Efaa dasideo ye lá pɔ Yesudeo kèò kyokeo.

Wa k̄okp̄aale ḡali men siiõ, ké wà kyo z̄i pɔ ḡò gwa n k̄o. Boolo pɔ male d̄aané guu le gwa, kpelewa wá ke wà kyodaane l̄ao e wà kyodanéi? Gbè s̄eia pɔ yã s̄èà buiyã k̄oordinatee. À fèlè à mè: Sema wà yãe beeo pii b̄oole na Yesudeone n ɔz̄i. Wauu! Yãpi ma k̄á s̄i. Gbèe e giio. Wa zeò à maa wà gonati seela ke kyodanelaowa, ké gbèpii d̄o a maa. Wà biloo kpà, pasitee Levi mé a pisidãa ù.

Wa Boo Bibeli pɔ wa a gbesisi sakè Sẽwãa zuiiee gɔɔ 24 wẽ 2010 guu. Gbè pɔ k̄aaa weo kà ɔaa aaõ ge siiõ. Wa Boo disioone sakè lo n Gupuanee Laguledo l̄ao ma na P̄ona d̄ongubo ù. Lá pɔ wá b̄ò n Boo yão pii Z̄ikaa n Taasio p̄olozee guu kà ɔasɔaɔo lee bao. Boo Yãzi Bao lá ku we n Boo Yaasio l̄ao. Wá Boo Bibeli pɔ b̄ò Sinio ku go'ilena pilak̄i Kotonu, wi gbae kaauo. Wá ku seasea ãs̄o

dasio guu, ɔ wa Bibeli sakè ní a mendoó n̄ Gupuan̄e Laguledo láo mendo lo. Pɔsiayãe ma k̄i, ãma gb̄eɔ b̄aa kuo, asa aale oia disioɳesi n̄ lá k̄niɔ.

UEEB gb̄ez̄ɔ n̄ SIM misiɔɳeɔ b̄o Kraau w̄a taa'ò buzie ze v̄aio guu w̄a mò. Baokpanaɔ n̄ televiɔɳdeɔ mò lo. Lilenaɔ n̄ taasuwãnaɔ le liak̄ɔi, aa k̄a kuepla, aale ɔwã, aale malemale z̄ile. S̄ewãa Meeá Efaae. À yã'ò à Boo buiyã z̄iken̄aɔ saaukp̄a maamaa. À mè, wãme wá tò Boo i gao, wa b̄o n̄ Boo yão gupuaui d̄unia guu pii. À pasiteɳeɔ saaukp̄a lo n̄ z̄i maa p̄o aale keo.

Z̄ikea w̄e bila Booɔ guu gb̄ea, má è ma z̄i làa. Lua ma sisi màò de a wé ù Booɔ guu, mà Bibeli lile n̄ n̄ buiyão, mà Yesu baonakpa, mà yesude ḡaliɔ daale. Ké yãpiɔ e b̄lei ma buiyã kyokea dàda, ma lootoo z̄ikè, n̄ bua z̄i ledamao, ké an taasi e lao. Zuiɳe w̄e 2011 guu, S̄ewãa Mee n̄ buiyã kyo d̄oanaɔ n̄ S̄ewãa ladioo kpe z̄iken̄aɔ gb̄eɔ k̄ãaa, ɔ aa ban̄am̄e n̄ Levio z̄i p̄o wá kè yãi. Yã dasio oa gb̄ea aà ula gb̄ãaɔ dàw̄e n̄ tabaloo. A guu Boo n̄eɔ le ma yaaeke n̄ kuenaɔ p̄ena pai. Wà k̄w̄a: Booɔ le gb̄ãakpanzi.

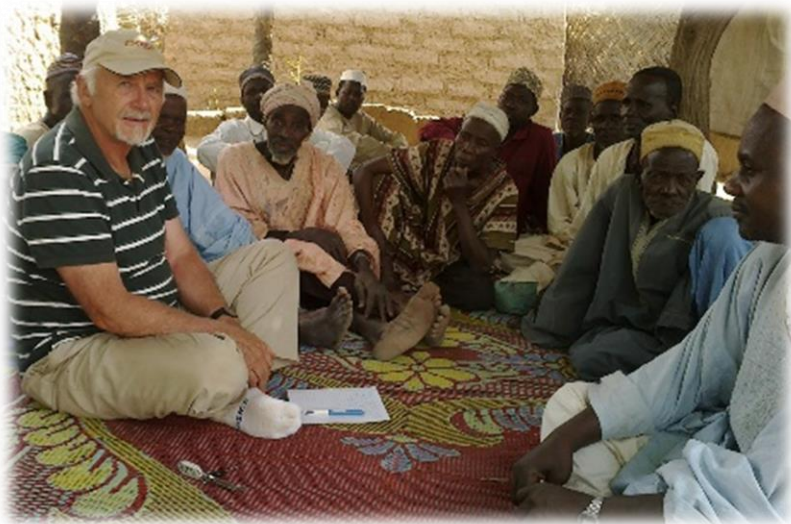
Boo Yesudeɔ le ge ae, yesukpeɔ dasile k̄a bla n̄ Yesudeɔ ɔasɔɔɔo lee s̄o. Aa n̄z̄ia Bibeli kyokpe v̄i, aai yã'o ladioo guu ãs̄ã n̄ ãs̄ão, aa Bibeli v̄i n̄ n̄ buiyão n̄ disioɳeɔ n̄ lá p̄aleɔ men baakwi. Aa layiakpe v̄i men pla n̄ lootooɳe nenaɔ. Yesudeɔ pii ì k̄ãaa w̄e n̄ w̄e n̄ n̄ neɔ n̄ n̄ n̄eɔ. N̄eɔ n̄z̄ia k̄ãaa v̄i, mé neɔ n̄z̄ia p̄o v̄i. Ewaasoo n̄ w̄endiaɔ n̄z̄ia p̄o v̄i lo.

Limaũfaani n̄eɔ gb̄ãakpaa Sezi Boo kyo yã musu

Kēaō ŋ Sãngaō Sõ Bε?

2010 -2017

Faaiboa ŋ Kēa balaũō Nizeε busuu

Má è taa'oa n̄ Luao ì m̄o n̄ p̄nao, i ke wēm̄ia no, ge gea isia baa, ge p̄k̄āaaa. W̄ēle ḡōa lan Kilisiwa ìo na de s̄inim̄agwaala maamaa. Ositalalii busuu gb̄é̄o le b̄o lousisiyāu, ōa yā mé le d̄oan̄é. Yesu yā gb̄āa we yāa, āma tia gb̄é̄o yei l̄o. Ma Ēndiē ge Boo gb̄ēnao ye Lua yāi de ma baapua busu deeola. Aai f̄ok̄pak̄ōwa n̄ Lua t̄o, aai wabik̄ek̄ōwa k̄ō be. Baa baapua Yesudeo lí bee ke l̄o.

Tó má ye mà laaikpale, mi ḡol̄bfu gwa televis̄o guu ge tenisi ge ban̄o. Mili s̄inim̄aa gwa l̄o, n̄e puiz̄io n̄ yāvāi'oa n̄ gb̄ēd̄ed̄eao mé k̄ē zai. Kpelewa maa n̄ vāio aa gb̄ēk̄pa n̄ k̄ōi? Baa kpele gupua n̄ gusiao v̄i n̄ k̄ōi? Kilisi yā a k̄ōse n̄ Setāu p̄o kpelewa ni? Setāu yā b̄ēe v̄io, yāvāie, ikoyādasaiē.

Bibeli kyokea n̄ wabikeao li b̄ōekekea ūo. Tó wa wabik̄ē Luawa, mé wāle wā yākeao oē, a f̄ō wā gba laasoo maa, ké wā saase. Yesu m̄ē i d̄oaa a s̄ōne, aaiō teaàzi, ké aa à l̄o d̄ō yāi.

Ma a mi ḡò SIM z̄i guu w̄ē 2008 guu ké P̄na le gyāke maamaa yāi. Aa keasai gbea ma lak̄ē Gyama gb̄ē p̄o ma aà d̄ō Giisi busuu. Aa t̄on̄ *Richard Kuba*. Yāzibaokpanaē. À taala k̄ē Baugu yā musu, mé Levi ye l̄api kyoke. Ké ma bee òè email guu, ō má òè ma a mi ḡò SIM guu, mé ma na k̄esai, mé ma Boo taalaō k̄ēke má làa. Ō má òè, má d̄ō lá má ke sao, àle e kpelwa ni? À w̄ēa ḡō à m̄ē, K̄ēao n̄ Sāngao s̄ō be? Má d̄ō ma s̄ō guu ḡō ké bee mé zé ū, yāpi b̄ō Sādān Maa k̄iē. A ò l̄o á lingisitiki gb̄ē d̄ō, aà bàa ku n̄ buiyāpio. Gyama gb̄ē, aà t̄on̄ Ēni Saliba.

K̄ēa n̄ Sāngaoá buiyā nenaone, K̄ēa onao kà gb̄ēon̄ oas̄oos̄o leē bao, Sāngao s̄ō, leē soo. Aa b̄ō Boowa, āma Booo li k̄ō yāmañ̄o. An yā'onao le lao, asa Sāngao le li Gaminao ū, me K̄ēao le li Booo n̄ Busao n̄ Denio ū. K̄ēao li Gaminao ū ko gb̄ēon̄ oas̄oos̄o leē oaa doo taawa. Aa ku z̄ā n̄ Booo, aa ku Io sae S̄ēwāa gugb̄antoo oi kiloo bas̄o. Gb̄ēe buipio yā d̄ō s̄āasā yāao. Ké ma lak̄ē Ēniē, má òè má ye mà z̄ike n̄ buipio yāo, ō à w̄ēa à m̄ē má buipio yā d̄ō de gb̄ēpiila. Wa z̄ēd̄ wā lingisitiki z̄ike s̄ānu, wí ōa w̄ēle Gyama kyok̄p̄ewa, ké wā K̄ēao n̄ Sāngao galameeō da láu.

Zuē guu w̄ē 2010 guu, male ge S̄ēwāa Boo Bibeli p̄o wa k̄ēke dafu p̄nakei n̄ lap̄āleō, ō ma mol̄ē Leviē ma òè z̄i dafu f̄ēle Giisi, sema wā ge K̄ēa n̄ Sāngao yā gwagwa we, wí yā gb̄eagbeamá, wí yāo ka láu, wí fotoob̄o, wí f̄iō ka t̄āu. Má f̄ō mà z̄ipi ke Levi saio.

Aà kpokpo ̄ wá taa'òò. Bee gb̄ea a buiyão d̄õ demala, at̄esa Gamina.

K̄ea w̄ẽleɔ ku Io sae, ̄ wa da z̄eu n̄ kpokpoo, Levi n̄ mapio n̄ b̄oo men aāõ. Ɔɔɔɔɔɔɔɔɔ ku b̄oo guu n̄ yãsebo. Wá taa'obon we ãs̄õa s̄oo tá p̄o wále o. Wá gb̄ee d̄õ weo, mé Efaaone mpii. Wá mà Yesukpe ku w̄ẽle p̄o w̄i me Looloo guu, mé misiõneɔ ku Tunga Bage Giisi gb̄ẽ ù, aà ton Ezala. Goo s̄eia z̄i wa ka Io, ̄ wa ge wa f̄okpà kiawa. Wa f̄okpàwà yãa, à k̄e w̄ẽ bao plasai, k̄e wa ge buiyão gwagwai we w̄ẽ 1992 guu. Wa wabikèwà wà i gbãadeɔ pilak̄i, ̄ à mè wá f̄õ wà i we ḡoo do. K̄e gu d̄ò, wa ge Looloo, ̄ wa Yuu Yesukpe pasiteɔ è el̄eu. Wa aà là tó wá f̄õ wà pila aà be ḡoo p̄o wále K̄ea buiyã gb̄eagb̄ea n̄ w̄ẽleɔ guu. À w̄eì, ̄ wa z̄õle aà be ãs̄õa aāõ. Wa i bilandaa guu, mé ma waasokè Yesukpeu ãs̄õanez̄i. Té ku busupiuo, ̄ Pasiteɔ wá gba z̄e wa tekà ɔɔɔɔɔɔɔɔ guu gwãasina n̄ a gulupio. Giisiyãmam̄o dasi weo, ãma Levi ì yã'oné n̄ Gaminao. Lá gu le d̄o wio ge K̄ea w̄ẽleu wà yãgb̄eagb̄ea gb̄éɔwa. Wá mà K̄ea ku Giisi n̄ Nizee n̄ Beneo ɔaas̄oɔo leɔ ɔaa do taawa, ãma K̄ea yãmam̄o dasio, aa ḡõ ɔaas̄oɔo leɔ bao. An daside li Gaminao ù ge Denio ge Busaɔ. K̄ea yãmama ku w̄ẽle men s̄oo guu: Kasati, Tonde, Tunga Bage, Sarafu n̄ Sambao. Aa ku Tunga N̄oma lo, Bene busuu. Guwãa ku we de S̄ewãala, mé an p̄blea na i ka Boo p̄wao. Ma kua ùa v̄i, ma ní tek̄ù ñ íat̄eõ, mé ma gb̄õb̄olek̄è z̄iɔ. Ma laasookè ma mè, ma zik̄ù, ma ka w̄ẽ baaõkwi, a maa mà z̄i bee taa ke e tiaa?

Wa bua Senawa go'ilena guu n̄ kpokpoo. Swapi z̄õ maamaa, me go'ilenaɔ ì gb̄éɔ se bla. K̄e wa ka baale, wa taa'ò kiloo blakwi e K̄eakwai. K̄ea w̄ẽledan we. Wa bao mà we maamaa, ̄ K̄ea gbãadeɔ lá kpàa. Lápi mè aa z̄è n̄ z̄i p̄o wále keo. Wá ku *Kebi State*, Salia ikoyã ̄ aai z̄i keo. A maa wà lá bee taa k̄ua, asa gb̄éɔ ku we aa ye Yesudeɔzio. Batisi misiõneɔ ku K̄eakwai Yuu ù, aà ton Zelemii. À ḡewano kiabe. Aapi mé K̄ea pii kia ù. A d̄õ male m̄o, ̄ à K̄ea yãzibaokpana sisi za Nizee, à mò à a d̄õa òw̄e. Kia iwao n̄ baasiao pii z̄õleɔ t̄oɔle, ãma wà ma z̄õle kia sae fotei guu. Lou i mao à kà ḡoo bla, ̄ ma kia là, tó wá f̄õ wà wabike n̄ Yesu t̄oo lou yã musu. À wá gba z̄e, ̄ Zelemii wabikè n̄ Yuuyão, Levi wabikè n̄ Booo, mé ma wabikè n̄ Giisio. E gu à ge d̄oi mò s̄oo taa, luabe w̄ẽ, ̄ lou mà lælu sopl̄a. Wále da zeu fãane, ̄ wa ge lezà kiawa a be. I yãe ow̄e lou yã musuo, ãma k̄e wále fele, wá mà a ò n̄ɔe p̄o zea wee à mè, Yesudeɔ lou wabikè ḡia.

Kua Kēao ki be Kyangakwai

Wále ge Sānga busuu sa, ɔ wa taa'ò kiloo basoplakwi e Sānga wēleu. Sānga gbāadeɔ gi Yesudeɔne aa Yesukpe dɔ Sānga wēleɔ guu, ɔ aai wá naaiko. Aa mè wá e zīe ke weo, semá wà ge Biini Kebi wà lá si polisi gbē zɔɔwa we. Biini Kebiá n̄ busu mēewiaɛ, a zà kà kiloo baswaaɔ. Wa gɔɔ pla dè lápi sia yā musu.

N̄ beeo wá dɔ Lua kuwanɔ. Ké wa ea wále ge Sānga busuu, wa ka wēle pɔ wì me Koko guu. Wá mà ECWA Yesukpe ku we, ɔ wá ye wà i we. Wá a kīi dɔɔ, ɔ gɔɔ pɔ wále taa'ò zé guu, Levi mè wà lile la, wà bedeo la. Ɔ wa wēndia là, tó a dɔ gu pɔ ECWA Yesukpe kuu. Ɔ a òwēe Yesukpepi gbēzɔɔ ku bepi guu! À aà sìsi, ɔ à gèwano pasitee kīi. À gbāakpàwázi, ɔ wa i aà be. Pasiteepiá budeɔ ledamadee, a Sānga wēledeɔ dɔ pii. À bui pɔ ku wēlepio guu òwēe n̄ wēle pɔ Sānga yāmanɔ kuuɔ. Wá è Sāngao kà gbēɔ ɔaasɔɔo lee bao taawa, āma Sānga yāmanɔ de gbēɔn ɔaasɔo lee sɔolao. Sānga Yesude ku men doe, gyaa pɔ zākè yāa n̄ pasiteeo. Pasitee ge Yesu baonakpanae ku Sānga wēleɔ guuo.

Ké gu dò, wa ea ge Sakase, wēle pɔ Sānga yāmanɔ ku dasi, ɔ wa ge fɔkpà wēle kiwa. Lá pɔ Biini Kebi polisi gbēzɔɔ kpàa wá òlòè. I sio, à mè semá wà ge wēle pāleu, wí zé gbɛa we. Wále e

Sānga gbāadeo mé molèè aa òè asu wá gba zéó. Wá oo sisi, wále ge wá kpokpo kīi wēle léu, ɔ gbēe sōwázi, à wá la bó yā wále wēle wà ke we. Má òè wá ye wà Sānga yā dada, wá ye wà yāo ka láu men basoo wà dō lá wēlepideo ì o. À mè ledamaden a ũ wēlepi guu mé kía kugbāadee. Sānga no, aà bàa ku n Sānga yāoo. Ɔ wá gbēna dafupi òwēe wà teazi, i dowále n yā po wá yeio.

A gewano lousisikpe kpe, à mòmɛe n kilao. Kando dasi mò aa liaawazi. Wá zōlea leelu do taawa, wále yā gbemá, wále kē kayee guu. Wēle kia gbéó zì gēn ũma'ũma, aa mo ò ledamadepie aasu wá ūao, āma a kpà swāa. Gwāasina bee wa taa'ò kiloo bao e Yaawili, ɔ wa gɔoplakè n pasiteseo. À wá si n pɔnao.

Sānga yāo sea Sakace

Kè gu dò wa ge Sāngao wēlee guu Sena sae, wēlepi tón Kawama. Efaa yā gbāa weo. Zépi sea zī'ũ, asa wa bua Senawa gēn pla n go'ilena nena. Ma ɔɔɔɔɔɔɔɔɔ zù í guu, ɔ má sè kpakpa e í àò gēu. Wēle kiapi gbēkpàwano, ɔ wa wá zī kè kè yākele sai.

Bɔa Sāngao busuu, wa zeo wà ea su Looloo n zé pāleo. Wēlee ku Sena baa geɔmidokīi oi, a tón Sabānda. Yesudeo ku we, ɔ wá ye wà i we. Wa fele gbézā ūatē auapilaa, ɔ wá tá gbāa de lá wále ela kiloo bila. Wēlepideo kiloo dōo, sema mɔwena. Wá bua Senawa n

go'ilená mótéedeo, ɔ wa zewewena sè, a vāi. Gueo busu'ūfāa ku, gueo zāana ku. Levi mé le fī, má zōlea aà kpe, a ma sea n wá bɔɔɔ. Gu si ɔ wá kpokpo filia gá, mé wi zépi se yāao. Mio tɔɔsu dɔ zé guu Levie gɔɔ pɔ àle ē eone. Lælu swaaɔ n wen baakwio, wa ka swa zɔɔe kīi, wá fɔ wà buao. Ɔ mɔvua iu wa go'ilenade è, àle taa'o í guu tæe. À wa bua, ɔ wá ɔa yɔɔna kpàwà. Wa gē wēle pɔ ku aeu n wa tɔɔsuo, ɔ wa filia dafu lù wá dà. Wa ka Saabānda lælu kēɔkwī, ɔ Yesudeo gbāakpāzi aa wá yaaekè. Aluna kifēnena dè, à wá yaaekè, ɔ wa i we gumaaū. Beewa wēle gusɔɔdeo ì nibɔɔke. Ké gu dɔ, ma bebe wēleu, ɔ neɔ temazi dasidasi, aai baapua e n wéyo yāao.

Wá wēlegēa guu wa yā pɔ gbēe dɔ yāao kè wá lá guu. Wá Kēao n Sāngao wēleo dɔ sa n n dasi leo. Wa Kēao n Sāngao yāɔ sè wá ka láu dasi, wa n fɔ sè n wá yāsebɔ lælu do n wen baakwio. Buiyā pɔ le gao, a maa wàɔ n yāɔ kē láu, me Kēao n Sāngao Yesu yā ni vī. Dɔnle pɔ wá gbèa n Enio à gègè à kà mɔ soolo, mé a yā i taa'oo. Āma ma zeo kɔ mà Bibeli laeo lile n buipio yāo. Levi n mapio wa ge buipio wēleo guu gēn pla, a sēia zuē 2010, a plaade zānvie 2011. Ma gbēnaeo mé wēlepico gea fīabò.

Zānvie guu wa ge wekpalei Kēao semai kɔɔzi, gbēɔn plaɔ ì dēeka n semai pɔ wà lesɔkpànéɔ Wekīi wà ma gba zé mà zī pɔ male ke yā'oné, ɔ má a zīpi láo kpà Kēa dɔaanaɔwa, ɔ aa ma saaukpà. Wa disionæeo n galamæeo dàale. Zuē 2011 wa nɔbɔɔ lá pɔ wá kè n Kēao n Sāngao kè, ɔ wá kpaalè n wēleo guu. Wa nɔbɔɔ lá n naokea láo n Yonasi láo kpaalè lo. Má dɔ ké lápico gí zāwaaeo vī, āma wa a yā kèke gbēzā n ma buiyā zīkenao.

Wa zeo wà buiyā men aaɔde pɔ wì me Busa láo ke lo. Bee yā zī'ūo, asa à bɔkɔwa n Boo yāo. Busa wēlee ku, wì me Sāmbé, a Yesukpe vī, āma pasitæe kuo. Ma gbea Boo Yesudeoɔwa aa gbē pɔ a fɔ zīpi ke kpāsā we. A gɔɔ kà ké Boo Yesudeo n zīa misiɔnæeo kpāsā. Misiɔkekīi ku kái n n beo, Giisi busuzɔle n Beneo. Baonakpaa Efaaone zé vī Levie n mapioo. Giisideɔ wà dile gbē pɔ n buiyā zīkenao ũ n kyodanedeo, āma tó aale e wa mɔ n lilei Yesudeo ũ, dɔ aai wá gba zé lo. Ayāmeto wa nae dāɔwa aa mɔ buba wá pɔ gāu.

Wè 2012 guu, ma gbēɔ dile Kēa n Sāngao n Busao lalilenaɔ gāo ũ. Kēa zīkena men plaɔ de Yesudeo ũ, gbē kīnio pii Efaaone. Aale buiyā zīkemaɔ à kà wè pla ge aaɔ kɔ. Gɔɔ bee má ku Looloo

Batisio Yesukpe ua e tia, āma lá Efaao laaikpalea weo, wa ta Kēao wēle pɔ wì me Tunga Bage guu. Giisi misiõneeeo ku we, õ aa gbāakpàwázi. An kīnakekīio bui doũ n gbēpii pɔo, mé aa ku wēnkpe. Tunga Bage zā n Beneoo.

Ma zīpi zekàle ké bui men aaõpio le zīke n kōo, õ baade i yādada buiyā pāleo kīi. Buipio yāo n n galameeo bōkōwa, āma aali kō yāmao. Ma buiyāpio pɔlɔzee zekàle wē sɔo pɔ ũ, mé a õablea fèle Ositalalii dɔla ɔaasɔsɔo lee ɔaa do. Wēpio zānguo wá buiyā pɔ aale gapio Bibeli zīkè, wa a aaõde lilené. Mi ge Giisi wē n wēo gēn plapla, mi āsōa soolo ke we. Ma ledoukè n Wikilifio, õ gālipi a kōkpaale fiabò, à dōmale ma Giisi vizaa è. Giisi SIM wetè ma pɔlɔzeezi, mé Ositalalii SIM a õa yā gōgō.

Wikilifi gālideo mé aai Bibeli lile buiyā n buiyāo dasi de gāli pāleola. Wē 1993 guu aa è tó aai ge wāawāao, zīpi a laa Yesu mɔa āao. Ō aa zèo wà yādada buiyā'onaone aa lalilezīpi ke n̄zīa, i ke baapuao no. Pɔlɔzeepi dàale n buiyā men kwio, baapuao le donle n yādaaneo n wabikeao n õao n ledamadeo. Wē 2002 guu pɔlɔzeepi buiyāo ɔaa do lè. Wē 2017 guu, buiyā pɔ wàle Bibeli keo kà 1466. An wedoi wē 2030 Bibeli lalilenaɔ ku buiyā pii guu.

Ma gbēna vī Wikilifi gbē ũ. Aapi mé pɔlɔzeepi yā'òme. Ké ma ge n kīi sēia, i zekéo, asa baapuao i pɔlɔzeepi zīke weteinao ũe. Ō wà mè mà ge Kaiti kīi. Ōme zīkè Giisi wē dasio guu, mé à galamee dàdamee wē1968 guu. Nɔepi è zīpi kōsimano, asa má fō mào de buiyā men aaõpio lilenaũ n a weteinao pii.

Sānga yālilenaɔ taa'ò kiloo ɔaado n blakwio bɔa Yaawili mɔa Tunga Bage. Lá aa de metuluo ũ, mi ge Giisi an kāmabogɔo, ké wà e zīke sānu. Lá ma zīkenao de Efaao ũ, wá dàale n Daalea láo, bee gbēa Yaasio lá n Yonasio. Ma Boo lápio lile Kēa n Sāngao n Busao ũ za ma be Osatalalii, õ wapii wa wetèi āsōa soolo pɔ má ku Giisi.

Taa'oa Giisi busuu liɔ àao. Wēe guu ma bɔ Gyɔsi, male ge Yaawili. Wa taa'ò kiloo 850, wa gēgē zé guu leelu kwi taa. Polisio n sosao wá ze dodo gēn bla. Lá wa gbēpio è zéu, i wá laai kpale. Fɔ pɔ aai kpawán ke: N̄ gudɔo! N̄ kè! N bɔ maa? Lá n daeo bɔi? Gēn do õ wa gbēa, bó mé dà sakili guui?

Male seake zīkea Zāa baona láwa n ma gbēo. An sɔu mà wà ma, Yesu ò á doũ n Mae Luaoa? Ma bilikè pāe. Zāa lee swaaõ lilea n Kēayāo gbēa, Musa mè: Se mòwēe n gupuo. Āma zīeo wi yā e n

wá Efaa zīkenao. Zīewa Sāngao è wa ko dè wà fāane pobleo, ɔ̃ aa mè wa fɔ̃ blepi bleo, asa Yesudeo mé dè, mé aai o bisimilaio. Sīana guu Kulani ò wasawasa Yesudeo ble maae aa ble, āma Efaa dasideo lí fɔ̃ Kulani kyokè wa d̄ɔo. Yā pɔ̃ wì oné an lousisikpeu ɔ̃ aai zīkèò.

Zāa baona lá lilea Kēa ũ

Zī pɔ̃ Giisi misiɔ̄neeo le ke kè kɔ̄oũ. Busu pɔ̃ salia ikoyā kuu, sema ñyɔ̄o laai vī́ n̄ yā’oao. Bee mé tò vī́a Kēa Yesude sēiao kũ, ɔ̃ aa èa ḡɔ̄ Efaao ũ. Āma gea kiloo sɔo e Bene, wēle pɔ̃ wì sisi Tunga Nɔma kuu, salia ku weo, gbéɔ̄ laai kpalea we. E màò mɔ̄, Yesudeo gè Tunga Nɔma aa Yesu Nazaleti sinimaa kè n̄ Kēa yāo. Gbē pɔ̃ d̄ónle tón Isiaka. Ā ḡɔ̄ Yesude ũ gbezā, ɔ̃ à Yesukpe d̄ò a be. Ké bee kè fēneũ, Batisi misiɔ̄neeo kpé pāle d̄ò. Isiaka n̄ a daũna Abulaaio ku ma buiyā̄lilenaɔ̄ gā guu. Batisio kea pasitēe ũ yādadané, Yesudeo kà we tia gbéɔ̄n bla. Busa wēle pɔ̃ wì me Sāmbē yesukpe vī́, ɔ̃ Levi ne Yohanu ku we pastēe ũ, àle n̄ gea aē wēele. Sānga wēlee Yesukpe vī́ gīao.

Mili bilike ma kua aafia yā musu Giisio. Giisi gu kaideo ku, āma gu pɔ̃ male zīkeu kè s̄ao. Ma kua lan beleɔ̄wa demēe ài ũ, bee gbēa ma Boo yāmà. Tó ñle gbéɔ̄ buiyā’o, wì me n̄ bɔ̄ n̄ guue.

Boko Halamu bɔɔle mè gia ānasaa kyoi. Boko mé kyo ũ, halamu mé tē ũ. Boko Halamuá Efaa zīkanao gālie, aa ku Giisi gugbāntoo oi n̄ Kameluuo n̄ Nizēeo n̄ Bukinaao n̄ Malio. Aa ye busupio gō Efaao pɔ ũ n̄ salia ikoyāo. Aaì Yesudeo dede, aaì tesō yesukpewa. Wè 2011 guu, Boko Haramuo gbéɔ dede Giisi gbēn 450, wè kīnio pɔ me dea. Za gɔɔ pɔ aà daalé wè 2001 guu, aa gbéɔ dède 30.000 , mé gbéɔ baalè miliō pla n̄ kīinio.

Ké má ku Tunga Bage, wili to vīa ma kūo. Aa zī pɔ misiōneeo le ke saaukpà. Wēle kia pɔ kè na wá kua wewa. Āma gɔɔ n̄ gɔɔo Efaa pāsī pɔ le gē zeaɔ lo yāgbēai wà me: Boyāi wa tò misiōneeo ku á wēleui? Efaa dɔanae lo mɔ wá be mɔmɔɔ, ò wále e à mò wá asiigwaiē. Zīeo à yākeletā wá yā musu. N̄ beeo à Bibeli kpaalèwēe gbéɔne men ɔaa do. Má mà wà mè Efaa waasokenae yā'ò Bini Kēbi lousisikpeuu à mè, *Dr Rossá* gbē pāsīe, àle gbēpii da Yesu zeu. Wēle limaū ku lo, àle leda gbéɔwa aa laaika, asa wále Bibeli lile n̄ buiyā ũ ké n̄ neɔ n̄ n̄ tōūnao gō Yesudeo ũ. Wa lekpaai wa zeò masu Yesu baonakpao. Baapua kua Giisi gugbāntoo oi liɔ uleao, a maa mà laaidɔ ma zīwa. Buiyā zīkenan ma ũ, sema mà láo lile, mí kyoda gbéɔne.

Wè 2014 guu ma zeò má kpé maa dɔ Tunga Baze, mí e mà gɔɔde we de yāaa. Má ye wulekīi maa n̄ galasiee nenaɔ n̄ televisioo n̄ kilimatisēeo guwāa yāi. Má ye lo panɔɔ solee, a kōvvetisēeo n̄ a batelio. Yāpi kè CAPRO misiōneeo Gyolie na, ò à gbéɔ wèele, aa kpépi dè gōo cfa miliō pla

Bɔa Ositalalii ma ge Pɔlu gwai Āngeletēe, ò ma govua sè ma ge Gyosi. Wekīi ma panɔɔ solee lù men pla n̄ glasiēeo n̄ vātilatēeo n̄ mɔtēeo. Kee sè sùò Looloo. Ma kee bazee wèele à asopio sēmee Tunga Bage zé vāi guu gea n̄ suao gēm pla. Tede gbéɔn plaɔ gè ma kpai panɔɔpio n̄ pōkīnio kaka yāi, ò aa wá ua kpé men soolo gbà filia. Kai! Wá filia vī sa n̄ kunaa téo fāane n̄ gwāasīnao. Bee kè na maamaa.

Ma mɔ ma mɔ siiō kè we, ò ma ge Nɔeli kei ma be e āsōa soolo, mí gbasaa ea su. Āma kaa be, ma zeò ma gō we mɔ soolo. Sēia Tunga Bage guwāa de Sēwāaa, atēsa za Fevilie e me guu. A plaade, zī ku dasi pɔ má fō mà ke be mazīa, Bibeli láo lilea n̄ disioone zīo. A aaōde, lá wa òmēe yāa mào ku kilikili, má fō mà bebe maamao. Bee gbēa male e ma kilimatisēe a fōo, a gbāa i kao. Beewa wè 2014 guu n̄ wè 2015 guuo ma mɔ soolo kè Tunga Bage,

Ɔ wa Bibeli láo lilezĩ làa n̄ buiyā men aaõpio n̄ disioneeo le, baade yā vī men ɔaasɔsɔ leɛ sɔo.

Tó pɔ wá kpà Diie n̄ Busa yāo mé Zɔde ũ. Bee kèmmɛ gbāa. Wa tó pāle wèele, wi eo, sema Gbēzɔ. Bee sō i kōseo. Bee gbea wále Isaia 1:2 lile n̄ n̄ buiyāo, gu pɔ à mè: Zu a Dii dō. Ɔ Busa zĩkenao ya pāle è, aa mè, deke mé pɔde ũ. Ké wa idàda yāowa wá è bee a f̄ kōse n̄ Diio. Wa ea wa Dii lile n̄ Sāngao lo. Yāa aa ò Kpana, Ɔ wá lile sa, Baanaje, n̄ Booo sō, Bede.

Gɔɔewa wè 2013 guu ma kō'è n̄ Kēa ewaasona Yesudeeo, aà tón Sanusi, à wè bao plasai vī, Ɔ ma aà sè blekena ũ. Gɔɔpii ì bleke gbēon siiō e kwi, Ɔ má è a de zĩken maa ũ. Ì pāmpo í to, ì ma pɔkasɔ pi, mé ì ua waa.

Ɔ kyokpenɛ gbēneo gbēzɔ Sanusio Kpaau

Yesudeo ku ulea Tunga Bage. Wà n̄ gbēo da'ilekè gwā wɛedo. Gbē mendoe ì mɔ fɔkpaia, Ɔ ziewa n̄ à mò n̄ a gbēna pɔ à Yesu yā'òèo. Aà ānsueo mè wa aà nɔ siwà aà Yesudeke yāi. Dũnia kua zĩ'ũ yesunaaiken sēiaone. Ma a baomà wà mè ECWA misiõneeo wabikekĩio vī Sāngao guu, mé an gbēo n̄selile. Beeá yā nae, āma mi f̄ mà a sāsā dō.

Àmeliki misiõneeo mò Luabaakuañno Gbezā lá pɔ wá lile yāsei odioo guu. An gāli wì me Luanaaikea ì bo yāmaau. Aà Boo láo yā

sè Sēwāa yāa, mé aa Boobao n̄ Bisāo lác yā sè Kaama. Wa matelaaò lù, ké wà yāsekĩo kèò lee aaò. N̄ panoo pò má lùò téo aa zĩpi kè. Wē pò tei guu Wikilifi gbéò b̀ Gyosi, aa mò Luabaakuaíno Kaau lá pò wá lileò yāsè. Bee gbèa aa Boo n̄ Boobao n̄ Bisāo lác yā sè lo. Ma MP3 lù Kanada men oaa pla n̄ basoo, ò wà yā pò wa sèò dàu n̄ Boo leo. Pasiteeo n̄ misiõneeo MP3 pio kpaalè buiyā men soolopio guu. Oodioo pò wa sèpio ku ènteneti guu lo, gbè m̀ pootabu maa v̄i, a f̄i ma. Ma zĩ yāa Tunga Bage utu 2016 guu. Ma Bibeli lác lilea pòozee gbèzāna yāa desāmba 2017 guu.

Goo pò male lae bee kpaalea gbèzā kē 2019 lāa guu, male laasookè má wēleo keele lo Bene busu mí gbasā kāmabo. Male ua sa zõoe luee kè inivesitee sae Kpaau, gugbāntoo oi kyone gbēneo me ku we lán gbēon baowà Yesudeone. A n̄ dasideoa Booonè gbēn sēiao ú we. Aale ua òakpào, ge filia ge imía. A n̄ baade ia poblea wēleo, taa'oa n̄ òa blea pāleo. Tó gbēe kyo ì taa'oo ì gowe à gubò gbēpāleo. Bee gbèa tó aà lisāsi(licence) e aai gukpà gbēpāleo wà. Kēa ewaasona Sanusi pò de ma blekena ũ ma kua Afilika wè sooe beeo guu mé uapi gbè zõ ũ. À f̄i zĩpikè, āsōa pii guu aai Lua yā waiipá n̄ kōo.

Kēa wēsāo

Taalao Kēa

2018-

Краау обеези кыонεε

Wè 2017 guu n wè 2018 guuo ma ge Bene mo plapla, mi ge Giisi lo. Wa lá nenaɔ dasikù men ɔaasɔsɔ lɛe siiɔ, ɔ wá kpàsã Kēanɔne n Busaɔ n Sāngao n Boobaoɔ. Akalao n Bibeli láɔne n naokelao n nɔbo láo n aafia láo n disionɛɛ. Bibeli lá pɔ wa lile Tungan Bage buiyã men aaɔo guu, wá dà odioo guu pii men ɔa pla n basoo, wá kpàsãné gu n guo.

Ai pãle gè lo, misiɔne pɔ ku Bukina lekpàsákèmeɛ à mè á fɔ Bibeli lá pɔ má lileɔ keke pɔɔtabu pɔ ù n wá buiyão pii. A ye kewēe pãe, ké gbē pɔ pɔɔtabu gbēne vɔ fɔ n pɔ se ēnteneti guu. Boo pii, gɔe n nɔe, Yesudeɔ n Efaaɔ pii, aa ze vɔ sa à Bibeli kũa n pɔɔtabuɔ guu n nziã buiyão, n Boobauɔ lo, n Bisão n Busaɔ n Kēao n Sāngao. Pɔ pãle pɔ wa fɔ se ēnteneti guu ku lo, wì me *Bible.is*. N pɔ beeo gbéɔ fɔ Bibeli yãma n swão n n buiyão. Boo Yesudeɔ gbéɔn basoo guu, gbéɔn baakwi mé pɔɔtabu vɔ tia, mé aale kãfi, mé gbéɔn kwi pɔɔtabu gbēne pɔ a fɔ zɔpi ke vɔ.

Pita n Seo an be bãncɔlekĩ

Bee gbea, Luku Baona lá pɔ wa a video kè yãa à kà wè bao n Boo n Boobao n Bisão, wá videopio kèke, ɔ a wé n a loo kè maa de yãaa. Wa fɔ lu tia videoo CD ù.

Wè 2017 guu ma kpé zǎ lueekè Kraau, a zǎ n iniveesitεεoo, ké Yesude kyoneo e wà ku we gbéon bao. An daside Boone. An maeo i e iniveesitεekè yāao. Mi kpépi fiaboné n téo n ío. An poblea n n zé ōao n n iniveesitεe ōao de n zīa yā ũ. Aai ke màa wè pla. Bee gbea lo mi ōakpa an baadewa foto basiiōsiiiō wè n wēo n kyone po ku Kotonuo gbéon kwi. Sanusi mé kpépi gbēzō ũ. Laaide dōodee, mé i Bibeli kyoke kénnō āsōa n āsōao. I fiaboné, i po po ōokpào keke, i to yāpii bo nana. Sanusiá ma kpaasiae wè soo. Tó ma ge Bene, i mo à ku manō, i blekemεe n ma zīkena po an dasi kà sooloo. Ma aà lisānsi ōa fiabò n *master* po àle ke tiao, mé mi aà gwa. Ma kyoneo kpépi gbatà wè 2020 guu.

Wè 2016 guu Pòlu n Katio bō Ānglatεe, aa mò zōle Ositalalii n n nenonao Sofi n Edenio. Pòlu gè Bibeli kyokpe pòlɔfesεe ũ, ō wè 2019 guu à gè diletεe ũ. Nōeli gōo ma bedeo kàaa ma be mpai. Za gōo po ma ka wè baaōkwi okitōba wè 2010 guu, wi kàaa màa pii. Za gōo bee ma tōūnao kǎfi gbéon soo.

Pita na, Sali, i do lεeyianaole a be busuu, ō à bō n lεe bui maao, wì me *Gippsland Jersey*. Aà gbēdo zuo vī men oaa do n basoo, mé aai n lεe ka kpaanao guu, aai yia feelikpεo guu dasi. Aai lεepi ài kīni kpa zude taaside po pōsia vīōwa. Sali āia vī maamaa n laataao, mé a de āmbaao ũ, i baokpa ēnteneti guu. À zōe ele wè a bewēleu, ō à ele pāle wè neo po ũ. Neo mé i mo n n maeo buapōo aai yia. An maeo lo ku we aa oā yāgōgō. Zī po àle ke mé tò wà dō ké zudeo pōsia vī dasi, ō gonati aà zī webōa è, ō aa aà dile an aafia gāli gbē men do ũ. Ō wà aà zī Sini busu n Paiba busuo n nōe pāle bee taao. Zude pāleo nà Sali n aabēdoowa, ō an lεeyiazī le ge ae maamaa.

**Κρε οι: Sali, Pita, Naomi ή Malio, Άνδελε,
Nᵉε, Se, Pᵉlu, Matie, Lᵉzi**

**Αε οι: Eva, Bili, αα κρε Maxi, Lubeni, Hadaᵑᵑ,
Kaiti ή Eḍenio, Sofi, Tesa**

Wḗ 2015 guu Levi ne Yohanu pᵉlᵉzee dᵉalemee Kḗaᵑ ή Sᵉngao ή Busaᵑ guu. Ά zᵉle Sᵉmbe pasitee ũ. Ά dᵉale ή Sḗideᵑ ή Sᵉmbedeᵑ ή Gilanzaanedeᵑ gbḗᵑᵑ baaᵑ. Ì yᵉḍadané, ì foto blabla sḗané dᵉnle ũ, ᵑ an daside buapᵉᵑ è lee pla de yᵉaa. Wḗ 2016 guu à gbḗᵑ sḗ baswaaᵑ, Busaᵑ basoolo, Kḗaᵑ baaᵑ. Wḗ 2017 guu à yᵉḍàḍa Kḗaᵑne gbḗᵑᵑ baswaaᵑ boᵑ wḗle men siiᵑ guu. Efaᵑne pii, ᵑ wᵉle wabike Luawa zᵉ bee à ή se ή taasikea musu, aai dᵑ ké Yesudeᵑ yeñzi.

Ma kᵑ'è ή ewaasonaeo Sḗwᵉa, αα tᵉn Abu. Αα mae kḗsai, gᵉᵑ pᵉ a bilao, ᵑ wᵉ αα gwᵉ Efaᵑᵑ guu. Αα felekaayᵉ guu, αaì ge Luu wḗ ή wḗo Tᵉasia gbagbai. Αα tāan we. Ì koda se à geḍ tāagbagbana kᵉi. Tāagbagbana pi ì kode à a ᵑu fᵉfᵉ ή a kᵉᵑ, ᵑ ì gbḗawᵉ αα baada Abugu. Ì ko gbᵉᵑ kpa tāagbagbanawa, Abu ìa kᵉni só, wi a keeᵑ kpᵉwᵉ.

Ké Abu kà wè bao, ɔ à nà mewāakeawa, mé ili i'ò gwāasīnao. A gbāao, ɔ à zè ní Tāasia gbagbaao. Àle e a deziò pɔ i kewa nao, bee mé le mɔ ní gyā dasio. Bee gbɛa à nà nanayaaa'òawa, àle nana'ò ní nɔɔsiao, keeɔ zaa'ina, keeɔ sawa, ɔ a è a mae mé le a ya. Gɔɔewa àle ge Kɔɔwia beziau, ɔ à kpàau ní gbēo zé guu, ɔ aà me kè sāii. A è gbē iandee. Aà mae gwana gè igbelu guu ké à e à ɔa e. Tó gbē ku a guu sɔ, ì a dae gbē mendo dee. Abu dɔ azīawa, ɔme a kū, bee yāi ale gyāke dasi, mé àle nanayaaa'ò. ɔ à bò ua pɔ wà aà gwàu, a gè kpé lueekè.

Abu gbēna vī Yesudee ũ, aà tón Yakɔbu, ɔ à gè wekpaleiaàzi, à a yā'iao dàu siue. Yakɔbu gèaàno yesukpeu, à aà òlo pasiteee. Pasiteepi ní yesukpe dɔaanɔ wabikèè āsɔanena ní āsɔanena e à gè gbāgbāò wasawasa, ɔ Abu Yesu sɔ a Suabana ũ. À da'ilekè, ɔ à gè Kɔɔwia, à Yesu yā'ò a gbēna Efaaone gbéon sɔo, ɔ aa gò Yesudeo ũ sɔ. Kɔɔwia beziapi ɔ pasitee Blasiki Yesu baonakpàu kaau à kà wè baaɔ, ɔ wà yesukpe dàale we sēia ní gbē pɔ aà Yesu naaikèo. Āma Kɔɔwi bezia Yesudeo bò we aa gè zòle Sēwāa gɔɔ pɔ gonati zɔewideo kàaa we. Abu seela'oa yāi, Yesudeo dasikū aa kà gbéon baakwi, ɔ aa Yesukpe dò, aa pasitee è.

Ma kua Ositalalii tia, ma laai ku yā men aaɔowa: Ma daeɔ ní Ĕndiē kyoneo ní lá pɔ male kēo. Ma ne gbéon aaɔ ní ma daūna Libio ku zà ní ma beoo. Gea ní gwai kee guuá ka miniti baakwi taa, ɔ mi ge ní gwai āsɔa plapla, mi oosi pobleino ní ma tɔunaɔ. Aa zīo vī dasi, a yāi ma gea wekpaleiɔzi àa de aa mɔa wekpaleimazila. An bleo ì kamagu. Gyaa ò ku ado, atēsa tó aà daeɔ ku aà kīi kāio. Ma saabukè ní Luao, ma neɔ ní ní naɔ ní ma tɔunaɔ aafia pii, me an yā le ge ae maanno. Ma ua sɔ, má ku we ní Ĕndiē kyoneo gbéon soolo. Aaì fiabomee mɔ ní mɔo. Mi tenisile ní a gbéoo, mé mi ní kalio ble.

Mio ye lác kyokeai. Za nefēnengɔɔ mio kyoke maamaae. Má ku Bene ní Giisio wè blakwi Bibeli lalilena ũ. Gɔɔ pii mapi ní ma zīkenao wále Bibeli lác kyoke ní kɔmanteeɔ ní disioneeɔ. Dɔnaɔ ku dasi, atēsa Yuda dɔnaɔ. Wì ɔnɔ dada lác guu, ɔ mi pɔnake an dɔa yā musu. Gbē pɔ li kyokeo ì kua dɔawa, ɔ an we ì gɔ siae.

Wè bao guu lakēa ni gēmagu, má ye mà lakē kpala pɔ bò Lua kīi yā musu. Yesu a yā'ò mɔɔmɔɔ, āma Yesudeo a yaasi dɔo. Wè 2011 guu ma na lakēawa ma dūniablea yā musu, atēsa ma misioneekeyāo. Yāpio pii ku yāa ulea ma mi'ulu guu, za gɔɔ pɔ má kè sɔ, a ku ulea ma ɔɔdinatee guu. A yāi, ma gea Afiliki wè 2017

guu gbɛa, má è ma Bibeli lalilezĩ yãa, ma zé è tiasa mà a lác kē. Ń ma lá men plapio kē: Kpala pɔ bò Lua kii, n Se Bɔena n Boo Yesudeɔ. Ń lá pãle bò lo: Dũniae bee laaa n Mesii kibleao. Ma lãpio kē wè pla zãnguo. Wa lãpio dasikũ n Giisi yão wè 2019 laaawa.

Ké ma ge Kpaau wè 2018 guu n 2019 guuo, kyoneɔ dòmale, ñ wa lãpio lile ãnasaa yã ù n Booc lo. Ké má ku Bene 2019 guu, a de ma moa Bene wè blakwide anivesee ù, asa ma ka Bene (Daomee) kaaukaau 6 zuiee 1969.

Pɔna ò o gɔɔpii: Se Bɔena ò lelea gbáwa. Ge yã pɔ zĩna Pɔlu ò: Wá dõ ké yãpii ò bɔ maa gbē pɔ ye Luazione, gbē pɔ à n sisi à n se lá àle yawao (Lom 8:29). Mio Lua saauke gɔɔpii n yenzi pɔ a vĩ manɔ, ké à ma sisi à ma suabà, à ma gba aafia n pɔnao, mé à ma gba sɔ mà wepe gu lesiowa. Ma tó plaaden *McCallum*, ma dazi da be oi daeɔ tóe. Ma daepio devizin we: Ì wepe gu lesiozi ge ò yɔ/ɔkaka yãzĩ'ũowa.

Má ye ma kuai, asa Lua naai vĩ à kè zai. Ma zé è ma zĩkè Afliki wè blakwi. Gɔceɔ zĩ'ũ, ãma mio wedo yãmaai mé má Lua naai vĩ apii guu. Mi e yãa ma gɔ Bibeli lalilena ge lengisiki ge disione kena ùo, ãma zĩ pɔ Lua dàmee mà ken we, mé aapi mé yã pɔ maawēe dõ. Mio ye zĩ pɔ male keci: Galamee waaipaa, Luayã lác lile a n baasia busu lenao n ma ziken deeɔ, disioneɔ kea, baonakpaa n ewaasoɔ, Luayãdaané, Yesu gãlio zedɔa, laaidɔa ma daeowa Bene n Osatalaliio, kyone gbēneɔ lea n lác. A maa wà yã ya dũnia guu, yã pɔ a de ñala ge pɔblea ge ua maa. Yesu mè: Sĩana mle oé, gbē pɔ a be tò ge a na ge a vĩo n a daũnao, ge a de n a dao, ge a neɔ kpala pɔ à bò Lua kii yãi, a ea bee taa e de beea maamaa dũniae bee guu, mé a aizãna e dũnia pɔ le mo guu (Luku 18:29-30). Ma a ài è, ñ Lua a a gawi limēe zia. I ke dũniae bee gawi no. Má gabɔ me pɔ li gao e, mio de Lua ne ù, mio kible n Kilisio e wè caasoɔ, mio ku n Luao n Yesuo Yelusaleũ dafu pɔ le bɔ luabe e gɔɔpii.

Ma kãmaboa guu mio kɔ'e n ma neɔ n ma tɔunao moomoo. Ma Lua saaukè ké aa aafia mpai. Aa Yesu naai vĩ kua gbē pɔ aa Lua dɔoo guu, gbē pɔ aa pãkpà Luazi n zé pɔ Yesu òlwēe ké wàò te a iai.

Bó ma wé aɔ doi tiasai? Dũniae bee guu má dõo. Dé mé zia dõi? ãma pɔ a mo dũnia pɔ le mo guu fãa vĩo. Wekii,

Gbẽ pɔ ɔno vĩo aao tɛkɛ lan musupɔɔwa. Gbẽ pɔ aai to dasi bo maapiɔ aao ku lan saanaɔwa (Dan 12:3).

Gbẽ pɔ aa nĩzĩa kpà Luawao aao ku nĩ guu. Lá a ku kɛa Bibeli lá gbẽzãwa:

Aa wesiaàlɛ, mé aà tó aɔ ku nĩ mi'aewa. Gwãasĩna aɔ ku lɔo, gbẽe bàa aɔ ku nĩ filia ge ãatɛ gupuaoo, ké Dii Lua a gupuné yáí. Aao kible e gɔɔpiiɛ (Zia 22:4-5).

**Tia kɛwa Boo Yesukrɛɔ kà men blasɔ. A kee
gbɛɔ kà ɔaado nĩ basɔ lan ke beewa Fõwia.**